

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI,
MUALLİM CEVDET, YZ_K_0233 NUMARALI ŞİİR MECMUASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAKAN SÖNMEZ

GAZİANTEP

NİSAN 2019

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI,
MUALLİM CEVDET, YZ_K_0233 NUMARALI ŞİİR MECMUASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAKAN SÖNMEZ

Tez Danışmanları

Dr. Öğretim Üyesi Gülşah Gaye Fidan

Doç. Dr. Mehmet Celal Varışoğlu

GAZIANTEP

NİSAN 2019

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Hakan SÖNMEZ

Tez Savunma Tarihi: 26.04.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç.Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Gaye Fidan
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Celal Varışoğlu
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

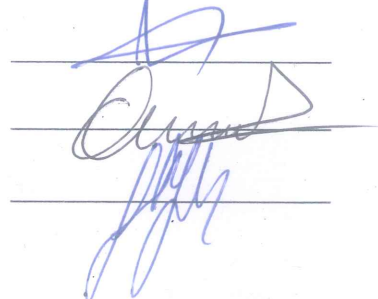
Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Doç. Dr. Ozan Yılmaz

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Gaye FİDAN

İmzası /

ETİK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hakan SÖNMEZ

ÖZET

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI, MUALLİM CEVDET, YZ_K_0233 NUMARALI ŞİİR MECMUASI

SÖNMEZ, Hakan

Yüksek Lisan Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanları: Dr. Öğrt. Üyesi G. Gaye Fidan, Doç. Dr. M. Celal Varışoğlu

Nisan 2019, 252 sayfa

Bu çalışmanın amacı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Yz_K_0233 numaralı mecmuayı incelemektir. Klasik Türk edebiyatı metnlerinin günümüze ulaşmasında önemli bir role sahip olan mecmualar, gerek dönemin edebî zevkini yansıtması gerek divanlarda yer almayan şiirleri veya tanınmamış şairleri ortaya çıkarması bakımından edebiyat araştırmacıları için vazgeçilmez kaynaklardandır. Belli bir eğitim düzeyine sahip kişilerce oluşturulan bu metinler, manzum veya mensur olabildiği gibi manzum-mensur karışık da olabilirler. Çalışmamıza konu olan yazma metin de manzum-mensur karışık oluşturulmuş bir mecmuadır. 1b-71b yaprakları arasında Arap harfleriyle oluşturulmuş metin, transkripsiyon yöntemi ile Latin alfabesine çevrilmiştir. Mecmuada yer alan şairlerin şiirleri basılı divandakilerle karşılaştırılmıştır. Şiirlerdeki farklılıklar ile şairlerin divanlarında yer almayan şiirleri dipnotlarda gösterilmiştir. Mecmuada yer alan nesir bölümlerindeki Arapça kısımların Türkçe anlamları dipnotlarda belirtilmiştir. Yine nesir bölümlerinde yer alan Kur'an ayetleri, mealleri ile birlikte sure ismi ve ayet numaraları ile gösterilmiştir. Çalışma sonucunda 71 varaktan oluşan mecmuada toplam 44 şaire ait 157 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirler gazel, kaside, muhammes, kıt'a gibi çeşitli nazım şekillerinden oluşmaktadır. Mecmuadaki nesir kısımları ise çeşitli dinî bilgiler içeren metinlerden oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: mecmua, klasik, edebiyat, şiir, nesir.

ABSTRACT**THE POEM JOURNAL RECORDED IN ISTANBUL METROPOLITAN
MUNICIPALITY ATATURK LIBRARY, MUALLIM CEVDET, NO:
YZ_K_0233**

SONMEZ, Hakan

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisors: Dr. Associate G. Gaye FIDAN, Asst. Prof. Dr. M. Celal Varisoglu

April 2019, 252 pages

The aim of this study is to examine the journal recorded in Istanbul Metropolitan Municipality Ataturk Library no: Yz_K_0233 according to the systematic classification project of the journals. The journals which have an important role in reaching the texts of classical Turkish literature are indispensable sources for literary researchers in terms of both reflecting the literary taste of period and revealing unknown poets or poems not included in diwans. These texts, created by educated persons, may be either poetry or prose or may be mixed with poetry-prose. The manuscript text which is the subject of our study is also mixed with poetry-prose. The text between sheets of 1b-71b writing in Arabic alphabet was translated into the Latin alphabet by transcription method. The poems of poets in journal was compared to printed diwans. The differences between these poems and poems that are not included in the diwan of poets are shown in the footnotes. The Turkish meaning of the Arabic parts in the prose sections in journal are stated in the footnotes. The verses of the Qur'an, which are in prose sections, are also mentioned with number and name of verses and their Turkish meanings. In the result, It is identified 44 poets and 157 poems belonged these poets. These poems are composed of various forms of poetry such as ghazal, qasida, verse. Parts of the prose in jornual consists of texts containing various religious informations.

Key word: journal, classic, literature, poem, prose.

ÖN SÖZ

Edebiyat, toplumun kültür, gelenek ve sanat gibi değerlerinin nesilden nesile aktarılmasında önemli bir araçtır. Türk tarihi boyunca sözlü ya da yazılı sayısız eser meydana gelmiştir. Bu eserlerin bir kısmı günümüze kadar ulaşarak binlerce yıllık Türk kültür ve sanat birikiminden haberdar olmamızı sağlamıştır. Edebiyat tarihi açısından temel kaynak, sanatçıların eserleridir. Sanatçının duygu ve düşüncesini, toplumun sosyal ve siyasal yapısını bize aktaran bu eserler de bazen eksik kalabilir. Bu durumda diğer kaynaklara başvurmak gerekmektedir. Bu kaynaklardan biri mecmuadır.

Mecmua, Arapça “cem” sözcüğünden türemiştir. Çeşitli sanatçıların eserlerinden parçaların toplandığı eserler olan mecmualar, günümüz dergilerinin yerini alan önemli bir türdür. Özellikle basılı divanı bulunmayan şairlerin günümüzde tanınmasında önemli rol oynar. Ayrıca bir seçki özelliği taşıdığından dolayı yazıldığı dönemin edebiyat zevkini ve kültürünü de göstermektedir.

Bu çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Yz_K_0233 numaralı mecmua, Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi (MESTAP) kapsamında incelenmiştir. Çalışmanın amacı, söz konusu mecmuayı çeviri yazı yöntemiyle latin alfabesine aktarmak, mecmuada yer alan şairlerin şiirlerini varsa basılı divanlarla karşılaştırmak, basılı divanı olmayan şairleri de literatüre kazandırmaktır. Çalışmamızın birinci bölümü olan giriş bölümünde mecmua kavramı ve Türk edebiyatındaki önemi hakkında bilgi verildi. Bu bölümde ayrıca çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan mecmua tasniflerine yer verildi. İkinci bölümde çalışma hazırlanırken başvurulan temel kaynakların, üçüncü bölümde çalışmada kullanılan materyal ve yöntemler hakkında bilgi verildi. Dördüncü bölüm olan bulgular ve tartışmalarda ise nüsha tavsifi ve muhtevası, mecmuada yer alan şairler ve bu şairlerin kısa biyografisi, mecmuada yer alan şiirlerin içerik tablosu bulunmaktadır. Çeviri yazılı metin de bu bölüm içinde yer almaktadır. Mecmuanın yazılış tarihi ve

müstensihi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak içerdiği şairlerin yaşadığı dönemler göz önüne alınırsa eserin 18. yüzyıl ya da sonrasında yazıldığı anlaşılmaktadır. Çalışmada, divanı olan şairlerin, şiirleri karşılaştırılarak farklılıkları ve bazı şairlerin basılı divanlarda yer almayan şiirleri dipnotta gösterildi. Eserdeki nesir bölümlerinde yer alan Arapça parçaların Türkçe anlamları dipnotta verildi.

Bu çalışmaya başladığım ilk günden itibaren desteklerini esirgemeyen, bilgi ve yönlendirmeleriyle bana Klasik Türk edebiyatının engin denizlerinde yüzmeyi öğreten sayın danışman hocalarım Dr. Öğrt. Üyesi Gülşah Gaye Fidan ve Doç. Dr. Mehmet Celal Varışoğlu'na, bilgileri ve tecrübeleriyle bu güne gelmeme vesile olan tüm hocalarıma, çalışmanın her döneminde yanımda olan ve her zora düştüğümde yardım elini uzatan sevgili arkadaşım Emine Bülün'e teşekkürü borç bilirim.

Hakan SÖNMEZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1. MECMUA.....	1
1.1. KELİME VE KAVRAM OLARAK MECMUA	1
1.2. MECMUALARIN TASNİFİ	2
1.3. MECMUALARIN ÖNEMİ	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
KAYNAK ÖZETİ.....	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	9
MATERYAL VE YÖNTEM	9
3.1. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL	9
3.2. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	10
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	12
BULGULAR VE TARTIŞMALAR	12
4.1. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI, MUALLİM NACİ KOLEKSİYONU YZ_K_0233 NUMARDA KAYITLI MECMUA.....	12
4.1.1. Mecmuanın Nüsha Tavsifi	12
4.1.2. Nüsha Tavsifi Tablosu.....	13
4.2. NÜSHADA YER ALAN ŞAİRLER VE KISA BİYOGRAFİLERİ	29
4.2.1. Âşık Ömer	29
4.2.2. ‘Ayânî	29
4.2.3. Arzî Mehmed Dede	29

4.2.4. Bâkî	30
4.2.5. Beyânî	31
4.2.6. Erzurumlu İbrâhim Hakkı	31
4.2.7. Esrâr Dede	32
4.2.8. Fazlî	33
4.2.9. Fehîm-i Kâdîm	34
4.2.10. Fitnat Hanım.....	34
4.2.11. Fuzûlî	35
4.2.12. Gelibolulu Mustafa Âlî	36
3.3.13. Hâfız Abdürrahim Şeydâ Dede	39
4.2.14. Hâmî	40
4.2.15. Haşmet	40
4.2.16. Hayâtî	41
4.2.17. Kemâl Ümmî.....	41
4.2.18. Mâhî.....	42
4.2.19. Mustakimzâde Süleyman Sadeddîn Efendi	42
4.2.20. Nâbî	42
4.2.21. Nef'î.....	43
4.2.22. Neş'et	44
4.2.23. Nev'î	44
4.2.24. Rûhî	46
4.2.25. Selîkî	46
4.2.26. Şânî	46
4.2.27. Şemseddin Sivâsî	47
4.2.28. Şeyh Saîd Efendi.....	47
4.2.29. Veysî	47
4.2.30. Zâtî.....	48
4.3. ÇEVİRİYAZILI METİN	50
SONUÇ	247
KAYNAKÇA	249
ÖZGEÇMİŞ	253
VITAE.....	253

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1: Transkripsiyon Sistemi	10
Tablo 2: Nüsha Tavsif Tablosu.....	13

KISALTMALAR

- FKD: Fehîm-i Kadim Divânı
NAD: Nâbî Divânı
FD: Fuzûlî Divânı
ND: Nef'î Divânı
VD: Veysî Divânı
BD: Bakî Divânı
FAD: Fazlî Divânı
ŞAD: Şâ'nî Divânı
ŞSD: Şemseddin Sâmi Divânı
ŞD: Şem'î Divânı
ZD: Zâtî Divânı
GAD: Gelibolulu 'Âli Divânı
AÖD: 'Âşık 'Ömer Divânı
HAD: Hâmî Divânı
HD: Hayâtî Divânı
FID: Fiṭnat Hanım Divânı
DMK: Zeyl-i Devha-yı Meşâyih-ı Kibar
EİHD: Erzurumlu İbrahim Hakkı Divanı
vs: vesaire
vb: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. MECMUA

1.1. KELİME VE KAVRAM OLARAK MECMUA

Arapça cem' mastarından türetilmiş olan mecmua sözcüğü, “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi” anlamlarına gelmektedir (Devellioğlu, 2010: 689). Bir edebiyat terimi olarak da “defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri” anlamlarında kullanılmıştır (Kut, 1986: 170-174). Esasında işlevleri bakımından günümüzdeki dergilerle benzerlik gösteren mecmualar, çeşitli hacim ve şekillerde olmakla birlikte içeriği bakımından da çeşitlilik göstermektedir. Genellikle bir veya daha fazla şairin şiirlerinin derlendiği mecmualarda, şiirlerin yanı sıra nesir türünden metinlere de rastlanmaktadır. Divan gibi tam bir telif kitap kimliğine sahip olmayan mecmualar, içeriklerine göre “mecmüatü'l-hadîs, mecmua-ı fetāva, mecmua-ı ed'iyе, mecmuatü'r-resâil, mecmua-ı eş'ar, mecmua-ı tevarîh, mecmua-ı fevâid” olarak adlandırılmıştır (Uzun, 2003: 265). Mecmualarda yer alan metinler çoğunlukla edebiyatla ilgilidir ancak fıkıh, kelâm, dinî ilimler, simya, reml, sihir, fal gibi eski batıl ilimler ile musikî, hat gibi sanat dalları üzerine derlenmiş mecmualar da bulunmaktadır (Pala, 2004: 300). Mecmualarda genellikle tanınmış büyük şairlerin şiirleri yer almaktadır. Döneminde çok fazla tanınmamış, dolayısıyla günümüze kadar ismi ulaşmamış fakat mecmua mürettepleri tarafından tanınmış bazı şairler de mecmualarda kendilerine yer bularak tarih sayfalarından silinmekten kurtulmuşlardır.

Anadolu'da ilk örneklerine 15. yüzyılın başlarında rastlanan mecmua, esasında daha eski dönemlere dayanmaktadır. İslam dünyasında ilk mecmua örnekleri Hz. Peygamber'in hadislerinin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Bu dönemlerde sâhife, cüz gibi isimlerle bilinen mecmualar daha sonraki asırlarda da rağbet görmüş; Araplar, Farslar ve Türkler arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. 16. yüzyılda mecmuaların sayı

ve çeşitliliklerinin iyice arttığı görülmektedir. Sayılarının artmasının bir sonucu olarak mecmualarda kullanılan malzeme, cilt, renk, boyut, yazı gibi unsurlar farklılık göstermiştir. Bu mecmualardan bazıları düzensiz, bazıları ise düzenli bir şekilde oluşturulmuştur. Hatta bazı mecmualarda birden fazla yazı türüne de rastlamak mümkündür (Uzun, 2003: 266).

Mecmuaların nicelik ve nitelik yönünden değer kazanmaya başlaması, mecmua derleyenleri de önemli kılmıştır. Mecmualarda çoğunlukla derleyen kişinin adı geçmez, yani mürettibi belli değildir. Ancak bazı mecmualar Haşim Bey Mecmuası, e1-Mecmuatü'z-Zühdiyye fi Ahkami'd-diniyye gibi mürettibin adı ile adlandırılmıştır. Bu da mecmuayı derleyen kişinin ünlü ve güvenilir biri olduğunu gösterir (Uzun, 2003: 266-267). Bir sanat kaygısı ile oluşturuldukları aşıkarsa da bu kaygının bireye yönelik mi topluma yönelik mi olduğunu kestirmek güçtür. Mürettip, beğendiği nazım ya da nesir metinleri saklamak amacıyla mecmua oluşturabileceği gibi, ortak bir yönde kesişen metinlerin daha çok okuyucuya ulaşması amacıyla da mecmua oluşturmuş olabilir (Gürbüz, 2012: 97-112). Tamamıyla mürettibin edebî zevkinin bir yansıması olan mecmuaları belli bir kalıba sığdırma olanağı pek zayıftır. Buna rağmen bazı araştırmacılar kütüphanelerimizde bulunan bazı mecmuaları incelemiş ve bu inceleme sonucunda mecmualarla ilgili sınıflandırmalar ortaya koymuşlardır.

1.2. MECMUALARIN TASNİFİ

Günümüz dergi ya da antoloji türünün Osmanlı dönemindeki karşılığı olan mecmua, hemen her konuda metnin derlenmesi şeklinde oluşturulmuş bir türdür. Bu bakımdan mecmua türü ile ilgili bir sınıflandırma yapmak güçtür. Buna rağmen araştırmacılar inceledikleri mecmuaların ortak yönlerine göre bir sınıflandırmada bulunmuşlardır. Araştırmacıların yaptıkları sınıflandırmalar içerik, şekil ve mürettibin kimliği gibi çeşitli ölçütlere dayanır. Birçok mecmuada herhangi bir başlık altında farklı metin türlerinin yer alması gibi düzensizlikler, yapılan bu sınıflandırmaların keskin çizgilere sahip olmalarına engel olur (Gürbüz, 2012: 97-112). Bahsi geçen sınıflandırmalardan Agah Sırrı Levend'in sınıflandırması şu şekildedir:

1. Nazire memuaları.
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları.
3. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar.
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş mecmualar.

5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend, 2014: 166-167).

Günay Kut'un sınıflandırması:

1. Seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş'âr, memua-i devâvîn).
2. Nazire mecmuaları.
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (mecmua-i ed'îye, mecmua-i tevârîh).
4. Tanınmış kişilerce ve belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.
5. Karışık mecmualar (Kut, 1986: 170-174).

Mehmet Gürbüz'ün sınıflandırması:

1. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları:
 - Tarih mecmuaları
 - Muamma mecmuaları
 - Na't mecmuaları
 - Medhiye mecmuaları
 - Lugaz mecmuaları
 - Şehrengiz mecmuaları
 - Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmualar.
2. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları:
 - Gazel mecmuaları
 - Kaside mecmuaları
 - Müstezad mecmuaları
 - Matla mecmuaları
 - Beyit mecmuaları
 - Mısra mecmuaları
 - Farklı nazım şekilleriyle oluşturulan mecmualar
3. Şairlerin aidiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar.
4. Bir mensubiyet esaslı gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar.
5. Nazire mecmuaları (Gürbüz, 2012: 97-112).

Yapılan bu sınıflandırmalar göz önünde bulundurulursa çalışmamıza konu olan mecmua, gerek çeşitli tür ve şekilde şiirlerin bir arada bulunması gerekse nazım ve nesir türünde metinlerin bir arada yer alması bakımından Günay Kut'un sınıflandırmasında yer alan "karışık mecmualar" bölümüne uymaktadır.

1.3. MECMUALARIN ÖNEMİ

Ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren büyük ilgi gören mecmuaların büyük çoğunluğu günümüze kadar ulaşmış ve Klasik Türk edebiyatında özellikle şiir alanına ayna tutarak günümüz araştırmacılarının da ilgi odağı haline gelmiştir. Mecmua, Klasik edebiyat döneminin edebî zevkini ve şairlerin uzun süreli etkisini yansıtması bakımından ele alınmaya değer önemli bir türdür. Nitekim 15. yüzyılda yaşamış bir şairin şiirlerini 18. yüzyılda oluşturulmuş bir mecmua içerisinde görmek, o şairin okuyucu kitlesi üzerindeki uzun süreli etkisini göstermektedir (Aydemir, 2007: 122-137).

Edebiyat tarihinin en önemli kaynaklardan olan tezkirelerde yer almayan şairlerin şiirlerine rastlanması, bu türün önemini bir kat daha artırmaktadır. Ayrıca basılı divanlarda yer almayan bazı şiirler de mecmualar sayesinde gün yüzüne çıkmaktadır (Aydemir, 2007: 122-137). Bu şiirler gazel, kaside gibi bir nazım türü olabildiği gibi bir mesnevinin veya kasidenin bir parçası da olabilirler. Özellikle divan neşri çalışmalarında basılı divanlardaki şiirler ile mecmualardakilerin karşılaştırılması şiirlerin eksik kalan yerleri, müstensih hataları vb. problemlerin giderilmesine yardımcı olmaktadır. Bu konu ile ilgili Ozan Yılmaz'ın çalışması dikkat çekmektedir. Yılmaz, mecmuaların divan neşrine katkılarını örnek bir mecmua üzerinden şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Şiir mecmualarının tenkitli neşirlere geçmeyen manzumeler içermesi.
2. Bozuk/eksik kelime yahut vezinli metinlerin tamir edilmesinde şiir mecmualarının katkısı.
3. Şiir mecmualarının çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış manzumelerdeki eksik kısımları tamamlaması.
4. Mecmuaların, divanı bilinmeyen/olmayan bir şairin şiirlerini tespit etmeye katkısı (Yılmaz, 2008: 255-280).

Mecmuaların önemi ile ilgili bir başka önemli çalışma ise Mehmet Fatih Köksal'a aittir. Köksal, bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde maddeler halinde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen / divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşımıza çıkabilir.
6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.
8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğeniyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak mümkün olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür.
10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapılarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır.
11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir (Köksal, 2012: 417-42).

İKİNCİ BÖLÜM

KAYNAK ÖZETİ

Levend, Agah Sırrı (2014) Türk Edebiyatı Tarihi: Türk edebiyat tarihi açısından en önemli eserlerden biri olan kitap, toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde “Edebiyat Tarihinin Başlıca Sorunları” başlığı altında edebiyat, edebiyat tarihi ve edebiyat toplum ilişkisi gibi önemli konular hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde “Edebiyat Tarihçisi Gözüyle Edebî Eserlerimiz” başlığı altında divan, mesnevi gibi kavramların yanında çeşitli nazım ve nesir türleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızla alakalı bölüm olan “Münşeat Mecmuaları” ve “Mecmualar” başlıkları da bu bölümde bulunmaktadır. Eserin üçüncü bölümünde Arap ve Fars edebiyatları hakkında bilgi verilmiştir. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise “Edebiyat Tarihimizin Başlıca Kaynakları” başlığı altında Klasik Türk edebiyatımıza kaynaklık eden tezkire, tarih kitapları vs. gibi eserler hakkında bilgi verilmiştir.

Gürbüz, Mehmet (2012) Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi: Eski Türk Edebiyatı VII-Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı adlı kitap içerisinde yer alan çalışmada Gürbüz, öncelikle mecmua kavramı hakkında geniş bilgi vermiştir. Daha sonra mecmuaların tasnifi ile ilgili tema, amaç, yöntem ve içerik gibi kıstaslardan bahsetmiştir. “Tasnif Yöntemleri” başlığı altında sınıflandırmada izlenecek yol hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmada son olarak incelenen mecmualar doğrultusunda şiir mecmuaları sınıflandırılmıştır.

Aydemir, Yaşar (2007) Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler: Bu çalışmada Klasik Türk edebiyatı açısından mecmuaların öneminden bahsedilmiştir. Mecmuaların edebiyat araştırmacılarına sunduğu imkanları örnekler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Yaşar, daha sonra yine örnek metinlerde

faydalanarak mecmuaların metin neşrindeki rolü ve bu hususta karşılaşılan problemlerden bahsetmiştir.

Köksal, M.Fatih (2012) Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP): Bu çalışma Eski Türk Edebiyatı VII-Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı adlı kitap içerisinde yer almaktadır. Köksal, mecmualar hakkında geniş bilgi verdikten sonra Türk edebiyatında mecmuanın yerinden bahsetmiştir. Ayrıca mecmuaları çeşitli yönlerden inceleyerek detaylı bir sınıflandırma yapmıştır.

Yılmaz, Ozan (2008) Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleynmaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası: Bu çalışmada mecmuaların metin neşrine yaptığı katkılardan bahsedilmiştir. Mecmualar hakkında geniş bilgi veren Yılmaz, şiir mecmualarının tenkitli metin neşrine yaptığı katkıları maddeler halinde sıralamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

1. Özel isimlerin ilk harfleri büyük harfle yazılmıştır. Özel isimlere getirilen çekim ekleri kesme işareti (') ile ayrılmıştır.
2. Metin tamiri gereği metne eklenen kısımlar köşeli parantez “[]” işaretiyle gösterilmiştir.
3. Divan neşri yapılmış şairlerin divanında bulunmayan şiirler dipnotta gösterilmiştir.
4. Divan neşri yapılmış şairlerin divanında olup mecmuada bulunmayan beyitleri divandaki beyit numaraları ile dipnotta gösterilmiştir.
5. Divan neşirleriyle karşılaştırılan şiirlerin farklılıkları dipnotta gösterilmiştir.
6. Mecmuada silik veya okunamayan kısımlar “...” ile gösterilmiştir.
7. Mecmuada kelimenin doğru okunduğundan emin olunmadığı durumlarda soru işareti (?) kullanılmıştır.
8. Mecmuada yanlış yazılmış sözcükler düzeltilmiştir. (efnas: enfas 86/2).
9. Metinde birleşik yazılmış ancak vezin gereği ayrı okunması gerek “ile” edatı, kısa çizgi (-) ile kelimeye bitişik yazılmıştır (câh-ile 20/2).
10. Atıf vavları kalınlık-incelik uyumu dikkate alınarak “u-ü/vu-vü” şeklinde okunmuştur.
11. Farsça tamlamalarda mevsuf ve muzaftan sonra ses uyumu dikkate alınarak ı-i/yı-yi yazılmıştır. Farklı şekillerde okunması mümkün olan “ ‘aşk”, “ ‘ışk” gibi kelimelerin okunuşunda tek şekil tercih edilmiştir (‘aşk 1/4, ‘ayş 86/3, ‘ayān 48/2 kelimeleri tercih edilmiştir.)
12. Farsça edat ve ön ekler eklendiği kelimedeki kısa çizgi (-) ile ayrılmış, son ekler ise bitişik yazılmıştır (ber-ṭarāf 36/3, ser-ā-ser 60/2, ser-firāz 101/1, rû-be-rû 39/1), (çemenzâr 147/4, gülzâr 87/4, şehâbâsâ 127/2).

13. Medli okunan Farsça bazı sözcükler ünlü türetilmeden okunmuştur (āsmān 26/2, āstān 72/4).
14. Mecmuada nesir bölümlerinde yer alan Arapça kısımlar latin alfabesine çevrilmiş, Türkçe anlamları dipnotta verilmiştir.
15. Çeviri yazılı metin, İsmal Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği" makalesindeki kurallara göre yapılmıştır.

3.2. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

'	ء	ş	ص
ā, a	ا (أ)	ž, đ	ض
a, e, ı, i, u, ü	ا (أ)	ţ	ط
b, p	ب	z	ظ
p	پ	'	ع
t	ت	ğ	غ
ş	ش	f	ف
c, ç	ج	k	ق
ç	چ	k, g	ك
h	ح	g	گ
h	خ	ñ	ئ
d	د	l	ل
z, đ	ذ	m	م
r	ر	n	ن
z	ژ	v, ū, u, ũ, o, ö	و
s	س	h, a, e	ه
ş	ش	y, ı, i, ĩ	ی

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMALAR

4.1. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI, MUALLİM NACİ KOLEKSİYONU YZ_K_0233 NUMARDA KAYITLI MECMUA

4.1.1. Mecmuanın Nüsha Tavsifi

Çalışmamıza konu olan bu mecmua İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Naci koleksiyonu YZ_K_0233 numarda kayıtlı bir mecmuadır. Mecmua toplam 71 varaktır. Fiziksel olarak 220x150, 160x100 mm'dir. Yazı türü nesihdir. Çalışmamız varak numarası olarak 1b ile başlayıp 71b ile sona erer.

Baş: Ey gönül 'âlemde hiç hâliş müveddet kalmamış

Cân u dilden bir muhabbet zî-şadâkat kalmamış

Son: Gönül bâb-ı zâhid beyt-i hudâdır ta'at istersiñ

Muhaqqâkdır ki bâb-ı cenneti hâtır-şiken açmaz

Mecmua, nazım-nesir karışık metinlerden oluşur. Eserin müstensihî ve hangi tarihte yazıldığı hakkında bir bilgi yoktur. Ancak eserde 15 ve 18. yüzyıllar arasında yaşamış şarilere yer verilmesinden dolayı mecmuanın 18. yüzyıl veya sonrasında oluşturulduğu söylenebilir.

Mecmuaya alınan şiirler genelde gazel nazım şekli ile yazılmıştır. Bu şiirler muhteva bakımından dinî ve din dışı şiirleri barındırmaktadır. Mecmuanın nesir kısımları ise tamamıyla dinî metinlerden oluşmaktadır. 40a-50b varakları arasında Cafer-i Sâdık'a ait bir "Kur'ân Falı" nüshası bulunmaktadır.¹ Ayrıca mecmuada 9a, 35b, 36a, 36b, 37a, 37b, 54b, 55a, 55b, 56a, 62b, 69b varakları boş bırakılmıştır.

¹ Bu metin 18-20 Ocak 2019 tarihleri arasında düzenlenen Zeugma II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresinde'nde "İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı 0223 Numaralı Mecmuada Kayıtlı Bir Kur'an Falı Örneği" başlığı ile bildiri olarak sunulmuştur.

4.1.2. Nüsha Tavsifi Tablosu

Yer Nu		İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, Yz_K_0233					
Yap. Nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Mahlas/Makta' beyti / bendi	Nazım birimi	Nazım şekli/türü	Vezin	Açıklamalar
1b	Hākī	Ey gönül 'âlemde hiç hālîş müveddet kalmamış Cân u dilden bir muhabbet zî-şadâkat kalmamış	Rağbet istersen abîh-i if'âl olgıl mürtekeb Çünkü hûb if'âle Hākī şimdi rağbet kalmamış	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
2a	Hafız Şeydâ Dede	Çul oldum bir cefakâra cihân bâğında gülfemdir Mecâlim yokdur efkâra firâki baña mâtemdir	Gönül sevdi o şehbâzı dokunmaz şive-i nâzı Güzellerin ser-firâzı gören vaşlına irsem dir	Bent	Kıt'a/1	---/---/---/---	
2b	Gelibolulu Âlî	Bu gam kanın kurutmuşdur veli aşhâb taḥkîkin Ânuḥün ekşerî yâdım degil dökükleri nemdir	Bu mâtemde delûp ney gibi bağrın [inle] ey 'Âlî Benim bu nazm-ı cân-sözüm kulaḥ ḍut dîfle ey 'Âlî	Beyit	Gazel/3	---/---/---/---	Bu gazel eksik yazılmıştır. Divanda yedi beyit olan bu gazelin dört beyti mecmuuda eksiktir.
2a	Gelibolulu Âlî	Diye ey bād-ı şabâ serv-i revanım gele mi Baña gönlüm uya mı yirine canım gele mi	Raḥ-ı rengîni seyr itmek için ey 'Âlî Çigerimden âkıṭub eşk-i revanım gele mi	Beyit	Gazel/5	..-/-..-/-..-/-	Ġazel-i Âlî
3a	Fıṭnat Hanım	Olmada diller rûbûde gamze-i câzûsına Deşt-i ḥüsnûñ şayd olurlar şîrler âhûsuna	Cism-i hâk it ol sehî kaddîñ yolunda Fıṭnatâ Nâ'il olmağa murâdîñ devlet-i pâşûsuna	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Ġazel-i Fıṭnat
3a	Rûhî	Nüktedânsın nev-civânsın hûbsun maḥbûbsun Her ne deñlü cevri iderseñ eyle kim merġûbsun	Ağlamak 'uşşâk için Rûḥîyâ kân ağla kim Yusufundan ayrı düşmüş sen dahı Ya'kûbsun	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
3a	Nef'î	Kâse-i ser kim yolunda ġarḳa-i hûnâb olur Baḥr-ı 'aşka geh ḥabâb olur o geh girdâb olur	'Ârif ol gam çekme Nef'î böyle kalmaz rûzgâr Lütf ider bir gün Ḥudâ elbette fetḥ-i bâb olur	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
3b	Nef'î	Şâh-ı 'aşkıñ 'âlem-i ma'nâ müsellemdir baña Ser-nigün peymâne-i Cem tâc-ı Edhemdir baña	Bana şor Nef'î hemân kadr-i dür-i güftârını Nükte-sencân-ı İlâhî cümle hem-demdir baña	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	İbtidâ-yı Ġazeliyât-ı Nef'î fî harfû'l-elif
3b	Nef'î	Göz ucuyla 'aşka geh lütf ider gâhî 'itâb Bir su'âle yer ḳomaz ol gamze-i ḥâzîr-cevâb	Nice ṭutsun tîr-i yâra şînesin Nef'î nişân Anı ḳor mı bir ḳarâr üzre dil-i pür-iztirâb	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Velehü fî harfû'l-bâ
3b	Nef'î	Bildirdim derdimi bir âhile cânâne hep Ḳorḳarım süz-ı derûnumdan felekler yana hep	Olmaz ey Nef'î bu vâdîde benimle hem-'inân Gelsün esb-i ṭab'ma mağrûr olan meydân hep	Beyit	Gazel/6	---/---/---/---	
4a	Nef'î	Ölmek âsân 'aşka bir dem firâk-ı yâr güc Böyle müşkildir esîri hasteye tîmar güc	Olsa Nef'î n'ola ger endîşesiyle hem-zebân N'eylesin yâ şoḫbet-i yârân-ı nâ-hem-vâr güc	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Vela fî harfû'l-cîm

4a	Nefî	Yazanlar peykerim destimde bir peymâne yazmışlar Görüb mest-i mey-i 'aşk olduğum mestâne yazmışlar	Nice zâhirdir ey Nefî sözünden dildeki süzuñ Yazınca nüsha-i şî'riñ kâlemle yâne yazmışlar	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
4a	Nefî	Ne tende cân ile sensiz ümîd-i şihhât olur Ne cân bedende gam-ı firqatünle râhat olur	Nedür bu tâlî ile derdi Nefî-i zârûñ Ne şühî sevse mülâyim didükçe âfet olur	Beyit	Gazel/6	---/-/--/-/--/-	
4b	Nefî	Maşer olmuş şahñ-ı Kâğithâne dünyâ bundadır Cennete dönmüş güzellerle temâşa bundadır	Cümleden ol güne sermestân-ı şahib-hâlden Nefî-i şürîde-i ü bî-bak ü rüsvâ bundadır	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
4b	Nefî	Niçün şâh-ı nihâl-i gülde bülbül âşyân eyler Bu günler hüd maşabbet ehli terk-i hân mân eyler	Müzeyyen reng ü büy ile dil-i Nefî gibi rüşen Meğer ol cân-ı 'âlem gâhî geşt-i gülsitân eyler	Beyit	Gazel/6	---/-/--/-/--/-	
4b	Nefî	Söyleşilmez çarh ile geh şöyle gâhi böyledir Münkalibdir bu cihanıñ resm ü râhı böyledir	Yalnız Nefî degil güstağ-ı bezm-i ma'rifet Yoğlasañ cümle nedimân-ı İllâhî böyledir	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
4b-5a	Nefî	Nâz iderse gamzesi 'uşşâk-ı zâra nâz ider Zülfî bir âşüftedir kim rüzgâra nâz ider	Görmedim Nefî gibi bir rind-i 'âlî-meşrebi Hem gedâ hem pâdişâh-ı kâmkâre nâz ider	Beyit	Gazel/6	---/-/--/-/--/-	
5a	Nefî	Çekdiğim derdi ne hem-hane ne hem-râh bilür 'Âşıkım hâl-i dil-i zârımı Allâh bilür	Böyle dilber ne belâdır bâşıña ey Nefî Her nigâhını kaçâ âfet-i cân-gâh bilür	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
5a	Nefî	Baht uyansa h'âba varsa dîde-i bidarımız Düşde bârî gayrıdan tenhâ düşürsek yârimiz	Bâde-i 'aşka hum olmuş bir tabî'atden çıkar 'Âlemi mest etse ey Nefî n'ola eş'arımız	Beyit	Gazel/7	---/-/--/-/--/-	
5a-5b	Nefî	Rüstem-i chl-i dilim 'aşk kemanım çekemez Pâdişâh-ı suhanım fitne nişanım çekemez	Nefîyim kimse benim gibi şitâret idemez Hîçbir kimse dağî derd-i nihanım çekemez	Beyit	Gazel/7	---/-/--/-/--/-	
5b	Nefî	Eşk ile sinedeki şerhâyî nem-nâk ideriz 'Âşıkız mihr ü muşabbet yolunı pâk ideriz	Nazmımızla n'ola kılsağ gam-ı şevke tebdîl Zehri ey Nefî biz efsün ile tiryâk ideriz	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
5b	Nefî	Hazz ider dil gam-ı cânân ile bî-tâb olıcağ Ol şafâyı bulamam mest-i mey-i nâb olıcağ	N'ola garğ olsa felek âb-ı hayât-ı suhane Lüle-i hâne-i Nefî gibi mizâb olıcağ	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
5b-6a	Nefî	Yâre derdim diyemem bezm-i şarâb olmayıcağ Cürmüm ikrâr idemem mest ü harâb olmayıcağ	Sen bu rüsvâlîğey Nefî komazsın elden Yârdan yine saña hışm u 'itâb olmayıcağ	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	
6a	Nefî	Sînemi deldi müjeñ okları tâ canıma dek Söyle ebrü-yı kemândârına tıtsun çekerek	Çadrim anlar katı az olsa n'ola ey Nefî Çok hünerdir gazeli böylece pâkize dimek	Beyit	Gazel/5	---/-/--/-/--/-	

6a	Nefî	O şeh cān u dile raḥm eyleyüb dād itdügün görsek Bir iki zār u nāşadı felek şād itdügün görsek	Ne mazmūnlar ne vādiler bulur seyr eylesen Nefî Yine bir tarz-ı hāş u tāze icād itdügün görsek	Beyit	Gazel/5	.../.../.../...	
6a	Nefî	Bahār olsa yine seyr-i gülistān olduğun görsem Güzel seyr eylemek ‘uşşāka āsān olduğun görsem	Muḥaşşal böyle bir gün görmeden ölürsem ey Nefî Felek ben ölmeden ḥāk ile yeksān olduğun görsem	Beyit	Gazel/7	.../.../.../...	
6b	Nefî	Gül gibi cām-ı mey-i encümen-efrüz idelüm İttifāk ile gelüb bir yere nevrüz idelüm	Bülbül olsun okusun tāze gazeller Nefî Gül gibi cām-ı mey-i encümen-efrüz idelüm	Beyit	Gazel/4	..-/..-/..-/..-	
6b	Nefî	Bin var ola hicranım ile sīnede dāğım Çokdur güzelim devlet-i ‘aşkında çerāğım	Nefî gibi ben yāra çeküp yāre görünmem Biñ var ola hicranıñ ile sīnede dāğım	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
6b	Nefî	Derd-vār dilde ğamım ‘āleme ta’bir idemem Feyz-i ma’nā o kadar kim yine taḥrīr idemem	Mest-i cām-ı mey-i ‘aşkıñ dil-i Nefî gibi ben ‘Aḳla miḳdārım bildirmede taḳşīr idemem	Beyit	Gazel/7	..-/..-/..-/..-	
7a	Nefî	Lezzet-i vuşlat için fırkat-i yāri çekemem Şoḥbet-i bāde için renc-i humārı çekemem	Cāna minnet ne çekersem çekeyim ey Nefî Lezzet-i vuşlat için fırkat-i yāri çekemem	Beyit	Gazel/7	..-/..-/..-/..-	
7a	Nefî	‘Āşıka ta’n itmek olmaz mübtelādır neylesün Ādeme mihr ü muḥabbet bir belādır neylesün	Olmasa Nefî n’ola dil-beste zülf-i dilbere Ṭab’-ı şūḩı dāma düşmez bir hümādır neylesün	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
7a	Nefî	Fikr-i zülfün dilde tāb-ı sūz-ı ‘aşkıñ sīnede Nārdır külhanda gūyā mārdir gencīnede	Çorḳum oldur bir gün ey Nefî yaḳar dünyāyı hep Böyle ḳalursa eger sūz-ı muḥabbet sīnede	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
7a-7b	Nefî	Derdimiz çok ‘āşıkız saña giriftārız hele Böyle tīmār itmeseñ derdiñle bīmārız hele	Biz de ey Nefî n’ola tertīb-i dīvan eylesek Az ise eş’arımız pākize-ğüftārız hele	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
7b	Nefî	Bezm-i bahārıñ dizdi gül āyın ü erkānıñ yine Nergis alub cāmın ele sürmekte devranıñ yine	Her şı’iri gerçi tā ezel düşdüke söyler bī-bedel Nefî’niñ ammā bu ḡazel zeyn itdi divanıñ yine	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
7b	Nefî	Cānān odur ki serkeş ola mübtelāsına ‘Āşık odur ki nāzı giçe dilrubāsına	Nefî bize ne ḡamze gerek ne nigāh-ı dost Biz mā’iliz güzelleriñ en bīvefāsına	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
7b-8a	Nefî	Düşmedi görmek o bī-mihr ü vefāyı bu gice Ne görür dil yine gör düşde belāyı bu gice	Bāde bu güne şafā virmez idi meclise ger Bulmasaḳ Nefî-i pākize-edāyı bu gice	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	
8a	Nefî	Tengdir ḡāyet ol büt-i şūḩuñ deheni Ḥānde yol açmasa andan çıkamazdı suḩanı	Virdi Nefî yine bu nazm ile dünyāya neşāt Şanki bir cām ile germ eyledi biñ encümeni	Beyit	Gazel/5	..-/..-/..-/..-	

8a	Nef'î	Gider keyf-i şarâbın zevki böyle yâda gelmez mi Meger hiç mevsim-i gül devr-i câm-ı bâde gelmez mi	Nice ülfet tutarsın zâhid ile bilmem [sen] ey Nef'î İçüb mest olduğun hiç hâtır-ı nâşâda gelmez mi	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
8a	Nef'î	Rû-be-rûdur tab'ımıñ hürşid ile 'âyinesi Reşk ider çarh ana dâ'im baña oldur kînesi	Kâmrân-ı mülk-i nazm olsam n'olur Nef'î gibi Bir dükenmez kâna beñzer tab'ımıñ gencînesi	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
8b	Rûhî	Perîşân oldı hâlim neyleyim kim bî ni'âm oldum Düşüb kayd-ı 'iyâl ile garik-i bahr-ı vâm oldum Siñenden bağladır divâne-veş zencir-i âm oldum Tezevvüc kaçdın itdim ey dirîgâ şâd-kâm oldum Tağıldı boynuma toz torbası rûsvâ-yı gâm oldum	Tecerrüdlükde Rûhî büy-ı rahat pîr-i sâl olsam Tahâmmül eyleyüb şâh olmadan kemter gulâm olsam Felekde er gibi erken gezüp nâ'il merâm olsam Cenâbetden kaçub gamlar çekerdim ihtilâm olsam Cünublar zümresine 'Avniyâ şimdi imam oldum	Bend	Tahmis/5	---/---/---/---	Gazel-i Âvni Tahmis-i Rûhî
9a							Bu sayfa boştur.
9b	Mâhî	Çorçudur vâ'iz beni yarın kıyâmetdir deyü Yârdan ayrıldım bugün kopdu kıyâmet başıma Öldüğümden soñra bir devlet bilürdüm Mâhîyâ Yâr eşîgi taşını dikse 'alâmet başıma		Bent	Kıt'a	---/---/---/---	
9b	Müstakîmzâde Süleymân Sa'adeddin Efendi	Yâ Rab kalemim müy-ı fenâdan şakla Tahrîrimi ta'n-ı süfehâdan şakla Tevfîkiñ idüp kânde gidersem rehber Şehrâh-ı şerî'atde hâfâdan şakla		Bent	Rubâ'î	---/---/---/---	Bu dördlük Müstakimzade Süleymân Sadeddin Efendi'nin Zeyl-i Devha-yı Meşâyih-ı Kibâr adlı eserinin ön sözünde geçmektedir.
9b	Şeyh Sâid Efendi	Şafha-yı rüy-ı cihân-efrûzına cânanımıñ Dest-i kudret bir kalem çekmiş de ebrû konmuş âd		Beyit	Müfred	---/---/---/---	
10a-10b				Nesir			Bu metinde "Bismillâh", "Allâh", "Elhamdulillâh" gibi kelimelerin nasıl oluştuğu anlatılmıştır
11a				Nesir			Bu metinde besmele ve şükürün faziletlerinden bahsedilmiştir.
11b	Şânî	Ey nübüvvet hâteminde ism-i hatm-i enbiyâ V'ey velâyet şafhasında nâm-ı şâh-ı evliyâ	Çağırıcak nefsi nefsi enbiyâ vü mürselîn Ümmetî didükde sen Şânî kuluñ itme cüdâ	Beyit	Na't/5	---/---/---/---	Na't-ı Şerif ez Gencîne-i Şânî Raḥmeatullâh

11b	Şānī	Sensin ey hayrū'l-beşer ol server-i 'ālī-cenāb Kim gūlām-ı dergehūndür ins ü cin ü şeyh ü şābb	Yüz karasıyla siyeh kıldı 'amel defterlerin Sen şefī' ol Şānī'ye ey nūr-ı Hāq yevmü'l hisāb	Beyit	Na't/9	---/--/--/--/--	Velaiżā
11b-12a	Şānī	Risālet çarhınuñ vechūñ olaldan mihr-i rahşānı Zulām-ı küfri ref' itdi çü doğdı nūr-ı sübhānı	Hemīn mādiherūñden olmağı maşud ider yoksa Ne dil ile idersin 'ālī-şānuñ medhını Şānī	Beyit	Na't/7	---/--/--/--/--	
12a-12b	?	Merhabā yā seyyidü'l-kevineyn yā bedrū'l-bedūr Merhabā yā iki 'ālem fāhri miftāhū's-şudūr	Qoyma bunlar hürmetine düzaħa yā Rabb bizi Yā kerim ü yā raħim ü yā 'afıvv ü yā ğafūr	Beyit	Na't/20	---/--/--/--/--	Der Na't-ı H'āce-i Kā'ināt
12b	Gelibolulu Ālī	Gel ey nevk-i kalem mātem serāncāmın beyān eyle Döküp evrāka derdiñ kara baħtından fiġān eyle	Yazarsañ Kerbelā yazısınıñ müşkil belāsın yaz Şehādet şehdin içmiş teşne diller mācerāsın yaz	Beyit	Mersiye/7	---/--/--/--/--	'Ālī
12b	Gelibolulu Ālī	Niçün ey çarh-ı zālim naqd-i kevineyni hebā kıldıñ 'Aliyye'l-murteza'nıñ nūr-ı çeşmin bī-ziyā kıldıñ	Serin ol serveriñdür itdigün yetmez mey-i efsün Mürüvetsizlik itdün niçün ayırdun serin tenden	Beyit	Mersiye/7	---/--/--/--/--	
13a	Gelibolulu Ālī	Ne yazıdır ki deşt-i Kerbelā pür derd miħnetdir Meger kerb ü belālardan mürekkeb bir muşbetdir	Dögün taşlarla sen ey sīne sen kan ağla ey dīde Dem-i mātemde nehr it çeşmiñi yan ağla ey dīde	Beyit	Mersiye/7	---/--/--/--/--	
13a	Gelibolulu Ālī	Şehīdān xanı oldum ki Firāi'ı ğarh-ı hūñ itdi 'Adū hem xanmasın andan diyü aħker-nümün itdi	Kesilmiş gerden-i kāfūr-gün peyveste akmış kan Şebistān-ı şehādet şem'i virmiş şöyle nūr-efzün [itdi]	Beyit	Mersiye/7	---/--/--/--/--	
13a	Gelibolulu Ālī	Bu ğam bir özge ğamdır işbu mātem turfe mātemdir Bu eyyām içre hürremlik ħarām oldı muħarremdir	Mübārek başlarına nūr inüpdür zer-'ālem şanmañ Degildür surh sancaklar birer maqtül-i mu'allemdir	Beyit	Mersiye/7	---/--/--/--/--	Bu şiir divanda yedi beyittir. Mecmuada üç beyit eksiktir.
13b-14a	Kemāl 'Ümmī	Te'ālā Allāh zihī sulţān ki sensin ħāliħ-ı eşyā Ĥaķiķatdir ki sen kıldıñ 'Ademden 'ālemi peydā	Ĥakīm-i lā-yezāl sensin mukīm-i bī-zevāl sensin Mutī'im bende fermānım seniñ emriñdedir inşā	Beyit	Kaside/34	---/--/--/--/--	Kemāl 'Ümmī Kudsullāh-ı Sırrū'l-āziz
14b	Veysi	Cefā ma'müresin lütfunla berbād eyle sulţānum Yıkılmış gönlüm ihsānıñla ābād eyle sulţānum	Çıkarma defterūñde Veysi-yi dīvānenūñ nāmın Güzeller içre sen de bir eyü adeyle sulţānum	Beyit	Gazel/5	---/--/--/--/--	Ġazel-i Veysi
15a	Veysi	Şaķın dāğ-ı ğamuñ açma aña kim ħāliñi bilmez Bu bir verd-i nihāl-i tāzedür her yerde açılmaz	Ne bilsün ħālümü bī-derd-i 'aşk-ı yār olan Veysi Muħabbet bir belādur ki ğiriftār olmayan bilmez	Beyit	Gazel/6	---/--/--/--/--	Ġazel-i Veysi
15a	Māhir	Xanı ol dem ki o şuħ ile ğörüşdüklerimiz Aña üftāde olup pāyına düşdüklerimiz	Xanı ol şevk-i cemāl ile o şūhuñ Māhir Süzüşi-i 'aşk-ıla o bāde süzüşdüklerimiz	Beyit	Gazel/5	---/--/--/--/--	Ġazel

15a-15b	Şadık	Ey gönül bir meh-i nâ mihre muhabbet itme Yüze her hânde iden dilbere râğbet itme Yâre yâr olma râkıb diyü minnet itme Dime cânâneye âğyâr ile şöhet itme Seni sevsin dir iseñ aña naşihat itme	Şadıkâ kârını zâr itdi ol dildâr seniñ Hâncer-i cevri ile deldi cigeriñ yâr seniñ Nâmiñi virdi bile ol gül-i gülzâr seniñ Çünkü hûbânda ‘Ubeydî ‘arızñ var seniñ Ehl-i ‘arız olamadım diyü nedâmet itme	Bent	Tahmîs	..-/.-.-/.-.-/.-	
15b	Nev’î	Bakma nâdâna eger Hüsrev-i devrân ise de Nazâr it ehl-i dile hâk ile yeksân ise de	Hâne-i kalbini yâb-ı luftuñla Nev’îniñ Mağzen-i surr-ı gedayır nola virân ise de	Beyit	Gazel/5	..-/.-.-/.-.-/.-	Ġazel
15b-16a	Hâşmet	Sensiz güzelim dehre nigâh itmege degmez Dest-i hevesim râğbet-i câh itmege degmez	Emdürmese gerdân u lebin Hâşmet’e sâkî Bir iki kadeh meyle günâh itmege degmez	Beyit	Gazel/5	--/.-.-/.-.-/.-	Ġazel
16a	Lâmi’	Sâkî ben ezel şevkini peymânedede buldum Cân lezzetini şöhet-i cânânede buldum	Ben Lâmi’yâ nakış-ı cihân nakşını dilde Bir hâlet imiş na’ra-yı mestânede buldum	Beyit	Gazel/5	--/.-.-/.-.-/.-	Ġazel
16a	Zâtî	Nolduñ inlersiñ felek hercâyi cânânuñ mı var Her maqâmı seyr ider bir mâh-ı tâbânuñ mı var	Zülf-i dilber gibi ey Zâtî perîşânsın yine Cevri-bî-hâd yoğsa bir yâr-ı perî-şânuñ mı var	Beyit	Gazel/5	.-.-/.-.-/.-.-/.-	Ġazel
16a-16b	Şem’î	Germ olursun ey felek gün yüzlü cânânuñ mı var Şubh olunca sînede bir mâh-ı tâbânuñ mı var	Başuña odlar yakup feryâd idersiñ Şem’îyâ Cevri çok dünyâ gibi zulm issi sultânıñ mı var	Beyit	Nazire/4	.-.-/.-.-/.-.-/.-	Bu gazel divanda dokuz beyitten oluşmaktadır. Mecmuada beş beyit eksiktir.
16b	Bâkî	Ġonçeler içre nihân eyleme gülberg-i teriñ Ya’ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmeleriñ		Beyit	Gazel/7	.-.-/.-.-/.-.-/.-	Bâkî’nin bir gazelinin matla beyitidir.
16b	?	Encüm olmağ ne revâ seyrine mân’i kameriñ Gel temâşâ idelüm sîneñi çöz dügmeleriñ		Beyit	Nazire	.-.-/.-.-/.-.-/.-	
16b	Veysî	Kanı ol demler ki derd ü Ġuşşâdan mehcür idüm Sen benüm katlümle kâni’ ben aña mesrür idüm	Ey hoş ol demler ki Veysî yâr-i bî-âğyâr iken Ġuşşâdan mehcür idüm derd ü belâdan dür idüm	Beyit	Gazel/5	.-.-/.-.-/.-.-/.-	Ġazel
16b-17a	Şemseddin Sivâsî	Ey gâfil uyan rihlet-i nâgâhı unutma Yol korculıdur korqusı çok râhı unutma	Hâlîkdan utan rızkıñı halkdan şağın umma Bil Rabbiñi [er-rızku alellâh]’ı unutma	Beyit	Gazel/11	--/.-.-/.-.-/.-	Bu gazel mecmuada Âşık Efendi başlığı ile yazılmış, ancak Şemsi mahlasıyla Şemseddin Sivâsî’nin divanında birkaç beyitin yeri değişik halde bulunmaktadır.

17a	Veysî	Ƙaddüm ki senün ƙabza'-yı 'aşƙuñda kemändur Âhumdur anuñ tîr zihi rişte'-i cändur	Ma'betümüzî faşl iden 'adâ ile Veysî Meydân-ı belâgatde bugün tîğ-i zebândur	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazel
17a	Esrâr	Mest iken o şühuñ leb-i handânını öpdüm Bağdum hayrı olmadı her yanını öpdüm	Nağl-ı sır-ı meclis dükenince bu şeb Esrâr Her câmda bir sîb-i zenağdânını öpdüm	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazel
17b	Kara Fazlî	Haste dil cânından artık la'l-i cânânın sever Cümleden yeğrek muƙarrerdür kişi cânın sever	Gülşen-i küyünda efgân eyle her-dem Fazliyâ Bülbülün ol yüzi gül çün zâr u nâlânın sever	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazel-i Fazlî
17b	Kara Fazlî	İçmege yâr ile pür-şâfî şafâdan kim kaçar Şüfî insâf eyleye şâfî şafâdan kim kaçar	Biñ kez ursañ tîğ-i cevri Fazlî'ye dönmez yüzi Ey kemân ebrü vefâdur ol vefâdan kim kaçar	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
18a	Veysî	Niçün rahm eylemezsün bu dil-i şeydâya sulţânüm Niçün tırmarz şalarsun benedeni ferdâya sulţânüm Niçün ihsân idersün her zamân â'dâya sulţânüm Niçün mâ'il olursun gördüğün ednâya sulţânüm Hayıflar hâşılı ol ƙamet-i bälâya sulţânüm	Şatup Veysî'yi gitmişün yine ağıyâr ile cânâ Alınmış dermend ol vaz'uña itdi bize şekvâ Tutalum şabr idermiş cevvrüne ol bî-ser ü bî-pâ Neden lâzum gelür şalınmağ ağıyâr ile yâ tenhâ Hayıflar hâşılı ol ƙamet-i bälâya sulţânüm	Beyit	Tahmîs/5	---/---/---/---	Tahmîs
18b	Veysî	Hânmanı terk idüp bu cism-i virânem gibi Çeşme-i candan yudum el çeşm-i giryânüm gibi Terk-i cem'iyet idüp 'âkl-ı perîşânüm gibi Başum alup ƙande varam âh u efgânüm gibi Bir efendüm variken 'âlemde sulţânüm gibi	Veysi-i bî-çäreüyüm oldum gamuñla pây-mâl Hâtırüm mahzün u bağrum hün u çeşmüm bî-mecâl Böyle iken pâdişâhum hâl-i ƙalb-i pür melâl Eylemem ölsem dağı gerdün-ı dūna arz-ı hâl Bir efendüm variken 'âlemde sulţânüm gibi	Beyit	Tahmîs/5	--./--./--./--	
18b	Veysî	Bağş iderse dostum o la'l-i rüh-efzâ ile Söyleşür tab'um beñüm tütî-ş şekker-hâ ile	Veysiyâ bir zât-ı 'âli-şâna ƙul oldum ki anuñ Şâhsâr-ı himmeti hemsâyedür Tübâ ile	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazel
19a	Veysî	Genc-i vaşlın o perî illere ikrâr eyler Bu 'acebdür baña ikrârını inƙâr eyler	Veysiyâ salţanat-ı dehr nider âkil olana Bir ƙadeh mey kişiyi âleme hünkâr eyler	Beyit	Gazel/5	..--/..--/..--/..-	Ġazel
19a	Veysî	'Aşık-ı miskîni tırmarz çeşm-i cânân ağladur Böyle ƙalursa o ƙâfir çok müselmân ağladur	Veysiyâ şâd olma vaşl-ı yâre kim 'aşıklarınñ Zevƙ-i vuşlat güldürürse derd-i hicrân ağladur	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazel
19a	Belgrâdî	Rast geldüm gece ağıyâr ile şağƙû'l-ƙamere Meh-i cebîniñde nedendür didim ayâ bu bere	Nâz ile hande idüp didi o hürşid-cemâl Şehper-i ruh-ı emindür ki toƙundi ƙamere	Beyit	Ƙıt'a	--./--./--./--	Bu ƙıt'a hakkında Yavuz Ercan'ın "Seyyid Mehmed Vaid Efendi'nin Fransa Sefaretnamesi" adlı çalışmada bir rivayetten söz edilmektedir.
19a	Ġâlib Eset	Seyr-i bağ içre irişdüm gece şağƙû'l-ƙamere Didüm ey mâh-ı şeb-efrüz nedendür bu bere	Açup ol Yūsuf-ı gül-çehre niƙâbun yüzden Didi engüşt-i benîdür ki toƙundi ƙamere	Beyit	Ƙıt'a	--./--./--./--	Aynı ƙıt'a-yı Ġâlib Eset

19b	'Arzî Mehmed Dede	Bu hüsn ile çün nâre varup ol büt-i tersâ Ey nâr-ı cehennem saña şad müjdeler olsun		Beyit	Müfred	.-./..-./.-./.-	Beyit
19b	Şem'î	'Âşıkâ cevr itmegi gâyetde cânânüm sever Nâle itdikce varup küyünda efgânüm sever Bülbul-i zâr itmege ol verd-i handânüm sever 'Âşıkâ cevr eyleyen cânân-ı bu cânüm sever Anuñiçün ol cefâkâr-ı dil u cânüm sever	Şaklamağa gevher râzı ayâ dil-i mañzun ol Râzını fâş itmeye ağıyâre şakın sen sen ol Mihr-i hâver gibi yârîñ ruhlerin gör rüşen ol Şem'îyâ karşunda a'dâ ağlasun sen gülşen ol Hürrem olsun zerre mi mihr-i dirâhşânüm sever	Bent	Muhammes/5	-.--/-.--/-.--/-.--	Muhammes-i Şem'î
20a	Beyânî	Eyledi tâ kim ez el gevher-i yekdâne seni Virdi hıfz itmek için hâzin-i dür-dâne seni Getürünce ne belâ çekdi bu meydâne seni Bildi bir dürr idüğüñ atmadı yâbâna seni Toğduğıñ gibi şarup şarmaladı aña seni	Diñle pendini Beyânî'nün ilet başa işi Kendüye itmese himmet kalur ayakda kişi Gitse reng âyineden rüşen olur gösterişi Mañlaşûñ Şâfî ise terk ide gör gıll ü gışı İrgöre himmet-i 'âlî-dağı akrâna seni	Bent	Tahmîs/5	..-./..-./..-./..-	Tahmîs
20a-20b	Beyânî	Tüb idüp atdı felek 'arsa-ı devrâna beni Dest-i çevgân-ı kazâ şaldı bu meydâna beni Kimse yokdur ki varup añlada yârâna beni Kim bilür atmayalardı çatı yâbâna beni Taş toğuraydı toğurmağdan ise ana beni	Künc-i miñnetde Beyânî günüm oldı şeb-i târ Rüzgârumsa gelüp giçmededür leyl ü nehâr Gün gibi rif'ate irgürse sipihr-i gâddâr Koymasa mañlaş-i Şâfî gibi ayakda ne vâr Bâri fi'l-cümle qarîn eylese yârâna beni	Bent	Tahmîs/5	..-./..-./..-./..-	Tahmîs
20b	Nef'î	Yâ Rab kerem it bendene ki ihsân eyle Düşvâr olan ahvâlimi âsân eyle Dünyâ hevesinden koma gönülümde eşer İstersem eger cenneti zindân eyle		Bent	Rubâ'î	--./..-./..-./..-	Rubâ'î
20b	Nef'î	Ey dil hele 'âlemde bir âdem yoğ imiş Var ise de ehl-i dile mañrem yoğ imiş Gam çekme haķîkatde eger 'ârif iseñ Farz eyle ki el'ân yine 'âlem yoğ imiş		Bent	Rubâ'î	--./..-./..-./..-	Rubâ'î
20b	Nef'î	Dehre bir âfet olur ol kıdd ü kâmet göreyüm Kopsa bir yerden o kıymaz mı kıyâmet göreyüm Başlasun gamzeleri gâret-i imâna hele Kor mı bir dilde dağı şabr ü selâmet göreyüm		Bent	Nazım	-.--/-.--/-.--/-.--	Bu şiir mecmu'ada rubâ'î başlığı ile yazılmış ancak divanda nazm başlığı altındadır. Arüz kalıbı, şiirin rubâ'î olmadığını göstermektedir. Ayrıca şiirin redifi de divanda "göresün" mecmu'ada ise "göreyüm"dür.

21a	Selîkî	Gâh firâat bir yañeden göñlüme virir elem Gâh hasret bir yañeden cânuma eyler sitem Gâh miñnet bir yañeden gösterir râh-ı ‘adem Gâh gam bir yaña cânım almak ister neyleyim Dört yañedan baña olurlar havâle dem-be-dem Gâh firâat gâh hasret gâh miñnet gâh gam	Ey Selîkî gâh firâatden nola kılsañ fiğân Gâh hasretten yeridür yaşıñ olursa revân Gâh miñnetden nola olsañ za’îf-i nâ-tüvân Gâh gamdan tañ mı olursa vücüdün bî-nişân Râh-ı ‘aşka girenüñ yolunda olur her zamân Gâh firâat gâh hasret gâh miñnet gâh gam	Bent	Müseddes/4	---/---/---/---	Müseddes
21b	Baķı	Câme'-i şihhat Hudâ'dan halka bir hil'at gibi Bir libâs-ı fâhir olmaz cisme ol kisvet gibi Var iken baht u sa'adet kuvvet ü kudret gibi Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihânda bir nefes şihhat gibi	Menzil-i âsaiş-i ‘uqbâya isterseñ vuşul Hubb-i dünyâdan ferâgat gibi olmaz toğru yol Şadmân erbâb-ı ‘uzletdür hemân Baķı melul Ger huzur itmek dilerseñ ey Muhibbû fâriğ ol Olmaya rahat maķâmı güşe'-i ‘uzlet gibi	Bent	Tahmis/5	---/---/---/---	Tahmîs
22a	?	Bu serây-ı ‘âlemiñ kaşr-ı küşâdidür Haleb Fî'l-meşel melek serîr-i Keykubâdidür Haleb Hadd-ı zâtı gülşen-i cennetdür adidür Haleb Ehl-i şevķiñ dâ'imâ Hâkdan murâdidür Haleb Kâ'inâtuñ ‘ayni ü ümmü'l-bilâdidür Haleb Ta'n ider şahn-ı cinâna özge vâdidür Haleb	Dâr-ı dünyâdan eger almak dilerseñ lezzeti Haşr olunca kesme evlâd-ı garbdan ülfeti Her günâhı ‘afv ider arzû'l-muķaddes hürmeti Rab' meskûn içre sen bilgil müķerrer şöhreti Kâ'inâtuñ ‘ayni ü ümmü'l-bilâdidür Haleb Ta'n ider şahn-ı cinâna özge vâdidür Haleb	Bent	Müseddes/5	---/---/---/---	
22b	‘Ayânî-i Konevi	İrer mi ‘ıyd-ı vaşl-ı yâre ķurban olmayan ‘aşık Bulur mı kenz-i lâ-yefnâyı vîrân olmayan ‘aşık	‘Ayânî şâhid-i maķsûda olmaz hâşıl-ı vâşıl Libâs-ı ‘ardan şevķ ile ‘üryân olmayan ‘aşık	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
22b	Veysi	‘Aşık-ı miskîn turmaz çeşm-i cânân ağladur Böyle kalursa o kâfir çok müselmân ağladur	Veysiya şâd olma vaşl-ı yâre kim ‘aşıkların Zevķ-i vuşlat güldürürse derd-i hicrân ağladur	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Ėazel-i Veysi
23a	Fuzulî	Tutuşdı gam odına şâd gördüğün göñlüm Muķayyed oldı ol âzad gördüğün göñlüm	Fuzulî eyledi âheng-i ‘ayş-hâne'-i Rüm Esîr-i miñnet-i bidâd gördüğün göñlüm	Beyit	Gazel/7	..-/..-/---/---	Ėazeliyat-ı Fuzulî
23a	Fuzulî	Ey melek-sîmâ ki senden özge hayrândır saña Haķ bilir insân dimez her kim ki insândır saña	Ey Fuzulî hûb-rûlardan tegâfüldür yamân Ger ceřa hem gelse onlardan bir işsândır saña	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	Fuzulî
23a-23b	Fuzulî	Cânımın cevheri ol lâ'l-i güher-bâra fidâ ‘Ömrümün hâşılı ol şive-i reftâra fidâ	Ey Fuzulî n'ola ger şaķlar isem cân-i ‘azîz Vaķt ola kim ola bir şüh-i sitem-gâra fidâ	Beyit	Gazel/7	..-/..-/..-/..-	Fuzulî
23b	Fuzulî	Dâğ-i hicrân ile yanmağan ciger kan olsa yeg Mülk-i dil gam menzili olunca vîrân olsa yeg	Dün Fuzulî sehv idüp geķmiş mey ü maħbûbdan Tevbe idüp bu yamân işden peşimân olsa yeg	Beyit	Gazel/6	---/---/---/---	
24a	Nâbî	Gülistân-i dehre geldik renk yok bü kalmamış Sâye-endâz-i kerem bir naħl-i dîlcü kalmamış	Ceyş-i gamden kime itsün ilticâ ehl-i niyâz Ėal'a-i himmetde Nâbî bürc ü bârü kalmamış	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	

24a	Fuzûlî	Şifâ-yi vaşlı kıdrin hecr ile bîmâr olandan şor Zülâl-i zevk şevkin teşne-i didâr olandan şor	Muhabbet lezzetinden bî-haberdir zâhid-i gâfil Fuzûlî 'aşk zevkin zevk-i 'aşkı var olandan şor	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	
24b	Necibî	Âşiyân-ı sırr-ı 'aşkım şanmañız bîgâneym Maħrem-i bezm-i elestim sâkin-i meyhâneym Mest-i med-hoş mey-i la'l-i leb-i cânâneym Nüş idelden câm-ı 'aşkı tâ ezel mestâneym Seyre şâbit-i Hudâyım şure --- ---	Gühsâridir derd-i miħnetde Necibî bî-riyâ Bir lebi-i Şîrîn için Ferhâd olupdur güyiyâ Vuşlat-ı didâr-ı yâri görmek ister hâliyâ Çok mıdır Mecnûn 'aşk-ı Leylâ'yı görmek Sûzîyâ Görmeden yâriñ cemâlin ben delû divâneym	Bent	Tahmis/5	---/---/---/---	Tahmis
24b	?	Yaşlanmadığım küşe-i meyhâne mi kaldı Leb urmadığım sâgar-ı peymâne mi kaldı Hağ kağı olup şâf'î peygamber olunca Sen şâh ile da'vâmız o divâna mı kaldı		Bent	Naẓm	--/---/---/---	Naẓm
24b	?	Haste-i 'aşk olana nüşha 'ilâc olur mı hîç Sîne-i dilber dururken kâğidîñ öz şuyun iç		Beyit	Müfred	---/---/---/---	Müfred
25a	Revnaķî	Nâr-ı 'aşka ey göñül varan yağan sultân olur Cân atan ol nâre İbrâhim gibi şâdân olur	Revnaķa şî'riñ bugün âb-ı nisândur 'âleme Âb-ı nisân-ı mâride simm-i hüt-ı mercân olur	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Ėazel-i Revnaķî
25a	Câm'î	Hastedir cânım gül-i ruşsârûñ eyler ârzü Teşne dil la'l-i şeker-güftârñ eyler ârzü	Görmek ister rahlarıñı rüz u şeb ey mâh-rû Bülbülündir Câm'î gül-zârñ eyler ârzü	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Ėazel-i Câm'î
25b	'Âşık 'Ömer	Dilberâ var ise kaşdıñ gel Hicâzda bul beni Ka'be-i 'âlî maķâmı ser-firâzda bul beni Anda bulmazsañ egerçi Şâm'a eyle 'azm-ı râh Câm'î-i ümmiye içre gel niyâzda bul beni	Turmadım gezdim 'Ömer mülk-i cihânı serseri Görmedim 'ömrüm içinde sen gibi bir dilberi Yâ Toķat'dır meskenim 'âlemde yâhüd Kıyşeri Karş u Tebriz'i tolaş da şehr-i nâzda bul beni	Bent	Murabba/3	---/---/---/---	Ėazeliyât-ı 'Âşık 'Ömer
25b	'Âşık 'Ömer	Bu dil yine bir âfet-i mekkâre tolaşdı Mekkâre gözüm gözleri mekkâre tolaşdı	Ey 'Âşık 'Ömer aç gözünü bak şu cihâna Ėam 'askere 'asker Ėam-ı Ėümhâra tolaşdı	Beyit	Gazel/5	--/---/---/---	
25b-26a	'Âşık 'Ömer	'Âlem içre hübluğı melhür olan dilber mi bu Lebleri bal dişleri dürdâne'-i gevher mi bu Gülşen-i hüsnî müzeyyel hûb cemâli âfitâb Reng-i al olmuş yañaĖı lâlê'-i aħmer mi bu	Söylesem bir söz aña remüz rumüz ile tıyar Hem ferâsetden habîr u hem ma'ârifden uyar Baķamaz gözler kamaşır baķışı câna kıyar Dir ki bu 'Âşık 'Ömer 'aķlım alan dilber mi bu	Bent	Murabba/4	---/---/---/---	
26a	'Âşık 'Ömer	DirĖâ ben cüdâ düşdüm yine bir nev-civânımdan Ėamu endişesi Ėitmez benim bir laħza yanımdan Feleklerde melek 'âciz kalur âh u fiğânımdan Şorarlarsa habar vir ey şabâ nâm u nişânımdan Diyâr-ı Ėurbete düşdüm ba'îd oldum vaţanımdan Enisim hem-demim yoķdur uşandım tatlı cânımdan	Benim âh ile dâ'im meskenim künc-i melâmetdir Anuñcün hâb u rahat çeşmime girmez hayâletdir Ėözetmek dâ'im yâri kıyametden 'alâmetdir Elem çekme 'Ömer bu işleriñ soñı selâmetdir Diyâr-ı Ėurbete düşdüm ba'îd oldum vaţanımdan Enisim hem-demim yoķdur uşandım tatlı cânımdan	Bent	Terci-i Bent/4	---/---/---/---	Tercî'-i Bend-i 'Âşık 'Ömer

26a	'Āşık 'Ömer	Cānımı tıfl iken bügüttüm kucağımda Ninni diyerek yāri uyutdum kucağımda Biñ nāz ile soydum ben anı korkarım amma Ey bād-ı şabā yāri üşütdüm kucağımda	Taltîf iderek 'arz-ı muhâbbetde nihâyet Ben meclis-i 'irfāna yürütdüm kucağımda Bî-çāre 'Ömer düşdi yine derd-i 'azîme Biñ dürlü belâ ile bügütdüm kucağımda	Bent	Murabba/2	--./--./--./--	Murabba'
26b	'Āşık 'Ömer	Sev bir güzeli gizlice cānane tıyurma Çek derd ü ğam-ı 'aşkıını lokmāne tıyurma	Ya'küb gibi kan ağlar iseñ de bu cihānda Şabr eyle 'Ömer Yūsuf-ı Ken'āna tıyurma	Beyit	Gazel/4	--./--./--./--	
26b	'Āşık 'Ömer	Yine bir âfet-i devrānıñ oldum ben giriftāri Cihānda görmedim anuñ gibi yār-i cefākāri Beni ağlatdı dünyāda varup güldürdi ağyāri Bulursam rüz-ı maşşerde tutam ol bî-vefā yāri Açam başım dökem yüzüm yıkam yırtam kılam zāri O zālīm ile da'vāmı benim faşl eyleye bāri	Figānım maşşer ehline ola bir âteş-i sūzān Benim sūz-ı derūnumla cehennem eyleye efgān Ta'accub ide bu hāle kamu hem mālīkū'l-mennān 'Ömer saña felekler dāhı olsunlar bütün hayrān Açam başım dökem yüzüm yıkam yırtam kılam zāri O zālīm ile da'vāmı benim faşl eyleye bāri	Bent	Müseddes/4	---/---/---/---	Bu şiir divanda bulunmamaktadır.
27a	'Āşık 'Ömer	Bize nisbet ol perî yārāna gerdan emdirir Müstehaqqı var iken nādāna gerdan emdirir Çok naşîhat eyledim ammā pendimi güş eylemez Kadr u kıymet bilmeyen keyvāna gerdan emdirir	Der 'Ömer ki bildiniz mi ol perīnīñ adı ne Hāra lāyık kimselerle konuşur ra'nā diye Kimini tenhāya çeker irdirür murādına Kimini teklîf ider tenhāda gerdan emdirir	Bent	Murabba/4	---/---/---/---	
27a	'Āşık 'Ömer	Baħr-ı ğamda kaldım ey kaşı hilālim gel yetiş Kalmadı derdiñle bu tende mecālim gel yetiş Hasretin kār eylemişdir cāna ey meh-rū seniñ Rū'yet idem nūr-ı vechiñ meh-cemālim gel yetiş	'Āşıkıñ 'Āşık ğarīb ister yüzün görmek müdām 'Ārz-ı hūsnūñle anı 'ālemde eyle şād-kām Luţf u ihsān eyleyüp ağlatma artıç subh u şām Serv-i kıddim gülzārım ağızı balım gel yetiş	Bent	Murabba/4	---/---/---/---	Bu şiir divanda bulunmamaktadır. Divanda aynı redifli ve vezinli dört şiire rastlandı ancak bu sözleri bu şiirden farklıdır.
27b	'Āşık 'Ömer	O şāhıñ şehrine kimler 'aceb bir an ayak başmış Ne bir 'aşık ne bir ma'suuk ne bir nādān ayak başmış	Bu 'Āşık 'Ömer'iñ nazmın bilen aşla 'inād itmez Ne bir 'ifrit ne bir cinn ne bir insān ayak başmış	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Bu şiir divanda bulunmamaktadır. Divanda aynı redifli ve vezinli dört şiire rastlandı ancak bu sözleri bu şiirden farklıdır.
27b	'Āşık 'Ömer	Virmem saña çek benden elin ey melekū'l-mevt Cānānıma nezr eyledigim cānıma degmese		Beyit	Müfred	--./--./--./--	
28a-30b				Nesir			Bu metinde dua, kul hakkı, namaz, oruç gibi konularda bilgi verilmiştir.
31a	Fuzülî	Sipihrūñ fāriġam vaşlıñda māh u āfitābından Ġarez 'ıyd u vişālīñdir bu ay u gün ħesābından	Kimi hūş-yār görseñ ana vir cām-ı mey ey sākī Bi-ħamdillāh Fuzülî mestdür vaħdet şarābından	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	Ġazeliyāt-ı Fuzülî
31a	Fuzülî	Egerçi igne tek geçdim cihānıñ cümle varından Henüz ardımcadır kıyd-ı ta'alluuk zülfi-tānından	Fuzülî'den melāmet ihtirāzın isteyen güyā Degül vākıf dil-i sūzān u çeşm-i eşk-bārından	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	

31a	Fuzûlî	Her kitâba kim leb-i la'lûn hadîşin yazalar Rište-i cân birle 'aşk ehli anı şîrâzeler	Ey Fuzûlî yâr eger cevri itse andan incinme Yâr cevri 'aşka her dem muhâbbet tâzeler	Beyit	Gazel5	---/---/---/---	
31b	Fuzûlî	Sâkiyâ câm dut ol 'aşka kim kaygıuludur Kaygu çekmek ne için câm ile 'âlem doludur	Nergisiñ fikri Fuzûlî gözü gönlümde gezer Duhtar âhi vatan ol yirde ki odlu şuludur	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	
31b	Fuzûlî	Koymaduñ sâkin-i küyuñ olana peykânüñ Bir içim şu ile ağırlamadıñ mihmânüñ	Vaşl eyyâmı revân yâre fedâ eylemedüñ Ey Fuzûlî gam-ı hicrân ile çıksun cânîñ	Beyit	Gazel/7	---/---/---/---	
32a	Neş'et	Ey şehensâh-ı rusül kıl lütf ü ihsân-ı kerem Hâk-i pây-ı devletiñe gelmişem yüzler sürem Yâ Resûlullâh teraḥḥum eyle veciñiñi görem Ey cemâlin görmeden hüsüne hayrân oldıgım İrmedin 'iyd u şâl-ı 'aşka kurbân oldıgım	Ey habîbullâh vallâh iştîyâkıñ var saña Mübtelâyım neyleyim ḥasret-keşim dîdârîña Ey nebîyyü 'l-rahim rahmet kıl bu Neş'et kuluña Ey cemâlin görmeden hüsüne hayran oldıgım İrmedin 'iyd u şâl-ı 'aşka kurbân oldıgım	Bent	Muhammes/5	---/---/---/---	Muḥammes-i N'at-ı Şerîf
32b	'Aşık 'Ömer	Kâmet-i serv-i hîrâmân-şâfa gelmiş müjdeler Hüsrev-i şîrin kelâm inşâfa gelmiş müjdeler	Rûz u şeb 'Aşık 'Ömer vaşlına yârin muntazır Ḥamdulillâh şubḥ u şâm inşâfa gelmiş müjdeler	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
32b	Bakî	İtdirür zühhâda ol mihrâb-ı ebrû ser-fürü Kıldırur 'uşşâka ol hâk-ı ser-i kû ser-fürü	Dürri nazmuñ Bâkiyâ baş egdirir tâliblere Kim zarûrî itdürür gavvâşa lû'lü ser-fürü	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
33a	Qabûlî	Dimezsın pây-ı büse 'aşık-ı zâre maḥaldır bu Öperler sâ'id-i sîminiñi eller güzeldir bu	Ḥaṭr-ı hisâr-ı vaşında o mehr-i 'âlem-ârânîñ Nazîre dinmez aña ey Qabûlî bir gazeldir bu	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
33a	Mâhî	Em olsun diyi dil bir lebleri mercâna el şunmuş Ne kılsun mübtelâdır merhem-i Loḥmâna el şunmuş	Gedâ Mâhî Riyâzî-ves şenâver nâzma yeltenmiş 'Aceb ḥaddini bilmez pençe'-i arslâna el şunmuş	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
33a	Mâhî	Ben --- didim kaşlarının Yâsin okurdu Neyler ola dirdim ben anuñ Yâsin okurdu	Cânım çıkar ey Mâhî o derbeste tudağın Ol demde benim rûḥum için Yâsin okurdu	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
33b	Mâhî	Sen gibi cihân içre bulunur mı şehâ bir Emsâliñi ḥalk eylemedi bârî ḥudâ bir	Mâhî kuluñuñ ismini yâd itmemek itme Düşnâmuñla bende'-i nâçîze du'â bir	Beyit	Gazel/6	---/---/---/---	
33b	Faşıḥî	Şehâ ol dügmeler ağıyâre karşı tâ iliksizdir Serâpâ üstüh'ân-ı 'aşık-ı şeydâ iliksizdir	Faşıḥî sîne'-i 'aşık ki anda olmaya dilber Ḥarâb olmuş yetür ol tahta-beñizdir kim meliksizdir	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	
34a	Nâbî	Yâri açdım açıl ey ḡonce-dehanım diyerek Bezme geldi gele ey şâh-ı cihanım diyerek	Yâr söyletdi baña bu gazeli ey Nâbî Söyleye söyleye ey tâze zebanım diyerek	Beyit	Gazel5	---/---/---/---	Nâbî
34a	Cihâdî	O mâh-ı pür-fürüğüñ ḥürşîd-i ra'nâya nâz eyler Tulû' itmez gehî şeb kûbbe-i ḥazrâya nâz eyler	Ruh-ı gülgün-ves ol nâzenîniñ tab'-ı nâziñdir Ânuñçün ey Cihâdî sen dil-i şeydâya nâz eyler	Beyit	Gazel/5	---/---/---/---	Cihâdî

34a	Nefî	Derdim niçe bir sîne de pinhân iderim ben Bir âh ile bu 'âlemi vîrân iderim ben	Nefî gibi yârâna dimem dâhî nazîre Yâ bu gâmezeli zîver-i dîvân iderim ben	Beyit	Gazel/7	--./--./--./--	Nefî
34b	Nefî	'Âşık olduk dâm-ı zülf-i yâre düşdi gönlümüz 'Akla uyduq bir garîb âvâre düşdi gönlümüz	Cüst ü cü itdik nazîrin 'âlem-i endîşede İzîrârî vâdî-i inkâra düşdi gönlümüz	Beyit	Gazel/8	--./--./--./--	
34b	Nefî	Şüf bu şüreti gel ma'nâ-yı takvâya degiş Kalbi pâk it nemedî aţlas u dîbâya degiş	Olsa pür gevher-i esrâr-ı ma'âni 'âlem Sen yine anı dil-i Nefî-i şeydâya degiş	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
34b	Nefî	Ġamzesi maġmûr u çeşmi nîm mest-i ħ'âb-ı nâz Biribirine nezâketle ider işrâb-ı nâz	Kime şekvî eylesün bî-çâre Nefî neylesün Ġamzesi maġmûr u çeşmi nîm mest-i ħ'âb-ı nâz	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
35a	Ĥâmî	Sûkker-i la'l-i şebûnden behre-yâb itdûn meni Mışra-ı sulţân ey şeh-i 'âlî-cenâb itdûn meni	Devr-i nâ-sâz-ı felekden süz u tâb-ı giryeden Aġlama ĥâlûn yeter Ĥâmî kebâb itdûn meni	Beyit	Gazel/7	--./--./--./--	Ġazel-i Ĥâmî
35a	Ĥâmî	Şâd eyle sâki meyle dil-i pür-melâlümü Farġ idemem ġamuñla yemin ü şimâlümü	Ĥâmî metâ'-ı zevke ĥarîdârdur diyü Zâhid yabâna söylemiş almış vebâlümü	Beyit	Gazel/7	--./--./--./--	
35b-37b							Bu sayfalar arası boştır.
38a	Nefî	Gönlümü her dem bir âteşdir kılan pür izîrâb Kim ol âteşden bir âhenkerdir felekte âfitâb	Âb u tâb eksik deġil şî'irinde ey Nefî seniñ Yâr ġâhî luţf ider gibi saña ġâhî 'itâb	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	Ġazeliyât-ı Nefî
38a	Nefî	Öyle mi nâzik geçer ol ġamze-i câdüfirîb 'Âşıkâ zaġm urdığım idrâk ide anıñ raġîb	Yâr u bîġâne müsellemler tutsa ey Nefî nola Şî'irimden hep âşinâdır lafzı ma'anâsı ġarîb	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
38a	Nefî	Diller niçe bir çâh-ı zenaĥdânîña düşsün Sâyeñ gibi zülfünde ço dâmânîña düşsün	Dil virdi ise ġamze-i ĥunrîziñe Nefî Bî-çâre hemân ĥançer-i bürrânîña düşsün	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
38a-38b	Nefî	Gördigin 'âşık ider bir büt-i ra'nâsın sen 'Aceb üftâdesi çok dilber-i yektâsın sen	Saña Nefî gibi içmâl ide edeyim evşâfın Şâh-ı devrâna sezâ dilber-i zîbâsın sen	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
38b	Nefî	Yoklamazsın ĥiç var mı dilde dâġın yâresin Böyle mi gözler güzeller 'âşık-ı bî-çâresin	Derdin izĥâr etmek ister dâ'imâ Nefî saña Sen de luţf it yokla bir ġün dilde dâġın yâresin	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
38b	Nefî	Virmesün dil ruşşat âh-ı cân-güdâza neylesün Şabrı yok bî-çârenîñ biñ dürlü nâza neylesün	Geçme Nefî nola nev reste dilber sevmeden Köñnedikce 'âşık olur derdi tâze neylesün	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	
38b	Nefî	Uşşâġ ile tolsun dir iseñ küy-ı muĥabbet Gösterme raġîbin olana rüy-ı muĥabbet	Nefî gibi mest anlama bî-hüş görürseñ Almışdır olan 'aġlımı dârü-yı muĥabbet	Beyit	Gazel/5	--./--./--./--	

39a	Nefî	Aldıkça ele ğamzeleri sâz-ı muhabbet Dünyâyı tutar neğme'-i şehnâz-ı muhabbet	Rüstem gibi geh şafşiken-i leşker-i 'uşşâk Nefî gibi geh mest-i serendâz-ı muhabbet	Beyit	Gazel/7	--./---./---./---	
39a	Nefî	Ķâmet mi bu yâ fitne'-i ber-pâ-yı kıyâmet Şalınsa tutar 'âlemi ğavġâ-yı kıyâmet	Nefî gibi yok pâyına yüz sürmege çâre Tutşam nola dâmânını ferdâ-yı kıyâmet	Beyit	Gazel/6	--./---./---./---	
39a	Nefî	Ķamzeñ ne kadar olsa niyâz itmege bâ'is Âhim olur ol mrtebe nâz itmege bâ'is	Nefî gibi ğamzeñ de saña cân ile 'âşik Duru dili hep maħrem-i râz itmege bâ'is	Beyit	Gazel/7	--./---./---./---	
39b	Nefî	Çekemem derd-i firâķıñ meded ey mâh meded Görmedim bunculayım bir ğam-ı cāngâh meded	Böyle dermândeleriñ derdine et kim Her işiñde saña da eyleye Allâh meded	Beyit	Gazel/9	..--/..--/..--/..--	
39b	Nefî	Vuşlat hevesin ço ğam-ı hicrân ne belâdır Var tâlîb-i derd ol yûri dermân ne belâdır	Var ħâk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden Erbâb- dile ġayret-i akrân ne belâdır	Beyit	Gazel/9	--./---./---./---	
40a-50b				Nesir			Bu sayfa aralığında "Kur'an Falı" başlığı altında mensur bir fâl- name örneği bulunmaktadır.
51a-53b				Nesir			Bu metinde "Sebe" şehri hakkında bilgiler verilmiştir.
54a	Erzurumlu İbrahim Ħaķķı	Taırn bize virdi mübârek Ramazân Ħoş Ramazân şehri pür intifâ' Fırşatı fevt eylemişler bî-nizâ' Gel kılalım fırkat ile çok fezâ' Ey Ramazân şehri seni elvedâ'	Ħaķķı nice gitdi o Ķur'ân ayı Râzı mıdır bizden o ġufrân ayı Ħaflet ile geçdi çün ihsân ayı Gel kılalım fırkat ile çok fezâ' Ey Ramazân şehri seni elvedâ'	Bent	Müseddes/7	..--/..--/..--/..--	
54b-56a							Bu sayfalar aralığı boştur.
56b-58a				Nesir			Bu metinde zekat, fitre ve sadaka dan bahsedilmiştir.
58b	Fiṭnat	Seḫâb-ı nev-bahâr-ı 'âleme gevher-nisâr oldı İdüp 'arz-ı cemâl-i ehâr cümle âşikâr oldı Zamân-ı 'ayş u 'işret mevsim-i ġeşt (ü) ġüzâr oldı Nişîmen dil-berâne şimdi naḫl-ı sāyedâr oldı Efendim seyre çık 'âlem ser-â-pâ sebzezâr oldı Açıldı lâleler güller yine faşl-ı bahâr oldı	Yeter cevri itme 'uşşâka vefâ eyyâmıdır şimdi Kenâr-ı cüyda zevķ u şafâ eyyâmıdır şimdi Hemân al deste câm-ı dil-ġüşâ eyyâmıdır şimdi Oķu bu maṭla'ı gel Fiṭnatâ eyyâmıdır şimdi Efendim seyre çık 'âlem ser-â-pâ sebzezâr oldı Açıldı lâleler güller yine faşl-ı bahâr oldı	Beyit	Müseddes/5	..---/..---/..---/..---	Müseddes-i Fiṭnat

70a	?	Ey zeyn-i ziyâdâr-ı felek 'âli kebâbîñ Hürşîd-i dıraḡşân kılan rüşen-yâbîñ Olurdu çeker şu'le-i envâr-ı gıyâbîñ Ey şem'-i safâ olmasa yüzünde niḡâbîñ Pervâne gibi ayı günü yandıra tâbîñ	Aşk ehli alup bir mes'el kı1-ı şacıñdan Ta'lîm-i fûnün itdi bu tekml-i şacıñdan Dîl-i ḡataları kıldı bu taḡsîn şacıñdan Yâr oḡuyalı âyet-i tezyili şacıñdan Başımdan uçupdur heves-i ilm-i kitâbîñ	Bent	Muhammes/5	--./--./--./--	
70b	Hayâtî	Ḥaḡlîḡat gülşeninde gül de bülbül gibi dir hû hû Ḳamunuñ maḡşadı ḡaḡdır gerek lâlâ gerek lû'lû	Hayâtî baḡr-ı ḡayyîñ sâhil-i pâyânı var şanma Tabû cû cûya ḡû ḡû düş de itseñ su-be-su nû nû	Beyit	Gazel/5	.---/.---/.---/.---	
71a	Vecdî	Bir perî ruḡsâre dil aḡmış gider cûlar gibi Şu çekildi çemişim ḡufân hız aḡar şular gibi	Âftâb tal'atîñ ebkâr-ı naḡmın Vecdîyâ Ḥa'n ider âyîne-i hürşîd-i meh-rûlar gibi	Beyit	Gazel/6	-.--/-.--/-.-	
71b	?	'Âlemde ne dervîşe ne ḡod-şâha niyâz it Bir kâr ki düşvâr ola Allâh'a niyâz it		Beyit	Müfred	--./--./--./--	
71b	?	Hâl-i fülfüller ḡayâli mûnis-i cân itmeden Bir perî-rû dilber-i 'aḡḡâr-ı sev bâzârı ḡut		Beyit	Müfred	-.--/-.--/-.-	
71b	?	Gönül bâb-ı zâhid beyt-i ḡudâdır ta'at istersîñ Muḡaḡḡaḡdır ki bâb-ı cenneti ḡâḡır-şiken açmaz		Beyit	Müfred	.---/.---/.---/.---	

4.2. NÜSHADA YER ALAN ŞAİRLER VE KISA BİYOGRAFİLERİ

4.2.1. Âşık Ömer

Âşık edebiyatının en önemli temsilcilerinden olan Âşık Ömer'in doğum-ölüm tarihleri ve doğum yeri ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar şairin ölüm tarihinin 1619, 1621 ya da 1651 olması ihtimali üzerinde yoğunlaşmışlardır. Doğum yeri konusunda da çeşitli görüşler bulunmaktadır. Şiirlerinden yola çıkarak, kimi araştırmacılar Kırım Gezlevli olduğunu kimileri ise Konya iline bağlı Gözleve köyü olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bir süre Aydın'da da kaldığı yine şiirlerinden anlaşılmaktadır. Hayatı hakkında araştırmacıların ortak görüşü 1707 yılında vefat etmesidir. Âşık Ömer iyi bir medrese eğitimi görmüştür. Şiirlerinde Arapça, Farsça kelimeler ile Divan şiiri etkisi çokça görülür. "Kalem suarasi" olarak tabir edilen şairlerin ortak özelliği olarak divan şiiri nazım tür ve şekillerinde şiirler yazmıştır. Buna paralel olarak hece ölçüsünün yanında aruz ölçüsünü de başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bilinen tek eseri "Divan"ıdır (Karasoy ve Yavuz, 2010: 72; Ergun, 1953: 5-14).

4.2.2. 'Ayânî

'Ayânî'nin hayatı ile ilgili pek fazla bilgiye rastlanılmaz. Âhdî'nin Gülşen-i Şuârâ tezkiresinde 'Ayânî hakkında kısa bilgi ve mecmuamızda da yer alan şiiri bulunmaktadır. Tezkireye göre Danişmendlilerdendir. Şiir yazmada oldukça marifetli olan şair, asıl hünerini gazel nazım şeklinde göstermiştir. Ancak henüz üne kavuşmadan genç yaşta vefat etmiştir. Tezkirede şairin doğum veya ölüm yılı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (Solmaz, 2018: 234).

4.2.3. Arzî Mehmed Dede

Doğum tarihi bilinmeyen şairin doğum yeri Antep'tir. Babası, Antep Mevlevî şeyhi Şabanzâde İbrahim Efendi'dir. Küçük yaşta tasavvufa yönelmiş, Antep ulemasından tahsil görmüştür. Daha sonra İstanbul'a gidip müderris Kara Musa Efendi'nin hizmetine girmiştir. İlk görevi Galata Mahkemesi katipliği olmuştur. Galata Mevlevîhânesi şeyhi Adem Dede'nin müritliğini yapmıştır. Dede öldükten sonra da Galata Mevlevîhânesi şeyhi olmuştur. 12 sene şeyhlik yapan Arzî Dede 1664'te vefat etmiştir. Arzî'nin bir divan tertip ettiği kaynaklarda belirtilmişse de divanına henüz ulaşılammıştır (Yakar, 2016: 62-66).

4.2.4. Bâkî

16. yüzyıl Türk edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden olan Bâkî, 1526'da İstanbul'da doğmuştur. Babası Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'dir. Medresede iyi bir eğitim görmüş; Karamanî Mehmed ve Ahmed Efendiler, Nev'î, Hoca Saadettin Efendi gibi dönemin önemli âlimlerinin öğrencisi olmuştur. Bâkî, genç yaşlardayken o dönemde edebiyat okulu durumunda olan Zâtî'nin dükkanına devam etmeye başlamıştır. 1551'de yazdığı "nun" redifli kaside ile Kanunin ilgisini çekmiştir. Aynı yıl Halep'e gitmiş ve orada on beş yıl kalmıştır. Daha sonra Konya'ya uğramış ve orada Ebusuud Efendinin oğlu ile tanışmıştır. Bu dönemlerde de devletin önde gelenlerine kasideler yazmış ve onların ihsanına mazhar olmuştur. Özellikle Sokullu Mehmed Paşa gibi büyük bir şahsiyet tarafından himaye altına alınması dönemindeki diğer şairler tarafından kıskanılmasına neden olmuştur. Önce babasının daha sonra ise Kanuni'nin vefatı Bâkî üzerinde büyük bir tramvaya yol açmıştır. Bu üzüntünün etkisi ile ünlü "Kanuni Mersiye"sini kaleme almıştır. Kanuni'nin ölümünden sonra tahta geçen II. Selim'e cülûsiye yazar ancak yeni padişahın ilgisini çekememiştir. Edirne Selimiye Medresesi müderrisliği, Mekke ve Medine kadılığı gibi çeşitli görevler yapan Bâkî, en büyük hayali olan şeyhülislamlık makamına ulaşmadan 1600 tarihinde vefat etmiştir (Çavuşoğlu, 1991: 537-540).

Bâkî edebiyat tarihimize manzum ve mensur eserler bırakmıştır. Ancak onun büyük bir sanatçı olduğunu gösteren asıl eseri "Divan"ı olmuştur.

Divan: Kanuni'nin isteği ile ölümünden yaklaşık 30 yıl önce hazırlanan eserin Türk ve Avrupa kütüphanelerinde birçok yazma nüshası bulunmaktadır. Bu güne kadar üç defa basılmış olan divanın en son ve en kapsamlı basımı Sabahattin Küçük tarafından yapılmıştır.

Me'âlimü'l-Yakîn fi Sîreti Seyyîdi'l-Mürselin: Bir siyer kitabıdır. Arap âlimlerinden Kastalani'nin "El-Mevâhinü'l-Ledüniyye bi'l-Minâhi'l-Ahmediyye" adlı siyerinin tercümesidir.

Fezâ'ilü'l-Cihâd: Arapçadan tercüme olup Sokullu Mehmed paşa'ya sunulmuştur. Müslümanları cihada davet eden bir eserdir.

Fezâ'il-i Mekke: Arapçadan tercüme olan eser Mekke tarihinden ve Osmanlı padişahlarının orada yaptırdığı eserlerden söz etmektedir.

Hâdis-i Erbâin Tercümesi: Bu eser elde bulunmamaktadır. Kırk Hadis tercümesidir. Eserin varlığından Nev'izâde Atâyî'nin "Şakâyıku'n-Numâniyye Zeyli" adlı eserinde bahsedilmektedir (Çavuşoğlu, 1991: 537-540).

4.2.5. Beyânî

Şairin hayatı hakkında pek az bilgi bulunmaktadır. Kaynaklarda 17. yüzyılın başlarında yaşadığı, asıl adının Mehmed ve Samsunlu bir sipâhi olduğu yazmaktadır. Şairin şiirlerinden I. Ahmed döneminde yaşadığı anlaşılmaktadır. 1628 yılında vefat etmiştir. Bu mecmuada yer alan Beyânî'ye ait tahmisler, Yasemin Bayrakdar tarafından hazırlanan "Beyânî ve Tahmisleri" adlı yüksek lisans tezinde bulunmaktadır (Bayrakdar, 2017: 3-7).

4.2.6. Erzurumlu İbrâhim Hakkı

18 Mayıs 1703 tarihinde Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğmuştur. Babası Derviş Osman Efendi, annesi Dede Mahmud'un kızı Hanife Hanım'dır. Tahsili hakkında kesin bilgi yoktur ama yetişmesinde babası Osman Efendi'nin ve şeyhi İsmail Fakirullâh'ın rolü büyüktür. Babasının vefatından sonra amcalarının yanına yerleşti. Eğitimini burada tamamlayarak babasının da görev yaptığı Yukarı Habib Efendi Camî'inde imamlık yaptı. Bir süre sonra İstanbul'a giden Hakkı, burada I. Mahmud ile görüşerek saray kütüphanesinde çalışma izni aldı. Padişahın beğenisini kazanan İbrahim Hakkı, Erzurum'da Abdurrahman Gazi Vakfının zaviyedârlığına tayin edilir. 22 Haziran 1780 yılında vefat etmiştir (Küleççi ve Karabey, 1997: 13-28). Eserleri;

Divan: İlk eseri olan Dîvân, oğlu İsmâil Fehîm için tertip edilmiştir.

Marifetnâme: Giriş, üç ana bölüm ve bir sonuç olmak üzere toplam beş bölümden meydana gelen eser astronomi, astroloji, kozmogoni, anatomi, fizik ve psikoloji gibi bilimlerle dinî ilimlere yer vermektedir.

İrfâniye: "Men 'arafe nefsehu fekad arafe rabbehu/Nefsini bilen Rabbini bilir." hadisini şerh için yazılmıştır.

İnsaniye: Antoloji şeklinde yazılmış bir eserdir.

Mecmuatü'l-Meânî: Eser, Arapça, Farsça ve Türkçeden manzum ve mensur parçaların yanı sıra kendi şiirlerinden oluşmaktadır.

Tufetü'l-Kirâm: Mecmuatü'l-Meânî'den seçmelerden oluşur.

Nuhbetü'l-Kelâm: Arapça ve Farsça mensur bir eserdir.

Meşâriku'l-Yûh: Evvelki şiiirlerinin bulunduğu bir antolojidir.

Sefîne-i Rûh: Türkçe, Arapça ve Farsça şiiirlerden oluşan kırk bölümlük eser.

Kenzü'l-Fütûh: Tasavvufî ve ahlâkî 1020 beyitten oluşan bir eserdir.

Definetü'r-Rûh: Üç dilde çeşitli şiiirlerin bulunduğu bir eserdir.

Rûhü's-Şürûh: İlâhinâme'den seçilmiş çeşitli şiiirleri ihtiva eder.

Ülfetü'l-Enâm: Marifetnâme'den çıkartılmış bir eserdir.

Urvetü'l-İslâm: Dinî konuların yer aldığı bir eserdir.

Hey'etü'l-İslâm: Bu eserde astronomiye dair bilgiler yer almaktadır (Külekcî ve Karabey, 1997: 13-28).

4.2.7. Esrâr Dede

18. yüzyıl Divan şairlerinden olan Esrâr Dede'nin asıl adı Mehmed'dir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. ancak kaynaklarda 1748 yılında İstanbul'un Sütlüce semtinde doğduğu belirtilmiştir. Mevlevîliğe intisap etmiş ve Galata Mevlevihanesine yerleşmiştir. Yaşadığı dönem ve çevre, onun sanatçı kişiliği üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle Şeyh Galib ile olan dostluğu onun sanatını etkileyen en önemli faktörlerdendir. Ölüm yeri ve tarihi kaynaklarda 1797/Galata Mevlevihanesi olarak geçmektedir. Esrâr Dede iyi bir eğitim görmüş ve Türkçe şiiirlerinin yanında Arapça, Farsça şiiirler de yazmıştır. Ortaya koyduğu eserlerden yola çıkarak Esrâr Dede'nin çok yönlü bir sanat anlayışı olduğu söylenebilir (Kasır, 1996: 2-64). Eserleri;

Divan: Esrâr Dede'nin en önemli eseridir. Divanda toplamda 482 şiiir bulunmaktadır. Divanda en çok kullanılan nazım şekli gazeldir.

Tezkire-i Şu'ârâ-yı Mevlevîyye: Mevlevî şairleri topladığı tezkire türünde bir eserdir. Eserde toplam 210 Mevlevî şair bulunmaktadır.

Lûgat-ı Talyan: İtalyanca-Türkçe bir sözlüktür.

Fütüvvet-nâme: Mesnevi türündeki bu eser toplamda 177 beyitten oluşmaktadır. Dili oldukça sadedir ve aruzın Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün kalubî ile yazılmıştır. Dinî, sosyal ve iktisadî konulardan bahsetmektedir.

Mübârek-nâme: Esrâr Dede'nin bir başka mesnevisi olan eser toplamda 145 beyittir. Aruzun Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün kalubî ile yazılmıştır. Eserde tasavvufun birçok kavramı işlenmiştir (Kasır, 1996: 2-64).

4.2.8. Fazlî

Doğum tarihi kesin bilinmemekle birlikte kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre asıl adı Mehmed ya da Mehmed Ali olup İstanbul doğumludur. Kara Fazlî olarak tanınmıştır. İlk eğitimini ailesinden aldıktan sonra dönemin önemli âlimlerinden dersler almıştır. Gençliğinde şiire olan ilgisi onu Zâtî'nin dükkanına yönlendirmiştir. Kanuni'nin çocuklarının sünnet diğini vesilesiyle saray ile ilişkiler kurmuş, daha sonra yazdığı kasidelerle padişahın beğenisini kazanmış ve Manisa valisi olarak atanmıştır. Şehzade Mehmed, Mustafa ve Selim'in divan katipliğini yapan şair, daha sonra re'isü'l-kittâb görevine getirilmiştir. Bu göreve atandıktan iki yıl sonra ise vefat etmiştir. Kaynaklar şairin ölüm tarihinin 1564 olduğunu göstermektedirler (Özkat, 2005: 12-46).

Divan: Sadece Lâtifi'nin tezkiresinde adı geçen bu eserin tam metni bu güne kadar ele geçmemiştir. Divanın 1736 tarihli oldukça eksik bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki bir mecmua içerisinde yer almaktadır.

Rubâ'ıyyât: Bin rubâiden oluşan bu eserin adı çeşitli kaynaklarda geçse de henüz bulunamamıştır.

Hümây u Hümâyûn: Kaynaklarda Hüsrev ü Şirin tarzında yazıldığı ve beş bin beyitten oluştuğu söylenen bu mesnevi henüz bulunamamıştır.

Lüccetü'l-Esrâr : Nizâmî'nin Mahzenü'l-Esrâr adlı eserine nazire mahiyetinde bir eserdir.

Gül ü Bülbül: 1553 yılında Şehzâde Mustafa'ya ithaf edilen ve Fazlî'nin en önemli eserin olan mesnevi toplamda 2444 beyittir. Mesnevi, tasaffuvî ve alegorik bir eserdir.

Nahlistân: Kaynaklarda Sâdi'nin Gülistan adlı eserinden esinlenerek Türkçe manzum-mensur karışık yazıldığı söylenen bu eser henüz bulunamamıştır.

Tehniyet-nâme: Tek örneği Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser Arapça, Farsça, Türkçe nazım ve nesir örneklerinden meydana gelmektedir. Eser Ahmet Çelebi'nin Rumeli tumarlarına defterdar olmasını kutlamak amacıyla yazılmıştır.

Duâ-nâme: Tek örneği Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser, Manisa Valisi Şehzâde Mehmed'in genç yaşta ölümü üzerine yazılmıştır. Arapça, Farsça, Türkçe nazım ve nesir örneklerinden oluşmaktadır.

Bu eserler dışında Fazlî'ye atfedilen Leylâ vü Mecnûn ve Keşfü'l-Ârifîn gibi eserlerden de bahsedilmektedir (Özkat, 2005: 12-46).

4.2.9. Fehîm-i Kâdîm

17. yüzyıl şairlerinden olan Fehîm'in doğum tarihi hakkında net bir bilgiye sahip değiliz. Hayatına dair bilgilerden yola çıkarak 1627'de doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Mustafa'dır. Arap bir ailenin oğlu olduğu ve babasının Uncı-zâde Mustafa Çelebi olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. İlk dönemlerde Dakîkî mahlasını kullanan şair, daha sonraları Fehîm mahlasını almıştır. Medrese tahsili görmemesine rağmen genç yaşta döneminin önemli şairleri arasına girmiştir. Arapça ve Farsça'yı iyi derecede bilen şair hakkında tezkireler övgüyle bahsetmişlerdir. IV. Murat'a "Temmuziye" sunan Fehîm, dönemin siyaset ve kültür dünyasının saygın isimleri ile iyi ilişkiler kurmuştur. Mısır valisi Eyüp Paşa'nın maiyetine girmiş, ve Mısır'da Paşa'nın katibi olarak görev yapmıştır. İstanbul'a dönmek için yola çıkan Fehîm, 1647(?) yılında, henüz yirmili yaşlardayken, Konya'da vefat etmiştir (Üzgör, 1991: 3-13). Eserleri,

Divan: Fehîm'in en önemli eseridir. Kaynaklarda Fehîm'in Dakîkî mahlasıyla bir divan tertip ettiği ancak bu divanı yakıp yerine Fehîm mahlasıyla yeni bir divan tertip ettiği belirtilmektedir.

Şehrengîz: Aruzun Fe'îlâtün/mefâ'îlün/Fe'îlün kalıbıyla yazılmıştır.

Letâif-i Kümmelîn: İbret verici hikayelerin bulunduğu ve genellikle tasavvufî mahiyetteki latifelerden oluşmaktadır.

Durûb-ı Emsâl-i Türkî: Alfabetik olarak atasözlerinin yer aldığı bir eserdir.

Bahr-ı Tavîl: Osmanlı toplumunda farklı etnik gruplara mensup insanların kendi ağız ve dil özellikleriyle konuşturulduğu bir eserdir (Üzgör, 1991: 3-13).

4.2.10. Fitnat Hanım

Fıtnat Hanım'ın asıl adı Zübeyde'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Kaynaklar İstanbul'da doğduğunu ve 18. yüzyılda yaşayıp kadın şairler arasında oldukça şöhret sahibi olduğunu belirtmektedirler. Fitnat hanım, birçok şeyhü'l-islam, âlim ve şair yetiştirmiş bir aileye mensup olmuştur. Bu durum Fıtnat'ın edebiyat ve sanat hayatını derinden etkilemiş, nazire yaptığı kişilerle aynı ortamda bulunup sohbet etme fırsatı yakalamıştır. Döneminde büyük bir şair olmamakla birlikte şiirlerindeki ahenkli ve duygulu söyleyiş dikkat çekicidir. Bilinen tek eseri birçok matbu ve yazma nüshaları bulunan divanıdır (Çeçen, 1996: 1-11).

4.2.11. Fuzûlî

16. yüzyıl Divan edebiyatının en önemli şairlerindedir. Hayatı hakkında bildiklerimiz tezkireler ve şairin kendi şiirlerindeki bilgilerle sınırlıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1480'li yıllarda doğduğu sanılmaktadır. Doğum yeri ile ilgili de Kerbelalı veya Hileli olduğu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Fuzûlî, iyi bir eğitim görmüştür. Döneminin bilim ve sanatını iyi bildiği eserlerinden anlaşılmaktadır. Arapça, Farsça ve Türkçe dillerinde eserler meydana getirmiştir. Kanuni'nin Bağdat'ı teslim almasından önce Şah İsmail ile ilişkisi olan Fuzûlî, daha sonra Osmanlı devleti ricaline kasideler sunmuştur. Büyüdüğü Bağdat'ın geleneklerine uygun olarak Peygamber'e, ailesine ve 12 imama içten sevgiyle bağlanmıştır. Onun Şii olduğunu gösteren deliller vardır ancak Sünni Osmanlı padişahına ve devler adamlarına şiirler yazarak onları övmekte de sakınca görmemiştir. Fuzûlî'nin ölüm tarihi tezkirelerde 1556 olarak geçmektedir. Geriye manzum ve mensur birçok eser bırakan Fuzûlî'nin şiirlerinde yoğun bir lirizim görülmektedir (Karahana, 1996: 240-246).

Türkçe Divan: Fuzûlî'nin en tanınmış eseridir. Türk ve dünya kütüphanelerinde çok sayıda nüshası bulunmaktadır.

Farsça Divan: Türkçe divandan daha hacimli olan bu eserde manzum-mensur karışık bir ön söz bulunmaktadır. Bu bölümde Fuzûlî, Allah'a insanlara konuşma yeteneği bağışladığından dolayı şükreder.

Arapça Şiirler: Fuzûlî'nin bu eseri elde bulunmamaktadır.

Leylâ vü Mecnûn: Bu konuda yazılmış en güzel ve en ünlü mesnevidir. Mesnevi toplamda 3096 beyitten oluşmaktadır. Bağdat valisi Üveys Bey'e sunulmuştur.

Beng ü Bâde: Şah İsmail'e sunulmuştur. Konusu, esrar ile şarap arasındaki konuşma ve tartışmalardan oluşan alegorik bir mesnevidir.

Sâkî-nâme: Farsça yazılmış kısa bir mesnevidir. İçki ve rindikle ilgili bir eserdir.

Tercüme-i Hadîs-i Erba'in: Manzum 40 Hadis tercümesidir.

Hadîkatü's-Süeda: Kerbela olayını anlatan bu eser, İranlı Hüseyin Vaizi'nin Ravzatü'ş-Şüheda adlı eserinin tercümesidir.

Türkçe Mektuplar: Fuzûlî'nin edebî eser niteliğindeki beş mektubudur. Bu mektuplar; Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi Mektubu (Şikayet-nâme), Musul

başbayraktarı Ahmet Bey Mektubu, Ayas Paşa Mektubu, Kadı Alaaddin Mektubu, Şehzade Bayezid Mektubu olarak bilinmektedir.

Rind ü Zâhid: Farsça bir eserdir. Bir baba ile oğlu arasında geçen konuşma ve tartışmalardan oluşan eser, rind tipi ile zahid tipinin karşılaştırılmasını konu edinir.

Sıhhat ü Maraz: Farsça tıp konulu bir eser olan Sıhhat ü Maraz'da insan bedeninin özellikleri o dönemin tıp anlayışına göre anlatılır.

Muamma Risalesi: Fuzûlî'nin bilmece yazmadaki bilgi ve ustalığını gösteren Farsça küçük bir risaledir.

Matlau'l-İtikad: Arapça mensur bir eserdir (Karahan, 1996: 240-246).

4.2.12. Gelibolulu Mustafa Âlî

1541'de Gelibolu'da doğdu. Babası ticaretle uğraşan Hoca Ahmed bin Abdullah'tır. Önce "Çeşmî" daha sonra ise "Âlî" mahlasını kullanmıştır. II. Selim'in Kütahya Valisi olduğu dönemde divan katipliği yaptı. Daha sonra sırasıyla Sivas defterdarlığı ve İstanbul'da Yeniçeri Ocağı katipliği yaptı. Bürokrasi hayatı boyunca pek çok sıkıntı çekmiş ve çok haksızlığa uğramıştır. Bu da karamsar ruh halinin eserlerine yansımaya neden olmuştur. Âlî, 53 yaşındayken Gelibolu'ya dönmüş ve gelişini kutlamak ve dostlarına armağan sunmak amacıyla divanlarından 100 gazel seçmiş ve "Sedef-i Sad-Güher"i oluşturmuştur. Hayatının son döneminde Cidde'ye sancakbeyi olarak atanmış ve bu görevi sırasında yani 1600'de vefat etmiştir. Geriye edebî ve tarihî birçok eser bırakmıştır. Bu eserleri şöyle sıralamak mümkündür (Altun, 1999: 9-26).

Edebî Eserleri:

Divan: Âlî'nin üç Türkçe, bir de Farsça divanı bulunmaktadır.

Sedef-i Sad-Güher: Gazellerinden seçme 100 matlaı içerir.

Hulâsatü'l-Ahvâl: 12 bentli, sosyal konulu bir terci-benttir.

Ravza-i İrfân: Nüshası bulunamamıştır. Sedef-i Sad-Güher'de bahsi geçmektedir.

Ravzatü'l-Letâif: Nüshası bulunamamıştır. Âlî'nin Kınalızâde'ye gönderdiği varakalarda bahsi geçmektedir.

Tercüme-i Hadis-i Erba'in: Kırk hadis-i şerifin manzum tercümesidir. 1597'te telif olunmuştur.

Mihr ü Mâh: Türk Edebiyatında bu adla yazılmış farklı şairlere ait eserler mevcuttur.

Mihr ü Vefâ: Bu eser de Türk edebiyatında yer alan mesnevilerdendir.

Riyâzü's-sâlikîn: Tasavvuf konulu eserdir.

Subhatü'l-Abdâl: Âlî'nin 1585-1591 yılları arasında yazdığı Kerbelâ şiirleriyle muharrem mersiyelerini toplayan 1593'de tertip edilmiş bu eser, üç mesnevi, bir terci-bent sekiz gazel ve kıta olmak üzere on dört manzumeyi ihtiva eder.

Tuhfetü'l-Uşşâk: Husrev-i Dehlevî'nin Matlau'l-Envâr ve Mahzenü'l-Esrâr'a naziresidir.

Tarihî Eserleri:

Fursat-nâme: Nusret-nâme'de anlatılan olayların devamı niteliğindedir.

Fusûlü'l-Halli Ve'l-Akd ve Usûlü'l-Harci ve'n-Nakd: İslâm devletlerinin yükseliş ve çöküş sebeplerini anlatır.

Hâlâtü'l-Kâhire Mine'l-âdâti'z-Zâhire: Mısır'a iki kez giden Âlî'nin bu yöreye ait hatıra ve gözlemleridir.

Heft Meclis: Kanunî Sultan Süleyman'ın son seferi olan Sigetvar seferinin tarihidir.

Kühü'l-Ahbâr: Eser, 1591-1598 yılları arasında yazılan bir umumi tarihtir. Uzun ve orijinal bir mukaddime ile yazarın "Rükn" adını verdiği dört bölümden meydana gelir.

Menâkıb-ı Hünerverân: Âlî'nin 1587'de yazdığı bu mühim eser, hat tarihinden, ünlü hattatlar, nakkaşlar ve diğer sanatkârlardan bahseder. Alanında yazılmış ilk orijinal çalışmadır.

Mirâtü'l-Avâlim: Yaradılışa dair bir eser olup 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Âdem'den önceki yaratıkları, ikinci bölümde ise Âdem'den sonra kâinatı anlatır.

Mirkâtü'l-Cihâd: Danişment Gazî'nin savaşlarından bahseden yarı destanî bir tarihtir.

Nâdirü'l-Mehârib: Kanunî Sultan Süleyman'ın şehzadeleri olan Selim ile Bayezit'in Konya savaşını anlatan manzum-mensur bir eserdir.

Nusret-nâme: 1578-1580 arasında devam eden Azerbaycan ve Şirvan seferlerinin tarihidir.

Zübdetü't-Tevârih: Kadı Adûd'un İşrâku't-Tevârih adlı eserinin tercümesidir.

Diğer Konulardaki Eserleri

Câmiü'l-Kemâlât: 12 sayısının faydalarından ve III. Murad'ın faziletlerinden söz eder.

Enisü'l-Kulûb: Mensur bir eser olup Hümayun-nâme tarzında hikayelerden oluşur.

Eyyühe'l-Veled Tercümesi: Gazalî'nin ahlâka dair risalesinin Arapça metinle birlikte cümle cümle tercümesidir.

Ferâidü'l-Vilâde: III. Murat'ın oğlu Osman'ın doğumunun eşref saate tesadüf ettiğine dair bir eserdir.

Hakâku'l-Ekâlim: Müellifin verdiği bir ad olmayıp yakıştırmadır. III. Murat'ın ülkesinde kullanılacak memurların hangi vasıflarının olması gerektiğine dair makaledir.

Hilyetü'r-Ricâl: Hacı Muhammet Pârsâ'nın, Faslu'l-Hitâb adlı kitabından alınmış eser, kutbülaktâb ve kutublar, evliyâ ve melâmiler ve muhaddisler olmak üzere üç bab'a ayrılmıştır.

İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr: Nasr Suresi'nin tefsiridir.

Kavâidü'l-Mecâlis: Görgüye dair bir eserdir.

Mehâsinü'l-Âdâb: Bir tür siyasetname ve görgü kitabıdır.

Menâkıb-ı Halil Paşa: Kaptan-ı derya Halil Paşa'nın gazalarını ve menkıbelerini ihtiva eder.

Menâkıb-ı Şeyh Mehemmedü'd-Dagî: Eseri tanıtımı Reşat Öngören tarafından yapılmıştır.

Mevâidü'n-Nefâis Fi-Kavâidi'l-Mecâlis: Kavâidü'l-mecâlis'in genişletilmiş biçimidir.

Nasîhatü's-Selâtin: Padişahlara yol gösterici ahlâk ve siyaset kitabıdır.

Nevâdirü'l-Hikem: Bazı bilgin ve mutasavvıflardan, halifeler ve hilâfet meselesinden bahseder.

Rahatü'n-Nüfûs: Tifaşî'nin eserinin değişik ve ilâveli tercümesidir. Tıp ile ilgilidir.

Risale: III. Murat'ın 120 yıl yaşayacağına dair bir risale.

Risâle-i Zâtü'l-Kürsi: Blochet Katalogu'na girmeyen yazmalar arasında olup içeriği belli değildir.

Risâle-i Zırgamiyye: İbrahim Paşa'nın Rakka Beylerbeği iken arslanı öldürmesi hakkındadır.

Tuhfetü's-Sulehâ: Gazzalî'nin Eyyühe'l-Veled'inin tercümesidir.

Vakıf-nâme: Âlî'nin 1586'da Kerbelâ'yı ziyareti sırasında yaptırdığı sebilin idaresine dair bir vakıf metnidir.

Zübdetü'l-Evrâd: Dürer-i Mensûre'den seçmelerdir.

Henüz Ele Geçmeyen Eserleri

Bedâyiü'l-Metâli: Nüshası bulunamamıştır.

Dürr-i Mensure (Dürer-i Mensure): Âlî'nin Sadeî'te ismini andığı bu eser ele geçmemiştir.

Hac ve Işk Risalesi: Adı Sadeî-i Sad-Güher'de geçer.

Kenzü'l-Ahbâr: Konusu tarihtir; bugüne kadar nüshası görülmemiştir.

Maâyübü'l-Erzâl: Eser henüz ele geçirilememiştir.

Mişkât: Bursalı Tahir ve İbnülemin'in haber verdiği eserin ismi Sadeî-i Sad-Güher'de geçmektedir.

Nüzhet veya Nüzhetü'l-Mecâlis: Adı Sadeî-i Sad-Güher'de geçen bir eserdir.

Râbiü'l-Manzûm: Âlî'nin Mecmau'l-Bahreyn adı geçer.

Ravza-i İrfân: Eser, ravzalardan meydana gelen Riyâzü's-Sâlikîn olabilir.

Ravzatü'l-Letâif: Nüshası bulunamamıştır.

Riyâzü'r-Rahmet: Nüshası bulunamamıştır.

Tarih-i Üngurus ve Selimname: Bursalı Tahir, Osmanlı Müellifleri'nde Âlî'nin Tarih-i Üngurus ve Selim-nâme adlı eserleri olduğundan söz eder. (Altun, 1999: 9-26; İsen ve Aksoyak, www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com, Erişim Tarihi: 30.03.2019).

3.3.13. Hâfız Abdürrahim Şeydâ Dede

Daha çok Şeydâ Hâfız olarak bilinir. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbul'da doğdu. Küçük yaşta hafız oldu ve bir süre sonra gözlerini kaybetti. Bu talihsiz olaydan sonra kendisini kısa sürede geliştirerek bestekâr ve neyzen olarak dönemin önde gelenleri arasında yer aldı. Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Selim Dede'den sikke almış, Yenikapı Mevlevîhânesi ve Üsküdar Mevlevîhânesi'nde kudümzenbaşılık yapmıştır. Yetmiş yaşlarında iken 1800 yılı sonlarında vefat etmiştir (Özcan, 1988: 288-289).

Kaynaklarda belirttiğine göre Abdürrahim Dede bestekârlığın yanında şairdir de. Bestelerinin güftelerini kendisinin nazm ettiği bilinmektedir. Şiirlerinde genellikle Şeydâ Dede, Şeydâ Derviş, Şeydâ Hafız gibi mahlaslar kullanmıştır. Şiirleri bir divan

oluşturmamıştır, ancak bazı örneklerine mecmualarında rastlanılmaktadır (Ayangil, 2017: 378-391).

4.2.14. Hâmî

Şairin asıl adı Ahmed'dir. 1679 yılında bugünkü adı Diyarbakır olan Âmid şehrinde doğmuştur. Şehrin önemli âlimlerinden ilim tahsil etmiştir. 1709 yılında Abdullah Paşa'ya intisab ederek divan katibi olmuştur. Van, Erzurum ve Tebriz şehirlerinde Abdullah Paşa'nın yanında görev yapan Hâmî gittiği şehirlerde bulunan şairlerle güzel dostluklar kurmuştur. III. Ahmed'in tahttan indiği dönemde İstanbul'a gitmiş ve I. Mahmud'un cülûsunu almıştır. Sarayın karışıklığını gören Hâmî memleketine dönmek istemiş ve bazı araçlar vasıtasıyla bunu başarmıştır. Diyarbakır'a döndükten bir süre sonra 1747 yılında vefat etmiştir. Bilinen tek eseri divanıdır (Yılmaz, 2017: 4-11).

4.2.15. Haşmet

İstanbul'da doğan Haşmet'in doğum yılı kesin olarak bilinmemektedir. Şiirlerinden yola çıkarak 18. yüzyılın ilk çeyreğinde doğmuş olabileceği tahmin edilmektedir. Asıl adı Mehmet'tir. Yenişehirli Kazasker Abbâs Ebu'l-Hayr Efendi'nin oğlu olduğundan "Abbâs Efendi-zâde sanıyla tanınmıştır. İlk eğitimini de babasından almıştır. Daha sonra medresede Arapça ve Farsça öğrendi. Küçük yaşta zekası ve nüktedanlığı sayesinde Ragıp Paşa'nın himayesi altına girmiştir. Çeşitli derecelerde müderrislik yapmış, İstanbul dışında Bursa, İzmir ve Rodos gibi şehirlerinde kalmıştır. 1768 yılında Rodos'ta vefat etmiştir (Aksoyak ve Arslan, 2018: 3-8). Eserleri:

Divan: Bu eseri şairin kendisi değil, Bursa'dayken arkadaşı İmam-zâde toplayarak bir araya getirmiştir. İmam-zâde divana yazdığı ön sözde Divan'ını tertip etmek niyetiyle Haşmet'e başvurduğunda, ondan ancak kırk elli gazel ile birkaç kaside alabildiğini, diğerlerini ise arkadaşlarından veya İstanbul'daki akrabalarından topladığını belirtir.

Sedeü's-şuarâ: Arap dili ve edebiyatı, hadis ve tefsir gibi dinî ilimler, aruz ve belâgat konularında kaleme alınmış bir eserdir.

Vilâdet-nâme: Padişah III. Mustafa'nın kızı Hibetullah Sultan'ın doğumu üzerine Koca Râgıb Paşa'nın emriyle kaleme almıştır.

İntisâbü'l-mülûk: Padişah III. Mustafa'nın 1757 yılında tahta cülûs ettiği günün gecesi Haşmet'in gördüğü bir rüyayı, daha doğrusu görmüş gibi hayal ettiği bazı olayları konu edinmektedir (Aksoyak ve Arslan, 2018: 3-8).

4.2.16. Hayâtî

Asıl adı Ahmed'dir. 1751-52 yılında Maraş'ın Elbistan kasabasında doğmuştur. Babası Elbistan müftüsü Ahmed Efendi'dir. Bir süre Elbistan müftülüğü yaptıktan sonra İstanbul'a gitmiştir. Burada Yusuf Ziya Paşa'nın hocalığını yapmıştır. Sırasıyla Saray Bosna, Irak ve Bağdat mevleviyyeti görevinde bulunup İstanbul'a dönmüştür. 1814 yılında ise vefat etmiştir. Birçok bilim dalında, Arap ve Fars edebiyatlarında donanımlı olan Hayâtî, geriye pek çok eser bırakmıştır. Bunlardan biri Sünbül-zade Vehbî'nin Tuhfe-i Vehbî'sinin şerhidir. Vehbî'nin Nuhbe-i Vehbî'si için de bir şerhe başlamışsa da ömrü yetmemiş, yarım kalan eseri oğlu Şeref Efendi tamamlamıştır. Bunun yanında Şâhidî'nin Tuhfe-i Şâhidî'sini de şerh etmiştir. Ayrıca kıyamet alametleri hakkında Arapça Tehâfüt-i Müstehâce adlı Arapça bir risalesi ile İs'âfû'l-Minne fi Şerhi İthafû'l-Cinne adlı bir eseri, mantık ve adap üzerine yazılmış Manzûme-i Nûniyye'si bulunmaktadır

(Gürbüz, www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com, Erişim Tarihi: 30. 03.2019).

Şairin mecmuamızda yer alan şiiri Fatîm'in Hâtimet'ül-Eş'âr adlı tezkiresinde yer almaktadır (Çiftçi, 2017: 110).

4.2.17. Kemâl Ümmî

Kaynaklarda şair hayatı hakkında kesin bilgiler bulunmamaktadır. Edindiğimiz bilgilerin çoğu mankıbevi kaynaklardan ya da şiirlerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Asıl adı İsmail'dir. 1378-79 yıllarında doğduğu ve 1475-76 yıllarında öldüğü düşünülmektedir. Kimi araştırmacılar Kemâl Ümmî'nin Karamanlı olduğunu söylemektedirler. Ancak hayatının daha çok mankıbevi kaynaklara dayanması memleketinin çeşitliliğine sebep olmuştur. Bu yerler Dağıstan, Niğde, Bolu gibi şehirlerdir. Kemâl Ümmî'nin müridi Âşık Ahmed, onun Horasan'dan gelip Bolu çevresine yerleştiğini nakletmektedir (Yavuzer, 2008: 5-70).

Şiirlerinde dinî-tasavvufî öğeler ağır basmaktadır. Şiirlerinde genellikle Kemal Ümmî ya da Ümmî Kemâl mahlasını kullanmış ve tasavvufî konulu birçok eser bırakmıştır. Eserleri:

Divan: Kemâl Ümmî'nin dünya görüşünü ve fikirlerini en iyi yansıtan eseridir. Eserin birçok nüshası mevcuttur.

Risâle-i İmân: Namaz ibadetini konu alan mensur bir eserdir.

Kırk Armağan: Dinî-tasavvufî mahiyette 200 beyitlik manzum bir mesnevidir.

Hikâye-i Hazîre-i Kuds: Mesnevi türündeki bu eser, Enes bin Mâlik tarafından rivayet edilen bir hadisin nazma çevrilmiş halidir.

Risâle-i Vefât: 91. beyitlik ölüm konulu bir mesnevidir (Yavuzer, 2008: 5-70).

4.2.18. Mâhî

Hayatı hakkında kaynaklardaki bilgiler yetersizdir. Fatin tezkiresindeki bilgiye göre Çankırı’da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Devrin ulemalarından olan Mâhî Efendi, Çankırı’da müderrislik yapmıştır. 1795-96 yılında vefat etmiştir. Fatin tezkiresinde şairin mecmuamızda bulunan şiiri de yer almaktadır. (Çiftçi, 2017: 432).

4.2.19. Mustakimzâde Süleyman Sadeddîn Efendi

Asıl ismi Süleyman’dır. Sadeddîn lakabını kullanmıştır. 1719’da Edirne’de doğmuştur. Babası Mehmed Emîn Efendi, annesi ise Ümmü Gülsüm Hanım’dır. Hayatı ile ilgili bilgilerin çoğu, kendi eseri olan Tuhfe-i Hattin adlı eserde yazmaktadır. İlimle uğraşan bir aileden gelen Mustakimzâde, Seyyid Yûsuf Efendi, Hayâtîzâde Mustafâ Efendi gibi kişilerden eğitim almış ve müderrislik yapmıştır. Mustakim Süleyman Sadeddîn Efendi’nin en önemli özelliklerinden biri de hattat olmasıdır. Önce Halvetî tarikatı şeyhi Şeyh Mehmed Sâlih Sahbî’ye, daha sonra ise Mehmed Emin Tokadî’ye intisab etmiştir. 1788 yılında İstanbul’da vefat etmiştir (Bilgin, 2015: 59-65).

4.2.20. Nâbî

1642 yılında Urfa’da doğan Nâbî’nin asıl adı Yusuf’tur. Nâbî’nin çocukluk ve gençlik yılları hakkında elimizde yeterli belge ve bilgi bulunmamaktadır. Ancak ailesinin, o zamanlar Urfa’nın tanınmış ailelerinden olduğu bilinmektedir. Çocuk yaşlardan itibaren arzuhâlcilik yaptığı kaynaklarda belirtilmektedir. Nâbî, İstanbul’a gittikten sonra Musahib Mustafa Paşa’ya intisab etmiştir. Mustafa Paşa’nın divan katibi olduktan sonra IV. Mehmed’le yakınlaşır. Bir süre sonra padişahın Lehistan seferine katılmıştır. Musahib Mustafa vefatı üzerine İstanbul’dan ayrılıp Halep’e yerleşmiş ve burada evlenmiştir. Halep’te bir dönem sıkıntılar çeken Nâbî, Baltacı Mehmed Paşa vesilesiyle İstanbul’a tekrar dönmüştür. İstanbul’a dönüşünden yaklaşık

iki yıl sonra 1712’de vefat etmiştir. Türk edebiyatında “hikemî tarz”ın öncüsü olan şair, geriye birçok eser bırakmıştır (Bilkan, 2011: 11-26). Eserler;

Divan: Çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır. Türkçe yazılmış olan eserin sonuna ek olarak Nâbî’nin Farsça şiirlerini oluşturan bir divançe bulunmaktadır.

Hayri-nâme: 35 bölüm ve 1660 beyitten oluşan eser, 17. yüzyıl Osmanlı sosyo-kültürel tahlilini içermektedir.

Hayrâbâd: Ferîdüddîn Attar’ın İlâhî-nâme adlı eserindeki bir hikayeden aktarma bir mesnevidir.

Sûr-nâme: IV. Mehmed’in şehzâdeleri Mustafa ve Ahmed için tertip edilen bir sünnet düğününü konu alır.

Tuhfetü’l-Harameyn: Seyahat-nâme türünde yazılan bu eser, Nâbî’nin hac ziyaretini konu alır.

Münşeât: Nâbî’nin mektuplarını içeren eser, şairin ölümünden sonra tezkireci Habeşî-zâde Abdurrahîm Çelebi tarafından toplanmıştır.

Tercüme-i Hadis-i Erba’in: Kırk hadis tercümesidir.

Fetih-nâme: Kamanîçe Kalesi’nin fethi üzerine yazılmış bir eserdir.

Zeyl-i Siyer-i Veysî: Nâbî, Veysî’nin ömrü yetmediği için yarıda bıraktığı siyer türündeki eseri tamamlamıştır (Bilkan, 2011: 11-26).

4.2.21. Nefî

17. yüzyılın en önemli şairlerindedir. Asıl adı Ömer’dir. 1572’de Erzurum’un Pasinler ilçesinde doğmuştur. Soylu bir aileden gelmektedir. Dedesi ve babası Erzurum’da sancakbeyliği yapmışlardır. İlk eğitimini Pasinler’de alan şair, Farsçayı divan yazacak kadar iyi derecede öğrenmiştir. 1603’ten sonra, Sultan I. Ahmed zamanında İstanbul’a gitmiş ve yaklaşık otuz yıl bu şehirde kalmıştır. Sadrazam tarafından Sultan Ahmed’e tanıtılan Nefî, padişahın övgüsünü aldıktan sonra yakınındaki şairler arasında yerini alır. Sultanların ilgisi, devrin ileri gelenleriyle bağlantıları, sunduğu kasideler ve şiirdeki başarısı ile İstanbul’un sanat çevresinde kısa sürede tanınır. Ancak sivri dili yüzünden çokça düşman edinmiş, görevlerinden azl edilmiş ve sürgüne gönderilmiştir. Nihayetinde bu özelliği onun ölümüne sebep olmuştur. Kaynaklar Nefî’nin ölüm yılını 1635 olarak göstermektedir. Türk edebiyatında kaside ve hiciv denince akla ilk gelen şair olan Nefî, konu, ifade biçimi ve üslubu ile bir ekol olmuştur. Özellikle kasidelerin medhiye ve fahiye bölümlerinde

oldukça başarılı olmuştur. Şiirlerinde mübalağa sanatını sıklıkla kullanmıştır (Akkuş, 1993: 13-37). Eserleri;

Türkçe divan: Nef'î'nin sağ iken düzenlemiş olduğu müretteb bir divandır.

Farsça divanı: Bu divandaki şiirler genellikle tasavvufi aşk çevresindedir.

Sihâm-ı Kaza: Nef'î'nin yergi şiirlerinin toplandığı bir mecmuadır (Akkuş, 1993: 13-37).

4.2.22. Neş'et

Hoca Neş'et, 18. yüzyılda şiirlerinden ziyade yetiştirdiği öğrenciler ile şöhret yapmış bir şairdir. 1735 yılında Edirne'de doğmuştur. Babası Ahmed Refia Efendi aslen İstanbullu olup Enderun'da yetişmiştir. Babası ile birlikte gittiği Hac'dan dönerken Konya'da Mevlevî Şeyhi Çelebi Efendi'ye intisab etmiştir. Babsının ölümünden sonra kendisini ilim tahsiline vermiş ve iyi derecede Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Hanifi Efendi, Pertev Efendi, Şeyh Galib gibi bir çok şair yetiştiren Neş'et, bu şairlerin mahlaslarını da vermiştir. Bir süre Farça ders veren ve orduda da görev alan Hoca Neş'et 1807 yılında vefat etmiştir (Oğraş, 1991: 4-25). Eserleri;

Divân: Hoca Neş'et'in en önemli eseridir. Kendisi hayattayken öğrencisi Pertev tarafından tertip edilmiştir.

Tûfân-ı Marifet: Buhârî-i Bîdil Hindî-zâde'nin kainat hakkındaki felsefi düşüncelerini içine alan Tûr-ı Marifet adlı esere nazire olarak yazılmıştır.

Tercüme-i Şerh-i Dü-Beyt: Abdurrahman Câmî'nin iki beytinin tercümesidir. Eserde tasavvuf ve tarikatler ile alakalı fikirlere yer verilmiştir.

Meslekü'l-Envâr ve Menba'u'l-Esrâr: Tercümetü'l-Aşk terkininin noktalı harfleri yazılış tarihini gösteren tercüme bir eserdir.

Muharrerât-ı Husûsiye-i Neş'et: Hoca Neş'et'in çeşitli konulardaki görüşlerini anlatan eserdir (Oğraş, 1991: 4-25).

4.2.23. Nev'î

Asıl adı Yahya'dır. 1533-34 yılında Malkara'da doğdu. Babası Nasuh Halîfe'nin oğlu Pîr Ali, annesi ise Yazıcıoğlu Mehmed'in soyundan gelen bir hanımdır. Nev'înin babası Pîr Ali, önce Şeyh Bayezid-i Rûmî'ye daha sonra da İbrahim Gülşenî'ye intisab etmiş, Malkara'da Turhan Bey Camisi imamlığı ve Sıbyan Mektebi muallimliği yapmıştır. Nev'î 1550 yılında İstanbul'a gitmiş ve dönemin ünlü âlim ve şairleri ile tanışmıştır. Burada hocası Ahîzâde Mehmed Efendi'ye büyük saygı ve bağlılık göstermiş ve hocasının tayini üzerine onunla birlikte Edirne'ye gitmiştir.

Daha sonra çeşitli görevlerde bulunan şair 1599 yılında vefat etmiştir. Nev'î'nin ilim ve fazilet sahibi bir şair olduğu konusunda kaynaklarda fikir birliği vardır. Kaynakların verdiği bilgiye göre Nev'î, rind edalı, derviş-meşreb, tasavvufa, zühd ve takvâya meyilli bir kişidir. Şiirlerinde aldığı tasavvuf terbiyesinin izleri görülen Nev'î, Arapça, Farça ve Türkçeye hâkim, atasözleri ve deyimler ile aruz veznini şiirlerinde ustalıkla kullanan bir şairdir (Sefercioğlu, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com>, Erişim Tarihi: 01.04.2019). Eserleri;

Türkçe divan: Kütüphanelerde birçok nüshası bulunmaktadır.

Tercüme-i Hadîs-i Erba'in: Kırk hadisin manzum bir tercümesidir.

Hasb-i Hâl: Tasavvufî aşk konulu 800 beyitten oluşan bir mesnevidir.

Keşfü'i-Hicâb min Vechi'l-Kitâb: Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin Füsûsü'l-hikem adlı eserinin tercümesidir.

Netâyicü'i-Fünûn ve Mehâsinü'l-Mütûn: Nev'î'nin, tarih, hikmet, hey'et, kelâm ve usûl-i fıkıh, hilâf, tefsir, tasavvuf, rüyâ, remil, efsun ve tıb, felâhat-nücûm, fal ve zîc gibi on iki fenni içine alan, küçük hacimli, ansiklopedik bir eseridir.

Nevâ-yı Uşşâk: Nev'î'nin küçük fakat önemli bir eseridir. Bir kıt'ayla başlayan ve Sinan Paşa'nın Tazarrû-nâme adlı meşhur eserinin üslubunda yazılmıştır.

Faslun fî Fazîleti'l-Işk: Aşkın mahiyeti ve âşıkların çektiklerini anlatan küçük hikaye ve şiirlerle süslü onüç sayfalık bir risaledir.

Fezâilü'l-Vüzerâ ve Hasâilü'i-Ümerâ: Devlet idaresinde vezîrin önemini anlatan on dört sayfalık bir risaledir.

Risâle-i Şikâyet-i rûzigâr: Fezâilü'l-vüzerâ ve hasâilü'i-ümerâ adlı risâlenin sonunda yer alan dört sayfalık bu risâlenin Sinan Paşa'ya yazılmış olması muhtemeldir.

Sinan Paşa'ya Mektup: Sadrazam Sinan Paşa'nın “Şâir ehl-i ilm olmaz” sözü üzerine yazılan ve şiirin bir ilim sayıldığı, gerçek şairlerin aynı zamanda ilim sahibi olduklarını, Hz. Peygamber'in şiiri ve şâirleri sevdiğini anlatan mektubun metni, Nev'î'nin oğlu Atâî'nin eserinde yer almıştır.

Tercüme-i Münşeât-ı Hâce-i Cihân: Eserin bilinen tek yazma nüshası British Museum'dadır.

Nev'î'nin bu eserleri dışında Muhassısü'l-keâm, Şerh-i Risâle-i Kudsiyye, Şerh-i hakâyikü'n-nûr, Risâle-i mantık, Risâle-i kelâmiyye gibi Arapça esrleri de vardır (Sefercioğlu, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzugu.com>, Erişim Tarihi: 01.04.2019).

4.2.24. Rûhî

Asıl adı Osman olan Rûhî, 1534-35 tarihinde doğmuştur. Kaynaklarda doğum yeri Bağdat olarak gösterilmektedir. Babası Kanuni'nin ordularıyla Bağdat'a gitmiş ve oraya yerleşmiştir. Rûhî, yaşadığı çevrede "Bağdâdî" diye ün yapmış kültürlü bir kişi olarak tanınmaktaydı. Seyahate düşkünlüğü, farklı yerleri görme zevki sayesinde Osmanlı topraklarında İstanbul, Konya, Şam gibi birçok şehir gezmiştir. Sultan I. Ahmed zamanında 1605-06'da Şam'da vefat etmiştir. Kaynaklarda eğitimi hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Şairin kimden veya kimlerden eğitim aldığı bilinmemektedir. Şiir yönü, özellikle gazelde güçlü olan Rûhî'nin bilinen tek eseri Divan'ıdır (Ak, 2001: 13).

4.2.25. Selîkî

Asıl adı Şaban olan şair Ispartalıdır. Doğum ve ölüm tarihleri hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak tezkirelerden yola çıkarak Kanuni döneminde yaşadığı ve 1560'lı yıllarda vefat ettiği tahmin edilmektedir. Kaynaklara göre ailesiyle birlikte İstanbul'a giderken Dobruca'da haramiler tarafından öldürülmüştür. Selîkî, ilmiye sınıfına mensup olup iyi bir eğitim almıştır. Medine-i Münevvere kadısı Hâkimzâde'nin ilim adamları arasında yer almıştır. Tezkirelerde divanından bahsedilse de henüz elimize geçmemiştir. Şiirleri mecmualarda mevcuttur (Zülfe, 2009: 15-19).

4.2.26. Şânî

Şair hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden yola çıkılarak 15 veya 16. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu yüzyılda "Şânî" mahlaslı şairler göz önünde bulundurulduğunda şairin Kastamonulu Şâ'nî olduğu varsayılmaktadır. Şiirlerinde divan şiirinin yanı sıra, tekke şiirinden de etkilenmiş ve tasavvîfî konulu şiirler de yazmıştır (Tunç, 2017: 3-6).

4.2.27. Şemseddin Sivâsî²

1520 yılında şimdiki Tokat iline bağlı Zile’de dünyaya gelmiştir. Çocuk yaşlarda babası ile birlikte Amasya’ya gitmiş, vurada Şirvanlı Mecduddîn’e intisap etmiştir. Daha sonra Tokat’a dönerek Arakiyecizâde Şemseddin Efendi’den ilim tahsil etmiştir. Bir süre sonra eğitim için İstanbul’a giden Şemseddin Sivâsî, burada sahn müderrisliğine kadar yükselmiş fakat mevki için kendini küçük düşüren insanları görünce tasavvufa yönelmiştir. Hac dönüşü İstanbul’da bir süre daha ders veren şair, daha sonra Sivas’a giderek çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Şemseddin Sivâsî, 1597’de Sivas’ta vefat etmiştir (Topralı, 2015: 17-18).

4.2.28. Şeyh Saîd Efendi

Hayatı ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. Belgrad’da doğmuş, Mevlevîyye tarikatına intisab etmiş ve Mevlevîhane postmeşihatlığı yapmıştır. 1727-28 yılında vefat etmiştir. Fatin tezkiresinde mecmuamızda yer alan beyiti yazılmış ve bahsi geçen beyit dışında şiirine rastlanmadığı not düşülmüştür (Çiftçi, 2017: 244).

4.2.29. Veysî

1561 yılında Alaşehir’de doğan Veysî’nin asıl adı Üveyis’dir. Bazı kaynaklarda Üveyis Çelebi ya da Üveyis b. Mehmed diye geçmektedir. Babası kadı olan Veysî, bazı kaynaklarda Veysî-i Üskübî olarak geçmektedir. Bunun sebebi Veysî’nin bir süre Üsküp’te çalışması ve orada vefat etmesidir. Eğitimine Alaşehir’de başlamış, daha sonra İstanbul’a giderek Salih Molla Efendi’den ders almıştır. Kadılık, vergi toplama memurluğu gibi çeşitli görevlerde bulunan şair 1628 yılında Üsküp’te vefat etmiştir (Çaldak, www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com, Erişim Tarihi: 07.04.2019). Eserleri;

Divan: Kütüphanelerde birçok nüshası bulunmaktadır.

Dürretü’t-tâc fi-sîreti Sâhibi’l-Mir’âc: Daha çok Siyer-i Veysi adıyla bilinmektedir. Peygamberin hayatını Mekke ve Medine dönemleri olmak üzere iki bölümde ele almıştır. Ancak eseri tamamlamaya şairin ömrü yetmemiştir. ölümünün ardından esere birçok zeyl yapılmıştır.

² Mecmuada “Âşık Efendi” başlığı altında yer alan şiirin Şemseddin Sivâsî’ye ait olduğu tespit edildi. Bu sebeple mahlas beyitinde “Âşık” mahlası geçmesine rağmen buraya Sivâsî’nin hayatını yazmayı uygun görüldü.

Hâb-nâme: Rüyâ-nâme olarak da bilinen eser, Sadrazam Nasuh Paşa'ya sunulmuştur. Büyük İskender ile I. Ahmed'in konuşmalarını işleyen bir rüyaya dayanmaktadır.

Münşe'ât: Veysî'nin çeşitli vesilelerle dostlarına ve devlet büyüklerine, onların da kendisine yazdığı mektupları içeren bir eserdir.

Fütûh-ı Mısır: Veysî'nin, Mısır'da kadı iken yazdığı ve Okçu-zâde Mehmed Paşa'ya gönderdiği bu eser, Amr b. Âs'ın Mısır fethini anlatmaktadır.

Meraca'l-bahreyn fi-ecvibe 'alâ-i'tirâzâti'l-Cevherî: Kâmûsu'l-muhît yazarı Firûzâbâdî (ö.1414)'nin, es-Sihâh fi'l-luğa'nın müellifi Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd el-Cevherî (ö.1010)'ye getirdiği eleştirilere verilen cevaplardan ibarettir.

Düstûru'l-amel fi-mübâhâti'l-ibâdât: Dinî konuları ve menkıbeleri ihtiva eden bir eserdir.

Gurretü'l-'asr fi-tefsîri sûreti'l-'asr: Asr suresinin tefsirinden ibarettir.

Hediyetü'l-muhlisîn ve tezkiretü'l-muhbitîn: Akaid ve ahlâka dair bir eserdir (Çaldak, www.turkedebiyatilisimlerozlugu.com, Erişim Tarihi: 07.04.2019).

4.2.30. Zâtî

Zâtî, 1471 yılında Balıkesir'de doğmuştur. Gerçek adı ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Sehî Bey ve Latîfî tezkirelerinde Bahşî, Âşık Çelebi'de Satılmış'tır. Ayrıca Âşık Çelebi, şairin kendisine asıl adının Ivaz olduğunu söylediğini de belirtmiştir. Kaynaklarda ailesi ve eğitimi hakkında pek bilgi bulunmamaktadır. Zâtî; II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni dönemlerinde rağbet görmüştür. Ancak bir süre sonra gözden düşmüş, sıkıntılı bir hayat yaşamıştır. Daha sonra Bayezid Camii avlusunda geçimini sağlamak amacıyla bir dükkan açmıştır. Bu dükkan daha sonra dönemin edebiyat mahfillerinden olacaktır. İleride büyük birer şair olacak Taşlıcalı Yahya, Hayâlî ve Bâkî gibi birçok şair, Zâtî'nin şiiir konusunda rehberliğini almak için gelmişlerdir. Zâtî ömrünün son yıllarında fakirlik ve sıkıntı ile mücadele ettikten sonra 1546 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Kurtoğlu, 2017: 3-8). Eserleri;

Divan: Zâtî'nin en önem eseridir.Şehzâde Mehmed'e sunulmuştur. Yazma eserler kütüphanelerinde birçok nüshası bulunmaktadır.

Şem' ü Pervâne: Aşk ve macera konulu bir mesnevidir.

Edirne Şhregizi: Mesnevi nazım şekliyle yazılan eser, II. Bayezid dönemindeki Edirne ve Edirne güzellerini konu edinir.

Letâyif: 16. yüzyıl Osmanlı sosyal hayatını anlatan bir eserdir. Hatırat özelliği taşımaktadır.

Mektup: Mekke’de bulunan Gazâlî Deli Birader’in yazdığı manzım mizahî mektba verilen cevaptan oluşmaktadır.

Kaynaklarda ayrıca Zâtî’nin Ahmed ü Mahmûd, Ferruh-nâme, Fâl-i Kur’ân, Siyer-i Nebî ve Mevlid gibi eserlerinden bahsediliyorsa da bu eserlerin herhangi bir nüshasına henüz ulaşamamıştır (Kurtoğlu, 2017: 3-8).

Yukarıda ismi geçen şairler dışında mecmuada mahlasları tespit edilen ancak aynı mahlaslı başka şairlerinde olmasından dolayı kimliği tespit edilemeyen birçok şair bulunmaktadır. Bu şairler şunlardır: Hâkî, Mâhir, Sâdık, Lâmi’, Şem’î, Belgrâdî, Galib Eset, Necîbî, Revnakî, Cam’î, Kabûlî, Fasihî, Cihâdî, Vecdî. Mecmuada ayrıca, mahlas bulunmayan ve çoğu müfred olan şiirler de bulunmaktadır.

4.3. ÇEVİRİ YAZILI METİN

1b

1

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1 Ey gönül ‘ālemde hiç hāliş müveddet kalmamış
Cān u dilden bir muhibb-i zī-şadākat kalmamış

2 Şöyle bildim kim denī dünyāniñ ol keyfiyyetin
Kimseden hiç kimseye bir zerre şefkat kalmamış

3 Düşse bir ādem eger baħr-ı belā girdābına
Bir hālāş eyler anı erbāb-ı himmet kalmamış

4 Zerre deñlü bir kuşur senden ‘āyān ola ki
Dāmen-i ‘aşq ile gizler zī-sehāvet kalmamış

5 Rağbet istersen kabīh ef’āle olğıl mürtekib
Çünkü hūb ef’āle Hākī şimdi rağbet kalmamış

2a

2

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Ꞥul oldum bir cefākāra cihān bāğında gülfemdir

Mecālim yoꞗdur efkāra firāķı baña mātemdir

Gönül sevdi o şehbāzı doꞗunmaz şīve vü nāzı

Güzelleriñ ser-efrāzı gören vaşlına irsem dir

2b

3³**Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün**

1 Bu ğam anın urutmuşdur velī aşhāb-ı taḥķīķiñ

Ānuñçün ekşeriya dem degil dökükleri nemdir

2 Yolundur şerha çekeñ yol yol itseñ sīneñ⁴ ey abdalLibās-ı cism u cāndan soymayan ḥayrān u sersemdir⁵

3 Bu mātemde delüp ney gibi baĝrıñ [inle] ey 'Ālī

Benim bu nazm-ı cān-sūzum ulaķ tut diñle ey 'Ālī

4

Ġazel-i 'Ālī**Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**

1 Diye ey bād-ı şabā serv-i revānım gele mi

Baña göñlüm uya mı yirine cānım gele mi

2 Gözüñ āydın diye mi şu'le-i nār-ı āhım

İRte bir gün o yüzi māh civānım gele mi

³ Bu gazel eksik yazılmıştır. Divanda yedi beyit olan bu gazelin dört beyti mecmuada eksiktir.⁴ sīneñ: cismüñ GAD⁵ sersemdir: ebkendir GAD

3 Tîr-veş toğrula mı yine bükülmüş kıddim

Diye ey tîr-i felek kaşı kemânım gele mi

4 ‘Adl u dād ile gönül kişveri ābād ola mı

Sine tahtına o sultān-ı cihānım gele mi

5 Raḥ-ı rengīnini seyr itmek için ey ‘Ālī

Cigerimden aķıtup eşk-i revānım gele mi

3a

5

Ġazel-i Fıḥnat

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Olmada diller rübūde ġamze-i cāzūsına

Deşt-i hūsnūñ şayd olurlar şīrler āhūsuna

2 Reng ü būda zūlf-i cānāna müşābih olmasa

Kim baķar ġülzār-ı dehriñ sūnbül ü şebbūsuna

3 Şad hezārān cilve⁶ meftūn bir nigāh-ı şūḥına

Biñ dil-i Hārūt beste her ḥam-ı ġīsūsına

4 Çille-i saḥtiñ çeker her dem kemān-ebrūlarıñ

Āferiñ erbāb-ı ‘aşķıñ kuvve-i bāzūsuna

⁶ cilve: fitne FID

- 5 Cismi hāk it ol sehī addiñ yolunda Fınatā
Nā'il olmasa murādiñ devlet-i pā-pūsuna

6

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Nüktedānsın nev-civānsın hūbsun mabūbsun
Her ne deñlü cevır iderseñ eyle kim mergūbsun
- 2 Gösterirsın meskenet 'uaa bilmezler ki sen
'Ālemiñ fettānı bir şūh-ı cihān-āūbsun
- 3 İltifātūñ kesme bizden kim tarı-ı 'ada
alibiz biz saña şāhum sen bize malūbsun
- 4 ıfldır ol once-leb vār vechi eylesen hiçāb
Ey dil-i şūrīde bilmem ki neden macūbsun
- 5 Alamak 'ua için Rūhīyā kan ala kim
Yūsufundan ayrı dūşmūş sen daı Ya'ūbsun

7

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Kāse-i ser kim yoluñda ara-i hūnāb olur
Bar-ı 'aa geh abāb olur o geh girdāb olur
- 2 Āhına incinme āhı 'āı-ı divānenin
N'eylesün bıāre gōrdükçe seni bı-tāb olur

- 3 ‘Aşkı olmaz yine ḥālī hīç āb u tābdan
Kendüsi bī-tāb olursa dīdesi pür-āb olur
- 4 Dil giriftār olmamaḳ ḳābil mi bend-i zülfüne
Ānı dāma çekmeḡe her ḥalḳabir ḳullāb olur
- 5 ‘Ārif ol ḡam çekme Nef’ī böyle ḳalmaz rüzḡār
Lütf ider bir gün Ḥudā elbette fetḥ-i bāb olur

3b

8

İbtidā-yı Ġazeliyāt-ı Nef’ī fī-ḥarfü’l-elif

Fā’ilatün Fā’ilatün Fā’ilatün Fā’ilün

- 1 Şāh-ı ‘aşḳım ‘ālem-i ma’nā müsellemdir baña
Ser-nigün peymāne-i Cem tāt-ı Edhemdir baña
- 2 ‘Aşḳ-ıla ḡāhī ḥarābāta düşürsem ḡönlümü
Bāzḡüne tāt-ı Edhem sāḡar-ı Cemdir baña
- 3 Her nefesde ḥançer-i bürrān gibi bir zaḥm açar
Hem-zebān-ı dil-nevāz āh-ı dem-ā-demdir baña
- 4 On sekiz biñ ‘ālemi seyr eylemek lāzım degil
Her nefesde feyz-i ḥaḳ bir özge ‘ālemdir baña
- 5 Ḥalḳ-ı ‘ālem bir nefes şād olmaḡa cānlar virir
Cānımıñ cānanı ḡüyā dildeki ḡamdır baña
- 6 ‘Āşḳam ammā yine düşīzegān-ı fikrime
Cebra’īlim Meryem-i endiše maḥremdir baña

- 7 Baña şor Nef'î hemân kıadr-i dür-i güftârıñı
Nükte-sencân-ı İlähî cümle hem-demdir baña

9

Velehu fî-ħarfü'l-bâ**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

- 1 Göz ucuyla 'âşıķa geh luş ider gâhî 'itâb
Bir su'âle yer kıomaz ol ğamze-i ħâzır-cevâb
- 2 Çeşmi bezm-i fitne kıurmuş 'işve-câm almış ele
Bâde-i nâzıyla itmiş ğamzesin mest ü ħarâb⁷
- 3 Lebleri üzre ğubâr-ı haşı-ı nev-ħızı degil
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb
- 4 Çeşm-i mesti tığ çekmiş ğamzeden bir kıahramân
Ebrû-yı müşkîni bir şemşîrden ħâlî kıırâb
- 5 Nice şutsun tîr-i yâre sînesin Nef'î nişân
Anı kıor mı bir kıarâr üzre dil-i pür-ıztırâb

10

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bildirdim derdimi bir âhile cânâne hep
Korķarım süz-ı derünümudan felekler yana hep
- 2 Gün gibi bilmem kimin ğam-ħânesin pür-şevķ ider
Ħalk-ı 'âlem mübtelâ bir âfet-i devrâna hep
- 4 Dâne virmez ħırmeninden merdüm-i dâneya çarķ
Bezli ider varını ammâ bulsa bir nâdâna hep

⁷ Mest ü ħarâb: mest-i ħarâb ND.

5 Ceng iderler dīdede her şeb hayāl-i yār için
Girseler müjgānlarım nola boyunca kana hep

6 Olmaz ey Nef'ī bu vādīde benimle hem-'imān
Gelsün esb-i şab'na mağrūr olan meydān hep

4a

11

Vela fī-ḥarfū'l-cīm

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ölmek āsān 'āşıka bir dem firāk-ı yār güc
Böyle müşkil derd esīri ḥasteye tīmār güc

2 'Aşq mühlik yār gāfil mübtelālar n'eylesün
Birbirine derdini inkār güc ikrar güc

3 Gerçi 'aşq izhārı bī-tāb olmayınca cürm olur
Dilber ammā müdde'ā fehm olıcağ inkār güc

4 Yār eger 'aşık ne eylerse muḥabbet iktizā
İtmemek olur maḥallinde anı izhār güc

5 Olsa Nef'ī n'ola ger endişesiyle hem-zebān
N'eylesin yā şoḥbet-i yārān-ı nā-hem-vār güc

12

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Yazanlar peykerim destimde bir peymāne yazmışlar
Görüb mest-i mey-i 'aşq olduğum mestāne yazmışlar

2 Bana teklīf-i zühd itmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıklar [kim] anı 'āqil beni dīvāne yazmışlar

3 Değildir gözlerinde sāye-i müjganı 'uşşāqın

Haṭṭın resmin beyāz-ı dīde-i giryāne yazmışlar

- 4 Benim ‘āŝıķ ki rüsvālıķla tutdı ŝöhretim şehri
Yazanlar kıŝŝa’-ı Mecnūnu hep yabane yazmıŝlar
- 5 Nice zāhirdir ey Nef’ī sözünden dildeki sūzuñ
Yazınca nüŝa-i şi’riñ ķalemler yāne yazmışlar

13

Mefā’ilün Fe’ilātün Mefā’ilün Fe’ilün

- 1 Ne tende cān ile sensiz ümīd-i ŝihhāt olur
Ne cān bedende ğam-ı firķatünle rāhāt olur
- 2 Ne çāre var ki firāķunla eglenem bir dem
Ne ṭāli’üm meded eyler viŝāle firŝat olur
- 3 Ne ŝeb ki kūyuna yüz sürmesem o ŝeb ölürüm
Ne gün ki ķāmetüni görmesem kıyāmet olur
- 4 Dil ise gitdi kesülmez hevā-yı ‘aŝķundan
Naŝihāt eyledüğümce beter melāmet olur
- 5 Belā budur ki alıŝdı belālarunla göñül
Ĝamun da gelse dile bā’is-i meserret olur
- 6 Nedür bu ṭāli’ ile derdi Nef’ī-i zāruñ
Ne ŝuhı sevse mülāyim didükçe āfet olur

- 1 Maḥşer olmuş şaḥn-ı Kāğıthāne dünyā bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temāşa bundadır
- 2 Bu da bir gündüz kıyāmetden nişānı āşikār
İşte gör ol āfitāb-ı ‘ālem-ārā bundadır
- 3 Dilberin bālā-bülendi ‘āşıkın üftadesi
Bir yere gelmiş bugün a’lā vü ednā bundadır
- 4 Anmasun şofi dahı keşretde vaḥdet ‘ālemin
Yārı tenha avlayan ‘uşşak-ı şeydā bundadır
- 5 Cümleden⁸ ol gūne sermestān-ı şaḥib-ḥālden
Nef’ī-i şūrīde-i ü bī-bāk ü rüsvā bundadır

15

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Niçün şāḥ-ı nihāl-i gülde bülbül āşiyān eyler
Bu günler ḥod maḥabbet ehli terk-i ḥānmān eyler
- 2 N’ola bu demde āşik mest ü dilber mey-perest olsa
Bu bir demdir ki hep şāḥ u gedāyı kāmran eyler
- 3 Ḥoşa feyz-i feraḥ-baḥş-ı nesīm-i şubḥ-ı cān-perver
Ki hem ḡam mürdesin iḫyā ider⁹ hem şādmān eyler
- 4 Benefşe kāmēt-i ḥam-geşte ‘arz itmek temāşadır
Bu faşlıñ ḥükmi ḥod pīr-i dütāyı nev-cevān eyler
- 5 Ser-ā-pā nergis-i encüm gül meh-tāba¹⁰ dönmüştür
Bahārīñ şun’ını gör kim zemīni āsmān eyler

⁸ Cümleden: ülden ND.

⁹ İder: kılar ND.

¹⁰ Meh-tāba: meh-i tābāne ND.

- 6 Müzeyyen reng ü büy ile dil-i Nef'î gibi rüşen¹¹
Meğer ol cān-ı 'ālem gāhī geşt-i gülsitān eyler

16

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Söyleşilmez çarḥ ile geh şöyle gāhi böyledir
Münkalibdir bu cihānıñ resm ü rāhı böyledir
- 2 Zāhid ol rind ol hemān şüretde ḳalma 'ārif ol
'Ālem-i ma'nāda ḥükm-i pādişāhı böyledir
- 3 Ğarḳ ider bir noḳṭada nūr-i siyāha 'ālemi
'Ārifin sermāye-i kilik-i siyāhı böyledir
- 4 Şubḥ u şāmı farḳ olunmaz āsmān-ı ṭab'ımıñ
Maşrıḳ-ı endişemin ḥürşid ü māhı böyledir
- 5 Yalınız Nef'î degil güstāḥ-ı bezm-i ma'rifet
Yoklasañ cümle nedīmān-ı İlähī böyledir

17

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Nāz iderse ğamzesi 'uşşāḳ-ı zāra nāz ider
Zülfi bir aşüftedir kim rüzgāra nāz ider
- 2 Böyle şūḥa mübtelā olmak ne güc 'āşık degil
Bulsa cümle dilberān-ı şivekāra nāz ider
- 5a**
- 3 Çeşmi gāhī mest olur ruḥşat virir nazzāreye

¹¹ Rüşen: gülşen ND.

Turnmaz ammā ğamze ol ahd ü qarāra nāz ider

- 5 Dehre maġrūr olma ey ğāfil ki bunda ādeme
Tāli'iyüz dönderir ğāhī sitāre nāz ider
- 6 Görmedim Nef'ī gibi bir rind-i 'ālī-meşrebi
Hem gedā hem pādişāh-ı kāmkāre nāz ider

18

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Çekdüġim derdi ne hem-ḫāne ne hem-rāh bilür
'Aşıkım ḫāl-i dil-i zārımı Allāh bilür
- 2 Dād o zālimden eger böyle ḫalursa nāzı
Ne fiġān-ı şeb ü ne āh-ı seḫer-ġāh bilür
- 3 Söyleşilmez nigeḫ-i şūḫı 'aceb müstaġni
Ne zebān-ı dil ü ne şīve-i dil-ḫ'āh bilür
- 4 Ğamzesi āteş-i sūzāna girer bir cādū
Ne dil-i şu'le-feşān ne 'alev-i āh bilür
- 5 Böyle dilber ne belādır başıña ey Nef'ī
Her nigāhımı ḫazā āfet-i cān-ġāh bilür

19

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Baḫt uyansa ḫ'āba varsa dīde-i bīdārımız
Düşde bārī ġayrıdan tenhā düşürsek yārımız
- 2 Gökte her bir aḫtere yüz biñ şerār eyler ḫırān
Kevkebe baştırdı çarḫı āh-ı āteşbārımız
- 3 Şāh-ı 'Aşıkız her ne emr itsek musaḫḫardır felek

Oldu mäh-ı nevle hizmetkâr-ı hançerdârimiz

- 4 Biz hazân u hâr kaydından beri bülbülleriz
Sîne-i pür-dâgımızdır bâgımız gülzârimiz
- 5 Biz reh-i ‘aşk içre terk-i ser kılan ‘âşıklarız
Çıkmasa Ferhâd-veş başa ‘aceb mi kârimiz
- 6 Bezm-i gamda cismimiz bir şem’-i şevk-engîz olur
Âteş-i dilden tutuşsa güşe-i destârimiz
- 7 Bâde-i ‘aşka hum olmuş bir tabî’atden çıkar
‘Âlemi mest etse ey Nef’î n’ola eş’ârimiz

20

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Rüstem-i ehl-i dilim ‘aşk kemanım çekemez
Pâdişâh-ı suhanım fitne nişanım çekemez
- 2 Âftâb olsa eger kevkeb-i câh-ile hasûd
Kîn-i şemşîr-i cihângîr zebânım çekemez
- 3 Mest-i meyhâne-i feyzim yine rindân-ı cihân
İttifâk itse biri rıtl-ı girânım çekemez
- 5b**
- 4 Baña bir dilber-i şüh olsa hemân hâzır-vaqt
İntizârı dil-i fettân-ı cihânım çekemez
- 5 Dili dilberden anuñçün şağınur endîşe
Gam-ı ‘aşkı bilür ol âfet-i cânım çekemez
- 6 Bileli kendümi ben gönülümü ‘âşık buldum
Bâr-ı gayrı ten-i bîtâb ü tüvânım çekemez

- 7 Nef'iyim kimse benim gibi şîṭaret idemez
Hîçbir kimse daḫi derd-i nihanım çekemez

21

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Eşk ile sînedeki şerḫâyı nem-nāk ideriz
'Āşıkız mihr ü muḫabbet yolunı pāk ideriz
- 2 Kendümüzden ne ḫadar bî-ḫaber itse bizi 'aşḫ
Ol ḫadar zevḫ-i ḡam-ı firḫati idrāk ideriz
- 3 Çekmesün diyü ta'ab girmede peykānı dile
Tîriñe ḫarşu ṭurup sînemizi çāk ideriz
- 4 Yine sen istedigini yerde gezersin güzelim
Cismimiz yok yere yolunḫa hemān hāk ideriz¹²
- 5 Nazmımızla n'ola ḫılsaḫ ḡam-ı şevḫe tebdîl
Zehri ey Nef'î biz efsün ile tiryāk ideriz

22

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Ḥazz ider dil ḡam-ı cānān ile bî-tāb olıcaḫ
Ol şafāyı bulamam mest-i mey-i nāb olıcaḫ
- 2 Ḡam-ı 'Aşḫın dile geldikce ḫomaz dilde elem
Yer ḫalır mı kedere ḫānede aḫbāb olıcaḫ
- 3 Dil degil kevn ü mekān olsa yerinden ḫoparır
Ḥalka-ı ṭurra-ı zülfün gibi ḫullāb olıcaḫ
- 4 Götürür tenden oḫun pārelerin eşḫ-i revān

¹² hemān hāk ideriz: hemhāk ideriz ND.

Has u hāşāk kıomaz hākde seylāb olıcaķ

- 5 N'ola ğarķ olsa felek āb-ı hayāt-ı suhane
Lūle-i hāne-i Nef'ī gibi¹³ mīzāb olıcaķ

23

Fe'ilatūn Fe'ilatūn Fe'ilatūn Fe'ilūn

- 1 Yāre derdim diyemem bezm-i şarāb olmayıcaķ
Cürmüm ikrār idemem mest ü harāb olmayıcaķ
- 2 Āftāb ol rūh-ı pür-tāba nazīr olsun mı
Bu yaķar 'ālemi bir laħza niķāb olmayıcaķ
- 3 Cezbe-i hüsni göñül haţţına ta'līķ eyler
Nice ğall itmek olur anı kitāb olmayıcaķ
- 4 Tıtalım rüz-ı şimār olsa kim eyler da'vā
İtdüğün źulme seniñ ğadd u ğisāb olmayıcaķ

6a

- 5 Sen bu rüsvālıđı ey Nef'ī kıomazsın elden
Yārdan yine saña ğışm u 'ıtāb olmayıcaķ

24

Fe'ilatūn Fe'ilatūn Fe'ilatūn Fe'ilūn

- 1 Sīnemi deldi müjeñ oķları tā cānıma dek
Söyle ebrū-yı kemāndārına tıtsun çekerek
- 2 Tīr-i āhım yine bir demde irişdi felege
Şehper-i bāl-ı melekdendir ana şanki yelek
- 3 'Āşık oldur ki raķībi ola a'lā ednā
Sevdiğin ya'ni seve yerde beşer gökde melek

¹³ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

- 4 Biricik ehl-i dil ü ʔab'a da gün gösterse
Bu ʔadar 'aksine devr eylemese ʔarḫ-ı felek
- 5 ʔadrim anlar ʔatı az olsa n'ola ey Nef'i
Çok hünerdir güzeli böylece pkze dimek

25

Mef'ilün Mef'ilün Mef'ilün Mef'ilün

- 1 O Şeh cn u dile raḫm eyleyüp dd itdügün görsek
Bir iki zr u nŐd felek Őd itdügün görsek
- 2 Gönül ma'mresin cevriyle vrn itdi ol zlim
Gelüp inŐfa bir gün yine bd itdügün görsek
- 3 ʔul itdi 'lemi refrna ol serv-i zdm
Ne var bir bendesin lütfundan zd itdügün görsek
- 4 Nice biñ ḫnmn bda virmiş bir felekdir bu
Anı hyla bir 'Ők da berbd itdügün görsek
- 5 Ne mazmnlar ne vdiler bulur seyr eylesen Nef'i
Yine bir ʔarz-ı ḫŐ u tze icd itdügün görsek

26

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Bahār olsa¹⁴ yine seyr-i gülistān olduğun görsem
Güzel seyr eylemek 'uşşāka āsān olduğun görsem
- 2 Leṭāfetden görünse āsmānın 'aksi her yerde
Çemende başka bir 'ālem nümāyān olduğun görsem
- 3 Yine rez-duḥterin peydā idüp 'azm-ı kenār etsem
Ġamın ḥātırda nā-peydā ü pinhān olduğun görsem
- 4 Kızarsa gül gül olsa tāb-ı meyden rüyı hūbanıñ
Ruḥ-ı cānanı hem gül hem gülistān olduğun görsem
- 5 Şafādan birbirinin sīnesin çāk etse dilberler
Güzeller mest olup dest ü girībān olduğun görsem
- 6 Baḳup geh sīne-i cānāne geh cām-ı mey nāba
Dil-i divāne¹⁵ berr ü bahre sultān olduğun görsem
- 7 Muḥaşşal böyle bir gün görmeden ölürsem ey Nef'ī
Felek ben ölmeden ḥāk ile yeksān olduğun görsem

6b

27

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Gül gibi cām-ı mey-i encümen-efrüz idelüm
İttifāk ile gelüb¹⁶ bir yere nevrüz idelüm
- 2 Muṭrib alsun eline 'üdü yanınca biz de
Yanalum yaḳılalum bir dem-i dilsüz idelüm

¹⁴ Olsa: Erse ND.

¹⁵ Dil ü divāne: dil-i divāne ND.

¹⁶ Gelüb: gelin ND.

- 3 Ḳalbimiz bāde ile maṭla'-ı envār olsun
Nice bir maḥzen-i esrār-ı ḡam-endūz idelüm
- 4 Bülbül olsun oḡusun tāze ḡazeller Nef'ī
Ḡül gibi cām-ı mey-i encümen-efrūz idelüm

28

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Biñ var ola hicānın ile sīnede dāḡım
Çoḡdur güzelim devlet-i 'aşḡında çerāḡım
- 2 Şevḡ-i mey-i la'liñle ḡadeḡ düşmez elimden
Meyḡāneye varınca yere degmez ayaḡımız
- 3 Pāy-ı seg-i kūyun yeridir şanma yer üzre
Ḳaldı ḡaber-i vaşlın iḡün yolda ḡulaḡım
- 4 Vā'iz ne ḡadar kevşer ü ḡūr ansa uzatsa
Olmaz mey ü maḡbūbdan el-ḡışşā ferāḡım
- 5 Nef'ī gibi ben yāra çeküp yāre ḡörünmem
Biñ var ola hicāniñ ile sīnede dāḡım

29

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

- 1 Derd-vār dilde ḡamım 'āleme ta'bīr idemem
Feyz-i ma'nā o kadar kim yine taḡrīr idemem
- 2 Verziş-i āh iderek āh-ı mücessem oldum
Çarḡa te'sīr iderim ḡöñlüme te'sīr idemem
- 3 Muntazır ṭab'ıma ebkār-ı ma'ānī o kadar
Keşretinden biriniñ şeklini taşvīr idemem

- 4 Bāhuşuş istedigim şekle qorum mazmūnı
Gerçi māhiyyet-i endişemi¹⁷ tağyīr idemem
- 5 Sāhir-i mu'cize-perdāz-ı hayālim ammā
Gördüğüm bü'l-'aceb-i ma'nāyı taqrīr idemem
- 6 Hālden kâle getürmek eger olsa mümkin
'Arz-ı hāl itmede ehl-i dile te'hīr idemem
- 7 Mest-i cām-ı mey-i 'aşkıım dil-i Nef'ī gibi ben
'Aqla miqdārını bildirmede taqşīr idemem

7a

30

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Lezzet-i vuşlat için firkat-i yāri çekemem
Şoḥbet-i bāde için renc-i humārı çekemem
- 2 Āşinā çıkdım ise çeşmine kāfir degilim
Sitem-i gamze-i nezzāre-şümārı çekemem
- 3 Minnet eylerse felek bir-iki günlük 'ömre
Olurum derd-i maḥabbetle o bārı çekemem
- 4 'Āşıkam 'āşıka şūrīdelik a'lā yaraşur
Pek denā'et görünür şıqlet-i ārı çekemem
- 5 Naqd-i vaqt olsa baña zevk u şafā-yı vuşlat
Bir nefes ārzū-yı būs u kenārı çekemem
- 6 Sīnemi dāğ ile dil tāze gülistān ister
Bülbülüm līk gam-ı köhne bahārı çekemem

¹⁷Endişemi: endişeyi ND.

- 7 Cāna minnet ne çekersem çekeyim ey Nef'î
Lezzet-i vuşlat için firkat-i yâri çekemem

31

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 'Āşıkā ta'n itmek olmaz mübtelâdır neylesün
Ādeme mihr ü muḥabbet bir belâdır neylesün
- 2 Göñlü dilberden kesilmezse 'aceb mi 'āşıkıñ
Ġamzesiyle tā ezelden āşinâdır neylesün
- 3 N'ola ta'yin itse zabt-ı mülk-i ḥüsni ğamzeye
Zülfü bir āşüfte-i ser-der-hevâdır neylesün
- 4 Zülfüne ḳalsa perîşân eylemezdi dilleri
Anı da taḥrîk iden bād-ı şabâdır neylesün
- 5 Olmasa Nef'î n'ola dil-beste zülf-i dilbere
Ṭab'-ı şūḥı dāma düşmez bir hümâdır neylesün

32

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Fikr-i zülfüñ dilde tāb-ı sūz-ı 'āşıkıñ sīnede
Nârdır külḥanda ğüyâ mârdır gencīnede
- 2 'Āşıkıñ göñline baḳ mirāta baḳmaḳsa ğaraż
Yoḳdur ey meh ol şafâ ma'zür ṭut āyīnede
- 3 Aṭlas-ı çarḫa deĝişmezdik [anı] ey ḥ'āce sen
Ger bulaydıñ bulduĝım ben hırḳa vü peşmīnede

- 4 Ğam ferah gibi degil her dem gelür yoğlar beni¹⁸
Olur elbetde hağıkat hemdem-i dirinede
- 5 Korđum oldur bir gün ey Nef'ı yağar dünyayı hep
Böyle şalursa eger sz-ı muğabbet sinede

33

Fa'ilatün Fa'ilatün Fa'ilatün Fa'ilün

- 1 Derdimiz çok 'aşıkıız saña giriftarız hele
Byle¹⁹ tımār itmeseñ derdiñle bımārız hele
- 7b
- 2 Őevđimiz yoğ dilde gerçı²⁰ mübtelā-yı firđatiz
Zevđimiz var lezzet-i ğamdan haberdarız hele
- 3 N'ola gittiye řarār u 'ağl u şabr u fikrimiz
Ğam degil nāçār iseñ 'aşıkıñla nāçarız hele
- 4 Kıysa başdan ser-ber olmuş rāh-ı ğamda āřiyān
Terk-i ser kıldığ o yolda biz sebkbarız hele
- 5 Biz de ey Nef'ı n'ola tertib-i dıvan eylesek
Az ise eş'arımız pākize-gftarız hele

34

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bezm-i bahārıñ dizdi gl āyın  erkanın yine
Nergis alup cāmın ele srmekde devranın yine
- 2 Turmaz döner cām-ı şarab dönmez mi 'ahdinden 'aceb

¹⁸ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

¹⁹ Böyle: n'ola ND.

²⁰ Dilde gerçı: gerçı dilde ND.

Zāhid tutar mı elde hep tesbīḥ-i mercanın yine

- 3 Ne cāme var ne pīreḥen serde şarılmış yāsemen
Gül taşra düşmüş perdeden açmış girībanın yine
- 4 Hüsni kemālinde gülüñ derdi ziyāde bülbülüñ
Añmazsın ammā sünbülüñ ḥāl-i perīşānın yine
- 5 Her şı'iri gerçi tā ez el düşdükce söyler bī-bedel
Nef'ī'niñ ammā bu ğazel zeyn itdi dīvānın yine

35

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Cānān odur ki serkeş ola mübtelāsına
'Āşık odur ki nāzı giçe dilrubāsına
- 2 Bir güft ü gūda yüz nigeḥ-i çeşm-i yār²¹ ile
'Aşk olsun ol mu'āmeleniñ aşināsına
- 3 Ne tercümān-ı ğamze gerek 'āşıka ne nāz
Dilber muḳayyed olmayacak müdde'āsına
- 4 Ne eşk-i dīde lāzım olur dilbere ne āḥ
'Āşık taḥammül eylemeyince cefāsına
- 5 Nef'ī bize ne ğamze gerek ne nigāḥ-ı dost
Biz mā'iliz güzelleriñ en bī-vefāsına

36

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Düşmedi görmek o bī-mihr ü vefāyı bu gice
Ne görür dil yine gör düşde belāyı bu gice

²¹ çeşm-i yār: çeşm-i çār ND.

2 Zāhidā kevşeri yarın kim içermiş görelim
Hele bir²² nūş idelüm cām-ı şafāyı bu gice

3 Zühdü қо gel berü yek-reng olalum rindāne
Ber-ţaraf eyleyelüm havf u ricāyı bu gice

8a

4 Bir bölük bāde-keşiz bāde-furūşuñ kuluyuz
Ne alur ne şatar zühd ü riyāyı bu gice

5 Bāde bu gūne şafā virmez idi meclise ger
Bulmasaқ Nef'ī-i pākize-edāyı bu gice

37

Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilatün Fe'ilün

1 Tengdir gāyet ol büt-i şūhuñ deheni
Hānde yol açmasa andan çıқamazdı suhanı

2 Hey'et-i nāfī degildir görinen buldı revāc
Naқş-ı tamgā-yı yed-i kudret ile sīm-teni

3 Cism-i pākinde leţāfet o қadar kim şanasın
Sīnesi āyīnedir āyīnedān pīreheni

4 Bulmaz²³ ol pīrehen ü sīne şafā-yı sīmi²⁴
Dökse ol²⁵ şafha-ı āb üzre sanā yāsemeni

5 Virdi Nef'ī yine bu nazm ile dünyāya neşāt
Şanki bir cām ile germ eyledi biñ encümeni

²² Bir: biz ND.

²³ bulmaz: virmez ND.

²⁴ sīne şafā-yı sīmi: sine şafāsını yine ND.

²⁵ ol: ger ND.

38

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Gider keyf-i şarābîñ zevki böyle yāda gelmez mi
Meger hiç mevsim-i gül devr-i cām-ı bāde gelmez mi
- 2 N’olur yā ‘ıyd u nevrüz irse yine ‘ālemiñ hāli
Bu günler cām-ı mey ğam def’ine imdāda gelmez mi
- 3 Hārāb oldu yıkıldı kalb-i ‘āşık gibi meyhāne
Hārābāt ehli bilmem n’oldı kimse dāda gelmez mi
- 4 Görüb çarhîñ bu zülmün derd ile def sîne dögmez mi
Kadeh kıan²⁶ ağlamaz mı çeng ü ney feryāda gelmez mi
- 5 Nice ülfet tutarsın zāhid²⁷ ile bilmem [sen] ey Nef’i
İçüb mest olduĝuñ hiç hātır-ı nāşāda gelmez mi

39

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Rū-be-rūdur tab’imîñ hūrşîd ile ‘āyînesi
Reşk ider çarh ana dā’im baña oldur kînesi
- 2 Kim bakar mir’āt-ı hūrşîde tırurken rüy-ı yār
Rüy-i dil göstermede şāfîdir andan sînesi
- 3 Oldı ‘aşk-ı bıkır-i fikrimle bir abdāl āfitāb
Zülf-i Zühre tār u pūd-ı hırka-ı peşmînesi
- 4 ‘Āşıkā bir tāze dilber de gerekdir māhaşal
Köhne mey ‘aşk-ı İlāhî hemdem-i dîrînesi

²⁶ kıan: kah ND.

²⁷ zāhid: zühd ND.

5 Kāmrān-ı mülk-i nazm olsam n'olur Nef'î gibi
Bir dükenmez kâna beñzer ʔab'ımıñ gencînesi

8b

40

Ġazel-i 'Avnî Taḥmîs-i Rûḥî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Perîşân oldı ḥālîm neyleyim kim bî ni'âm oldum

Düşüp kayd-ı 'ıyāl ile ġarîk-i bahr-ı vām oldum

Sîñenden bağladır dîvāne-veş zencîr-i ām oldum

Tezevvüc ʔaşdın itdim ey dirîġā şād-kām oldum

ʔaḫıldı boynuma ʔuz ʔorbası rüsvā-yı 'ām oldum

2 Ḥayāl-i ārzū-yı dilber ile çalka-zenlikde

Geçirmişdim niçe eyyām-ı şîrîn kühkenlikde

Feraḥ murġı nezāket ʔullanur iken çemenlikde

Dirîġā başım āzāde iken şaġ u esenlikde

Hevā-yı kibre uydum esîr-i bend-i 'ām oldum

3 Dirîġā bilmedim evvelini derdin şoñra derk itdim

Ḥalāşa çäre bilmem baş belāsın ʔatı berk itdim

'Aceb şîġletde ʔoydum penbe-i girimi fark itdim

ʔanı ol zevġ u şevġ u şoḫbet-i yāranı terk itdim

Dirîġā bir mülevveş ām içün mühmil cüzām oldum

4 Ezel bāş üzre kıoymam vār idi mānend-i fes ammā
 Melāḥat tūṭīsini söyledirdim der-ķafes ammā
 Benim şoytārı kibrim bilmez idi pīş u pes ammā
 Te'ehhül nışf-ı dīn olduğına kııldım heves ammā
 Zebūn oldum zen-i dehre dalaşmadı tamām oldum

5 Tecerrüdlükde Rūḥī bŷy-ı raḥat pīr-i sāl olsam
 Tahāmmül eyleyüb şāh olmadan kemter ğulām olsam
 Felekde er gibi erken gezüp nā'il merām olsam
 Cenābetden kaçup ğamlar çekerdim iḥtilām olsam
 Cünublar zümresine 'Avnīyā şimdi imām oldum

9a Bu sayfa boştur.

9b 41

Kıta'

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

1 Kıorķudur vā'iz beni yarın kıyāmetdir deyü
 Yārdan ayrıldım bugün kıopdu kıyāmet başıma
 Öldüğümden sonra bir devlet bilürdüm Māhīyā
 Yār eşġi taşını dikse 'alāmet başıma

42²⁸**Münacât****Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlün Fā'**

Yâ Rab kâlemim müy-ı fenâdan şakla

Tahrîrimi ta'n-ı süfehâdan şakla

Tevfîkiñ idüp kânde gidersem rehber²⁹

Şehrâh-ı şerî'atde haţâdan şakla

43

Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün

1 Şafha-i rüy-ı cihân-efrûzına cânanımıñ

Dest-i kudret bir kâlem çekmiş de ebrû konmuş ad

10a

Bismillâhi'r-Raḥmani'r-Raḥîm

[1]Elḥamdüllî'llâhi'r-Rabbü'l-'âlemîn ve's-şelâtu ve's-selâmu 'âla resûlinâ Muḥammed ve âlihi ve şaḥbihi ecma'in âmîn. [2] Bismillâh aşlında “سمو” idi. “Vāv” üzre zämme-i şaḥîl virdik. “Vāv”ıñ zammesini mâ-ḳablindeki ḥarf-i [3] şaḥîḥ-i sâkin olan “mim”e ictimâ'-ı sâkineyn olduğından “vāv”dan tenvînden ictimâ'-ı sâkineyn def' için [4] “vāv”ı ḥazf itdik. Tenvîni mâ-ḳabline virdik, “سیم” oldu taḥfîfen ve ‘adâleten evvelini sâkin kıldık. Sükûn [5] ile ibtidâmız müte'azzir oldu. İbtidâmız mümkün olsun için evveline bir meksûrca hemze- vaşl getürdük “اسم” [6] oldu. İsti'ânet için evveline bir “bâ” getürdük. “Bâ” gelmek ile lafzâ vü ḥaţtâ hemzedden istiğnâ ḥâşıl [7] oldu. Hemze düşdi “بسم” oldu. Lafzullâh muzâf kıldık. İzâfetle tenvîn düşdi “بسم الله” oldu. [8] **Kā'idetü'l-ülâ** Allâh: Aşlında “لا” idi. Nefy şüretinde olmasun için “lâh”dan “elif” ḥazf olundu. [9] Evveline bir “elif-lâm” getürdük. Kelimedede iki ḥarf bir cinsden vâkı'

²⁸ Bu dörtlük Müstakimzade Süleyman Sadeddin Efendi'nin Zeyl-i Devha-yı Meşâyih-ı Kibâr adlı eserinin ön sözünde geçmektedir.

²⁹ ... kânde gidersem rehber: ... rehber-i lafz u ma'nâ DMK.

oldı. “Lām”lar evvelī sākin, ṣānī müteḥarrik [10] idgām-ı vācib, idgām-ı ecliyün ol “lām-ı” ṣāninci “lām”ın içine idgām itdik. İdgām olan ḥarfdan [11] bedel mudğamān fihi bir şedde virdik “الله” oldı. **Ḳā’ide-i ṣāniye Allāh:** Aşlında “الله” idi. Hemzeyi [12] ğayr-ı kıyās üzre ḥarf itdik. Hemzeden ‘ivaż oluna bir “elif-lām” getürdük. Kelimede iki ḥarf [13] bir cinsden vāqı’ olundı. “Lām”lar evveli sākin, ṣānī müteḥarrik idgām-ı vācib ve idgām ecliyün evvel [14] lām-ı ṣāninci “lām”ın içine idgām itdik. İdgām olan ḥarfdan bedel mudğamān fihi bir şedde virdik [15] “الله” oldı. **Ḳā’ide-i ṣālase Allāh:** Aşlında “ال” idi. Hemze ḥarf-i şedīd-i sākinine mücāvır hemzeyi [16] teleyyün itdik. Ḥarekesini ihzā ile ictimā’-ı sākinin oldı. Neden hemzeden “lām”dan ictimā’-ı [17] sākinin def’ için hemzeyi ḥarf itdik. Ḥarekesi “lām”a virdik “ال” oldı. Kelimede [18] iki ḥarf bir cinsden vāqa’ oldı. “Lām”lar ikisi ile müteḥarrik idgām-ı cācib, idgām-ı ecliyün evvel [19] “lām”ın ḥarekesini ḥazf itdik. Evvel lām-ı ṣāninci “lām”ın içine idgām itdik. İdgām olan [20] ḥarfdan bedel mudğamān fihi bir şedde virdik. “الله” oldı.

Elḥamdu:

10b

[1] Aşlında “حمدتُ حمدا” yāḥud “أحمد حمدا” idi. ‘Alā kile’t-taḳdīreyn maşdar-ı fa’aline delālet [2] itdiğiçün fa’al ḥazf olundı. “حمدا” oldı. Devām-ı şelāta delālet itdiğiçün naşıbdan [3] ref’ udül olundı. “حمد” oldı. Evveline cins için yā istiğrāk için bir “elif-lām” getürdük. [4] Zīrā “elif-lām” ta’rīfe delālet ider. Tenvīr-i tenkīre delālet ider. Bir kelimede hem ta’rīf hem tenkīr cem’i [5] cā’iz olmadığı eclden tenvīn düşdi. “الحمد” oldı. Lafzullāh muzāf kıldık “الحمد لله” oldı.

[6] **El-ḳā’idetü’l-evvelī:** “Vāv” yā sākin olsa, māḳbelleri meftūḥ olsalar vāḥ yā “elīfe” ḳalb olunur. Ḳāl u kāl [7] meşellā. **Ḳā’ide-i ṣāniye:** Vāv sākinine yā sākinine “elif” ḳalb olunmaz. İllā şol bir mevzi’de “vāv” yā “elif” ḳalb olunur ki [8] sükūnı ğayr-i aşlī ol mezkūr. “Vāv”ın yanın māḳbellerine ḥarekeleri naql-ı ṭarīk ile i’lāl olunur. [9] İḳāme ... gibi. **Ta’bīr-i i’lāl:** İḳāme aşlında “اقوم”. “Vāv” ḥarf-i illete, müteḥarrik-i māḳbelindeki ḥarf-i şaḥīḥ-i sākin [10] olan “ḳāf” virdik. “Vāv”ın ḥarekesi māḳbelindeki ḥarf-i şaḥīḥ-i sākin olan “ḳāf” “اقوم” oldı. [11] ... müteḥarrik fi’l-aşıl māḳbelī meftūḥü’l-ān “vāv”ı “elif’e” ḳalb itdik. Fi’l-ḥāl uḳām didik. [12] Derḥāl-i ibā’ide-i i’lāl böylecedir. **Ḳā’ide:** Emr-i ḥāzırın fi’l-i müzāri’den iştiḳākında ḳā’ide [13] müzār’it ḥarf ḥazf olur. Ḥarf-i müzār’ın mābe’di yā sākin olur yā müteḥarrik olur. Eger [14] Sākin olursa ibtidā mümkün olsun için tevline bir hemze-i vaşl celb olunur.

Müfred ise [15] āhirinden ve “kâf”a ‘alâmet hâreke düşer. Teşniye ise “nün” düşer. Cem’ ise gizlik “nün” düşer. [16] Vâhde-i muhâṭıḫb ise gizlik “nün” düşer. Eger müzâr‘it harfiniñ mâbe’ di müteharrik ise [17] ibtidâ kendüden āhiz olunur. Āhiri vaḫf olunur. Yâ hâreke yâ “nün” düşer. Vaḫfa ‘alâmet mu’all ise [18] āhiri düşer. emr-i ġā’ib ise evveline bir “lâm” getirürsek āhirinden cezme ‘alâmet hâreke yâ “nün” ve [19] yâ āhiri düşer.

11a

[1] Her bir muşannifiñ de’bindendir ki kitâbiniñ yeddi şey’in zıkr ider. Üçi vâcibetü’l-isti’mâl, [2] dördi cā’izetü’l-isti’mâl. Üç vâcibetü’l-isti’mâl olan besmele-i hamdele teşliye, [3] dört cā’izetü’l-isti’mâl olan ism-i kitâb. Fenn-i kitâb ta’dâd-ı fuşül tebeyyün-i ġarâz-ı besmeleniñ [4] vücūbiyyetinde delîl ücdür. Delîl-i ilâhî var, delîl-i nebevî var, delîl-i ‘aḫlî vār. Delîl-i ilâhî, ikrâ-yı bism-i rabbike³⁰, [5] delîl-i nebevî, *kulli emrin zî-bâlin lem yabde’ bi’l-besmele fuhū ebter.*³¹ Delîl-i ‘aḫlî, *el-farḫ bîn kitâbü’l-Müslim* [6] ve *’l-kâfiri bi-bismi’llâh*³². ḫamdulnuñ vücūbiyyetinde delîl ücdür. Delîl-i ilâhî, delîl-i nebevî, [7] delîl-i ‘aḫlî. Delîl-i ilâhî, *ḫule’l-ḫamdullâhi rabbü’l’âlemîn*³³. Delîl-i nebevî, *kulli emrin zî-bâlin lem yabde’ bi’l-ḫamdullâh* [8] *fuhū aḫṫa*³⁴. Delîl-i ‘aḫlî, *şükrü’l-müna’im ‘ale el-müna’am ‘aleyhi vâcib*³⁵. Teşliyyeniñ vücūbiyyetinde [9] delîl ücdür. Delîl-i ilâhî, delîl-i nebevî, delîl-i ‘aḫlî. Delîl-i ilâhî, *Şallu ‘aleyhi ve sellimu teslîme*³⁶, [10] Delîl-i nebevî, *şalli ‘aleyje merra lem yebḫa min zunūbihi zerra*³⁷. Delîl-i ‘aḫlî, *Muḫammed nebiyyuna ve resûlunâ ve [11] şafâ’unâ feyenbeġi lenâ en nuşallî ‘aleyhi.*³⁸

Bil şāhh-ı ebced hev mişālū becedd hev ecvef ebed

Nāḫış ebced hāmuḫaf ebde mümezfā ebced

Mehmuzü’l-‘ayn cedhümüz lāmü becede laf ü bed

³⁰ Allah’ın adını okumak.

³¹ Besmele ile başlamayan her iş bereketsizdir.

³² Besmele ile okunmayan Müslaman’ın kitabı ile kafirin kitabı arasında fark yoktur.

³³ De ki, alemlerin Rabb’ine hamd olsun.

³⁴ Allah’a hamd ile başlamayan her iş eksiktir.

³⁵ Şükür ile başlamayan her iş bereketsizdir.

³⁶ Ahzab suresi 56. ayet: Siz de ona salat ve selam okuyun.

³⁷ Bir kez Peygambere salavat getirenin günahlarından zerre kalmaz.

³⁸ Muhammed bizim peygamberimiz, resulümüz, şifamız; ona salat etmemiz gerek.

Şeş sülâşî bâb-ı ebced hev be-tertib ile ‘ad

- [12] İşid şîgâsında kâ‘ide masdarında “tâ” olursa binâ-yı merrâsında, binâ-yı nev‘inde
 [13] bir “tâ” getirürsen ve bir şaft getirmezsen istikâmet-i merra, istikâmet-i hüsne
 gibi [14] Eger maşdarında “tâ” olmazsa faķaķ bir “tâ” getirürsen eger amme gibi tevşîf
 dahî [15] cāîz olur.

11b

44

Na’t-ı Şerif ez Gencîne-i Şânî Raḥmetullāh

Fā‘ilātün Fā‘ilātün fāilātün Fā‘ilün

- 1 Ey nübüvvet ḥāteminde ism-i ḥatm-i enbiyā
 V’ey velāyet şafḥasında nām-ı şāh-ı evliyā
- 2 Ey şerāyi’ baḥrına ‘ummān-ı bî-pāyān olan
 V’ey ḥaķāyık kānınuñ dürr-i laṭîfi Muştafā
- 3 Ey ruḥı āyîne-i dīdār-ı Ḥaķ ḥayrū’l-enām
 V’ey şaķı gerdān-ı ‘uşşāķa olan bend-i şafā
- 4 Ey nice şāḥib-nübüvvet ḥaķ resūliyken senüñ
 Ümmetüñden olmağı Ḥaķdan idindiler recā
- 5 Çağırıcak nefsi nefsi enbiyā vü mürselīn
 Ümmetī didükde sen Şānī kuluñ itme cüdā

45

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘lātün Fā‘ilün

- 1 Sensin ey hayrũ'l-beşer ol server-i 'ālī-cenāb
Kim ğulām-ı dergehũndür ins ü cin ü şeyḫ ü şābb
- 2 Şer'ũñ envārı ziyā-baḫş olsa āfāka n'ola
Zerredür eflākda mihr-i ruḫũndan āfitāb
- 3 Yaradılmışda nazīrũñ yoḫdur ey seyyid senũñ
Şānuña Levlākdur Allāh'dan çũnkim ḫiṭāb
- 4 N'ola açsa tīĝ-i şer'ũñ şark u ğarbı ser-te-ser
Çũn refīḫũñ oldu Ḥaḫḫ'dan 'izz ü naşr u fetḫ-i bāb
- 5 Ḥāk-pāyuñ tũtīyā-yı dīde-i cān itmeyen
Kördür başına toprak ğözũne tolsun turāb
- 6 *Kũhl-i mā-zāĝe'l başar*³⁹ dan sürmelüdür ğözlerũñ
Anuñ için ḫā'il olmaz çeşmũñe yüz biñ ḫicāb
- 7 Bir işāretle iki nişf eyledük çarḫũñ mehin
Mu'cizātuñla şecer dil buldı taştan aḫdı āb
- 8 Ümmetũñ-çũn zeyn olupdur bāĝ-ı cennet ḫũr-ı 'ayn
Hem yer aḫlanmış durur a'dāñ için dārũ'l-'uḫāb

³⁹ Necm suresi 17. ayet: "Ĝözũ (ĝördũĝũnden) şaşmadı..."

- 9 Yüz kararıyla siyeh kıldı ‘amel defterlerin
Sen şefi’ ol Şānī’ye ey nūr-ı Haq yevmü’l hisāb

46

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

- 1 Risālet çarhınuñ vechüñ olaldan mihr-i rahşānı
Zalām⁴⁰-ı küfri ref’ itdi çü doğdı nūr-ı sübhānı
- 2 Vücūda geldigüñde deyr-i küfrüñ qubbesi göcdi
Şanemler ser-nigün oldı hacālet başdı şeytānı
- 3 Kamu ümmetden itdi ümmetüñ Haq ā‘lem u efđal
Nitekim enbiyānuñ eyledi sen şāh-ı sulţānı

12a

- 4 Ne var hıızr āb-ı zinde içse olmaz ümmetüñde
Olar kim içdiler şer’-i şerīf-i āb-ı hayvānı
- 5 Ne sırr-ı ekber imişsin ki her dem çeşm-i ‘uşşāq
Görinür şüretüñden cümle-i peydāyla pinhānı
- 6 Olar kim görmediler bilmediler bunda bi’t-tahkīk
Ne bilsün anda sen şāhı çü yoqdur çeşm-i ‘irfānı

⁴⁰ Zulām: Tulām ŞAD.

- 7 Hemîn mādihlerüñden olmağı maqşud ider yoqsa
Ne dil ile idersin ‘ālī-şānuñ medhını Şānī

47

Der Na’t-ı H̄āce-i Kā’ināt

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

- 1 Merhābā yā seyyide’l-kevneyn yā bedre’l-bedür
Merhāba yā iki ‘ālem fahrı miftāhü’s-şudür
- 2 Sensin ol maḥbüb-ı ḥaḳ hem enbiyālar serveri
Zāt-i pākiñ ḥürmetine itdi her eşyā zuhūr
- 3 Zāt-ı pākiñ server-i ekmel ‘uyün-ı kā’ināt
Pertev-i na’leyniñ olmuş tā şeb-i zulmetde nūr
- 4 Meh cemāliñ cennet ‘arz eylediñ mi’rācda
Görmege ḥasret çeker cennetdeki ğilmān-ı ḥūr
- 5 Halk olunmuş her ne varsa cümleñiñ zikri budur
Es-şalātü ve’s-selām yā veche bedru’s-şudür
- 6 Kendi nürundan yaratdı H̄aḳ seni yā Muştafa
Ente nūr fevķ nūr cümledir vaḥş-i tuyūr

7 Dest-gîr ol yâ resûlallâh bize sen yevmü'l-kıyâm

Ola ihyâ cümle mevtâ kaçan ola nefh-i şûr

8 Kimi piyâde kimi suvâr olup halâyık giderler

Varalar maşşer yirine cem' ola ehl-i kıbûr

9 Ben piyâde yok suvâr olmağa kayl oldum meded

Yâ Muhammed ehl-i maşşer arasında itme hor

10 Āh o güne kim şırâf-ı mustakîmi giçeler

Kimi zahmetle kimi bād-ı şabâ kimi 'ubûr

11 Vây ol gün kim defter-i a'mâlîma ola nazâr

İtdigim cürm ü haţâlar ben za'îfi nâra kor

12 Başla ey dil-i çâr-yâr bâ-şafânîñ medhîni

Vaşfi anlarıñ dokunmaz niçe eyyâm u şuhûr

13 Evvelâ ol yâr-ı gâr hazret-i maşbûb-ı Hâk

Kim mübârek ayağına virdi zahmet mâr u mûr

14 Şâniyâ ol ma'delet kâni 'Ömer Fârûk kim

Barmağın kıldı işâret çeşm-i kayşer oldu kûr

15 Şālīṣā Oṣmān ḥayā eylerdi andan ins ü cān
Cāmi'ü'l-Kur'ān-ı zi'n-nüreyñ ol şāhib-şu'ūr

12b

16 Rābi'ā şīr-i ḥüdā kim yıkdı Ḥayber ḳal'asın
Bārek-Allāh bu ne ḳuvvet bu ne ḥikmet bu ne zūr

17 Ḳurretü'l-a'yn ol Ḥüseyn ile Ḥasan oldı şehīd
Mihr-ile mehdır felekde ol iki çeşm-i tuhūr

18 Şāh-ı iḳlim-i şeci' ol ğazī-yi bedrü'l-Ḥuneyñ
Ḳātil-i küffār-ı müşrik Ḥamza ol 'Abbās 'ubūr

19 Tā ḳıyāmet rūḥı şād' olsun imām-ı ā'zamiñ
Muştafā şer'in beyān itdi görüldi her umūr

20 Ḳoyma bunlar ḥürmetine dūzaḥa yā Rabb bizi
Yā kerīm ü yā raḥīm ü yā 'afüvv ü yā ğafūr

48

'Ālī

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Gel ey nevk-i ḳalem mātem serāncāmın beyān eyle
Döküp evrāḳa derdiñ ḳara bahtından fiġān eyle

- 2 Murādāsā siyāh k̄anlar şaçılsun yine çeşmiñden
Laķā gibi müşevveş kışşalar şerhin ‘ayān eyler
- 3 Każā levhine vāfir serzeniş kıl dest-i k̄atibden
Kađer mecmū’asın yırtup perīşān dāstān eyle
- 4 Kūl eyler mermeri āteş gibi kim harfini yazsañ
İnanmazsañ bir āhen levha evvel imtiḥān eyle
- 5 Huzūr erkāmını ḥak eyleyüp levḥ-i ḥ’ātırdan
Meserret-nāmeler zevķin gōñüllerde nihān eyle
- 6 Siyeh giy ehl-i beytiñ Ka’be-veş rüz-i ğazā eyle
Bu mātem ḥizmetinde sen de dāmen-der-meyān eyle
- 7 Yazarsañ Kerbelā yazısınıñ müşkil belāsın yaz
Şehādet şehdin içmiş teşne diller mācerāsın yaz

49

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Niçün ey çarḥ-ı zālīm⁴¹ naķd-i kevneyni hebā kıldıñ⁴²
‘Aliyye’l-murtezā’ nıñ nūr-ı çeşmin bī-ziyā kıldıñ

⁴¹ zālīm: ğāfil GAD

⁴² Bu beyit mecmuanın kapağında müfred olarak yer almaktadır.

- 2 Güm' itdiñ Kerbelā hākinde aniñ gevher-i 'ömrin
Ne kendinden hicāb itdiñ ne ceddinden hayā kıldıñ
- 3 Zülāl-i pāk ağan gülzāre zehr-āb eylediñ cārı
Resülūñ buse-gāhın tīğ-i qahrıñla cüdā kıldıñ⁴³
- 4 Qopardıñ gönçe-i nev-restesin gülzār-ı zehrānıñ
Zehirler yutdurup pejmürde hāl itdiñ haṭā kıldıñ⁴⁴
- 5 Söyindirdüñ risālet hānedānında yanan şem'i⁴⁵
Melāmet zulmetin ta'yīn-i beyt-i Muşafā kıldıñ
- 6 Resülūñ alnı şerm itmediñ hıç ğarq-ı hūn itdiñ⁴⁶
Girüp qanına ol mazlūmuñ ey zālim cefā kıldıñ⁴⁷
- 7 Serin ol serveriñdür itdigüñ yetmez mey-i efsün
Mürüvvetsizlik itdüñ niçün ayırdun serin tenden

13a

50

⁴³ qahrıñla cüdā kıldıñ: qahra mācerā kıldıñ GAD.

⁴⁴ haṭā kıldıñ: cefā kıldıñ GAD.

⁴⁵ Bu beyit divanda altıncı beyittir.

⁴⁶ Bu beyit divanda beşinci beyittir.

⁴⁷ cefā kıldıñ: haṭā kıldıñ GAD.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Ne yazıdır ki deşt-i Kerbelā pür derd (ü) miñnetdir
Meger kerb ü belâlardan mürekkeb bir muşîbetdir
- 2 Nizâmın bozdu çün kim ehl-i beyt-i Muştafa'nıñ⁴⁸ ol
Ne nazm-ı bî-şelâsetdür ne mevzün hikâyetdir
- 3 O gül-gün turfa sancağlar ki şâl⁴⁹ bağlar harîm içre
O bâğıñ serv-i hünîn olduğundan bir 'alâmetdir
- 4 Yatur gül gibi gül-gün perdesinde ravzanıñ bir⁵⁰ gül
Gezer mersiyye hünlar bülbülân-ı bâğ-ı hasretdir
- 5 O kâmet düşdigi sâ'at kıyâmet koptmamağ mañzâ
Anıñ ta haşr olunca mâtemin her yıl iğâmetdir
- 6 Koptar bir demde ğavğâ-yı kıyâmet lâkin 'aşûruñ⁵¹
Dem-i mâtemde her bir rûzı üç nevbet kıyâmetdir
- 7 Döğün taşlarla sen ey sîne sen kan ağla ey dîde
Dem-i mâtemde nehr it çeşmiñi yan ağla ey dîde⁵²

⁴⁸ Muştafa'nıñ: Murtaza'nuñ GAD.

⁴⁹ şâl: sâf GAD

⁵⁰ bir: ol GAD

⁵¹ Bu beyit divanda üçüncü beyit olarak yazılmıştır.

⁵² Dem-i mâtem durur nehr eyle yaşuñ çağla ey dîde GAD.

51

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Şehīdān anı oldum ki Fırāt’ı ar-ı hūn itdi
‘Adū hem anmasın andan diyū aker-nūmūn itdi
- 2 Şıdı cenk ire cengīn eyle şiriñ er-ı rūbāhı
İdūp şad hīle yetmiş zahm-ı mūhlikden zebūn itdi
- 3 Şadā-yı el-‘aaşdan huşk-leb aldı melekler hep
Harāretten felek mātem libāsın nil-gūn itdi
- 4 Hele bir atre anı almayupdur yirde ol şāhiñ
apup hurşīd anı tāc-ı zerinde la’l-gūn itdi
- 5 Felek anına girdi bir iim su virmedi añā⁵³
Anınūn kūzesin dest-i melāmet ser-nigūn itdi
- 6 Şanurlar dest-i pāki kūze-veş olmadı⁵⁴ anundan
Ecel cāmın şunup sāī am barını hūn itdi
- 7 Kesilmiş gerden-i kāfūr-gūn peyveste amış an⁵⁵

⁵³ Bu beyit divanda üçüncü beyit olarak yazılmıştır.

⁵⁴ olmadı: olmuşdı GAD.

⁵⁵ an: hūn GAD.

Şebistān-ı şehādet şem'ī virmiş şöyle nūr-efzūn [itdi]

52⁵⁶

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Bu ğam bir özge ğamdır işbu mātem turfe⁵⁷ mātemdir
Bu eyyām içre hürremlik harām oldu muharremdir
- 2 Kıpansun çıksun ol kem⁵⁸ göz ki zehr-āb akmaya andan
Dem-i mātemde işār itdigüm yā nem yāhud demdir
- 3 'Ġazā vaktinde el karşıp gülen eṭfāle 'ayb itmeñ
Bu istihzā⁵⁹ añadır kim yeri çāh-ı cehennemdir
- 4 Mübārek başlarına nūr inüpdür zer-'lem şanmañ
Degildür surḥ sancaqlar birer maḳtül-i mu'allemdir

13b

53⁶⁰

Kemāl 'Ümmî Kudşullāh-ı Sırr'ül-āziz

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Te'ālallāh zihī sulṭān ki sensin ḥālık-ı eşyā

⁵⁶ Bu şiir divanda yedi beyittir. Mecmuada üç beyit eksiktir.

⁵⁷ turfe: özge GAD.

⁵⁸ göz-kem: gözler GAD. Anlam gereği kem sözcüğü göz sözcüğünün önüne alınmıştır.

⁵⁹ istihzā: şöhretler GAD.

⁶⁰ Bu şiir divanda bulunmamaktadır.

Ḥaḳīḳatdır ki sen ƙıldıñ ‘ademden ‘ālemi peydā

2 Bu ‘ālem yoĝuken evvel yaratdıñ Muştafā nūrın

Aña virdüñ hezārān biñ ‘aṭā vu mülk ü istiĝnā

3 Anı sevmekden olmuşdır ḥalāyıqlar melāikler

Zihī sevgi zihī devlet ki sübhāne’l-lezī esrā

4 Turturdıñ yedi ƙat gökler içinde pür melāyikler

Ne bend ne sütün alşā muṭabbaḳ günbed-i ḥaḍrā

5 Bu yerler turtıĝı ƙā’im bahāne oldurur dā’im

Velī aşlı şehā sensin seniñdir emr yā mevlā

6 Yeri emriñle ey ma’būd şu üzre eylediñ sākin

Kimi şahrā kimi vādī kimi taĝ u kimi deryā

7 Yedi yıldıza burclarda menāziller viren sensin

Anuñcün turtmayup döner dün (ü) gün ƙarḥ-ı mīnā (?)

8 Ƙışın ƙar yaĝdurup şamur rengin viren sensin

Yine yazın ƙılan sensin cihānı cennet-i mevā

9 Bu levne levne çiçekler laṭīf-i ḥüb-ı gökçekler

Ser-ā-ser ‘ayb serāyende ılur peydā vü bī-hemdā

10 Eger nu’mān [eger] gūldür eger nergis eger sūnbūldür⁶¹

Eger nesrīn-i ıtmīdir eger sūsen eger lāle

11 Niçe vaşf eyleye kimse seniñ vaşfıñı ey şānī’

Ki ‘āciz atre-i şerħinde anuñ dānā vü hem binā

12 Virirsūñ ata şulbundan ananuñ raħmine nuţfe

utarsın bir zamān anı ki şı u an et olur anda

13 Dūzersin arañı yirde daħı bir hoş ānı şūret

ılursın ismetin anda henüz eylemedin iħyā

14 Kimiñ alı’in anda sa’īd eylersin ey ħākim

Kimi ol yazuda bed-baħt kimi dānā kimi a’lā

15 Bu dōrt dūrlü abāyi’den ılursun cismini ā’im

Kimi demdir kimi balğam kimi şafrā kimi sevdā

16 Kimi ‘ālim kimi cāhil kimi ħazir kimi gāfil

Kiminde zerre yoğ ħāşıl kimi nādān kimi dānā

⁶¹ sūnbūldür sözcüğündeki “-dür” eki vezni bozmaktadır.

- 17 Tõkuz ayda tõga gelür vücūyda olur zihī hikmet
 Kimi müdbir kimi muķbil kimi mü'min kimi tersā
- 18 Kimi ‘ābid ‘ibādetde kimi her dem münācatda
 Kimi āhmaķ sözün bilmez ki hayvāndan daķi ednā
- 19 Kimi ‘āşık kimi şādık kimi zāhid kimi fāsık
 Kimisi dünyādan fāriğ yürür Mecnūn gibi şeydā
- 20 Kimi her dem ‘imāretde kimi dün gün ħarābatda
 Kimi her dem münācatda hemīn Mevlā ile tenhā
- 14a**
- 21 Kimi deryā müderrisdir kimisi ders oķur andan
 Kimi andan daķi ā'lā virir her dem aña fetvā
- 22 Kimi öyle ğanīdir kim mālınıñ şağışın bilmez
 Kimi bir pāre nām için ķapudan ķapuya rüsvā
- 23 Kimi aţlas giyer āltūn eyerlü aţlar üstünde
 Kimi yalın ayak cıplaķ giyisi bulamaz aşla
- 24 Kimisi bir ‘abā giymiş başında bir keçe taķye
 Ki görmemiş anıñ yüzün yedigi dā'imā arpa

- 25 Kiminiñ tıfl iken cānın alursın ‘ömrine toymaz
Kimisi yüz yaşar ölmez öñünde dār olur dünyā
- 26 amu senden udāvendī eger giryān eger andān
Kimin lufiñla güldürdiñ kimi ahrıñla aqlaya
- 27 Alan sensin viren sensin ebed sensin hem ezelsin
Gören sensin gösterensin anuñcün amusı dünyā
- 28 adīm-i lam-yezāl sensin ebedsin hem ezel sensin
Bu cünbüşler amusından cihānda bırağan avgā
- 29 Yürekler başı sendendir bu gözler yaşı sendendir
aıat işi sendendir bu başlara gelen sevdā
- 30 Sükūnetler arāketler cerāhatler kefareter
Kifāyetler hidāyetler amu senden ey bī-hemtā
- 31 Ne kıldıñsa eyā Mevlā laif-i hūb-ı nāzıñdır
Hemīn dindār olan eyde ki āmennā vü şadaqnā
- 32 Bu biāre Kemāl Ümmī bu tevīdi dimek andan
Meger ol hālı-ı rāzık anuñ göñlin güzel aa

33 Kerīm sensin raḥīm sensin muḳīm sensin ḳadīm sensin
Bağışla ḳamuya şuçın ayā sübhān alā ‘alī

34 Ḥakīm-i lā-yezāl sensin mukīm-i bī-zevāl sensin
Mutī’im bende fermānım seniñ emriñdedir inşā

14b

54

Ġazel-i Veysī

Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün Mefā’īlün

1 Cefā ma’ mūresin lütfunla berbād eyle sulṭānum
Yıķılmış göñlüm iḥsānıñla ābād eyle sulṭānum

2 Unutma anı kim sen cām içüp ben ḳanlar⁶² aḡlardım
Seniñle itdiğimiz demleri yād eyle sulṭānum

3 Ḳapunda boynu baḡlu bir günāh itmiş ḳulundur bu
Gerek öldür gerekse anı āzād eyle sulṭānum

4 Yeter nūş eyledün zehr-i ḡamı eyyām-ı hüsnüñde
Şeh-i mülk-i melāḡatde baña dād eyle sulṭānum

5 Çıķarma defterüñde Veysī-yi dīvānenüñ nāmın

⁶² cām: kan VD.

Güzeller içre sen de bir eyü ad eyle sultānum

15a

55

Ġazel-i Veysī

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Şaḡın dāg-ı ğamuñ açma aña kim ḥāliñi bilmez

Bu bir verd-i nihāl-i tāzedür⁶³ her yerde açılmaz

2 Ḳanı⁶⁴ bir ḥāste-i ğam kim şifā ümmīdin itdükçe

Felek bizden beter⁶⁵ biñ dürlü derde mübtelā kılmaz

3 Şayar bir būsesin biñ kerre baña ol güzel ammā

Benüm şarf itdügüm naḳd-ı sirişk-i dīde şayılmaz

4 Ḥarāb eyler göñül Mısrını bir gün ḳorḳarım zīrā

Benüm seylāb-ı nīl-i eşk-i çeşmüm artar eksilmez

5 Söker⁶⁶ bir yanımı şemşīr-i ğayret görmesem yāri

Belā bu yolda ol āfet görür āvāresin bilmez⁶⁷

6 Ne bilsün ḥālūmi bī-derd-i 'aşḳ-ı yār olan Veysī

⁶³ Tazedür: derddür VD.

⁶⁴ Ḳanı: ḳatı VD.

⁶⁵ Bizden beter: birdenbire VD.

⁶⁶ Söker: Būker VD.

⁶⁷ Bilmez: ilmez VD.

Muhabbet bir belâdur ki giriftâr olmayan bilmez

56

Ġazel

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Ķanı ol dem ki o şuh ile görüşdüklerimiz

Aña üftâde olup pâyına düşdüklerimiz

2 Ķanı ol bezm-i nev-âyin ile meyer çekilüp

‘Ahd u peymân ile peymâne bölüşdüklerimiz

3 Ķanı ol gül gülererek geldiği günler şimdi

Ağlarız hâtıra geldikce gülüşdüklerimiz

4 Ķanı ol Ka’be-i küyunda gelen ‘ömre şafâ

Ķanı ol luţfuna sa’y ile dönüşdüklerimiz

5 Ķanı ol şevĶ-i cemâl ile o şuhun Mâhir

Süziş-i ‘aşĶ-ıla o bâde süzüşdüklerimiz

57

Tahmîs

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Ey gönül bir meh-i nâ-mihre muhabbet itme

Yüze her hānde iden dilbere raġbet itme

Yāre yār olma raġīb diyü minnet itme

Dime cānāneye āġyār ile şöhet itme

Seni sevsin dir iseñ aña naşīhat itme

2 Sevdigiñ ‘ālem-i hūsn içre bülend-ahter ise

Hūsn-i halk-ile cihān içre melek manzar ise

Ne kadar kavline şādık geçinür dilber ise

Ġayra meyl eylemezim diyü yemīn eyler ise

Mümteni’dir inanup aña hamākat itme

15b

3 Ey gönül āteş-i ‘aşkıñ o gül-i terdendir

Lāle-veş dāġ-ı derūnuñ o semenberdendir

Fitne-i ‘aşk dime çarh-ı bed-ahterdendir

Her ne hāletiñe zuhūr eyleye dilberdendir

Kimseye anuñ içün baġz u ‘adāvet itme

4 Nola şahrā-yı muhabbetde iderseñ gülğul

Gelmedi sencileyin gülşen-i ‘aşka bülbül

Āl ile şabriñı aldı yine bir ‘arız-ı gül

İhtibār elde olaydı dir idim saña gönül

Hūblarıñ zümresine hīç muhabbet itme

5 Şādıkā kārıñı zār itdi ol dildār seniñ

Hançer-i cevr ile deldi cigeriñ yâr seniñ
 Nâmiñi virdi bile ol gül-i gülzâr seniñ
 Çünkü hûbânda ‘Ubeydî ‘arızıñ var seniñ
 Ehl-i ‘arız olamadım diyü nedâmet itme

58

Ġazel

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Baġma nâdâna eger Hüsrev-i devrân ise de⁶⁸
 Nazâr it ehl-i dile hâk ile yeksân ise de
- 2 Bezm-i rindâne gelüp la’liñi ihsân eyle
 Ne dilerlerse dirîġ itme eger cân ise de
- 3 Ursa dendân-ı ama’ lebleriñe câm-ı şarâb
 O günâhı bize baġıřla eger an ise de
- 4 Saña ‘uřřâġ-ı hevâsın şevke terk eyle didim
 Olma dem-sâz eger Dâvudü’l-hân ise de
- 5 Hâne-i albini yâb-ı luřfuñla Nev‘îniñ
 Maġzen-i sırr-ı ġedâdır nola virân ise de

⁶⁸ Bu beyit ufak farklılıklarla Aziz Mahmud Hüdâyî divanında müfred olarak geçmektedir.

59

Ġazel**Mef'ulü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ulün**

- 1 Sensiz güzelim dehre nigāh itmege degmez
Dest-i hevesim raġbet-i cāh itmege degmez
- 2 Zevķim mey ü maġbūbdan olmazsa mürekkeb
Ser-defter-i 'amāli sīyāh itmege degmez
- 3 Feryād der-āġūşadır ol āfeti yoġsa
Bir buse için leblerim āh itmege degmez
- 4 Çekmezse kenā(ra) o büti sā'it-i himmet
Deryā-yı tefekkürde şināh itmege degmez

16a

- 5 Emdürmese gerdān u lebin Ĥaşmet'e sākī
Bir iki ķadeġ meyle günāh itmege degmez

60

Ġazel**Mef'ulü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ulün**

- 1 Sākī ben ezel şevķini peymānede buldum

Cān lezzetini şoḥbet-i cānānede buldum

2 Dünyāyı ser-ā-ser ayağım altına aldım
 Āhir gelüben dilberi meyḥānede buldum

3 Yitirmişidim medresede tācını şeyḥiñ
 Rehin olmuş imiş destīyi ḥum-ḥānede buldum

4 Eṭvār-ı dili añlamada ‘āḳil-i dānā
 Bu mes'eleyi defter-i divānede buldum

5 Ben Lāmi'yā naḳş-ı cihān naḳşını dilde
 Bir ḥālet imiş na'rayı mestānede buldum

61

Ġazel

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Nolduñ iñlersiñ felek hercāyi cānānuñ mı var
 Her maḳāmı seyr ider bir māh-ı tābānun mı var⁶⁹

2 Ağlayup feryād idersiñ her seher⁷⁰ ey 'andelīb

⁶⁹ Seyr ider her menzili bir māh-ı tābānun mı var ZD.

⁷⁰ seher: nefes ZD.

Ḥār ile hem-sāye olmuş verd-i ḥandānuñ mı var⁷¹

3 Yolıña cānum revān itsem gerek cānā didim⁷²

Yüzüme biñ ḥışm ile baqdı didi cānuñ mı var

4 Benzüñi ey büstān faşl-ı ḥazān mı itdi zerd

Yohsa başı taşra bir serv-i ḥırāmanuñ mı var⁷³

5 Zülf-i dilber gibi ey Zātī perīşānsın yine

Cevr-i bī-ḥad yoksa bir yār-ı perī-şānuñ mı var

62⁷⁴

Nazire⁷⁵

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1 Germ olursun ey felek gün yüzlü cānānuñ mı var⁷⁶

Şubḥ olunca sīnede bir mäh-ı tábānuñ mı var

2 Ḥātem-i la'lüñle nerm itdüñ cihānı ey perī

⁷¹ Bu beyit divanda üçüncü beyittir.

⁷² Bu beyit divanda dördüncü beyittir.

⁷³ Bu beyit divanda ikinci beyittir.

⁷⁴ Bu gazel divanda dokuz beyitten oluşmaktadır. Mecmuada beş beyit eksiktir.

⁷⁵ Bu gazel Zātī'nin "var" redifli gazeline naziredir.

⁷⁶ felek: gönül ŞD.

‘Ālemi seyr eyledüñ mühr-i Süleymānuñ mı var⁷⁷

3 Yirde gökde mişli yoq bir efendim var benüm⁷⁸

Ey felek ya’nî senüñ de mäh-ı tábānuñ mı var

16b

4 Başuña odlar yaqup feryād idersiñ Şem‘îyā

Cevri çok dünyā gibi zılm issi sulţānuñ mı var

63⁷⁹

Ferd

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ġonçeler içre nihān eyleme gülberg-i teriñ

Ya’ni seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmeleriñ

64⁸⁰

Nazire

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Encüm olmağ ne revā seyrine māt’i kāmeriñ

Gel temāşā idelüm sîneñi çöz dügmeleriñ

65

Ġazel

⁷⁷ seyr: müm ŞD.

⁷⁸ efendim: āfitāb ŞD.

⁷⁹ Bâkî’nin bir gazelinin matla beyitidir.

⁸⁰ Bâkî’nin yukarıdaki beyitine naziredir.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Kanı ol demler ki derd ü ğuşşādan mehcūr idüm
 Sen benüm katlümle kıni' ben aña mesrūr idüm
- 2 Bī-tekellūf yār idüm şemşīr-i ħūn-rīzūñle ben
 Aña cān virmekde tāhīr eylesem ma'zūr idüm
- 3 Her vişālūñ biñ firākın şanma bilmezdüm velī⁸¹
 Neyleyem sultānum ammā lūţfuñla maġrūr idüm
- 4 Kānde gitseñ pāy-ı būsūñla müşerref-ĥāk idüm
 Baña göz degmişdi 'ālem herkese manzūr idüm
- 5 Ey hoş ol demler ki Veysī yār-i bī-āġyār iken
 Ĝuşşādan mehcūr idüm derd ü belādan dūr idüm

66⁸²

Ĝazel-i 'Aşık Efendi

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Ey ġāfil uyan rıĥlet-i nāġāhı unutma
 Yol kōrkulıdur kōrkusı çok rāhı unutma

⁸¹ velī: beni VD.

⁸² Bu gazel Şemsī mahlasıyla Şemseddin Sivasī'nin divanında birkaç beyitin yeri deġişik halde bulunmaktadır.

- 2 Mağrūr oluban devlet ü dünyā-yı denīye
Şaķın yitirüp dīniñi Allāh'ı unutma
- 3 Bu dār-ı fenā içre bugün n'itseñ eliñde
Yarın varacağın ulu dergāhı unutma
- 4 Göğsün gerüben cāh u cihān⁸³ ile şalınma⁸⁴
Āhir yıķılıp düşegeğün çāhı unutma
- 5 Güç itme gücün yitdüğine hā gice vü gündüz
Añsız⁸⁵ irişir āh-ı sehergāhı unutma
- 6 Ey çeşm-i haķāretle baķan merd-i faķīre⁸⁶
Ol faķr ile faħr iden ulu şāhı unutma
- 7 Derbendine mevtiñ yoluñ uğrar ir eger gec⁸⁷
Ol geçmesi düşvār güzergāhı unutma
- 17a**
- 8 Hem-rāhı kişinün iyü yavuz 'amelidür
Kem' yoldaşını terk et iyü hem-rāhı unutma⁸⁸

⁸³ İle: içre ŞSD.

⁸⁴ 4 ve 5. beyiterin yerleri divanda farklıdır.

⁸⁵ Añsız: nādān ŞSD.

⁸⁶ Bu beyit divanda hüsn-i makta beyitidir.

⁸⁷ Bu beyit divanda 6. beyittir.

⁸⁸ kem': hem ŞSD.

- 9 Bir oğ dimesine bugün aldanma cihānıñ
Şoñunda anın derdiyle biñ āhı unutma
- 10 Bu bāğ-ı cihān içre hevā yolları çoğdur⁸⁹
'Āşık yüri sen Hāğğ'a giden rāhı unutma
- 11 Hālığdan utan rızqıñı ħalkğdan şağın umma
Bil Rabbiñi [er-rızqu 'alellāh]'ı unutma

67

Ġazel

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Ķaddüm ki senüñ ħabza-yı 'aşkuñda kemāndur
Āhumdur anuñ tır zihi rişte-i cāndur
- 2 Her tır-i belā kim irişür saña felekden
Şabr eyle göñül bu da geçer devr-i zamāndur
- 3 Feryād ki bir ħamzesi cellāda esirem
Hūnī gözünüñ yidigi dil içdigi ħandur
- 4 Bir şem'i dilārādür o peykān-ı zer-endūd
Luğf eyle anı ħāne-i cān oduna yandur⁹⁰

⁸⁹ Bu beyit divanda matla beyitidir.

⁹⁰ Cān oduna: cān u dile VD.

- 5 Ma'beynimizi faşl iden 'adā ile Veysī
Meydān-ı belāğatde bugün tīg-i zebāndur

68

Ġazel

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

- 1 Mest iken o şūhuñ leb-i handānını öpdüm
Bağdum hayrı olmadı her yanını öpdüm
- 2 Girdüm ki şebistānına yanmış o siyeh mest
'Aqlum tağılup zülf-i perişānını öpdüm
- 3 Mestāne nigāh itdi didi kim nedür 'āşık
İhsān didüm kūşe-i dāmānını öpdüm
- 4 İzn oldu henüz buseye bā-ħaṭṭ-ı hümāyun
Sulṭān-ı cemālūñ ħaṭ-ı fermānını öpdüm
- 5 Naql-ı sırr-ı meclis dükenince bu şeb Esrār
Her cāmda bir sīb-i zenaħdānını öpdüm

Ġazel-i Fazlî**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Haste dil cānından artık la'l-i cānānın sever
Cümleden yeğrek muḳarrerdür kişi cānın sever
- 2 Mücrim-i dil kākül ü çāh-ı zenaḫdānın diler
Görmedüm anuñ gibi bir bend ü zindānın sever
- 3 Göñlüm ol serv-i revānuñ zülf-i ŧeb-rengin diler
Cānum ol ğonca dehānuñ la'l-i ḫandānın diler
- 4 'Arŧa-i ḫüsninde göñlüm dāyimā ol serverüñ
Başını çöp⁹¹ itmek-içün zülfi çevġānın sever
- 5 Gülŧen-i kūyında efgān eyle her-dem Fazlîyā
Bülbülüñ ol yüzi gül çün zār u nālānın sever

70

Ġazel**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 İçmege yār ile pür-ŧāfî ŧafādan kim kaçar
Şüfî insāf eyleye ŧāfî ŧafādan kim kaçar

⁹¹ Çöp: top FAD.

- 2 Cüft olup aġyāre tek mihr ü vefālar itmesün
‘Āşķa yār itdüġi cevri ü cefādan kim kaçār
- 3 Derd odur kim yārüñi aġyāre hem-dem göresin
Yoġsa rāh-ı ‘aşķda derd ü belādan kim kaçār
- 4 Bir lebi ‘Īsā ki geh geh būsesinden cān vire
Yolına ölmeklige ol dil-rübādan kim kaçār
- 5 Biñ kez ursañ tīġ-ı cevri Fazlī’ye dönmez yüzi
Ey kemān ebrū vefādur ol vefādan kim kaçār

18a

71

Taġmīs**Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün**

- 1 Niçün raġm eylemezsün bu dil-i şeydāya sulţānum
Niçün ŧuramaz şalarsun bendeñi ferdāya sulţānum
Niçün iġsān idersün her zamān ā’dāya sulţānum
Niçün mā’il olursun gördüġüñ ednāya sulţānum
Ĥayıflar ħāşılı ol kaçamet-i bālāya sulţānum

2 Raķīb iün ne derlerse saña aşla inanmazsun
 Ne ĥilķatsun ne māhiyetsün āyā ĥi bilinmezsün
 Gidüp aġyar ile tenhāya kūyuñda bulunmazsun
 Temāřāġāha gelmezsün güzellerle şalınmazsun
 Ĥayıflar ĥāřılı ol ķamet-i bālāya sultānum

3 Gidüp aġyār ile tenhalara maķřūduña yetdüñ
 Ĥanı nāmūs u ‘āruñ sen niün āk böyle vaz’ itdüñ
 Gedāyān-ı ser-i kūyuñ semend-i nāza ignetdüñ
 Raķīb ile řalınmaķdan ferāġat itmedüñ gitdüñ
 Ĥayıflar ĥāřılı ol ķamet-i bālāya sultānum

4 Niün řırmaz ķaçarsun bizden ey řūĥ-ı perī-ruĥsār
 İşitdük ĥod girermiş büstān-ı vařluña aġyār
 Olup bāġ-ı ruĥuñ řeftālusıñdan ya’ni ber-ĥürdār
 İrişmiş meyve-i ruĥsāruña aġyār-ı bed-girdār
 Ĥayıflar ĥāřılı ol ķamet-i bālāya sultānum

5 şatup Veysi’yi gitmişsün yine aġyār ile cānā
 Alınmiş derdmend ol vaz’uña itdi bize řekvā
 şutalum şabr idermiş cevruñe ol bī-ser ü bī-pā
 Neden lāzum gelür řalınmaķ aġyār ile yā tenhā
 Ĥayıflar ĥāřılı ol ķamet-i bālāya sultānum

18b

72

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

- 1 Hānmānı terk idüp bu cism-i virānem gibi
 Çeşme-i cāndan yudum el çeşm-i giryānum gibi
 Terk-i cem'iyyet idüp 'āql-ı perīşānum gibi
 Başum alup kande varam āh u efġānum gibi
 Bir efendüm variken 'ālemde sulţānum gibi
- 2 Pāre pāre eylemişken sīnemi tīġ-i elem
 Cānuma kār itmişiken zaĥm-ı şemşīr-i sitem
 Şöyle bil kim dīnüm imānum ḥaķıçün ey şanem
 Cümle 'ālem dil-ber olsa ġayrıya meyl eylemem
 Bir efendüm variken 'ālemde sulţānum gibi
- 3 Cāna kār itmek degül peykān-ı dil-düz-ı belā
 Şerĥalar kesmek degül tīġ-i dil-āzār-ı cefā
 Başuma kaşd itse de şemşīr-i cellād-ı kazā
 Hīç olur mı pādşāh-ı dehre baş egmemek şehā
 Bir efendüm variken 'ālemde sulţānum gibi
- 4 Saña şāhā olalı bir 'āşık-ı rüsvā-yı ben
 Kūl eyledüñ āstānuñda dil-i şeydāyı ben
 Bir gedāyum ḥāke şaymam mülket-i Dāra'yı ben

Neylerüm māl ü menāl ü manşıb-ı dünyāyı ben

Bir efendüm variken ‘ālemde sulţānum gibi

- 5 Veysi-i bī-çāreyüm oldum ğamuñla pāy-māl
 Hāţırum maḥzūn u baĝrum ḥūn u çeşmüm bī-mecāl
 Böyle iken pādişāhum ḥāl-i ḳalb-i pūr melāl
 Eylemem ölsem daĝı gerdūn-ı dūna arz-ı ḥāl
 Bir efendüm variken ‘ālemde sulţānum gibi

73⁹²

Ġazel

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Baḥş iderse dostum o la’l-i rūḥ-efzā ile
 Söyleşür ṭab’um beñüm ṭūṭī-i şekker-ḥā ile
- 2 Arzū-yı vuşlat-ı Leylāya düşmiş gerçi Ḳays
 Vādi-i hicrāna düşdüm bende bu sevdā ile
- 3 Şöyle tekmāl eylemiş hercā’ilik āyīnesin
 Bī-vefālıkda o meh-rū baḥş ider dünyā ile
- 4 Haţ gelince mihr-i rüy-ı dilberi sevsem nola
 Gün geçürmekdür ğaraż bir yār-ı meh-sīmā ile

⁹² Divanda bu gazel, matla’ beyitinden sonra bir beyit daha eklenmiş müzeyyel bir gazeldir.

- 5 Veysiyā bir zāt-ı ‘āli-şāna kul oldum ki anuñ
Şāhsār-ı himmeti hemsāyedür Tübā ile

19a

74

Ġazel**Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün**

- 1 Genc-i vaşlın o perī illere ikrār eyler
Bu ‘acebdür baña ikrārını inķār eyler
- 2 Çürüdüp naķd-i sirişküm o cefā-kārı görüñ
‘Āşıkumdur dimegi şimdi baña ‘ār ider
- 3 Yāre zaķm-ı ğamı göstermek olurdı ammā
Ser-i peykān-ı belā çāk-ı cigere kār eyler
- 4 Hāne-i cāna ħayāl-i leb-i cānān geliyor
Cān çıkşun bedenümden o da berdār eyler
- 5 Veysiyā salţanat-ı dehr nider āķil olana
Bir ķadeķ mey kişiyi āleme ħünkār eyler

75⁹³

⁹³ Bu gazel divanda 6 beyittir.

Ġazel**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün**

- 1 'Āşık-ı miskîni tırmaz çeşm-i cānān ağladur
Böyle alursa o āfir ok müselmān ağladur
- 2 Men' ider şîrîn lebinden āh u efgānın alup⁹⁴
Tıfl-ı cānı ol leb-i şîrîn her an ağladur
- 3 Şöyle hālet var şadā-yı bā-şafāsında anuñ
Naġme itse ādemi ol yār-ı hoş- h̄ān ağladur⁹⁵
- 4 Nāvek-i dil-düz-ı ġamla dillerin pür-hūn ider
Ol harāmî gözleri 'āşıklara an ağladur⁹⁶
- 5 Veysiyā şād olma vaşl-ı yāre kim 'āşıkların
Zev-i vuşlat güldürürse derd-i hicrān ağladur

76⁹⁷**ıt'a-yı Belġrādî****Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün**

- 1 Rast geldüm gice āġyār ile şakı'l-amere

⁹⁴ alup: alur VD.

⁹⁵ h̄ān: suhān VD.

⁹⁶ Gözleri: ġamzeler VD.

⁹⁷ Bu kıt'a hakkında Yavuz Ercan'ın "Seyyid Mehmed Vaid Efendi'nin Fransa Fransa Sefaretnamesi" adlı alışmada bir rivayetten söz edilmektedir.

Meh-i cebīniñde nedendür didim eyā bu bere

- 2 Nāz ile ḥande idüp didi o ḥūrşid-cemāl
Şehper-i ruh-ı emīndür ki tokundu kāmere

77

Aynı kıt'a-yı Ğālib Eset

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

- 1 Seyr-i bāğ içre irişdüm gice şakķū'l-kāmere
Didüm ey māh-ı şeb-efrüz nedendür bu bere
- 2 Açıp ol Yūsuf-ı gül-çehre niķābun yüzden
Didi engüş-t-i benīdür ki tokundu kāmere

19b

78

Beyit

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü Fe'ülün

Bu hüsn ile çün nāre varup ol büt-i tersā

Ey nār-ı cehennem saña şad müjdeler olsun

79

Muhammes-i Şem'i

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

- 1 'Āşıkā cevr itmegi gāyetde cānānum sever
Nāle itdikce varup kūyında efgānum sever
Bülbül-i zār itmege ol verd-i handānum sever
'Āşıkā cevr eyleyen cānānı bu cānum sever
Anuñiçün ol cefākārı dil u cānum sever

- 2 Egniñe giyme kabāyı şabr-ı 'uryān ol göñül
Pā bu rahne tekye-i 'aşk içre mihmān ol göñül
Andan esrār-ı leb-i yār ile hayrān ol göñül
Vaqtidir tennūr-ı şevk içinde büryān ol göñül
Yanmağa pervāne-veş şem'-i şebistānım sever

- 3 Meclisinde ney gibi feryād-ı efgān eyledüm
Derd ile sāğar gibi bağrum tolu kan eyledüm
Şol kara kaşuñ gibi göñlüm perişān eyledüm
Cānumı biñ cān ile yoluñda qurbān eyledüm
Ol sebebdir beni hāl-i perşānum sever

- 4 Bād-ı āhumla gözüm yaşı şu gibi çağla
İRmezim ġarķ itmesün çeşmim yolını bağla
Nār-ı hasretle göñül turma cigerler tağla
Ağla ey gözüm [bu dem] hicrān demidir ağla
Çünkü ol dilber benim eşk-i firāvānum sever

- 5 Şaklamağa gevher-i rāzı eyā dil maḥzen ol
 Rāzını fāş itmeye aḡyāre şaḡın sen sen ol
 Mihr-i ḥāver gibi yāriñ ruḡlerin gör rüşen ol
 Şem'īyā karşında a'dā aḡlasun sen gülşen ol
 Hürrem olsun zerre mi mihr-i dırāḡşānum sever

20a

80

Taḡmīs**Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**

- 1 Eyledi tā kim ezel gevher-i yekdāne seni
 Virdi ḡıfz itmek için ḡāzin-i dürdāne seni
 Getürünce ne belā çekdi bu meydāne seni
 Bildi bir dürr idüḡiñ atmadı yabana seni
 Toḡduḡuñ gibi şarup şarmaladı aña seni
- 2 Evvelā bu kim vücūd 'ālemine gelmek için
 Ḥizmetinde çü şabā şubḡ u mesā yelmek için
 Sa'y idüp Ka'be-i kūyında varup irmek için
 Qo bulamazlıḡı kim kendüyi bildürmek için
 Qoydı Ḥallāq-ı cihān hey'et-i insāna seni
- 3 Sen ki āzāde idüñ bende-i nāçār olduñ
 Hüzni Ya'qūb gibi ḡasret ile zār olduñ

Göz açup ẖāb-ı ‘ademden niye bī-dār olduñ

Raḥm-ı māder gibi zendāne giriftār olduñ

Mālik idince Ḥudā Yūsuf-ı Ken’āna seni

- 4 Gün gibi virdi şeref dehre ziyā-yı ḳalbūñ
 Vāsi’ olsa n’ola her demde kazā-yı ḳalbūñ
 Reşk ider ehl-i ḥased görse ğınā-yı ḳalbūñ
 Sükker-i nazm ile mir’āt-ı şafā-yı ḳalbūñ
 Dilledürse n’ola tūḫī gibi yārāna seni

- 5 Diñle pendini Beyānī’nūñ ilet başa işi
 Kendüye itmese himmet ḳalur ayakda kişi
 Gitse reng āyineden rüşen olur gösterişi
 Maḥlaşuñ Şāfī ise terk ide gör ğill ü ğışi
 İrgöre himmet-i ‘ālī-daḥi aḳrāna seni

81

Taḥmīs

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Tob idüp atdı felek ‘arşa-i devrāna beni
 Dest-i çevgān-ı ḳazā şaldı bu meydāna beni
 Kimse yoḳdur ki varup añlada yārāna beni
 Kim bilür atmayalardı ḳatı yabana beni

Ṭaş ṭoğuraydı ṭoğurmağdan ise ana beni

- 2 Yok durur ḥaşılı ḥiç Ḥaḳḳa yarar bende ‘amel
 Cümle bî-hüde dürür mazi vü eger müstaḳbel
 ‘Acabā kim ide bu mes'eleyi müşkili ḥal
 Bilmezem ḥazret-i lā-yüs'el ‘ammā yef'al

20b

Ne için koydı ola şüret-i insāna beni

- 3 Benem ol vālih-i rüsvā-yı cihān u bî-dil
 Pay-māl-i reh-i miḥnet-zede-i lā-ya'qıl
 Gelmedinse bu vücüd ‘ālemine ve'l-ḥāşıl
 Ḳā'il idüm ki yatam ḥ'āb-ı ‘ademde niçe yıl
 Ḳābil idince Ḥudā Yūsuf-ı ‘irfāna beni

- 4 İl düşmen baña kimseyle benüm yok ḥaberüm
 Çok veli dest-i sitem birle cefādan ḍarbum
 Bunca derdüm var iken bir yaña da muḗtaribüm
 Yalınuz bu ne belādur ki şafā-yı ḳalbüm
 Bā'ış-i ḥıḳd ü ḥased eyledi yārāna beni

- 5 Künc-i miḥnetde Beyānī günüm oldu şeb-i tār
 Rüzgārumsa gelüp giçmededür leyl ü nehār

Gün gibi rif'ate ırgürse sipihr-i ğaddār
 oymasa maħlaş-i Şāfī gibi ayakda ne vār
 Bārī fi'l-cümle qarīn eylese yārāna beni

82

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ül

Yā Rab kerem it bendene ki iħsān eyle
 Düşvār olan aħvālīmi āsān eyle
 Dünyā hevesinden oma göñlümde eşer
 İstersem eger cenneti zindān eyle

83

Rubā'ī

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ül

Ey dil hele 'ālemde bir ādem yoĝ imiş
 Var ise de ehl-i dile maħrem yoĝ imiş
 Ğam çekme ħaīatde eger 'ārif iseñ
 Farz eyle ki el'ān yine 'ālem yoĝ imiş

84⁹⁸**Rubā'ī****Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Dehre bir āfet olur ol kıadd ü kıamet göreyüm

Çopsa bir yerden o çopmaz mı kıyāmet göreyüm

Başlasun ğamzeleri ğāret-i ĩmāna hele

Çor mı bir dilde daħi şabr⁹⁹ ü selāmet göreyüm

21a

85

Müseddes**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Gāh firķat bir yañeden göñlüme virir elem
 Gāh ħasret bir yañeden cānuma eyler sitem
 Gāh miñnet bir yañeden gösterir rāh-ı 'adem
 Gāh ğam bir yaña cānum almak ister neyleyim
 Dört yañeden baña olurlar havāle dem-be-dem
 Gāh firķat gāh ħasret gāh miñnet gāh ğam
- 2 Tīr-i firķat gāh delüp baĝrum derüne kār ider
 Ħaçer-i ħasret geh olur sīnemi efgār ider
 Derd-i miñnet ki beni künc-i belāda zār ider
 Gāh ğam göñlüme geldikce beni bīmār ider

⁹⁸ Bu şiir mecmu'ada rubā'ī başlığı ile yazılmış ancak divanda nazm başlığı altındadır. Arüz kalıbı, şiirin rubā'ī olmadığını göstermektedir. Ayrıca şiirin redifi de divanda "göresün" mecmu'ada ise "göreyüm"dür.

⁹⁹ şabr: emn ND.

Her biri bir yaña ‘âlemden beni bîzâr ider

Gâh firqat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

- 3 Olmuş iken ol perî ‘aşkında şeydâ bir yaña
 Kâkülünden var iken başımda sevdâ bir yaña
 Cevr iderler câna ol yâr-i dil-ârâ bir yaña
 Dil çekerken cevri aġyâr ile ğavġâ bir yaña
 Cânımı almaġiçün eyler teġâzâ bir yaña
 Gâh firqat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

- 3 Dil belâ bezminde her dem ney gibi nâlân olur
 Gözlerim yaşı şarâb olup ciġer büryân olur
 Şem’ olup ol bezme cânım rişte-i süzân olur
 Zerd olup beñzüm dem-â-dem gözlerüm giryân olur
 ‘Ayš için ben bî-kes ile hem-dem-i yârân olur
 Gâh firqat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

- 4 Ey Selîkî gâh firqatden nola kılsañ fiġân
 Gâh hasretten yeridür yaşıñ olursa revân
 Gâh miḥnetden nola olsañ za’îf-i nâ-tüvân
 Gâh ğamdan tañ mı olursa vücūdun bî-nişân
 Râh-ı ‘aşka girenüñ yolunda olur her zamân
 Gâh firqat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

21b

86¹⁰⁰**Tahmīs****Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Cāme-i şihhat Hudā'dan halka bir hil'at gibi
 Bir libās-ı fāhir olmaz cisme ol kisvet gibi
 Var iken baht u sa'adet kuvvet ü kudret gibi
 Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
 Olmaya devlet cihānda bir nefes şihhat gibi
- 2 Ehl-i vahdet kā'inātuñ 'āqıl u dānāsıdur
 Merd-i fāriğ 'ālemüñ mümtāz ü müsteşnāsıdur
 Gör ne dir ol kim sözi gūyā Mesīh enfāsıdur¹⁰¹
 Saltanat didükleri ancak cihān gavğasıdur
 Olmaya devlet maqāmı gūşe-i vahdet gibi¹⁰²
- 3 Tā'at-i Haq mūnis-i bezm-i beqādur 'āqıbet
 Şihhat-i cān u cihān¹⁰³ senden cüdādur 'āqıbet
 Bād-ı şarşardur fenā 'ālem hebādur 'āqıbet
 Qo bu 'ayş ü 'işreti çünkim fenādur āqıbet
 Yār-ı bākī ister iseñ olmaya tā'at gibi
- 4 'Ālemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raşad

¹⁰⁰ Divanda ikinci bent ile üçüncü bendin yeri değişiktir.

¹⁰¹ Mecmuada "enfās" sözcüğü "efnas" olarak yanlış yazılmıştır.

¹⁰² Olmaya devlet maqāmı gūşe-i vahdet gibi: Olmaya baht u sa'adet dünyāda vahdet gibi BD.

¹⁰³ cihān: beden BD.

Devr içinde durmasañ görseñ hezārān nīk ü bed
 Her tarafından aķsa dūnyā malı gelse lā-yü'ad
 Olsa kumlar şağışınca 'ömrüne hadd ü 'aded
 Gelmeye bu şīşe-i çerh içre bir sâ'at gibi

- 5 Menzil-i āsayış-i 'uķbāya isterseñ vuşul
 Ĥubb-i dūnyādan ferāġat gibi olmaz toġru yol
 Şādmān erbāb-ı 'uzletdür hemān Baķī melul
 Ger ĥuzūr itmek dilerseñ ey Muĥibbī fāriġ ol
 Olmaya raĥat¹⁰⁴ maķāmı gūşe-i 'uzlet gibi

22a

87

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Bu serāy-ı 'ālemiñ kaşr-ı küşādıdur Ĥaleb
 Fī'l-meşel melek serīr-i Keyķubādıdur Ĥaleb
 Hadd-ı zātı gülşen-i cennetdür adıdır Ĥaleb
 Ehl-i şevķiñ dā'imā Ĥaķdan murādıdur Ĥaleb
 Ķā'inātıñ 'ayni vü ümmü'l-bilādıdur Ĥaleb
 Ta'n ider şaĥn-ı cināna özge vādīdür Ĥaleb

¹⁰⁴ raĥat: vaĥdet BD.

2 K ubbe-i gerd una baş egmez bin -yı al'ası
Nie y z s m n-beden burcunda amış nergisi
Ka'be hai n odur ehl-i şaf nu n mervesi
aırır nevbet-be-nevbet şub  olunca herkesi
K a'in t n 'ayni    mm 'l-bil d dur Haleb
Ta'n ider şa n-ı cin na  zge v d d r Haleb

3 ' dliyye-n m c mi' yapmış ibn-i d kk n (?)
Sıdla ev t-ı h mse cem' olur erb b-ı d n
Yaraşur dirlerse d ny da a a h ld-ı ber n
C n u dilden her g renler didiler 'ayn 'l-y k n
K a'in t n 'ayni v   mm 'l-bil d dur Haleb
Ta'n ider şa n-ı cin na  zge v d d r Haleb

4 H ne h ne ahveler meclis urar dild r ile
Aıdur bevn-i r şen n azı şuyun her y r ile
' lemi hayr n ider keyfiyyet-i g lz r ile
aırup b lb lleri dirler hez r u z r ile
K a'in t n 'ayni v   mm 'l-bil d dur Haleb
Ta'n ider şa n-ı cin na  zge v d d r Haleb

5 D r-ı d ny dan eger alma dilersen  lezzeti

Hışır olunca kesme evlād-ı ‘arabdan ülfeti
 Her günāhı ‘afv ider arzū’l-muqaddes hürmeti
 Rabb’-i meskūn içre sen bilgil mükerrem şöhreti
 Kā’inātın ‘aynı vü ümmü’l-bilādıdur Haleb
 Ta’n ider şahın-ı cināna özge vādīdür Haleb

22b

88

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 İrer mi ‘ıyd-ı vaşl-ı yāre qurbān olmayan ‘āşık
Bulur mı kenz-i¹⁰⁵ lā-yefnāyı vīrān olmayan ‘āşık
- 2 Olamaz bezm-i [erbāb-ı] haqāyık sırrına vāşıl¹⁰⁶
Delüp ta bağrını ney gibi nālān olmayan ‘āşık
- 3 İletmez qaldı işin başına rāh-ı maḥabbetde
Düşüp ayaklara hāk ile yeksān olmayan ‘āşık
- 4 İrişmez zāhidā vicdān-ı pāk-i pīr-i maqşūda
Nīce yıl hanqāh-ı ğamda mihmān olmayan ‘āşık
- 5 ‘Ayānī şāhid-i maqşūda olmaz ḥāşıl-ı vāşıl
Libās-ı ‘ārdan şevk ile ‘üryān olmayan ‘āşık

¹⁰⁵ kenz: genç Gülşen-i Şuara.

¹⁰⁶ vāşıl: maḥrem Gülşen-i Şuara.

89¹⁰⁷**Ġazel-i Veysī****Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün**

- 1 ‘Āşık-ı miskīn ırmaz çeşm-i cānān ağladur
Böyle kalursa o kāfir çok müselmān ağladur
- 2 Men’ ider şīrīn lebinden āh u efġānın alup¹⁰⁸
Tıfl-ı cānı ol lebi şīrīn her an ağladur
- 3 Şöyle hālet var şadā-yı bā-şafāsında anuñ
Naġme itse ādemi ol yār-ı hoş-h’ān¹⁰⁹ ağladur
- 4 Nāvek dil-düz-ı ġamla dillerin pür-hūn ider
Ol harāmī gözleri¹¹⁰ ‘āşıklara kıan ağladur
- 5 Veysīyā şād olma vaşl-ı yāre kim ‘āşıkların
Zevk-i vuşlat güldürürse derd-i hicrān ağladur

23a

90

Ġazeliyāt-ı Fuzūlī

¹⁰⁷ “Nālemüz kūyundan ayru itleriñ yādınadır

Ādemi ġurbetde derd-i hecr-i yārān ağladur”

Bu beyit divanda hüsn-i makta beyitidir ancak mecmuada bulunmamaktadır.

¹⁰⁸ alup: alur VD.

¹⁰⁹ h’ān: suhen VD.

¹¹⁰ gözleri: gamzeler VD.

MeFā‘ilün Fe‘ilātün MeFā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Tutuşdı ğam odına şād gördüğüñ göñlüm
Muqayyed oldı ol āzād gördüğüñ göñlüm
- 2 Diyār-i hecrde seyl-i sitemden oldı ħarāb
Fezā-yı ‘aşқта ābād gördüğüñ göñlüm
- 3 Ne gördü bādede bilmen kim oldu bāde-perest
Mürīd-i meşreb-i zühhād gördüğüñ göñlüm
- 4 Firāķıñ odını gördükce mūm-tek eridi
Şebāt ü şabrda fūlād gördüğüñ göñlüm
- 5 Getürdi ‘acz görüp ‘aşq müşkil oldugunu
Ķamu hūnerlere üstād gördüğüñ göñlüm
- 6 Degildi böyle deminde bir ehl-i ‘işret idi¹¹¹
Bu ħanlar içmeğe mu’tād gördüğüñ göñlüm
- 7 Fuzūlī eyledi āheng-i ‘ayş-ħāne-i Rūm
Esīr-i miħnet-i bī-dād¹¹² gördüğüñ göñlüm

¹¹¹ ehl-i ‘işret: ehl-i meşreb FD.

¹¹² bī-dād: Bagdād FD.

Fuzûlî**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

- 1 Ey melek-sîmâ ki senden özge hayrândır saña
Hâk bilür insân dimez her kim ki insândır saña
- 2 Virmeyen cânım saña bulmaz hayât-i cāvîdân
Zinde-i cāvîd aña dirler ki qurbândır saña
- 3 'Âlemi perverde-i şem'î cemâliñ kıldı 'aşk
Cân-i 'âlemsiñ fidâ her lâhza biñ cândır saña
- 4 'Âşıka şevkıñla cân virmek iyen müşkil degil
Çün Mesîh-i vaqtsin cân virmek âsândır saña
- 5 Çıkma yârim giceler âgyâr ta'nından şağın
Sen meh-i evc-i melâhatsin bu noqşândır saña
- 6 Pâd-şâhım zulm idüp 'âşıq seni zâlim dimiş
Hüb-rûlardan yamân gelmez bu bühtandır saña¹¹³
- 7 Ey Fuzûlî hüb-rûlardan tegâfûldür yamân
Ger cefâ hem gelse onlardan bir ihsândır saña

¹¹³ rûlardan: olanlardan FD.

Fuzûlî**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

- 1 Cānımıñ cevheri ol lâ’l-i güherbāra fidā
‘Ömrümüñ hāşılı ol şive-i reftāra fidā
- 2 Derd çekmiş başım ol hāl-i siyeh qurbānı
Tāb görmüş tenim ol tūr-ra-i tarrāra fidā
- 3 Gözlerimden dökilen kıatre-i eşkim güheri
Lebleriñden saçılan lü’lü’-i şeh-vāra fidā
- 23b**
- 4 Çāk-i sīnemde olan kıanlı ciger pāreleri
Mest çeşmiñde olan ğamze-i hūn-hāra fidā
- 5 Pāre pāre dil-i mecrūh-i perişānımdan
Ser-i kūyuñda gezen her ite bir pāre fidā
- 6 Cān ü dil kıaydını çekmekten özüm kıurtardım
Cānı cānāneye ittim dili dildāra fidā
- 7 Ey Fuzûlî n’ola ger şaklar isem cān-i ‘azīz
Vaqt ola kim ola bir şūh-i sitem-ğāra fidā

93

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

- 1 Dāğ-i hicrān ile yanmağdan ciger an olsa yeg
Mülk-i dil am menzili olunca vīrān olsa yeg
- 2 Yārı āgyār ile görmek 'āşıkā düşvār olur
Böyle görmeğden esīr-i derd-i hicrān olsa yeg
- 3 Sīneme peykānıñı gönder gönül def'ine kim
Sīnede sūzan gönül olunca peykān olsa yeg
- 4 Rāzımı¹¹⁴ rüsvālıgım fāş itmeden 'ālemlere
Rāz çeşmim¹¹⁵ eşk gird-ābında pinhān olsa yeg
- 5 Dağıdırsa n'ola 'ağd-i zülfüñi bād-ı şabā¹¹⁶
Fitne ehli olanıñ cem'i perişān olsa yeg
- 6 Dün Fuzülī sehv idüp geçmiş mey ü maħbūbdan
Tevbe idüp bu yamān işden peşimān olsa yeg

24a

94¹¹⁷

¹¹⁴ Rāzımı: Sırrımı FD.

¹¹⁵ Rāz çeşmim: Zār cismim FD.

¹¹⁶ bād-ı şabā: her dem şabā FD.

¹¹⁷ Divanda bu gazelin ikinci ve üçüncü beyitlerinin yerleri farklıdır.

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

- 1 Gülistān-i dehre geldik renk yođ bū almamıř
Sāye-endāz-i kerem bir nađl-i dılcū almamıř
- 2 Eylemiř derbeste dūkkānın abīb-i rūzgār
Đođa-i pīrūze-i gerdūnda dārū almamıř
- 3 Teřnegānıñ āk āk olmuş leb-i hāhiřkeri
eřmesār-ı merametde bir iim su almamış
- 4 adrin ağlar yoğ bilür yoğ merdüm¹¹⁸-i sencideniñ
ārsū-yi abiliyyetde terāzū almamıř
- 5 Ceyş-i amden kime¹¹⁹ itsün ilticā ehl-i niyāz
al'a-i himmetde¹²⁰ Nābī bürç ü bārū almamıř

95

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 řifā-yi vaşlı adrin hecr ile bīmār olandan şor
Zülāl-i zev şevin teşne-i didār olandan şor

¹¹⁸ merdüm: her dem NAD.

¹¹⁹ kime: kande NAD.

¹²⁰ himmetde: hizmetde NAD.

- Lebiñ sırrın gelüp güftāra benden özgeden şorma
- 2 Bu pīnhān nükteni bir vāqıf-i esrār olandan şor
- 3 Gözi yaşlularıñ hālin ne bilsin merdüm-i ğāfil
Kevākib seyrini şeb tā sehere bīdār olandan şor
- 4 Hābersiz olma fettān gözlerin cevrin çekenlerden
Hābersiz mestleriñ bī-dādını hüş-yār olandan şor
- 5 Ğamiñdan şem'-tek yandım şabādan şorma aḥvālim
Bu aḥvāli şeb-i hicrān benimle yār olandan şor
- 6 Harāb-ı cām-ı 'aşkıñ nergis-i mestiñ bilir hālim
Harābāt ehliniñ aḥvālini ḥammār olandan şor
- 7 Muḥabbet lezzetinden bī-ḥaberdir zāhid-i ğāfil
Fuzūlī 'aşk zevķin zevķ-i 'aşkı var olandan şor

24b

96

Taḥmis**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Āşinā-yı sırr-ı 'aşkıñ şanmañız bīġāneyim
Maḥrem-i bezm-i elestim sākin-i meyḥāneyim
Mest-i medhūş mey-i la'l-i leb-i cānāneyim

Nüş idelden cām-ı ‘aşkı tā ezel mestāneyim
Sīre-i şābīt-i Hūdāyım şüre-i tābutḥāneyim (?)

- 2 Māsivā naqşını dilden her zamān sālib isen
Kimyā-yı zāt-ı muṭlaq ‘ālemini kāsib isen
Künt ü kenziñ gevher ma’nāsına rāğib isen
Künc ü esrār-ı ilāhī bendedir ṭālib isen
Tılsım-ı tevḥīdle gel gör beni virāneyim
- 3 Zāt-ı Hāq bir sırr-ı muṭlaqdır belā kayd u kuyūd
Len terāniyle ḥiṭāb-ı ‘izzet itmişdir vedūd
Şemm-i vechullāhı gör kim ‘ārifān eyler şühūd
Eylerim Hāqla tekellüm eyleyüp maḥv-ı vücūd
Tūr-ı ‘aşqda şem’-i envāre dönen pervāneyim
- 4 Nüḥā-yı rūḥü’l-Ḳudūs’den Hāqqa mazḥarlar çıkar
Ḥāzret-i ‘İsā gibi rūḥ-ı muṭahharlar çıkar
Ma’nā-yı eşdāf-ı dilden lü’lü-i terler çıkar
Baḥr-ı ‘ummāndır vücūdum dürr-i gevherler çıkar
‘İlm-i serde Ḥıẓr-ı Mūsā’den bu gün bir dāneyim
- 5 Gühsārīdir derd-i miḥnetde Necībī bī-riyā
Bir lebi-i Şīrīn için Ferhād olupdur gūyiyā
Vuşlat-ı didār-ı yāri görmek ister ḥāliyā

Çok mıdır Mecnûn ‘aşk-ı Leylâ’yı görmek Sûzîyâ

Görmeden yâriñ cemâlin ben delü divâneyim

97

Naẓm

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

Yaşlanmadığım kûşe-i meyhâne mi kaldı

Leb urmadığım sāgar-ı peymâne mi kaldı

Hak kağı olup şâf‘î peygamber olunca

Sen şâh ile da‘vamız o divâna mı kaldı

98

Müfred

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Haste-i ‘aşk olana nüsha ‘ilâc olur mı hîç

Sîne-i dilber dururken kâğıdıñ öz şuyun iç

25a

99

Ġazel-i Revnaķi

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Nâr-ı ‘aşka ey gönül varın yağan sulţân olur

Cân atan ol nâre İbrâhim gibi şādân olur

2 Kaţ’ iden tiĝ-i tecerrüdle ta’alluķ hârını

Şeş-cihetden bî-cihet seyrân aña raĥmân olur

- 3 Kendi özünde bulmayup ol nār-ı ğayrı zan iden
Len terānī kavline Mūsā-şaft-ı cirān olur
- 4 Görsün ey cānā bugün āfāk sen enfesdedir
Men ‘arefle kent ü kenziñ sırr-ı cānda-kān olur
- 5 Revnaķā şı’riñ bugün āb-ı nīsāndur ‘āleme
Āb-ı nisān mārīde simm-i hūt-ı mercān olur

100

Ġazel-i Cām’ī

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

- 1 Hastedir cānum gül-i ruhsāruñ eyler ārzū
Teşne dil la’l-i şeker-ġüftārīñ eyler ārzū
- 2 Her ne lezzet varsa dünyāda göñlüm istemez
Ey melek-sīmā hemān dīdārīñ eyler ārzū

- 3 Gün gibi mihrine cânlar vireyin ey mâh-rû
Müşteri her kûşede bâzârın eyler ârzû
- 4 Bûy-ı sünbül kalbe kuvvet cāna rahatlar verir
Ol sebebden zülf-i ‘anber-târın eyler ârzû
- 5 Görmek ister rahlarını rûz u şeb ey mâh-rû
Bülbülündür Cām’î gülzârın eyler ârzû

25b

101¹²¹

¹²¹ Divandaki ve mecmuadaki çoğu mısra birbirinden farklıdır:

Dilberā seyyāh olursañ gel Hicāz’da bul beni
Ka’be-i ‘alī makam-ı ser-firazda bul beni
Gel ziyaret eyle mizab u hatime kıl tavaf
Guşe-i beytû’l-haram içre niyazda bul beni

Alem-i beyhude geşt etme şeha eyle hazer
Almak istersen benim nam-ı nişanımdan haber
Kısmet olursa diyar-ı şehr-i İstanbul eger
Ayasofya’da kıyam üzre namazda bul beni

Onda bulmazsan eger eyle begim kat’-ı ümid
Ta kıyamet haşr olunca vuslatım senden baid
Defter-i nizyanda kayd et ism-i resmim nā bedid
Pençe-i dest-i ecel sayyad-bazda bul beni

Hasılı bulmaz isen bu alemi devran edip
Bil harap etmiş ecel ten burcunu viran edip
Ömer’in ruhu için bir Fatıha ihsan edip
Kabrine eyle ziyaret hak-i zarda bul beni

Ġazeliyât-ı ‘Āşık ‘Ömer

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1 Dilberâ var ise kaçdıñ gel Hicâzda bul beni
Ka’be-i ‘âlî maķâmı ser-firâzda bul beni
Anda bulmazsañ egerçi Şâm’a eyle ‘azm-ı râh
Câm’î-i ümmiye içre gel niyâzda bul beni

2 Bunca yıldır yalvarırdım şükr ola geçdi dilek
Bende itme ferâmüş ey melek-zâde melek
Ġurbet ile atdı işte ‘âşıkıñ çarh-ı felek
İşfihânda bulamazsıñ gel Şirâz’da bul beni

3 Tırmadım gezdim ‘Ömer mülk-i cihâni serseri
Görmedim ‘ömrüm içinde sen gibi bir dilberi
Yâ Toķat’dır meskenim ‘âlemde yâhud Kayşeri
Karş u Tebrîz’i tolaş da şehr-i nâzda bul beni

102

Mef‘ülü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ülün

1 Bu dil yine bir âfet-i mekkâre¹²² tolaşdı
Mekkâre gözüm gözleri mekkâre tolaşdı

¹²² âfet-i mekkâre: cevr-i sitemkâre AÖD.

2 Meydān-ı muḥabbetde gezerken dil-i şeydā¹²³

Dil dilbere dilber dil-i dildāre ṭolaşdı

3 Gülşende fiğān eyler iken bülbül-i şeydā¹²⁴

Gül bülbüle bülbül gül-i gülzāre ṭolaşdı

4 Destinde ṭutup cām-ı meyi¹²⁵ sākī-i devrān

Mey sāğara sāğar meye meynāre¹²⁶ ṭolaşdı

5 Ey ‘Āşık ‘Ömer aç gözünü baq şu cihāna

Ġam ‘askere ‘asker ġam-ı ġamḥāra ṭolaşdı

103

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 ‘Ālem içre ḥübluğı melhūr olan dilber mi bu

Lebleri bal¹²⁷ dişleri dürdāne-i gevher mi bu

Gülşen-i hüsn-i müzeyyel ḥüb cemāli āfitāb

Reng-i al olmuş yañağı lāle-i aḥmer mi bu

2 Hüsnüne ‘adetdir eyler çünki her dilber ġurūr¹²⁸

Bir tebessümle ider amma dile baḥş-ı surūr¹²⁹

¹²³ Bu beyit divanda hüsn-i makta beyitidir.

¹²⁴ Bu beyit divanda hüsn-i matla beyitidir.

¹²⁵ cām-ı meyi: cām-ı Cem’in AÖD.

¹²⁶ meynāre: gülnāre AÖD.

¹²⁷ bal: mül AÖD.

¹²⁸ Hüsnüne ‘adetdir eyler çünki her dilber ġurūr: Her güzelin ‘adetidir hüsnüne olur ġurūr AÖD.

¹²⁹ Bir tebessümle ider amma dile baḥş-ı surūr: Yek tebessüm eylese ‘uşşāğını eyler surūr AÖD.

Gör Hudāniñ hikmetin halka eylemiş bir pāre nūr

Hep görenler didi işte mey gibi enver mi bu

- 3 Ol perīniñ midḥati dillerde dā'im dāstān
 Kim anı iklim-i ḥüsne eylemiş ḥāḳān zamān
 Āftāb-ı ḥüsni zīb-i mehi yüzi gülden nişān
 Bilmezim ḥūri midir yoḥsa perī peyker mi bu

- 4 Söylesem bir söz aña remzi rumūz ile tıyar
 Hem ferāsetden ḥabīr u hem ma'ārifden uyar

26a

Bakamaz gözler kamaşır bakışı cāna kıyar
 Dir ki bu 'Āşık 'Ömer 'aqlım alan dilber mi bu

104

Tercī'-i Bend-i 'Āşık 'Ömer

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Dirīgā ben cüdā düşdüm yine bir nev-civānımdan
 Qamu endişesi gitmez benim bir laḥza yanımdan
 Feleklerde melek 'āciz qalur āh u fiğānımdan
 Sorarlarsa ḥaber vir ey şabā¹³⁰ nām u nişānımdan
 Diyār-ı ğurbete düşdüm ba'id oldum vaṭānımdan
 Enisim hem-demim yoḥdur uşandım tatlı cānımdan

¹³⁰ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

2 Diyār-ı ğurbetiñ cām-ı ğamın nūş itmeyen bilmez
 Vücūdın eyleyüp ālūde ser-ħoş itmeyen bilmez¹³¹
 Kelāmım gevheri ğūşunda mengūş itmeyen bilmez
 Benim aħvālimi feryādımı ğūş itmeyen bilmez
 Diyār-ı ğurbete düşdüüm ba'īd oldum vaṭanımdan
 Enisim hem-demim yoğdur uşandım ṭatlı cānımdan

3 Benim aħvālime vāķıf olanlar eylemez ta'yīb
 Ne bilsün cāhil ü nādān nedir ma'nā nedir terkīb
 Ferāset eyle gel ħāşā ve kellā eylemem¹³² tekzīb
 Bu yolda var ise noğşānımız elbet¹³³ olur tertīb
 Diyār-ı ğurbete düşdüüm ba'īd oldum vaṭanımdan
 Enisim hem-demim yoğdur uşandım ṭatlı cānımdan

4 Benim āh ile dā'im¹³⁴ meskenim künc-i melāmetdir
 Anuñçün ħāb u raħat çeşmime girmez ħayāletdir
 Gözetmek dā'im yārı¹³⁵ kıyametden 'alāmetdir
 Elem çekme 'Ömer bu işleriñ soñı selāmetdir
 Diyār-ı ğurbete düşdüüm ba'īd oldum vaṭanımdan
 Enisim hem-demim yoğdur uşandım ṭatlı cānımdan

105

¹³¹ Bu mısra divanda dördüncü mısradır. Ayrıca mısrada geçen "ālūde" sözcüğü yerine divanda "berbād" sözcüğü yazılmıştır.

¹³² kellā eylemem: kellādan nedir AÖD.

¹³³ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

¹³⁴ āh ile dā'im: āh eylemege AÖD.

¹³⁵ dā'im yārı: yārımı dā'im AÖD.

Murabba'**Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Feilün**

- 1 Cānımı tıfl iken bügüttüm kucağında
Ninni diyerek yāri uyutdum kucağında
Biñ nāz ile şoydum ben anı korçarım amma
Ey bād-ı şabā yāri üşütdüm¹³⁶ kucağında

- 2 Taltîf iderek¹³⁷ 'arz-ı muhabbetde¹³⁸ nihāyet
Ben meclis-i 'irfāna yürütdüm kucağında
Bî-çāre 'Ömer düşdi yine derd-i 'azīme
Biñ dürlü belā¹³⁹ ile bügütdüm kucağında

26b

106

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Feilün

- 1 Sev bir güzeli¹⁴⁰ gizlice cānane tıyurma
Çek derd ü ğam-ı¹⁴¹ 'aşkıni loqmāne tıyurma
- 2 Bir fenn-ile¹⁴² al buse' yāriñ yañağında
Tîl ehli olup zülf-i perîşāna tıyurma
- 3 Bülbül gibi feryād u fiğān eyler iseñ de

¹³⁶ üşütdüm: uyutdum AÖD.

¹³⁷ Taltîf iderek: Luğf eyleyerek

¹³⁸ muhabbetde: muhabbetden AÖD.

¹³⁹ belā: derd AÖD.

¹⁴⁰ bir güzeli: dilberi AÖD.

¹⁴¹ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

¹⁴² fennile: fendle AÖD.

Ol ğonce-dehan serv-i hırāmāna¹⁴³ tıyurma

- 4 Ya'kūb gibi an ađlar iseñ de bu¹⁴⁴ cihānda
Şabr eyle 'Ömer Yūsuf-ı Ken'āna tıyurma

107¹⁴⁵

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Yine bir āfet-i devrānıñ oldum ben giriftāri
Cihānda görmedim anuñ gibi yār-i cefākāri
Beni ađlatdı dūnyāda varup güldürdi ađyāri
Bulursam rüz-ı maşerde tıtam ol bī-vefā yāri
Açam başım dökem yüzüm yıam yırtam ılam zāri
O zālīm ile da'vāmı benim faşl eyleye bāri
- 2 Neler itdi baña dūnyāda bu zālīm diyim yā Rab
Benim addim aşı gibi kemān itdi diyim yā Rab
Yaşım enhār iki çeşmimi an itdi diyim yā Rab
Bilürsün dār-ı dūnyāda baña netdi diyim yā Rab
Açam başım dökem yüzüm yıam yırtam ılam zāri
O zālīm ile da'vāmı benim faşl eyleye bāri
- 3 Ne deñlü zār idüp ılsam gerek feryād u efđānı

¹⁴³ hıraman: revān AÖD.

¹⁴⁴ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

¹⁴⁵ Bu şiir divanda bulunmamaktadır.

Kime ‘arz eylesem hâlim behiştîñ hûri vü gılmânı
 Mürür eyler iken anda geçerse dest-i dāmânı
 ‘Araşâtda bulamazsam şirâtda beklerim anı
 Açam başım dökem yüzüm yıkam yırtam kılam zârı
 O zâlim ile da’vâmı benim faşl eyleye bâri

- 4 Fiğānim maḥşer ehline ola bir âteş-i sūzān
 Benim sūz-ı derūnumla cehennem eyleye efğān
 Ta’accüb ide bu hāle kamu hem mālîkü’l-mennān
 ‘Ömer saña felekler dāhi olsunlar bütün ḥayrān
 Açam başım dökem yüzüm yıkam yırtam kılam zârı
 O zâlim ile da’vâmı benim faşl eyleye bâri

27a

108

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bize nisbet ol perî yārāna gerden emdirir
 Müsteḥakḳı var iken nādāna¹⁴⁶ gerden emdirir
 Çok naşîhat eyledim ammā¹⁴⁷ pendimi güş eylemez
 Kıadr u kıymet bilmeyen keyvāna¹⁴⁸ gerden emdirir
- 2 Oña te’şîr itmedi çün söyledim iḥsān ile ¹⁴⁹
 ‘Aqlımı cem’ eyleyüp hem gezmedi iz‘ān ile

¹⁴⁶ nādān: keyvān AÖD.

¹⁴⁷ ammā: yār AÖD.

¹⁴⁸ keyvān: nādān AÖD.

¹⁴⁹ çün söyledim iḥsān ile: çün sözlerim āsān ile AÖD.

Ben didim ki mūnis ol hem konuş insān ile¹⁵⁰

Söz kabūl itmez varır hayvāna gerden emdirir

3 Çün bilürsün ‘aql u fikrim devr olur peymānede

Saňa beñzer az bulunur meclis-i merdānede

Bir çadeh artık içince yıkılır meyhānede¹⁵¹

Ol maħalde herkese mestāne gerden emdirir

4 Der ‘Ömer ki bildiñiz mi ol perīniñ adı ne

Ĥāra lāyık kimselerle konuşur ra’nā diye¹⁵²

Kimini tenhāya çeker irdirür¹⁵³ murādına

Kimini teklif ider tenhāda gerdan emdirir

109¹⁵⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Baħr-ı ģamda ģaldım ey ģaşı hilālim gel yetiş

Ĥalmadı derdiñle bu tende mecālim gel yetiş

¹⁵⁰ ... gel konuş sen ... AÖD.

¹⁵¹ Bir çadeh artık içince yıkılır meyhānede: Bir çupa bāde içecek mest olur meyhānede AÖD.

¹⁵² Ĥāra lāyık kimselerle konuşur ra’nā diye: Ĥāra lāyık güller ile konuşur inādına AÖD.

¹⁵³ çeker irdirür: çekip irgürür AÖD.

¹⁵⁴ Bu şiir divanda bulunmamaktadır. Divanda aynı redifli ve vezinli dört şiire rastlandı ancak sözleri bu şiirden farklıdır.

Ḥasretiñ kār eylemişdir cāna ey meh-rū seniñ

Rū'yet idem nūr-ı vechiñ meh-cemālim gel yetiş

2 Āteş-i ‘aşkıñ vücūdum yaqmada subḥ u mesā

Kendi destiñle yetişdir bendeki āb-ı şafā

‘Aşkıñ ile çekmişim rāh-ı muḥabbetde cefā

Cāna kār itdi firākıñ rūy-ı elem gel yetiş

3 Ḥasret-i rūyuñla düşdim ben bu seher firqate

Raḥm kıl endişe-i hicriñle taldım miḥnete

Varmışım işte ḥayāl-i ‘aşkıñ ile ḥayrete

Müşkil oldı ḥāsılı ‘ālemde ḥālim gel yetiş

4 ‘Āşıkıñ ‘Āşık ġarīb ister yüzüñ görmek müdām

‘Ārz-ı ḥüsnüñle anı ‘ālemde eyle şād-kām

Luṭf u iḥsān eyleyüp aġlatma artık subḥ u şām

Serv-i ḳaddim gülzārım aġzı balım gel yetiş

27b

110¹⁵⁵

Diger Ġazel- ‘Āşık ‘Ömer

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 O şāhiñ şehrine kimler ‘aceb bir an ayak başmış

Ne bir ‘āşık ne bir ma’şuk ne bir nādān ayak başmış

¹⁵⁵ Bu şiir divanda bulunmamaktadır. Divanda aynı redif ve vezinli bir şiir bulunmaktadır ancak sözleri bu şiirden farklıdır.

- 2 O şehriñ adını dirseğ işidüpdür kamu insān
Ne bir dervīş ne bir seyyāh ne bir yārān ayak başmış
- 3 Anı bünyād iden üstādı bir kerre tefekkür kıł
Ne bir mīr ū ne bir pāşā ne bir hākān ayak başmıř
- 4 Dili miftāh ile açdım ki bildim her yeri ma'mūr
Ne bir kimse anı görmüş ne hod bir cān ayak başmış
- 5 Bu 'Āşık 'Ömer'iñ nazmın bilen ašla 'inād itmez
Ne bir 'ifrīt ne bir cinnī ne bir insān ayak başmış

111

Beyt-i 'Āşık 'Ömer**Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün**

Virmem saña çek benden elin ey melekü'l-mevt

Cānānıma nezr eyledigim cānıma degmese

28a

[1] Ve dağı Resül-i Ekrem şallallāhu 'aliyhi ve sellim buyurdı: Kaçan bir adamıñ düşmānı olsa helākin dilese [2] abdest alup dört rek'at nāfile namāz kıla. Her bir rek'atda bir Fātiha ve on beř kerre sūre-i Fīl oğuya. Dördünci [3] rek'atda Şūre-i Fīl'i on kerre oğuyup beř kerre bu du'āyı oğuya: “*Allāhümme kemā harrefte şerrü'l-fīl 'an*

beytekü'l- (4) *ḥarām fāşref 'innā şerri min şerrārin ve min şerr filān*¹⁵⁶” diyü adıyla söyleye. Bi emrū'l-lāhi te'ālā ve bi meşīyyeti aňlatmayup [5] helāk ola. Ebu's-Su'uduñ Du'ā-nāmesinde meşūrdur ammā, ey 'āklı saña 'adāveti naşş-ı kıatı' [6] ile şābit olan iblis-i pür-telbīs büyük düşmāndır. Siyemmā-yı nefis-i emmāre yetmiş şeytānıñ şerrinden [7] ziyāde düşmāndır. Bu taķdirce Ḥudā-yı müte'āllik rizāsı için iki rek'at namāz kıilup, bunlarıñ [8] şerrinden Ḥudā-yı müte'āllik zātına şıgınuş, kaşd u murād itdikleri zararlıardan emīn olup selāmet [9] bulmayı ricā itmek evlā vü enfā'dır. Belki her gün kıılmaķ aḥsendir ve şalātü't-tevbe iki rek'at [10] Ebū 'Avāne ve İbn-i Ḥubān şaḥīḥlerinde rivāyet itdiler, Resūl-i Ekrem şallalāhu aleyhi vesellem buyurdı: Benī ādem [11] kebā'irden yāḥud şaġā'irden bir günāhı olsa tövbe itmek murād itdiginde ibret alup, [12] iki rek'at nāfile namāz kıilup, şoñra ellerini kıaldırup, *Allāhümme innī atūbu ileyke mihnālā irca* [13] *e'l-yehā abdan*¹⁵⁷ diye. Ḥudā-yı müte'āl ol günāhı 'afv [ider]. Ve daḥi Ebu Bekir eş-şiddīķ radiyullāhu 'anh rivāyet [14] ider Resulullāh şallalāhu aleyhi vesellem buyurdı: Eger sizden biriñiz bir günāh itdikden şoñra abdest [15] alup, iki rek'at yāḥud dört rek'at nāfile namāz kıilup tövbe vü istiġfār eylese Ḥudā-yı müte'āl [16] elbetde aniñ günāhını yarlıġar. Şoñra bu āyet-i kerīmeyi okuya, *Vellezīne izā fe'alū fāḥişeten ev* [17] *zalemū enfusehum zekerullāhe fāsteġferū el zunūbihim ve men yaġfiru'z-zunūbe illallāhu*¹⁵⁸. Bu namāzlarda [18] kıanķı süreyi okusa cā'izdir ve günāhdan murād kıul ḥaķķı olmayan günāhlardır. Kıul ḥaķķı namāz [19] kıılmaķ ile, oruc kıutmaķ ile, Ḥacc'a gitmek ile, Kıur'ān okumaķ ile ve yalnız tövbe itmek ile [20] ödenmez. Ancaķ edā itmek ile yāḥud ibrā vü isķā olmaķ ile yāḥud ḥelālleşmeķ ile ödenür. [21] Zīrā günāh dört nev'dir. Nev'-i evvel, küfr ile şirk olan günāhlardır. Bu günāhlar tövbesiz

28b

[1] yarlıġanmaz. 'Afvı ḥaķķında tövbe şartdır. Delīl, *innallāhu lā yaġfiru en yüşirekebihi*¹⁵⁹. Ya'nī taḥķīķ-i [2] Ḥaķ te'ālā kenzüye şirk kıoşanlarıñ şirkini ve küfrini yarlıġamaz dimekdir. Nev'-i şānī, Ḥaķķa 'abd [3] olmayup Ḥaķķullāhdan olan kebā'irdir. Bu günāh tövbe ile yarlıġanur. Delīl, *ve hüvellezi yaķbil* [4] *el tevbet 'an*

¹⁵⁶ Allah'ım Nebini fiillerin şerrinden uzaklaştırdığın gibi bizi de filanın şerrinden uzaklaştır.

¹⁵⁷ Allah'ım ben sana ondan hiç dönmemeye tövbe ediyorum.

¹⁵⁸ Ali İmran suresi 135. ayet: “Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları, yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler -ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar.”

¹⁵⁹ Nisā suresi 48. ayet: “Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz,...”

*'ibādihî.*¹⁶⁰ Ya'nî Hudâ-yı müte'âl şol ecel-i â'lâdır ki kullarından tevbeyle fazlı ile kabûl [5] ider dimekdir. Ammâ tövbesiz meşîyyet Allâh'dadır. Dilerse yarlıgar. Zirâ bunun 'afvî hakkında tövbe [6] farzdır, şart degildir. Delîl, *ve yağfiru mâdûne delike limen yeşâ'*.¹⁶¹ Ya'nî dahi Hudâ-yı müte'âl [7] şirkiñ ve küfrüñ gayrı günâhları dilediği kul için yarlıgar dimekdir. Eger kazâsı [8] lâzım olanlardan ise, kazâ itmek ile dür kalmış namâzlarını kılmak, kalmış zekâtlarını [9] virmek, kalmış orucularını tutmak gibi ve eger kefareti lâzım olanlardan ise hem kazâ itmek ve [10] hem kefaretiñ itmekdir. Ramazândan gündüz 'adetâ insâniñ yedigi şeylerden 'amden yemek [11] yâhud içmek yâhud cema' itmek ile bozulan oruc gibi. Bir ramazânda 'amden bir kaç orucuñ [12] bozsa altmış gün kefareti için sayım olup yedigi günleri kazâ ide. Ammâ iki ramazânda [13] bir gün 'amden bozsa yüz yigirmi gün kefareti ve iki gün kazâ için sayım olmak lâzımdır. [14] Zîrâ iki ramazânda tedâhül itmez. Velhâşıl tañrı haqqı olan günâh on üçdür. Evvelki [15] namâz kılmamak, ikinci ta'dîl-i erkânı ter itmek, üçüncü şarâb içmek, dördüncü livâta [16] itmek, beşinci yalan söylemek, altıncı nezdine vefâ itmemek, yedinci zekât [17] virmemek, sekizinci hac itmemek, toközuncü kazâsı, onuncü kefareti lâzım olan [18] orucuñ kazâsını ve kefaretiñ itmemek, on birinci zinâ itmek, on ikinci fitra virmemek, [19] on üçüncü qurbân kesmemekdir. Nev'-i şelâse haqq-ı 'abddir bu beş kısımdır. [20] Kısm-ı evvel mâla müte'allik altı şeydir. Evvelki zâlîme sa'y ile itilâf, ikinci eliyle itilâf [21] ile, üçüncü gâzab ile, dördüncü seriqa ile, beşinci izinsiz yemek ve içmek ile, altıncı

29a

[1] yalan şahidlikle bir kişiniñ malını gidermek, bundan hâlâş olmak, edâ itmek ile yâhud helâl [2] itdirmek iledir. Eger hak şahibi gâ'ib yâhud meyyit ise vârişine virmek iledür ve eger [3] vâriş yok ise malın 'aynını yâhud kıymetini fuqâraya taşadduk idüp Hudâ-yı müte'âle tazarru' [4] vü ibtihâl ide ki Hudâ-yı müte'âl kıyâmetde haşmânı rızâ ide. Kısm-ı şâni 'ırza müte'allikdur. [5] Evvelki seb, ikinci şetm, üçüncü istihazâ, dördüncü tahkîr, beşinci gıybet, altıncü bühtân [6] gibi bunlardan hâlâslık kendini anıñ yanında tekzîb idüp hâlâllık dilemekdir. 'Aliyye'l-Kârî müşkât şerhinde yazar ki: Peygamberimiz 'aleyhi's-selâm buyurdu, bir âdem bir kişiniñ bi-gayri [7] haqq-ı 'ırzını yıkdırsa yâhud yıksa kendüyi toğuran anasına otuz altı kere zinâ itmekden [8] ziyâde günâhdır. Kısm-ı şâliş nefse müte'allikdür. Evvelki izn-i şer'îye bir kişi siyâmâ

¹⁶⁰ Şûrâ suresi 25. ayet: "Kullarının tövbesini kabul eden ..."

¹⁶¹ Nisâ suresi 48. ayet: "Bundan başkasını dilediği kimse hakkında başışlar."

şübyānı istihdām [9] ya'nı hizmetine kullanmak, ikinci bi-ğayri hakk-ı ādem urmak, üçüncü yaralamak, dördüncü bi-ğayri hakk-ı ādem [10] öldürmek gibi bundan halāşlık kışāşa rızā yāhud kışāşı 'afv itirmek ile, [11] kısım-ı rābi' hürmete müte'allıkdır. Bir kişiniñ ehline yā evlādına zīnā yā livāta itmek gibi, bunu izhār [12] itmeye. Zīrā işā'at fāhiş ve müriş fitne ve bā'is fesāddır. pes imdi hemān tövbe naşūh [13] idüp Hudā'ya tazarru' ve niyāz ide ki Hudā-yı müte'āl lütfi ile ve keremi ile haşmını erzā ide. Kısım-ı [14] hāmis dīne müte'allıkdır. Bir şālih kişiye fāsik yāhud fācir demek ve bir mü'mine kāfir yāhud zındīk yā mulhid yā ehl-i bid'at demek gibi. Meşelā bir kişiye pezevenk yā pūşt yāhud kaḥbe [15] dise ta'zīr-i şer'ī vācib olur. Hatta muḥşanātdan bir 'avrata bir kişi orospu dise şer'ā seksan degnek urulur. Delīl, feclidūhum şemānīne celdeten¹⁶² ya'ni muḥsine olan 'avrata [16] orospu diyenler dört şahid ile işbāt idemedikde anlara seksan degnek urmak [17] ile uruñ dimekdir. Eger dünyāda urulmaz ise maḥşerde cehennem kaḥçılılarıyla urulsa gerekdir. [18] Bundan halāşlık kendüyi hakk-ı şāhbī o günde tekzīb idüp halālлік dilemek ile olur.

29b

[1] Eger bu kısım hūkūḳ-ı 'abdden vech-i meşrūh üzere erzān-ı huşemā mümkin olmaz ise Hudā-yı müte'āle ziyāde [2] tazarru' ve ricā ve keşret-i istiğfār ve envā' hayr ve eşnāf ḥasenāt ve aḥsen i'tikād üzere tövbe-i naşūh [3] itmek gerekdir ki Hudā ol müznib tā'ibiñ şıdk ve ihlāşını görüp fazl-ı 'azīmi ve iḥsān-ı [4] 'amīmi ile hizāne-i ikrāmından huşemāyı erzā ve aşhāb-ı hūkūḳı tesellī ve eskāt eyleye. Ve daḥi [5] bunlarıñ cümlesinden müşkil küffār hakkı ile hayvān hakkıdır. Ve bunlarıñ huşümetleri eşiddir. Erzāya [6] tarīk yokdur. Zīrā mü'miniñ şevābı bunlara virilmez. Kāfiriñ günāhı mü'mine yüklenmez ve hayvānda günāh [7] olmaz ve hakk-ı hayvān sekizdir. Evvelki ürkdüğinde yüzine urmak, ikinci suçsuz yere hayvāna urmak, [8] hayvānda suç ancak ürmekdir. Sürçmek suç degildir. Üçüncü taḥammülinden ziyāde yük urmak, [9] dördüncü oḫa, beşinci şuya ihmāl itmek, altıncı yazın ağır çul urmak, yedinci kış günü [10] yufka çul urmak, sekizinci zarar viren şeyleriñ cümlesinden hafz itmekde müsāmaḫa itmekdir. [11] Nev'-i rābi' şağā'irdir. Bu istiğfār-i vesā'ir-i ḥasenāt ile yarlıgalmaz delīl, *inna el ḥasenāt yüzhībna alsayeat*¹⁶³ [12] ya'ni taḥkīḳ-i ḥasenāt-ı seyyi'atı izāle ider dimekdir. Ve daḥi ba'zı 'ibādāt [13] ve ḥasenāt mükeffire olur

¹⁶² Nur suresi 4. ayet. "O zaman onlara seksen sopa vurun."

¹⁶³ Hüd suresi 114. ayet. "Muhakkak ki haseneler (kazanılan dereceler), seyyiati (kaybedilen dereceleri) giderir."

günāhı maḥv olur diyü maḡrūr olma. Zīrā ‘ibādātūñ şūrūtı çokdur. [14] Bilki yirine getürmüş olasın ḡāl budur ki mū'min muṭma'in olmaz madamki cennete dāḡil olmaya. [15] Ḥuşūşen melāhī ve ma'āşīye ısrar-ı aḡlāk-ı zemīmedendir. İşrār diyü bir günāhı dā'imā işlemege [16] yāḡud devām kaçdı eylemegen oldukça gāḡice, ilemek dinür. Pes imdi bir kişiniñ kaçdı [17] dā'imā eline fırsat girdikde, işlemek üzre oldukça yılda bir kerre daḡi günāḡ eylese [18] ısrardır. Bu kaçd ile şaḡīre, kebīre olur. Müstaḡillen tövbeye muḡtācdır. Şalāt-ı ḡamse ve şalāt-ı cum'a [19] edāsı aña kefāret olmaz dimişler. Ve daḡi mūm'in-i kemā'irden müctenib olsa şaḡā'ri maḡfūr [20] olduğuna naşş yokdur. Anıñ içün ehl-i sünnet mezḡebinde Ḥudā-yı muta'al, tövbesiz [21] kebīre' yarlıgaması cā'iz olduğu gibi şaḡīreyi yarlıgamayup 'iḡāb u 'azāb itmeseydi

30a

[1] cā'izdir. Kebīreden kaçdı ise de ve Ḥaḡḡ te'alāniñ, *İn tectenibu kebā'ira mā tünhevne 'anhü nükeffir [2] seyyi'atiküm*¹⁶⁴ āyetinde kebā'irden murād envā' küfür ve şirkdir didiler. Zīrā lafz-ı seyyi'āt-ı kebā'ire ve şafā're [3] şāmildir. Zīrā bir kāfir envā' küfürden ve eşnāf şirkden ictināb eylese anıñ kebā'iri ve şafā'iri [4] maḡfūr olur dimekdir. Ve'l-ḡaşıl ceyb-i 'acemī gibi tedārik görüp dinde kemāl bulasın. [5] Bu ceyb-i 'acemī efḡa tābi'ındendir ammā evā'il ḡāl-i ribā-ḡorluk ile ve herkesiñ nazarında ḡor [6] ve beyne'n-nās i'tibārdan dūr idi. Ḥatta şoḡaḡlarda şübyān bu ceybiñ gezdigi yoldan [7] şaḡınup kaçañ ribā-ḡor ceybiñ tozu bize doḡunmasun diyü teşe'üm idüp işitdirirler [8] idi. Günlerden bir gün ribādan aldığı eti 'avratına getürüp yemek zamanında gelüp [9] ta'am istedikde eti ve çorbasını ḡotarır iken gördiler ki şāfi ḡan olmuş. Kendüsine [10] ḡaber virdiler. O sā'at Tevfīḡ-i Rabbānī irişüp tövbe ve istiḡfār eyledi. Ol gün yevm-i cum'a [11] olmaḡ ile Ḥasan Başrī ḡazretleriñ ḡuzūrına varup ḡālını 'arz ve tövbede şıḡkını beyān [12] idüp cum'a namāzını ḡılıp anıñ naşīḡati ile naşīḡatlenüp o yöne gelür iken mecmu' şübyāna [13] uğradıkda şübyān şavulun ceyb-i tā'ibiñ yolundan bizim tozumuz anıñ üzerine [14] konmasun diyüp, şerefinden ḡaber virüp işitdirdiler. Bu işāretten ziyāde mütenebbih olup [15] dergāḡ-ı 'izzete şükre yapışup filḡāl-i münādiler şaldığı ceyb-i 'acemīde ḡaḡḡı olanlar gelsün [16] alsun imdi. Elli yıldan birü cem' itdigi emvāl-i keşīreyi aşḡāb-ı ḡuḡūḡa tevzī' idüp [17] ve rehinleri şaḡibine teslīm eyledi. Bir nesnesi ḡalmadı. Ḥatta zevi'l-ḡuḡūḡdan biri gelüp [18] ḡaḡḡı ḡaleb idince bir çārşāfi ḡalmış idi. Anıda aña virüp cümlesiyle ḡelālleşüp [19] bu

¹⁶⁴ Nisā suresi 31. ayet. "Eḡer size yasaklanan (günah)ların büyüklerinden kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi güzel bir yere koyarız."

tövbe-i şerīfe ile mazanne-i ‘azāmdan ve evliyā-ı kirāmdan oldu. Mervīdir ki bir gün bir kātılı meydān-ı [20] şehirde kırsāş ider iken ceyb-i ‘acemī ol maḥalden mürūri müşādif idüp kūşe-i çeşm [21] ile nazar itmiş. Ol gice ba’zı şuleḫā rivāyā-ı şāliḫa-ı şādıkda ol kılı cennetde gördiler. Şormuşlar ki

30b

[1] “Sen bu maḫāma ne ‘amel ile vāşıl olduñ?”. Cevābında “Ḥudā dostlarından biri göz ucuyla bakup dirhem [2] miḫdārı merḫametinden Ḥudā-yı müte’āl günāhlarımı ‘afv idüp bu maḫāmı baña müyesser eyledi” didi. [3] Tövbeniñ fezā’ili ve fevāzılı bunda zāhir oldu. Pes imdi ‘aşrımızda ekşer-nās kebā’ir ve sağā’iri [4] mürtekidir. İmdi her hafta ve her gün iki rek’at namāz kıilup vech-i meşrūh üzre tā’ib ü müstağfir [5] olup aḫrete tedārik göreler.

31a

112

Ġazeliyāt-ı Fuzūlī

Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün

- 1 Sipihruñ fāriḡam vaşlıñda māh u āfitābından
Ġarez ‘ıyd u vişāliñdir bu ay u gün ḫesābından
- 2 Temāşā-yı mehūñ¹⁶⁵ ‘azmine çıkdı āfitāb ammā
Gülerken sür’at ile düşdi yüz yirde şitābından

¹⁶⁵ mehūñ: ruhuñ FD.

- 3 Felek maḥcūbdur şem'-i ruḥuñdan yandurup çarḥı
Çıkarmak ister anı şu'le-i āhım ḥicābından
- 4 Felek 'aşkıñda ol ġāyetde ey māh mużtarıbdır kim¹⁶⁶
Ki her ne eylese bilmez ne eyler ıztırābından
- 5 Güneş levḥi degil gökde şu'ā' üstünde zerrīn ḥatt
Felek almış eline bir varak ḥüsniñ kitābından
- 6 Degirmen dāne için cizginür bī-hūde devr itmez
Mücerredsın gönül vehm itme çarḥıñ inḳılābından
- 7 Kimi hüş-yār görseñ ana vir cām-ı mey¹⁶⁷ ey sākī
Bi-ḥamdillāh Fuzūlī mestdür vaḥdet şarābından

113

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Egerçi igne tek geçdim cihāniñ cümle varından
Henüz ardımcadır kayd-ı ta'alluk zülf-i tārından
- 2 Şehīd-i 'aşk olup feyz-i bekā-kesb eyleme hoşdur

¹⁶⁶ Mużtarıbdır ki: mużtarīb olmuş FD.

¹⁶⁷ Divanda "mey" sözcüğü bulunmamaktadır.

Ne hâşıl bî-vefâ dehrüñ hayat-ı müste'ârından

3 Habâb eşk ü âh-ı pür-şerer kılmış teni¹⁶⁸ fâriğ
Cihānuñ kaşr-ı sîm-endūd u kâh-ı zer-nigārından

4 Görünmez şüret-i ümmîd vaşluñ levh-i cānumdan
Mükedderdür meger ol āyîne cismüm¹⁶⁹ ğubārından

5 Uzanur rişte-i tül-i emel dîdâr zevkıyle
Ham açıldukça ol gül-çehre zülf-i tâbdārından

6 Sañadur iktidâsı tavf-ı kûy-ı Leylâ itmekde
Has u hâri kıpar ey nâka Mecnûn reh-güzārından

7 Fuzülî'den melâmet ihtirâzın isteyen güyâ
Degül vâkıf dil-i süzân u çeşm-i eşkbārından

114

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Her kitâba kim leb-i la'lüñ hadîşin yazalar
Rişte-i cān birle 'aşk ehli anı şirâzeler

2 Bu ne sırdur sırr-ı 'aşkuñ dimedin bir kimseye

¹⁶⁸ Teni: beni FD.

¹⁶⁹ Cismüm: çeşmüm FD.

Şehre düşmiş ben seni sevdim diyü āvāzeler

3 Şeyhler meyhāneden yüz dönderürler mescide

Bī-tarīkatleri gör kim doğru yoldan āzalar

4 Çākler gögsümde sanmañ kim açupdur tīr'-i 'aşk

Göñlümñ şehrine mihrüñ girmege dervāzeler

5 Ey Fuzülī yār eger cevri itse andan incinme

Yār cevri 'āşıka her dem muhabbet tāzeler

31b

115

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Sākiyā cām dut ol 'āşıka kim kayguludur

Kaygu çekmek ne için cām ile 'ālem doludur

2 Telh güftārsız olmaz leb-i yār ey 'āşık

Çok heves eyleme ol şerbete kim āgıldur

3 Dil-i pür-hünıma yağdırma belā peykānın

Hazer it şīşeye nāgeh zarar ile doludur

- 4 Koyalım başı [kamu] hamr¹⁷⁰ ayağına geliñ¹⁷¹
 Dutmamak¹⁷² olmaz anuñ hürmetini bir uludur
- 5 Göñlümuñ zaħmına peykānıñı itdüm¹⁷³ merhem
 Genc-i gamdur nola ger böyle demur kapuludur
- 6 Bunca kim kūy-şifat¹⁷⁴ başıma daşlar urulur
 Dīde -i bahtım uyanmaz ne ağır¹⁷⁵ yuğuludur
- 7 Nergisiñ fikri Fuzūlī gözü göñlümde¹⁷⁶ gezer
 Duñar āhı vağan ol yirde ki odlu şuludur

116

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fālün

- 1 Koymaduñ¹⁷⁷ sākin-i kūyuñ olana peykānuñ
 Bir içim şu ile ağırlamadıñ mihmānuñ
- 2 Nāvek-i gamze diriğ eyleme ‘aşıqlardan

¹⁷⁰ hamr: bāde FD.

¹⁷¹ geliñ: müdām FD.

¹⁷² Dutmamak: dutmak FD.

¹⁷³ İtdim: kıldım FD.

¹⁷⁴ Kūy-şifat: kūh-şifat FD.

¹⁷⁵ Ağır: yaman FD.

¹⁷⁶ Göñlümde: göñlünde FD.

¹⁷⁷ Koymaduñ: kıymaduñ FD.

Kesme erbāb-ı vefādan nazār-ı ihsānıñ

3 İstedigün¹⁷⁸ cān idi hāk-i rehüñe tapşurdum

Yetdi ol hod yirine şimdi nedür fermānun

4 Cāna yetdüm elem-i hicr-ile ey zālīm dād¹⁷⁹

Raħm kıl cānuñ içün var ise bir dermānuñ

5 Dād- h̄āhem saña dāmen ne çekersün benden

Yok mı vehmüñ ki tutam haşr günü dāmānuñ

6 Zālīm olsañ ne ‘aceb yok saña dūzaħ vehmi

Saña hod yetmiyecekdir senüñ öz hicrānuñ

7 Vaşl eyyāmı revān yāre fedā eylemedüñ

Ey Fuzūlī gam-ı hicrān ile çıksun cānıñ

32a

117

Muħammes-i N’at-ı Şerīf

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

1 Ey şehenşāh-ı rusül kıl lütf ü ihsān-ı kerem

Hāk-i pāy-ı devletiñe gelmişem yüzler sürem

Yā Resūlullāh teraħħum eyle vecħiñi görem

¹⁷⁸ İstedigün: diledigün FD.

¹⁷⁹ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

Ey cemālin görmeden hüsüne hayrān olduğım

İrmedin ‘iyd u şāl-ı ‘aşka qurbān olduğım

- 2 Derd-i hicrūñ cāna geçdi oldı ‘azm-ı tār-mār
 Hāk-rāh oldum yoluñda ‘aşkıñ itdi cāna kār
 Men ırakdan gelmişem hasret ile hayrān u zār
 Ey cemālin görmeden hüsüne hayran olduğım
 İrmedin ‘iyd u şāl-ı ‘aşka qurbān olduğım

- 3 Hey niçe dem firqatiñle başmışım bağıma taş
 Sīne-sūzān dīde-i giryān aqıdup kan-ıla yaş
 Etmışim rāh-ı muhabbetde fedā cān ile baş
 Ey cemālin görmeden hüsüne hayran olduğım
 İrmedin ‘iyd u şāl-ı ‘aşka qurbān olduğım

- 4 Ey imām-ı enbiyā vey şāh-ı peygamber-i sipāh
 Gel bu zikrūn kıl münevver qoyma meni rū-siyāh
 Mihr-i rüyñ görmez isem ey dirīğ ey āh u vāh
 Ey cemālin görmeden hüsüne hayran olduğım
 İrmedin ‘iyd u şāl-ı ‘aşka qurbān olduğım

- 5 Ey habībullāh vallāhi iştiyākım var saña
 Mübtelāyım neyleyim hasret-keşimdīdārīña
 Ey nebiyyü’r-raḥme raḥmet kıl bu Neş’et quluña

Ey cemālin görmeden hüsñüne hayrān olduğım

İrmedin ‘iyd u şāl-ı ‘aşka qurbān olduğım

32b

118

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Kāmet-i serv-i hırāmān-şāfa gelmiş müjdeler

Hüsrev-i şīrīn kelām inşāfa gelmiş müjdeler

2 İrişüp ilhām-ı Rabbānī cefā-cū dilbere

Oldı ben ‘āşık-ı rām inşāfa gelmiş müjdeler

3 ‘Arz-ı hāl itdim muqaddem bakmadı ‘ibret-nümā

‘Arzıma tırmuş kıyām inşāfa gelmiş müjdeler

4 ‘Arz-ı dīdār itmekiçün alnına virmiş ziyā

Zīnet-i pür-ihtişām inşāfa gelmiş müjdeler

5 Rūz u şeb ‘Āşık ‘Ömer vaşlına yārin muntazır

Hamdulillāh şubḥ u şām inşāfa gelmiş müjdeler

119

Mef ‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1 Bir gün mi geçer kūyiña cānā seferim yok

Lākin tırup eglenmeye bir laḥza yerim yok

2 Sevdā-yı diger günle hālīm nola¹⁸⁰ bilemem
İbrām¹⁸¹ idemem kendiligimden haberim yok

3 Evc-i nazar-ı himmetle uçmaq olurdu
Hicrān odı yandırdı beni¹⁸² bāl u perim yok

4 İster güzeli sevmegi gerçi gönül ammā¹⁸³
Āh nideyim elden ne gelür sīm ü zerim yok

5 Ağyār ile seyrāna çıkup cilveler itdün
Bir kez dimedün tursun o seyrān ‘Ömer’üm yok

120

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 İtdirür zühhāda ol mihrāb-ı ebrū ser-fürū
Kıldırur ‘uşşāka ol hāk-i seriñü ser-fürū

2 ‘Ārız-ı gül-gūnuñuñ dā'im hatt-ı fermānına
H̄āh u nā-h̄āh eyler ol zūlf-i semen-bū ser-fürū

¹⁸⁰ nola: ne ki AÖD.

¹⁸¹ İbrām: arām AÖD.

¹⁸² yandırdı beni: yakdı komadı AÖD.

¹⁸³ İster güzeli sevmegi gerçi gönül ammā: Doğrusu güzel sevmeyi ister gönül ammā AÖD.

3 Būy-ı zūlfūñ şemmesin irgürse Çine deşt-i bād¹⁸⁴

Eylemezdi sünbül-i müşkine āhū ser-fürū

4 Bāğa gel āyine-i āb üzre gāhī cilve kıl

Eylesün ol kāmete her serv-i dil-cū ser-fürū

5 Dürr-i nazmuñ Bākiyā baş egdirir t̄aliblere

Kim zārūrī itdürür gavvāşa lü'lü ser-fürū

33a

121

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1 Dimezsın pāy-ı buse 'āşık-ı zāre maḥaldir bu

Öperler sād-i sīminiñi eller güzeldir bu

2 Koyup kūyuñda gönüm rāh-ı ğurbet ihtiyār itdim

Gönül kıalsun begim yol kıalmasun dirler meşeldir bu

3 Riyāzetle eger toprāğı altun eyleseñ zāhid

Seniñ bu 'aşқа 'ilmiñ yokdurur başқа 'ameldir bu

4 Yeter fikr itdiñ ey dil kākül-i müşğīnini yāriñ

Bunuñla kimse çıkamaz başa bir tül emeldir bu

¹⁸⁴ Çine deşt-i bād: deşt-i Çine bād D.

- 5 Hıa-ı ruhsār-ı vaşında o mihr-i ‘ālem-ārānıñ
Nazıre dinmez aña ey Qabūlī bir ğazeldir bu

122

Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün

- 1 Em olsun diyi dil bir lebleri mercāna el şunmuş
Ne kılsun mübtelādır merhem-i Loqmāna el şunmuş
- 2 Silerdi aġladıqca gözlerim ol nergis-i mestim
Didiler seyr idenler kāse-i pür-ķana el şunmuş
- 3 Şaķın müjġānına ıa’n itme zinhār ol gözi mestiñ
O bir tıġdır raķıbā daħme-i gerdāna el şunmuş
- 4 Raķıb-i bed-likāya destıñ öpmeklik naşıb olmuş
Ne ‘aceb devlet el virmiş melek şeytāna el şunmuş
- 5 Gedā Māhı Riyāzı-veş şenāver ñazma yetinmiş
‘Aceb ĥaddini bilmez pençe-i arslāna el şunmuş

123

Mef‘ülü Mefā‘ılı Mefā‘ılı Fe‘ülün

- 1 Ben ķurma didim ķaşlarınıñ Yāsın oķurdı

Neyler ola dirdim ben anuñ Yâsin oqurdi

2 Ol gonceyi gördüm ki çibūkdan ata binmiş
Meydānna ol bülbül-gū(yā) Yâsin oqurdi

3 ‘Uşşākı helāk itdi anıñ zülf-i siyāhı
Mātem tonını giydi o dem Yâsin oqurdi

4 Ol kelb raķīb yāre varup dilkilenürse
Yā cin tuta Hākdan dillerim Yâsin oqurdi

5 Cānım çıkar ey Māhī o debretse tudağın
Ol demde benim rūhum için Yâsin oqurdi

33b

124

Mef’ulü Mefā’ilü Mefā’ilü Feilün

1 Sen gibi cihān içre bulunur mı şehā bir
Emşāliñi halk eylemedi bārī Hudā bir

2 Zülfüñle cemāliñ ikisi bir yere gelmiş
Nev-rūzdur o kim oldı bu gün şubh u mesā bir

3 Luţf eyle yüzüm üzre qadem baş didim ey yār

Geldi didi olsun mı ‘aceb arz u semā bir

4 Zor ile de bir buse alınmaz eliñizden

Engüşt-i işaretle didi işde cebābir

5 Şehd lebiñi ağzıma virmekde ne dersin

Sükkerle didi besler idim olsa gedā bir

6 Māhī kuluñuñ ismini yād itmemek itme

Düşnāmiñla bende-i nāçize du‘ā bir

125

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 Şehā ol dügmeler ağyāre karşı tā iliksizdir

Serāpā üstüh‘ān-ı ‘āşık-ı şeydā iliksizdir

2 Şu virmişdir aña göz yaşı āhından mürūr ile

Dime peykān-ı āh-ı tır-i ‘uşşākı çeliksizdir

2 Muḥayyer eylemiş ‘uşşāk-ı zārı buse almağda

Niçün āgāze-i ḥüsni o şūḥıñ büseliksizdir

3 Aña sa’y it dilā tā zıll-ı ‘arşı idesin mesken

Bilürsün ‘arşa-ı rüz-ı kıyāmet gölgeliksizdir

4 Kelāmı hāsīd-i beyhūde gūher mehredir nazmım
Dirīgdāne-i baħr-ı feşāhatdir deliksizdir

5 Faşīhī sīne-i ‘āşık ki anda olmaya dilber
Harāb olmuş yatur ol taħta-beñzer kim melīksizdir

34a

126

Nābī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Yāri açdım açıl ey ğonce-dehānım diyerek
Bezme geldi gele ey şāh-ı cihānım diyerek

2 Āh bir kerre miyānını alub āġūşa
Sīneye çeksem o sīmin teni cānım diyerek

3 Pāyine bāri bu vech-ile dolaşsam yāriñ
Çalması āh meded tāb u tuvānım diyerek

4 Haṭṭ ber-āverde olan tāze dem-i vuslatda
Başka bir zevk virir geçdi zamānım diyerek

5 Yār söyletdi baña bu ğazeli ey Nābī
Söyleye söyleye ey tāze zebānım diyerek

127

Cihādī**Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün**

1 O mäh-ı pür-fürügim hürşid-i ra'nāya nāz eyler
Tulū' itmez gehī ŧeb kũbbe-i hāzrāya nāz eyler

2 Seħābāsā yüzine bürķa' itmiş zũlf-i müşkīni
Nihān olur perī-veŧ dīde-i dünyāya nāz eyler

3 Görür seyrānda eyler vaŧf-ı reftārim diyü 'uŧŧāk
ŧalınmaz serv-i ķaddim dāmen-i ŧahrāya nāz eyler

4 Ćemende nũŧ iderken bādeyi zerrīn ķādeħlerle
Süzer mestāne ħeŧmin nergis-i ŧehlāya nāz eyler

5 Ruħ-ı gülgũn-veŧ ol nāzenīniñ tab'-ı nāziñdır
Ānuñħün ey Cihādī sen dil-i ŧeydāya nāz eyler

128

Nef'ī**Mef'ũlü Mefā'ĩlü Mefā'ĩlü Fe'ũlün**

1 Derdim niħe bir sīnede pinhān iderim ben
Bir āh ile bu 'ālemi vīrān iderim ben

- 2 Āh ile omam dilleri zūlfīnde huzūrā
Cem'īyet-i āgyāri perişān iderim ben
- 3 Cem'īyet-i āgyāri ger itmezse perişān
Çarh-ı felegi 'aksine gerdān iderim ben
- 4 Yār olmayacak zehr-i sitemdir baña bāde
Bilmem niçe def'-i gamı hicrān iderim ben
- 5 Gūyā ki olur dīdelerim ma'den-i yāķūt
Her gāh ki yād-ı leb-i cānān iderim [ben]
- 6 Bu hāl ile āvārelik el virse baña ger
Başdan başa dūnyāyı gūlistān iderim ben
- 7 Nef'ī gibi yārāna dimem dāhı nazīre
Yā bu ğamzeli zīver-i dīvān iderim ben

34b

129

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 'Āşık olduk dām-ı zūlf-i yāre düşdi gönlümüz
'Aqla uyduk bir ğarīb āvāre düşdi gönlümüz

- 2 Ğamdan āzād olmaĝa bilmem ne çāre eylesek
 Qaldı hayretde ‘aceb bīçāre düşdi göñlümüz
- 3 ‘Āşık olmağdır yine evlāsı ammā derd bu
 Bir mülāyim āfet-i mekkāre düşdi göñlümüz
- 4 Çeşmi bir zaħm urdı tīĝ-i ĝamze-i bürrān ile
 Göz yumup açınca yüz biñ pāre düşdi göñlümüz
- 5 Fārīĝ olsāğ nola dilber sevmeden Nef’ī gibi
 Hüsni-i hulq-ı şāh-ı mehdīdāre düşdi göñlümüz
- 6 Şevkımız yok zevk-ı cām-ı la’l-i nāb-ı dilbere
 Şi’ir-i hākān-ı şeker-ğüftāra düşdi göñlümüz
- 7 Hāzret-i Sulţān Murād Hān-ı kerīmü’ş-şān kim
 Şevk-i medhiyle ĝarīb efkāra düşdi göñlümüz
- 8 Cüst ü cū itdik nazīrin ‘ālem-i endişede
 İztirārı vādī-i inkāra düşdi göñlümüz

130

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

- 1 Şüfī bu şüreti gel ma’nā-yı taqvāya deĝiş

Ḳalbi pāk it nemedi atlas u dībāya degiş

2 Dem bu demdir be hey idrāksiz endişeyi ḳo
Kevşeri şavzı ile sāġar-ı řahbāya degiş

3 Feyz bir demde irer ādeme zinhār o demi
Bul ne bu ‘āleme ne ‘ālem-i ferdāya degiş

4 Yoġlasañ noġtada mevcūddur esrār-ı řurūf
Rind iseñ ġafleti ḳo keşreti tenhāya degiş

5 Olsa pūr gevher-i esrār-ı ma’ānā ‘ālem
Sen yine anı dil-i Nef’ī-i řeydāya degiş

131

Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilatün Fā‘ilün

1 Ğamzesi maġmūr u çeřmi nīm mest-i ħ‘āb-ı nāz
Biribirine nezāketle ider iřrāb-ı nāz

2 Ḳatl-i ‘uřřāk itmeden ‘ār eylemezdi ġamzesi
Olmasa řemřīr-i istiġnāsı ger řādāb-ı nāz

3 Bir niġhle řahramānı şatıl ider Rüstem gibi

Baksañ ammā çeşmine bir haste-i bītāb-ı nāz

- 4 Her nigāhı bir belā-yı nāgehānīdir dile
Ġayrı dilberler gibi lāzım degil esbāb-ı nāz
- 5 Kime şekvī eylesün bī-çāre Nef’ī neylesün
Ġamzesi maħmūr u çeşmi nīm mest-i h’āb-ı nāz

35a

132

Ġazel-i Hāmī

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

- 1 Sükker-i la’l-i şebūñden behre-yāb itdūñ meni¹⁸⁵
Mışra-ı sulţān ey şeh-i ‘ālī-cenāb itdūñ meni
- 2 İnkisār itmem saña yāriñden ey meh sen daħi
Kām-yāb ol her ne deñlü kām-yāb itdūñ meni
- 3 Gerdiş-i cāmı mey-i gülfem hācet kıomadıñ
Gūşe-i çeşmūñle ey sākı harāb itdūñ meni
- 4 Bir kıadehle kıaddim itdiñ rāst ey pīr-i muĠān
‘Ömrūñ efzūn ide haķ ey şeyħ şāb itdūñ meni

¹⁸⁵ ben: meni HAD.

- 5 Ey kâmer tal'at vefâ bâbında sen kendiñ gibi
Nâ-tamâm idrâk idüp nâkış hesâb itdüñ meni
- 6 Dir gören reftârıñı ‘ömr-i şitâbânım gibi
Güyyâ gördüñ ediblerle hicâb itdüñ meni
- 7 Devr-i nâ-sâz-ı felekden süz u tâb-ı giryeden
Ağlama¹⁸⁶ hâlün yeter Hâmî kebâb itdüñ meni

133

Mef'ülü Fâ'ilâtün MeFâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Şâd eyle sâkı meyle dil-i pür-melâlümü¹⁸⁷
Farq idemem ğamuñla yemîn ü şimâlümü
- 2 Kâğıd yanar yazarsam eger 'arz-ı hâlümü
Dilden şabâ o şâha beyân eyle hâlümü
- 3 Hâq rağmuña vesîle-i gufrân ider senün
Zâhid bu ma'şiyetle giçen mâh u sâlümü
- 4 Her bir kemâl çünki olur mûcib-i zevâl
Noķsâna kâ'ilem taleb itmem zevâlümü

¹⁸⁶ ağlama: söyleme HAD.

¹⁸⁷ Divanda “eyle” ve “meyle” sözcüklerinin yeri farklıdır.

5 Oldum bu hānedāna peşimān nüzūldan

Fikr eyleyince dağdağa-i irtihālūmi

6 Olmuş qarīb rişte-i cānum üzölmeye

Ey muṭrib-i gam eyleme pek gūş-mālūmi

7 Hāmī metā'-ı zevke ḥarīdārdur diyü

Zāhid yabana söylemiş almış vebālūmi

35b-37b arası sayfalar boştur.

38a

134

Ġazeliyāt-ı Nef'ī

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Göñlümi her dem bir āteşdir kılan pür ıztırāb

Kim ol āteşden bir āhenkerdir felekde āfitāb

2 Nār-ı āhim ṭutdu dehri yine maḥv olmaz felek

Ber-ḳarār olmaḳ 'acebdir āteş üstünde ḥabāb

3 Gelse peykān-ı ḥadeng-i yār qalmaz sūz-ı dil

Gör niçe teskīn ider bir külḥeni bir ḳaṭre āb

4 Ābdır peykān-ı yāra ammā gelince sīneye

Ol āteş-pāre ol daḫi virir bir gūne tāb

5 Āb u tāb eksik değil ŧi'irinde¹⁸⁸ ey Nef'ī seniñ

Yār gāhi luṭf ider gibi saña gāhi 'itāb

135

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Öyle mi nāzik geęer ol ğamze-i cādūfirīb

'Āşıḳa zaḫm urdığın idrāk ide anıñ raḳīb

2 Ol 'ilāc itmekte 'āciz derdimiñ meftūnı ben

İkimiz de ḳurtılurduk giğse dermāndan ṭabīb

3 Yā bugün olmuş yā irte çekmeyiz vuşlat ğamın

Yārdır çünkim dünyā vü 'uḳbādan naşīb

4 Cezbe-i ḫüsne nice ṭāḳat getürsün ehl-i 'aşḳ

Bir nigāh-ı germe dökmez¹⁸⁹ biñ cihān şabr u şekīb

¹⁸⁸ ŧi'irinde: ŧirinde ND.

¹⁸⁹ dökmez: döymez ND.

- 5 Yār u bīgāne müselleḡ tutsa ey Nef'ī nola
Şi'irim in hep āşınādır lafzı ma'anāsı ġarīb

136

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Diller niçe bir çāh-ı zenaḡdānıña düşsün
Sāyeñ gibi zülfünde ҡo dāmānıña düşsün
- 2 Çöz zülfüni bāri bu bahāneyle dil-i zār
Geh gerdeniñe ġāh ġirībānıña düşsün
- 3 Şāne ҡo ciġer pārelesün sīne degil tek
Dil pāyıña yüz sürmek içün yanıña düşsün
- 4 Cānbāz gibi ġör ne mu'allaqlar atar dil
Bir kerre hele turre-i pīçānıña düşsün
- 5 Dil viridi ise ġamze-i hun-rīziñe Nef'ī
Bī-çāre hemān ḡançer-i bürrānıña düşsün

137

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fālün

- 1 ġördiġin 'āşık ider bir büt-i ra'nāsın sen
'Aceb üftādesi çok dilber-i yektāsın sen

2 Devr-i hüsniñde nola olsa cihān pür gavğa
Fitne-i devr-i zamān āfet-i dünyāsın sen

3 Zülfüñ āşüb-ı dil ü ğamzeleriñ āfet-i cān
‘Āleme turfa belā özge temāşāsın sen

38b

4 Belki Yūsuf da seni görse olurdu ‘āşık
Ol kadar hüsni ile mümtāz ü dil-ārāsın sen

5 Saña Nef’î gibi içmāl ide edeyim evşāfın
Şāh-ı devrāna sezā dilber-i zībāsın¹⁹⁰ sen

138¹⁹¹

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Yoklamazsın hiç var mı dilde dağın yāresin
Böyle mi gözler güzeller ‘āşık-ı bî-çāresin

2 Āh ile derdi bilinmez ‘āşık-ı bî-çāreniñ
Çāk çāk ide meger āhı dil-i şad-pāresi

3 Gördiğñ öldürmedir kārı o hūni gözleriñ

¹⁹⁰ zībā: ra’nā ND.

¹⁹¹ “Halka-i zülfünden eyler dil temāşā ruhların/Vermese hürşide nola revzen-i nezzāresin” bu beyit divanda 5. beyittir ancak mecmuada bulunmamaktadır.

Ƙomaz¹⁹² anıñçün elinden ğamzeler ğaddāresin

- 4 Zülfüñe bend itmesün ne neylesün Mecnün gibi
Zabta kâdir olmayan ‘âşık-ı dil-âvâresin
- 5 Derdin izhâr itmek ister dâ'imâ Nef'î saña
Sen de luğf it yokla bir gün dilde dâğın yâresin

139

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Virmesün dil ruḡşat āh-ı cān-ğudāza neylesün
Şabrı yok bî-çāreniñ biñ dürlü nāza neylesün
- 2 Ğamze cāsūs-ı nazār ammā hüçüm nāzdan
Fırşat el virmez dile ‘arz-ı niyāza neylesün
- 3 Ğamzedden derdini pinhān tutmasa ‘âşık nola
Ol kâdar maḡrem bulunmaz keşf-i rāza neylesün
- 4 İztirārî dil nice cān virmesün ol ğamzeye
Çāre yok tîr-i kâzādan ihtirāza neylesün
- 5 Geçme Nef'î nola nev reste dilber sevmeden

¹⁹² Ƙomaz: Ƙoymaz ND.

Köhnedikce ‘aşkı olur derdi taze neylesün

140

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 ‘Uşşāk ile ıolsun dir iseñ küy-ı muḥabbet
Gösterme raķıbin olana¹⁹³ rüy-ı muḥabbet
- 2 Kim görse olur ğamzeñe elbette giriftār
Yā Rab ne füsün eyler o cādū-yı muḥabbet
- 3 ‘Uşşākı esīr itmek ise ‘ādet-i ğamze
Ḥübānı şikār eylemedir ḥūy-ı muḥabbet
- 4 Ƙana boyadı ķūyuñı seylāb-ı sirişkim
Ḥūn-ı dil ile ıaşdı meger cūy-ı muḥabbet
- 5 Nef’ī gibi mest añlama bī-hūş görürseñ
Almışdır olan ‘aķlımı¹⁹⁴ dārū-yı muḥabbet

39a

141

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Aldıķça ele ğamzeleri sāz-ı muḥabbet
Dünyāyı ıtutar nağme-i şehnāz-ı muḥabbet

¹⁹³ rakibiñ olana: raķıb olmayana ND.

¹⁹⁴ ‘aķlımı: ‘aķlımız ND.

- 2 Kim söyleşür ol çeşm-i füsün-sâz ile zîrâ
Her bir müje bir nâdire-perdâz-ı muhabbet
- 3 ‘Âşık nice ketm idebilür râzî tûrurken
Ol ğamze-i fettân gibi ğammâz muhabbet
- 4 Göñülde yer eylerse nola ‘âşıkıñ olmaz
Bir bunculayın hem-dem ü her-râz-ı muhabbet
- 5 Ammâ yine ğamzeyle müdârâ nice mümkün
Tâ olmayıcağ ‘âşık-ı serbâz-ı muhabbet
- 6 Hem öldürür üftâdesini hem ider ihyâ
Maşşûsdur ol âfete i’câz-ı muhabbet
- 7 Rüstem gibi geh şafşiken-i leşker-i ‘uşşâğ
Nef’î gibi geh ¹⁹⁵mest-i serendâz-ı muhabbet

142

Mef’ülü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ülün

- 1 Kâmet mi bu yâ fitne-i ber-pây-ı kıyâmet
Şalınsa tutar ‘âlemi ğavgâ-yı kıyâmet

¹⁹⁵ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

- 2 Reftār degil ‘āleme bir turfā belādır
Seyr iden ider şanki temāşā-yı kıyāmet
- 3 Dehre bu kadar velvele virince hırāmıñ
Şarşılsa nola zelzeleden cāy-ı kıyāmet
- 4 Dildāde-i kıddiñde kalur mı daħi nāmūs
Hağ eylesün kimseyi rüsvā-yı kıyāmet
- 5 Rüsivā-yı dü-kevn itdi ben ol kad ü kāmēt
Şimden¹⁹⁶ gerü ne bīm ü ne pervā-yı kıyāmet
- 6 Nef’ī gibi yok pāyınā yüz sürmege çāre
Tutsam nola dāmānıñı ferdā-yı kıyāmet

143

Mef’ülü Mefā’ilü Mefā’ilü Fe’ülün

- 1 Ğamzeñ ne kadar olsa niyāz itmege bā’is
Āhim olur ol mertebe nāz itmege bā’is
- 2 Allāh için ey āh tolaş züfüne turma
Ol silsile-i ‘aşkı dırāz itmege bā’is

¹⁹⁶ Şimden: Şimdiden ND.

3 Bir¹⁹⁷ zevki budur ‘ālem-i ‘aşkıñ ki hevāsı
Olur dili pür-süz u güdāz itmege bā‘is

4 Rind iseñ eger ‘ālem-i vaḥdet gibi olmaz
Def-i ğam-ı taḥkīk ü mecāz itmege bā‘is

5 Nef’ī gibi ğamzeñ de saña cān ile ‘aşığ
Duru¹⁹⁸ dili hep maḥrem-i rāz itmege bā‘is

39b

144

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Çekemem derd-i firākıñ meded ey māh meded
Görmedim bunculayın bir ğam-ı cāngāh meded

2 Ğarażıñ cān ise [ger] ğamzeñe fermān eyle
Eylesün nāz ile bir şīve-i dil-ḫāh meded

3 Żabṭ-ı āh eylemedir ‘aşıka evvel çāre
Ben ise āhsız ārām idemem āh meded

¹⁹⁷ Bu sözcük divanda bulunmamaktadır.

¹⁹⁸ Duru: budur ND.

- 4 Dāğlar lāle gibi tāzelenür müydi eger
 Āteş-i sīneme āh itmese her gāh meded
- 5 Çīn-i zūlfūnde giriftār çalurdu dil-i zār
 Erişüp bād-i şabā itmese nāgāh meded
- 6 Hāl pek müşkil eger itmez ise ey Nef'ī
 Himmet-i Āşaf-ı şāhib dil-i āgāh meded
- 7 Hāfız-ı genc-i kerem hāzret-i Aḥmed Paşa
 Ki ider ehl-i recāya geh ü bī-gāh meded
- 8 Kaldım ayağda perişān u mükedder aḥvāl
 Destgīr ol baña ey Āsaf-ı Cem-cāh¹⁹⁹ meded
- 9 Böyle dermāndeleriñ derdine et kim
 Her işiñde saña da eyleye Allāh meded

145²⁰⁰

Mef'ülü Mefā'ülü Mefā'ülü Fe'ülün

- 1 Vuşlat hevesin ço ğam-ı hicrān ne belādır

¹⁹⁹ Cam-cāh: camgāh ND.

²⁰⁰ Bu gazelin makta ve hüsn-i makta beyitleri divanda yer deĝiştirmiştir.

Var t̄alib-i derd ol yūri dermān ne belādır

2 Dā'im t̄olaşup gezme ser-i kūyunu yāriñ
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne belādır

3 Āh itmemege çāre mi var 'āşık-ı bītāb
Ĥabs-i nefes ü çāk-ı girībān ne belādır

4 Cem'iyyet-i hātır mı kalur 'āşık olunca
İllā ğam-ı ğīsū-yı perīşān ne belādır

5 Dünyāyı girişmeyle esīr eyledi bilmem
Cādū mıdır ol ğamze-i fettān ne belādır

6 Göz ĥabsine şaldı dili mestāne nigehle
Bir kūşede meyĥāne vü zindān ne belādır

7 Biz rind-i sebük-rūh-ı cihānız bize hem-dem
Rind olmayıcağ şıķlet-i yārān ne belādır

8 Nef'ī sözüñ vird-i zebān eyledi 'ālem
Şimden gerü yā defter ü dīvān ne belādır

9 Var ĥāk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden

Erbāb- dile ğayret-i akrān ne belādır

40a

Fāl-ı K̄ur'ān

Bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

[1] Elḥamdüllü'llāhi Rabbü'l-'ālemīn ve's-şelātu ve's-selāmü 'āla seyyīdinā Muḥammed ve alihi ve şaḥbihi ecma'ın. Vafaḳakum Allāh [2] bilgeligine bu fāl-nāme-i İmāmü'l-evliyā ḳuṭbu'l-'ārifīn Ca'fer-i Şādıḳ bin İmām Muḥammedü'l-Bāḳırī Zeynel [3] Ābidīn ḳudde'sallāhū sırrahum ve raḳıyallāhu 'anhum te'līf eyledi. K̄ur'an-ı Kerīm üzre yigirmi dā'ire [4] ḳodı. Her dā'ire beraberinde ḥācet-i müslīmden bir ḥācet ḳodı ve her dā'ire berāberinde bir sūre [5] yazdı ve her şaḥīfenün evvelinde yazup altında yigirmi satır yazdı ve şol āyet-i kerīme kim [6] keyfiyyet-i ḥāle delālet ider, anı yazdı. Ve her niyyetiñ sa'ādeti ve nüḥuseti ve mibāne ḥāli [7] K̄ur'an-ı 'azīm ile şābit olur. *Kemāḳālullāhü te'ālā lā raṭbin velā yābisin illā fi kitābin mubīn*²⁰¹ [8] pes dilerseñ kim fāl dutasın. Naḳar ḳıl ḥācetiñ ḳanḳı dā'irede [9] yazılmıştır. İki kişi ya'ni fāl açan ve açdıran iki elleri barmakların yumalar. Üzerine [10] ya birisi ya ikisi bir Fātiḥa ve üç İhlāş-ı şerīf ve üç kere Resūlullāh ḥāzretine [11] Allāhümme şalli 'ala Muḥammed ve 'ala āli Muḥammed diyüp yumulan barmakların ḳaçın dilerlerse açalar tizcek [12] İkisiniñ açılan parmaklarını zābt idüp ḳaç 'adet olursa ḥācetiñ dā'iresine [13] naḳar idesin. Ol ḳadar şağ yanından şayup ḥesāp ḳanḳı dā'irede nihāyet [14] bulursa aña naḳar ḳılḡıl ki ḳanḳı sūredir ve sūreler içre ol sūre'i bulup [15] evvelinde ol 'aded miḳdāri satırların şayup 'aded nihāyet bulduḡı satıra naḳar [16] ḳılına. Āyet-i kerīme ḳıḳar. Anuñ ta'bīrine ise murādıñ 'itibāri ile Ḥaḳ eger mirār gice ḳıḳmazsa bir [17] ḥaṭā olmuşdur. Tefahḥuş oluna. Evliyā sırrındandır kizb olmaz. İmām Ca'fer-i Şādıḳ ḥāzretleri [18] veliyullāhdur. Ḳuṭb-ı ehlü'l-Ḥaḳḳ-ı vel'yaḳīndir. 'İlm-i K̄ur'āna mālīkdir ve her kim anlardan [19] zāhir oldı kāmīl ve mükemmeldir. *Zalike faẓlullāhi yu'tīhi men yeşā'u vallāhu zūl faẓlil 'azīm*²⁰²

40b

²⁰¹ En'ām suresi 59. ayet: “Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah'ın bilgisi dahilinde, Levh-i Mahfuz'da) olmasın.”

²⁰² Cumā suresi 4. Ayet: “İşte bu, Allah'ın fazlıdır. Onu dilediği kişiye verir. Ve Allah, büyük fazıl sahibidir.”

Delālet ider mülk ve sulṭānlığa	1	Ve āteynāhum mulken ‘azīmā (‘azīmen) ²⁰⁵
Delālet ider ucuzluğa ve ḥayra	2	Yurīdu’llāhu bikumu’l-yusrā ²⁰⁶
Delālet ider sulṭān ‘adl ide	3	İn urīdu illāl işlāḥa māsteṭa’tu
Delālet ider yitük ve kaçkun buluna	4	Ḳālū beşşernāke bil ḥaḳḳ ²⁰⁷
Delālet ider murād ve maḳsūd ele gire	5	İnne mā tūadūne le ātin ²⁰⁸
Delālet ider māl bula eli gīn ola	6	Ve āteynāhu minel kunūzi ²⁰⁹
Delālet ider bāzırgānlıḳda aşşı ide	7	Li yuveffīyehum ucūrahum ²¹⁰
Delālet ider ğayb tīz gele	8	İnne ileynā iyābehum ²¹¹
Delālet ider seferde ḥayr ola	9	Ḳul sīrū fīl arḍi ²¹²
Delālet ider murād ele gire	10	Ḳāle ḳad ütite su’leke ²¹³
Delālet ider muḥabbet muḥkem ola	11	Vel ḳaytu ‘aleyke meḥabbeten minnī ²¹⁴
Delālet ider ğuşşadan ḥalāş ola	12	Ḳāle lā teḥaf necavte ²¹⁵
Delālet ider ḥaber gerçek ola	13	Mā kāne ḥadışen yuftera ²¹⁶
Delālet ider töhmet gerçek ola	14	İnne hezā le huve ḥaḳḳu’l-yaḳīn ²¹⁷
Delālet ider düşmana ğālib ola	15	Ve yanşureka’llāh musren’azīzen ²¹⁸

²⁰⁵ Nisā suresi 54. ayet

²⁰⁶ Bakara suresi 185. ayet

²⁰⁷ Hicr suresi 55. ayet

²⁰⁸ En’ām suresi 134. ayet

²⁰⁹ Kasas suresi 76. ayet

²¹⁰ Fātır suresi 30. ayet.”

²¹¹ Gāşıya suresi 25. ayet

²¹² En’ām suresi 11. ayet

²¹³ Taha suresi 36. ayet

²¹⁴ Taha suresi 39. ayet

²¹⁵ Kasas suresi 25. ayet

²¹⁶ Yūsuf suresi 111. ayet

²¹⁷ Vakı’a suresi 95. ayet

²¹⁸ Feth suresi 3. ayet

Delālet ider cömerd olsa	16	Ellezīne yunfiķüne emvālehum ²¹⁹
Delālet ider ‘ilim u hikmet hāşıl ola	17	Ve kad āteynā min ledunnā zikren ²²⁰
Delālet ider vefāda şādık ola	18	Ve’l-mūfūne bi’ahdihim izā’ahedū ²²¹
Delālet ider evlenmek hayr ola	19	Ve zevvecnāhum bihūrin’ynin ²²²
Delālet ider çok rızık ve ferzend ola	20	Kāle lāuteyyenna mālen ve veleden ²²³

41b

Sūretü’l-hūd

Delālet ider guşşadan kırtula	1	Velev raḥımnāhum ve keşefnā mā bihim ²²⁴
Delālet ider şorılan gerçek ola	2	Elif lām mim zālike’l-kitābu lā reybe fihi ²²⁵
Delālet ider töhmet bātıll ola	3	İnnez-żanne lā yuġnī mine’l- ḥaḳķı ²²⁶
Delālet ider düşman maġlūb ola	4	Yevmelā yuġniy ‘anhum ²²⁷

²¹⁹ Bakara suresi 261. ayet

²²⁰ Taha suresi 99. ayet

²²¹ Bakara suresi 177. ayet

²²² Duhān suresi 54. ayet

²²³ Meryem suresi 77. ayet

²²⁴ Mü’minün suresi 75. ayet

²²⁵ Bakara suresi 2. ayet

²²⁶ Yūnus suresi 36. ayet

²²⁷ Tūr suresi 46. ayet

Delālet ider buh̄le ve imsāka	5	Vemen yebh̄al fe innemā yebh̄ālu'an nefsihi ²²⁸
Delālet ider 'ilimi az cāhil ola	6	Velākin ta'me'l-ḳulūbu ²²⁹
Delālet ider vefā'ide ve ḥācete yete	7	Ellezīne yūfūne bi'ahdi'llāhi ²³⁰
Delālet ider tezvīc ḥayırılı ola	8	Ve ḥıyle beynehum ve beynemā yeṣteḥūne ²³¹
Delālet ider oğulları az ola	9	Ḳalet yā veyletā e'elidu ²³²
Delālet ider mülke sulṭān ola	10	Ve atahu'llāhu'l-mülke ve'l-ḥikmete ²³³
Delālet ider bir ola	11	İnna'llāhe lā yuḡayyiru mā biḳavmin ²³⁴
Delālet ider sulṭān cevr ü zılm ide	12	İnne'l-lezīne yuḥa dūna'llāhe ²³⁵
Delālet ider ḳaçkun buluna	13	Ve lestum bi-aḥızīhi illā eb tuḡmidu ²³⁶
Delālet ider şorılan iş ola	14	Şumme letaraunnehā'ayne'l-yakīn ²³⁷
Delālet ider māl u ve rızḳ bol ola	15	Fesevfe yuḡnikumu'llāhu min faḍlihi ²³⁸
Delālet ider bāzırgānılıḳda aşı ola	16	Ve inteku ḥaseneten yuḍa'ifehā ²³⁹
Delālet ider ḡā'ib gic gele	17	Feterabbaşū bihī ḥatta ḥıynin ²⁴⁰

²²⁸ Muhammed suresi 38. ayet

²²⁹ Hāc suresi 46. ayet

²³⁰ Ra'd suresi 20. ayet

²³¹ Sebe' suresi 54. ayet

²³² Hūd suresi 72. ayet

²³³ Bakara suresi 251. ayet

²³⁴ Ra'd suresi 11. ayet

²³⁵ Mücadele suresi 5. ayet

²³⁶ Bakara suresi 267. ayet

²³⁷ Tekāsur suresi 7. ayet

²³⁸ Tevbe suresi 28. ayet

²³⁹ Nisā suresi 50. ayet

²⁴⁰ Mü'minün suresi 25. ayet

Delâlet ider sefere vara hayr göre	18	Hüve'l-lezî ce'ale lekumu'-arda ²⁴¹
Delâlet ider hâcet revâ ola	19	Fienne lejum mâ seeltum ²⁴²
Delâlet ider şafâ ve muhabbet ola	20	Ve ce'ale beynekum meveddeten

42a

Sûre-i Yusuf 'aleyhi's-selâm

Delâlet ider dostluk girçek ola	1	Ve elqaytu 'aleyke mehabbeten minnî ²⁴³
Delâlet ider 'âkıbet şād ola	2	Ve len tuflihū izen ebedā(ebeden) ²⁴⁴
Delâlet ider töhmet gerçek ola	3	Qālū māzā qāle rabbukum ²⁴⁵
Delâlet ider töhmet bātil ola	4	Fe berraehullāhu mimmā qālū ²⁴⁶
Delâlet ider menşūr ve muzaffer ola	5	İnnehum le humul menşūrūn ²⁴⁷
Delâlet ider baḥīl ve nākes ola	6	Ve lā yaḥsebennellezīne yebḥalūne ²⁴⁸
Delâlet ider 'ilim ve ma'rifet az ola	7	Summe qāset kulūbukum min ba'di zalike ²⁴⁹
Delâlet ider vefâ ve şıdḳ ola	8	Yūfūne bin nezri ve yeḥāfūne ²⁵⁰
Delâlet ider tezvīc şalāh ola	9	Ve qad efdā ba'dukum ²⁵¹

²⁴¹ Mülk suresi 15. ayet

²⁴² Bakara suresi 61. ayet

²⁴³ Taha suresi 39. ayet

²⁴⁴ Kehf suresi 20. ayet

²⁴⁵ Sebe' suresi 23. ayet

²⁴⁶ Ahzâb suresi 69. ayet

²⁴⁷ Saffat suresi 172. ayet

²⁴⁸ Ali İmran 180. ayet

²⁴⁹ Bakara suresi 74. ayet

²⁵⁰ İnsan suresi 7. ayet

²⁵¹ Nisâ suresi 21. ayet

Delâlet ider toğacağ kız ola	10	Ve izā buşşire ehadukum bi'l-unşā ²⁵²
Delâlet ider mülke yetişmeye	11	Lā yeğdurüne 'alā şey'in ²⁵³
Delâlet ider ucuzluğ ola	12	'Āmun fihi yugāşu'n-nāsu ²⁵⁴
Delâlet ider sultān 'ādil ola	13	İnnallāhe ye'muru bi'l-'adli ve'l-ihsāni ²⁵⁵
Delâlet ider uğurlanan buluna	14	Kellā le vezerā ilā rabbike ²⁵⁶
Delâlet ider baylık ve işi rast gele	15	İnne hazā le huve hağğu'l-yağın ²⁵⁷
Delâlet ider baylık ve hayr çok ola	16	Ve vecedeke 'ā'ilen fe ağnā ²⁵⁸
Delâlet ider bāzırgānlığdan fā'ide az ola	17	Ve le bi'se mā şerav bihī enfusehum ²⁵⁹
Delâlet ider gā'ib girü gele	18	Eyye munğalebin yenğalibün ²⁶⁰
Delâlet ider sefer-i teğir eyü ola	19	İnnukum rağdıtum bi'l-ğı'üdi ²⁶¹
Delâlet ider hāceti hāşıl ola	20	Tenāluhu eydıkum ve rimāğukum ²⁶²

42b

Süre-i Āli 'İmrān

Delâlet ider oğula ve kıza	1	Ve ce'ale lekum min ezvācikum benīne ²⁶³
----------------------------	---	---

²⁵² Nahl suresi 58. ayet

²⁵³ Bakara suresi 264. ayet

²⁵⁴ Yusūf süresş 49. ayet

²⁵⁵ Nahl suresi 90. ayet

²⁵⁶ Kıyāme suresi 11-12. ayet

²⁵⁷ Vakıa suresi 95. ayet

²⁵⁸ Duhā suresi 8. ayet

²⁵⁹ Bakara suresi 102. ayet

²⁶⁰ Şu'ara suresi 227. ayet

²⁶¹ Tevbe suresi 83. ayet

²⁶² Māide suresi 94. ayet

²⁶³ Nahl suresi 72. ayet

Delâlet ider mülke ve mâla mâlik olmağa	2	Mâ yemliküne min kıtmîr ²⁶⁴
Delâlet ider narhlar gâyet karar ola	3	Ḍayyikân ḥaracen ke' ennemâ yaşsa'adu fî's-semâi ²⁶⁵
Delâlet ider sulṭân cevr ide	4	İnnel mulûke izâ de deḥalû kıyeten efsadühâ ²⁶⁶
Delâlet ider uğuru ve kaçkun buluna	5	Ve le lebesnâ 'aleyhim mâ yelbisün ²⁶⁷
Delâlet ider murâd ḥâşıl olmaya	6	İnnallâhe se yubṭiluhu ²⁶⁸
Delâlet ider eli tar ve müflis ola	7	Ve le nebluvennekum bi şey'in minel ḥavfi vel cüi ²⁶⁹
Delâlet ider bâzırgânlıkda ziyân ide	8	Femâ rabiḥat ticârethum ²⁷⁰
Delâlet ider gâ'ib gıc gele	9	Fe mâstetâ'ü muḍıyyen ve lâ yerci'ün ²⁷¹
Delâlet ider terk-i sefer eyü ola	10	Ve izâ kıle lekumunfirü fî sebîlillâh ²⁷²
Delâlet ider murâd müyesser olmaya	11	Fe tenkıblü ḥâsirîn ²⁷³
Delâlet ider düşmanlık ola	12	Fe aḡraynâ beynehumul 'adâvete ²⁷⁴
Delâlet ider korkuya ve guşşaya	13	Ve kızefe fî kılûbihimur ru'be ²⁷⁵
Delâlet ider ḥaber bâṭıl ola	14	Vel murcifüne fîl medîneti ²⁷⁶

²⁶⁴ Fatır suresi 13. ayet

²⁶⁵ En'âm suresi 125. ayet

²⁶⁶ Neml suresi 34. ayet

²⁶⁷ En'âm suresi 9. ayet

²⁶⁸ Yunûs suresi 81. ayet

²⁶⁹ Bakara suresi 155. ayet

²⁷⁰ Bakara suresi 16. ayet

²⁷¹ Yasın suresi 67. ayet

²⁷² Tevbe suresi 38. ayet

²⁷³ Âli İmrân suresi 149. ayet

²⁷⁴ Mâide suresi 14. ayet

²⁷⁵ Ahzâb suresi 26. ayet

²⁷⁶ Ahzâb suresi 60. ayet

Delālet ider tōhmet gerçek olmaya	15	Mā lehum bihī min ‘ilmin ²⁷⁷
Delālet ider mağlūb ola ve şına	16	Feğulibū hunālike vençalebū şāğırīn ²⁷⁸
Delālet ider bağīl țar ola	17	Ve men yebğal fe innemā yebğalu ‘an nefsihī ²⁷⁹
Delālet ider ‘ilimi az ve cāhil ola	18	Ve mā ūtītum minel ‘ilmi illā kalīlā ²⁸⁰
Delālet ider vefāsı az ola	19	Lā yerğubūne fī mu'minin ²⁸¹
Delālet ider evlenmek eyü ola	20	Ve lehum fihā ezvācun muğahharatun ²⁸²

43a

Sūre-i Nisā'

Delālet ider tezvīc yaramaz ola	1	İnne min ezvācikum aduvven lekum ²⁸³
Delālet ider oğlı az ola	2	Ennā yekūn lī ğulāmun ²⁸⁴
Delālet ider mülke sultān ola	3	Ve ce’alekum mulūken ²⁸⁵
Delālet ider rızğ ucuz ola	4	İnna’llāhe yebstu’r-rızğa ²⁸⁶
Delālet ider şorılan iş ola	5	Lā yedurrukum keydyhum şey’en ²⁸⁷

²⁷⁷ Nisa suresi 157. ayet

²⁷⁸ A’rāf suresi 119. ayet

²⁷⁹ Muhammed suresi 38. ayet

²⁸⁰ İsrā suresi 85. ayet

²⁸¹ Tevbe suresi 10. ayet

²⁸² Bakara suresi 25. ayet

²⁸³ Tağabun suresi 14. ayet

²⁸⁴ Meryem suresi 20. ayet

²⁸⁵ Mā’ide suresi 20. ayet

²⁸⁶ Ra’d suresi 26. ayet

²⁸⁷ Āli İmrān suresi 120. ayet

Delālet ider kaçkun buluna	6	Ve edā'un ileyhi bi ihsānin ²⁸⁸
Delālet ider va'de gerçek ola	7	İnne mā tu'adūne leşadikun ²⁸⁹
Delālet ider mālā ve baylıgā	8	Ve ce'altu lehu mālen memdüden ²⁹⁰
Delālet ider ticāretde aşşı ola	9	Festebśirū bibey'ikum ²⁹¹
Delālet ider gā'ib tiz gele	10	Ve qadimnā ilā mā 'amilū ²⁹²
Delālet ider sefere iyümeke eyü ola	11	Ve lā tekūnū ke'l-lezīne nesū'llāhe ²⁹³
Delālet ider hācete ire zafer bula	12	Len tenālu'l-birre hattā tunfiķū ²⁹⁴
Delālet ider ülfet ve muhabbet ola	13	Ve ellefe beyne kulūbihim ²⁹⁵
Delālet ider kıtlıkdan kırtula	14	Velev terā izf ezi'ū felā fevte ²⁹⁶
Delālet ider işi gerçek ve hayr ola	15	Ve āteynāke bi'l-haķķı ve innā leşadikune ²⁹⁷
Delālet ider tōhmet bāṭıl ola	16	Ve qālū hāzāifkun mübīnun ²⁹⁸
Delālet ider düşman zafer bulmaya	17	Ve lā tenfe'uhā şefā'atun ve lā hum yunşārune ²⁹⁹
Delālet ider cömerdlik hayr ola	18	Bel yedāhu mebsūtatāni yunfiķu ³⁰⁰
Delālet ider 'ilim ve ma'rifet az ola	19	Lehum kulūbun lā yefķahūne bihā ³⁰¹

²⁸⁸ Bakara suresi 178. ayet

²⁸⁹ Zāriyāt suresi 5. ayet

²⁹⁰ Müdessir suresi 12. ayet

²⁹¹ Tevbe suresi 111. ayet

²⁹² Furkan suresi 23. ayet

²⁹³ Haşr suresi 19. ayet

²⁹⁴ Ali İmran 92. ayet

²⁹⁵ Enfāl suresi 63. ayet

²⁹⁶ Sebe suresi 51. ayet

²⁹⁷ Hicr suresi 64. ayet

²⁹⁸ Nur suresi 12. ayet

²⁹⁹ Bakara suresi 123. ayet

³⁰⁰ Ma'idef suresi 64. ayet

³⁰¹ A'raf suresi 179. ayet

Delâlet ider va‘deye muhâlefet ola	20	Ve ve‘adtukum feâhleftukum ³⁰²
------------------------------------	----	---

43b

Sûretü’l-Mâ’ide

Delâlet ider ‘ahde vefâya	1	Ve’l-lezîne hum liemânâtihim ve ‘ahdihim râ’üne ³⁰³
Delâlet ider tezvîci âsân olmaya	2	Ve’l-yesta’fidi’l-lezîne lâ yecidüne nikâhen ³⁰⁴
Delâlet ider erkek oğlu ola	3	İnnâ nubeşşiruke bigulâmin ismuhu Yahyâ ³⁰⁵
Delâlet ider sultân ola mülke irişe	4	Vec’allî min ledunke sultânen naşiren ³⁰⁶
Delâlet ider zulm ve cevri idici ola	5	İn yeşkafuhum yekünû lekum a’dâen ³⁰⁷
Delâlet ider hayr ve narhlar ucı ola	6	Ulâ’ike lehum rızkun ma’lûmun ³⁰⁸
Delâlet ider kaçkun buluna	7	Fezullu felâ yesteti’üne sebilen ³⁰⁹
Delâlet ider iş bâtıl ola	8	Efebi’l-bâtılu yu’minüne ³¹⁰
Delâlet ider tarlıktan geñüzlige (?)	9	Fekâle rabbî inni limâ enzelte ileyle min hayrin ³¹¹

³⁰² İbrahim suresi 22. ayet

³⁰³ Mü’minun suresi 8. ayet

³⁰⁴ Nur suresi 33. ayet

³⁰⁵ Meryem suresi 7. ayet

³⁰⁶ İsra suresi 80. ayet

³⁰⁷ Mümtehin suresi 2. ayet

³⁰⁸ Saffat suresi 41. ayet

³⁰⁹ İsra suresi 48. ayet

³¹⁰ Ankebut suresi 67. ayet

³¹¹ Kasas suresi 24. ayet

Delālet ider bāzırgānlık ziyān ide	10	Ve'l-‘aşri inne'l-insāne lefi ħusrin ³¹²
Delālet ider gā'ib tiz gele	11	Ķile erc'ū verā'ekumu ³¹³
Delālet ider sefer itmek eyü ola	12	Fesībū fi'l-‘arđı ³¹⁴
Delālet ider ħācetine irişe	13	İnnema tū'adüne leātin ³¹⁵
Delālet ider düşmanlık ola	14	Mā ellefte beyne ħūlubihim ³¹⁶
Delālet ider ğuşşādan ħurtula	15	Ve tuncikum min azābın elīmin ³¹⁷
Delālet ider diyilen söz yalana	16	Mā hazā illāā ifkun mufterā ³¹⁸
Delālet ider tōhmetden biri ola	17	İnnī berī'un mimmā ta'melūn ³¹⁹
Delālet ider düşmana ğālib ola	18	Seyühzemu'l-cem'u ve yuvellūne ³²⁰
Delālet ider cömerd ve eli açık ola	19	Ve yu'ı müne't-ta'āme'alā ħubbihi ³²¹
Delālet ider 'ilime ve ħikmete	20	Ve yu'allimuhu'l-kitābe ve'l-ħikmete ³²²

44a

Sūretü'l-En'ām

Delālet ider 'ilim u ma'rifet çok ola	1	Elem neşrah leke şadreke ³²³
Delālet ider va'deye muĥālefet ola	2	Ve mā ve cednā li ekşerihum ³²⁴

³¹² Asr suresi 1-2. ayet

³¹³ Hadīd suresi 13. ayet

³¹⁴ Tevbe suresi 2. ayet

³¹⁵ En'ām suresi 134. ayet

³¹⁶ Enfāl suresi 63. ayet

³¹⁷ Saff suresi 10. ayet

³¹⁸ Sebe suresi 43. ayet

³¹⁹ Şu'arā suresi 216. ayet

³²⁰ Kamer suresi 45. ayet

³²¹ Dehr suresi 8. ayet

³²² Cum'a suresi 2. ayet

³²³ İnşirah suresi 1. ayet

³²⁴ A'rāf suresi 102. ayet

Delālet ider erini boşıya	3	Ḳāle hazā firāḳun beynī ve beyneke ³²⁵
Delālet ider erkek oğlu ʔoĝa	4	Ḳāle yā buşrā hazā ğulām ³²⁶
Delālet ider sulṫān mülke irişe	5	Ve mā kāne lehum ‘aleyhim min sulṫānin ³²⁷
Delālet ider ucuzluĝ ola	6	Mā yefteḫi’l lāhu li’n-nāsi min rahmetin ³²⁸
Delālet ider sulṫān ‘ādil ola	7	Ve minnen ḥalaḳnā ümmetün yehdüne ³²⁹
Delālet ider kaçmış buluna	8	Ve yanşurukun ‘aleyhim ³³⁰
Delālet ider işi bāṫıl ola	9	Ve hile beynehum ve beyne mā yeştehüne ³³¹
Delālet ider yoḥsül ola	10	Messethumu’l-besāu ve’ḍ-dārrāu ³³²
Delālet ider bāzırgānlıĝdan ziyān ide	11	Femātezidünenī ğayre taḥsīrin ³³³
Delālet ider ğāıb tız gele	12	Yetīni min külli feccin ‘amīkin ³³⁴
Delālet ider sefer tāḫīr oluna	13	Ve mā hum bi-ḥāricine minhā ³³⁵
Delālet ider hācete ve murāda ire	14	Ḳad eşabtum mişleyhā ³³⁶
Delālet ider düşmanlıĝa ve ḥaşma	15	En yūkı’ a beynehumu’l-‘adāvete ³³⁷

³²⁵ Kehf suresi 78. ayet

³²⁶ Yūsuf suresi 19. ayet

³²⁷ Sebe suresi 21. ayet

³²⁸ Fātr suresi 2. ayet

³²⁹ A’rāf suresi 181. ayet

³³⁰ Tevbe suresi 14. ayet

³³¹ Sebe suresi 54. ayet

³³² Bakara suresi 214. ayet

³³³ Hūd suresi 63. ayet

³³⁴ Hacc suresi 27. ayet

³³⁵ Mā’ide suresi 37. ayet

³³⁶ Āli İmrān suresi 165. ayet

³³⁷ Mā’ide suresi 91. ayet

Delālet ider kıtlık ve miḥnete	16	Mālekum min melcein yevme'izin ³³⁸
Delālet ider haber gerçek ola	17	Ve ci'tuke min sebe'in binebe'in yeķīnin ³³⁹
Delālet ider tōhmet gerçek ola	18	Yeķūlūne bi-efvāhihim mā leyse ³⁴⁰
Delālet ider düşman zafer bula	19	Elā inne hızza'llāhi humu'l-mufliḥūne ³⁴¹
Delālet ider kıtlık ve yoḥsulluk ola	20	Ve innehu lihubbi'l-ḥayrı le şedīdun ³⁴²

44b

Sūretü'l-'Arāf

Delālet ider baḥīl ve göñli ıar ola	1	Ve'l-lezīne yu'tūne mā ātev ³⁴³
Delālet ider 'ilim ve ma'rifet az ola	2	Ve ce'alnā 'alā ḳulūbihim ekinneten ³⁴⁴
Delālet ider va'de rast ola ḥācetine	3	Fehel vecedtum va'da rabbikum haḳḳan ³⁴⁵

338 Şū-rā suresi 47. ayet

339 Naml suresi 22. ayet

340 Āli imrān suresi 167. ayet

341 Mücādele suresi 22. ayet

342 Ādiyāt suresi 8. ayet

343 Mü'minūn suresi 60. ayet

344 En'am suresi 25. ayet

345 A'rāf suresi 44. ayet

Delālet ider nikāh hayr ola	4	Hünne libāsun lekum ve entum libāsun lehunne ³⁴⁶
Delālet ider erkek oğlı ola	5	Febe'ş-şernāhu bi-ğulāmin ḥalīmin ³⁴⁷
Delālet ider maḥşūdına irişe	6	Felen temlike lehu mina'llāhi şey'en ³⁴⁸
Delālet ider narḥ ucuz ola	7	Ferihīne bimā atahumu'llāhu ³⁴⁹
Delālet ider sulṭān 'adil ide	8	Bel hum ḳavmün ya'dilüne ³⁵⁰
Delālet ider yitmiş ve uğurlanmış buluna	9	Ve lā taḳfu mā leyse leke bihī 'ilmun ³⁵¹
Delālet ider şorılan bāṭıl ola	10	İnna'llāhe seyubṭılıhu ³⁵²
Delālet ider oğlı ve kıızı ve emvāli çok ola	11	Ve emdednākum bi-emvālin ve benīne ³⁵³
Delālet ider bāzırgānlıḳda ıŝşı ola	12	Va'llāhu yuḍa 'ifu limen yeşāu ³⁵⁴
Delālet ider gā'ib tız gele	13	Lerādduke ilā me'ādin ³⁵⁵
Delālet ider sefer ve ḫareket eyü ola	14	Yevme yesme'un e'ş-şayḫate bi'l-ḫaḳḳı ³⁵⁶
Delālet ider ḫācetine ire	15	İllā ḫāceten dī negsi ya'ḳūbe ³⁵⁷
Delālet ider muḫābbet ve ülfet ola	16	Ve izen le'tteḫazūke ḫalīlen ³⁵⁸

346 Bakara suresi 187. ayet

347 Şāffat suresi 101. ayet

348 Mā'ide suresi 41. ayet

349 Āli İmrān suresi 170. ayet

350 Neml suresi 60. ayet

351 İsrā' suresi 36. ayet

352 Yunus suresi 81. ayet

353 İsrā' suresi 6. ayet

354 Bakara suresi 261. ayet

355 Kasas suresi 85. ayet

356 Kaf suresi 42. ayet

357 Yūsuf suresi 68. ayet

358 İsrā' suresi 73. ayet

Delālet ider gūşşadan kırtula şād ola	17	Ve necceynāhu mine'l-gammi ³⁵⁹
Delālet ider haber gerçek ola	18	Vecā'eke fī hazihi'l-ḥaḳḳu ³⁶⁰
Delālet ider tōhmet gerçek ola	19	İnnahu leḥaḳḳu mişle ma ennekum tentikūne ³⁶¹
Delālet ider düşman gālib ola	20	İn yekun minkum 'ışrūne şāribūn ³⁶²

45a

Sūretü'l-Enfāl

Delālet ider düşman ḥor ola	1	Mālehum min velīyin ve lā naşirin ³⁶³
Delālet ider baḥil göñli tar ola	2	Ve yemne'ü ne'l-mā'üne ³⁶⁴
Delālet ider 'ilme ve ḥikmete ire	3	Rabbişrah lī şadri ³⁶⁵
Delālet ider 'ahde vefāsı olmaya	4	En teḳülū mā lā tef'alüne ³⁶⁶
Delālet ider tezvīc müyesser olmaya	5	Ḳale yā leyte beyni ve beyneke ³⁶⁷
Delālet ider oğlı az ola bāki kıla	6	Elhamdu'lillāh-illezi lem yeteḥuzi veleden ³⁶⁸
Delālet ider mülke yetişmez te'ḥir niyyet eyleyemince	7	Lā yemliküne'ş-şefa'ate illā men itteḥaze ³⁶⁹
Delālet ider ucuzluk ve ḥayr ola	8	Fetahnā 'aleyhim ebvābe kulleşey'in ³⁷⁰

359 Enbiya suresi 88. ayet

360 Hud suresi 120. ayet

361 Zariyad suresi 23. ayet

362 Enfāl suresi 65. ayet

363 Şurā suresi 8. ayet

364 Ma'an suresi 7. ayet

365 Tahā suresi 25. ayet

366 Saff suresi 3. ayet

367 Zuhrūf suresi 38. ayet

368 İsrā' suresi 111. ayet

369 Meryem suresi 87. ayet

370 En'am suresi 44. ayet

Delālet ider sultān cevr ve zulm ide	9	En yazhürü ‘aleykum yercūmukum ³⁷¹
Delālet ider uğurlanan buluna	10	Ve enne lehumu’t-tenāvuşu ³⁷²
Delālet ider şihhātle maqşūdına ire	11	Ve enne’s-sā’ate ātiyetun lā raybe fihā ³⁷³
Delālet ider māl az ve eli boş ola	12	Fetilke buyūtuhum hāviyetun ³⁷⁴
Delālet ider bāzırgānlıkda ziyān ide	13	Ulā’ike humu’l-hāsırüne ³⁷⁵
Delālet ider gā’ib tiz gele	14	Ve mā talebbeşü bihā illā yesiren ³⁷⁶
Delālet ider seferde hayr göre	15	Yevme yahrucüne mine’l-ecdāzi ³⁷⁷
Delālet ider hācetine gic yetişe	16	E’innā lemerdūdüne dī’l-hāfireti ³⁷⁸
Delālet ider haşma ve muhabbet azlığına	17	Yeķülüne bi efvāhihim mā leyse ³⁷⁹
Delālet ider kıtlık ve mişnet bāķi ola	18	Ve nūhavvifuhum fema tezīduhum ³⁸⁰
Delālet ider haber bāṭıl ola	19	Ve yaḥifüne ‘ale’l-keziḃi ³⁸¹
Delālet ider tōhmet bāṭıl ola	20	Ezzānnine billāhi ḡanne’s-sū’i ³⁸²

45b

Sūretü’l-Tevbe'

371 Kefh suresi 20. ayet

372 Sebe' suresi 52. ayet

373 Hac suresi 7. ayet

374 Neml suresi 52. ayet

375 Enfāl suresi 37. ayet

376 Ahzāb suresi 14. ayet

377 Ma’āric suresi 43. ayet

378 Nazi’āt suresi 10. ayet

379 Āli İmrān suresi 167. ayet

380 İsrā’ suresi 60. ayet

381 Mücādele suresi 14. ayet

382 Feth suresi 6. ayet

Delâlet ider töhmet bâtil ola	1	Subhâneke hazâ buhtânun 'azîmûn ³⁸³
Delâlet ider düşman gâlib ola	2	İza câ'enaşru'llâhi ve'l-fethu ³⁸⁴
Delâlet ider bahîlligine ve gönül târlığına	3	Fellemâ atâhum min fağlihi ³⁸⁵
Delâlet ider 'ilm ve ma'rifet ola	4	Ve tab'allâhu 'ala kulûbihim ³⁸⁶
Delâlet ider va'de gerçek ola	5	Zâlike va'dun ğayru mekzûbin ³⁸⁷
Delâlet ider tezvîc çok ola	6	Meşnâ ve şelâse ve rubâ'a ³⁸⁸
Delâlet ider oğlu az ola bâki kalmaya	7	Ve yec'a lu men yeşâ 'ağîmen ³⁸⁹
Delâlet ider mâla ve yücelige	8	Ce'alna lekum 'aleyhim sulţänen mubînen ³⁹⁰
Delâlet ider ucuzluk ve hayr ola	9	Ve esbea' 'aleykum ni'amehu zâhireten ³⁹¹
Delâlet ider sulţân 'adl ide	10	İnnâ'llâhe yudafi'u 'ani'l-lezîne âmenû ³⁹²
Delâlet ider uğurlanan bulunmaya	11	Keramâdin işteddet bîhi'r-rihu ³⁹³
Delâlet ider işi rast gele	12	Feğad kezzebtum fesevfe yekûnu lizâmen ³⁹⁴
Delâlet ider mâlı çok ola	13	Ve inne leke lecreb ğayre memûnin ³⁹⁵

383 Nur suresi 16. ayet

384 Nasr suresi 1. ayet

385 Tevbe suresi 76. ayet

386 Tevbe suresi 93. ayet

387 Hüd suresi 65. ayet

388 Nisâ' suresi 3. ayet

389 Şurâ suresi 50. ayet

390 Nisâ' suresi 91. ayet

391 Lokmân suresi 20. ayet

392 Hac suresi 38. ayet

393 İbrâhim suresi 18. ayet

394 Furkân suresi 77. ayet

395 Kalem suresi 3. ayet

Delālet ider aşşı ve ziyān ola	14	Feḳaddera ‘aleyhi rızḳahu ³⁹⁶
Delālet ider gā’īb gic gele	15	Velebişū fi kehfihim selāşe me’etin ³⁹⁷
Delālet ider seferde ḥayr göre	16	Fenteşirū fi’l-arḏı vebteḡu ³⁹⁸
Delālet ider murādına ve ḥācetine ire	17	Ve lekum fihā ma teştehi en-fusukum ³⁹⁹
Delālet ider muḥabbet az ve ḥaşm ola	18	Yurḏunekum biefvāhihim ⁴⁰⁰
Delālet ider şād ola ḡuşşādan ḳurtula	19	Seyeca’lu’llāhi ba’de’usrin usrā ⁴⁰¹
Delālet ider ḥaber bāṭıl ola	20	İnne hazā illā ihtilāḳun ⁴⁰²

46a

Sūretü’l-Yūnus

Delālet ider ḥaber gerçek ola	1	Ve yestenbiüneke eḥaḳḳun huve ⁴⁰³
Delālet ider töhmet girçek ola	2	Mā kāne ḥadişen yufterā ⁴⁰⁴
Delālet ider düşman şana maḡlūb ola	3	Ve in yuḳātilukum yuvellükumu’l-edbāre ⁴⁰⁵
Delālet ider cömerd ve eli giñ ola	4	Feemmā menā’tā vetteḳā ve şaddeḳā ⁴⁰⁶
Delālet ider ‘ilm ve ḥikmet müyesser ola	5	Leyetefāḳḳahüne fi’d-dīni ⁴⁰⁷

396 Fecr suresi 16. ayet

397 Kefh suresi 25. ayet

398 Cumu’a suresi 10. ayet

399 Fussilet suresi 31 ayet

400 Tevbe suresi 8. ayet

401 Talāk suresi 7. ayet

402 Sāt suresi 7. ayet

403 Yūnus suresi 53. ayet

404 Yūnus suresi 111. ayet

405 Āli İmran suresi 111. ayet

406 Leyl suresi 5-6. ayet

407 Tevbe suresi 122. ayet

Delālet ider ‘ahd u vefā ide	6	İnnehu kāne şadıķa’l-va’di ⁴⁰⁸
Delālet ider ‘avrat boşamaķ hayr ola	7	Ve in yeteferekā yugni’llāhu ⁴⁰⁹
Delālet ider kız toĝa	8	Ķālet rabbi innī vaĝa’tuhā unşā ⁴¹⁰
Delālet ider sulţānlıĝa irişe	9	Şumme ce’alnākum ħalā’ife fi’l- arđı ⁴¹¹
Delālet ider kıtlıķ ola	10	Ve iza erada’llāhu bi ħavmin ⁴¹²
Delālet ider sulţān ‘adil ola	11	Ve edĥalnāhu fī raĥmetinā ⁴¹³
Delālet ider <u>yāvī</u> kılinmış bulunmaya	12	Ķad ye’isu mine’l-āĥireti ⁴¹⁴
Delālet ider şorılan nesne olmaya	13	Lem yekun şey’en mezküren ⁴¹⁵
Delālet ider oĝlı ve mālī çok ola	14	İnnemā nemudduhum bihi ⁴¹⁶
Delālet ider bāzırgānlıķda fā’ide ide	15	Kemeşeli ĥabbetin enbetet ⁴¹⁷
Delālet ider ĝā’ıb gıc gele	16	Ve le erāadu’l-ĥurūce ⁴¹⁸
Delālet ider seferde hayr ola	17	İnfirū ĥıfafen ve şıķālen ⁴¹⁹
Delālet ider ĥācete irişe	18	Felemmā ĥuĝıye vellev illā ķāvmihim ⁴²⁰
Delālet ider muĥābbet az ve ĥaşm ola	19	Ve min şerri ĥāsıdın iza ĥasede ⁴²¹
Delālet ider miĥnet ve şiddet ola	20	Fezūkū felen nezıdekum illā azāben ⁴²²

⁴⁰⁸ Meryem suresi 54. ayet

⁴⁰⁹ Nisā’ suresi 130. ayet

⁴¹⁰ Āli İmran suresi 36. ayet

⁴¹¹ Yūnus suresi 14. ayet

⁴¹² Ra’d suresi 11. ayet

⁴¹³ Enbiyā suresi 75. ayet

⁴¹⁴ Mūmtehim suresi 13. ayet

⁴¹⁵ İnsān suresi 1. ayet

⁴¹⁶ Mu’minun suresi 55. ayet

⁴¹⁷ Bakara suresi 261. ayet

⁴¹⁸ Tevbe suresi 46. ayet

⁴¹⁹ Tevbe suresi 41. ayet

⁴²⁰ Ahkaf suresi 29. ayet

⁴²¹ Felāk suresi 5. ayet

⁴²² Nebe’ suresi 30. ayet

46b

Süretü'l-Ra'd

Delâlet ider hâceti te'hîr ola	1	Ve mâ huve bibâligîhi ⁴²³
Delâlet ider 'avrat muhâfeletine	2	Taḥsebuhum cemî'an ve kulubuhum şettâ ⁴²⁴
Delâlet ider şâd ola sevine	3	İnnâ lemuneccūhum ecma'ine ⁴²⁵
Delâlet ider haber gerçek ola	4	İnnehu leḳavlun faşlun ve ma huve bi'l-hezili ⁴²⁶
Delâlet ider töhmet yalan ola	5	Tenezzelu 'ala kulli effâkin eşîmin ⁴²⁷
Delâlet ider düşman gâlib ola	6	Mâlekum lâ tenâşarüne ⁴²⁸
Delâlet ider ilme ve hikmete irişe	7	Erraḥmanu alleme'l-ḳur'âne ⁴²⁹
Delâlet ider cömerd ve saḫî ola	8	Ve yu'şirüne 'ala enfusihim ⁴³⁰
Delâlet ider 'ahdin şaya	9	Ellezîne yenḳudüne 'ahda'llâhi ⁴³¹
Delâlet ider 'avratla işi eyü ola	10	Ve aşlahna lehu zevcehu ⁴³²
Delâlet ider oğulları çok ola	11	Ve ce'alnâ lehum ezvâcen ve zürriyeten ⁴³³
Delâlet ider mülke sulṫân ola	12	Vallâhu yu'ti mulkehu men yeşâ'u ⁴³⁴

⁴²³ Râ'd suresi 14. ayet

⁴²⁴ Haşr suresi 14. ayet

⁴²⁵ Hicr suresi 59. ayet

⁴²⁶ Târik suresi 13-14. ayet

⁴²⁷ Şu'arâ suresi 222. ayet

⁴²⁸ Saffat suresi 25. ayet

⁴²⁹ Rahmân suresi 1-2. ayet

⁴³⁰ Haşr suresi 9. ayet

⁴³¹ Bakara suresi 27. ayet

⁴³² Enbiyâ suresi 90. ayet

⁴³³ Ra'd suresi 38. ayet

⁴³⁴ Bakara suresi 247. ayet

Delālet ider çatı kızlık ola	13	Summe kabādnāhu ileynā yesīren ⁴³⁵
Delālet ider sulṭān ‘ādil ola	14	Ve aṣlaḥa beynehum felā işme ‘aleyhi ⁴³⁶
Delālet ider uğurlanan buluna	15	Haziḥi biḍā ‘atune ruddet ileynā ⁴³⁷
Delālet ider emr bāṭıl oluna	16	Ve mā yubdiu’l-bāṭılu ve mā yu’idu ⁴³⁸
Delālet ider māl ve rızq çok ola	17	Veleve basaṭa’llāhu’r-rızka li’ibādihi ⁴³⁹
Delālet ider bāzırgānlıkda ziyān göre	18	Felekum ru’usu emvālukūm ⁴⁴⁰
Delālet ider gāyb eglene	19	Ve mā kunte şāyiven fī ehli medyene ⁴⁴¹
Delālet ider seferde ḥayra yetişe	20	Ḳālu len nebreḥa ‘aleyhi ‘ākifīne ⁴⁴²

47a

Sūretü’l-İbrāhīm

Delālet ider terk-i sefer yigrek ola	1	Feterebbeşu ḥatta ye’tia’llāhu bi emrihi ⁴⁴³
Delālet ider ḥacet te’ḥīr eyü ola	2	Ve lā yecidüne fī şudūrihim ⁴⁴⁴
Delālet ider iki taraıdan muḥābbet ola	3	Fesevfe ye’ti’llāhu bi ḳavmin ⁴⁴⁵

⁴³⁵ Furkān suresi 46. ayet⁴³⁶ Bakara suresi 182. ayet⁴³⁷ Yūsuf suresi 65. ayet⁴³⁸ Sebe suresi 49. ayet⁴³⁹ Şurā suresi 27. ayet⁴⁴⁰ Bakara suresi 279. ayet⁴⁴¹ Kasas suresi 45. ayet⁴⁴² Tahā suresi 91. ayet⁴⁴³ Tevbe suresi 24. ayet⁴⁴⁴ Haşr suresi 9. ayet⁴⁴⁵ Maide suresi 54. ayet

Delālet ider gūşşadan kırtula	4	Lā havfun ‘aleykumu’l-yevme ⁴⁴⁶
Delālet ider haber bātil ola	5	İn yeķülū illā kezibān ⁴⁴⁷
Delālet ider tōhmet şaḥīḥ olmaya	6	Ve lā yağteb ba’dukum ba’dan ⁴⁴⁸
Delālet ider düşman zafer bulmaya	7	Felene’tiye’n-nehum bicunūdin lāķıbelehum ⁴⁴⁹
Delālet ider baḥīl ve nākes ola	8	Ve emmā men baḥıle vestağna ⁴⁵⁰
Delālet ider ‘ilmi az cāhil ola	9	Ḥatema’llāhu ‘ala kulūbihim ⁴⁵¹
Delālet ider şıdķ u vefāya	10	Şumme şadaķnāhumu’l-va’de ⁴⁵²
Delālet ider ‘avrat fesādına	11	İnne min ezvācikum ⁴⁵³
Delālet ider oğulları çok ola	12	Veżkurū iz entum ķalīlun ⁴⁵⁴
Delālet ider sultānlıgā irişmeye	13	Lā yemlikune li’enfūsihim nef’an ⁴⁵⁵
Delālet ider baylık ve ucuzluk ola	14	Ve nemiru ehlanā ve naḥfeżū āḥenā ⁴⁵⁶
Delālet ider sultān ‘ādil ola	15	İnnehu bihimlereūfun raḥīmun ⁴⁵⁷
Delālet ider yāvī olan bulunmaya	16	Ķad ḍallu min ķabli ⁴⁵⁸
Delālet ider iş irāķ bātil ola	17	Ḥatta yelice’l-cemelu fi semmi’l- ḥıyāḥı ⁴⁵⁹
Delālet ider çok māl cem’ ide	18	Ellezi ceme’a mālen ve addedeḥu ⁴⁶⁰

⁴⁴⁶ Zuhruf suresi 68. ayet

⁴⁴⁷ Kefh suresi 5. ayet

⁴⁴⁸ Hucurāt suresi 12. ayet

⁴⁴⁹ Neml suresi 37. ayet

⁴⁵⁰ Leyl suresi 8. ayet

⁴⁵¹ Bakara suresi 7. ayet

⁴⁵² Enbiyā suresi 9. ayet

⁴⁵³ Tegābun suresi 14. ayet

⁴⁵⁴ Enfāl suresi 26. ayet

⁴⁵⁵ Ra’d suresi 16. ayet

⁴⁵⁶ Yūsuf suresi 65. ayet

⁴⁵⁷ Tevbe suresi 117. ayet

⁴⁵⁸ Maide suresi 77. ayet

⁴⁵⁹ A’raf suresi 40. ayet

⁴⁶⁰ Hümeze suresi 2. ayet

Delâlet ider ticâretde fâ'ide ola	19	Ve bâreknâ 'aleyhi ve 'ala işhâka ⁴⁶¹
Delâlet ider gâ'îb girü gele	20	İnnâli'llâhi ve innâ ileyhi râci'un ⁴⁶²

47b

Sûretü'l-Hicr

Delâlet ider gâ'îb gic gele	1	Velâ ilâ ehlinim yerci'üne ⁴⁶³
Delâlet ider sefer mübârek ola	2	Feḡul len taḡrucū ma'îye ebeden ⁴⁶⁴
Delâlet ider umduğı eline gire	3	Yüşebbitu'l lâhu'l-lezine âmenū ⁴⁶⁵
Delâlet ider muḡabbet gâlib ola	4	Meveddeten beynekum fi'l-ḡayâti'd-dünyâ ⁴⁶⁶
Delâlet ider ḡuşşâya ve miḡnete	5	Yuḡa 'afu lehu'l-azâbu ⁴⁶⁷
Delâlet ider ḡaber kimi gerḡek ve kimi yalan	6	Ve yeḡülüne mu'mînu bîba'din ve nekfuru ⁴⁶⁸
Delâlet ider tōhmet dürüst ola	7	Ve yaḡlifüne 'ale'l-keziḡi ve hum ya'lemune ⁴⁶⁹
Delâlet ider ḡuvvetle gâlib ola	8	Tuvellüne mudbirîne ⁴⁷⁰ (yanlıḡ yazılmıḡ)
Delâlet ider baḡîl ve nâkes ola	9	Yuḡibbüne en yuḡmedüne ⁴⁷¹
Delâlet ider 'ilme ve ḡikmete iriḡe	10	Ve 'allemeke mâlen tekun ta'lemu ⁴⁷²

⁴⁶¹ Şaffat suresi 113. ayet

⁴⁶² Bakara suresi 156. ayet

⁴⁶³ Yâsin suresi 50. ayet

⁴⁶⁴ Tevbe suresi 83. ayet

⁴⁶⁵ İbrahim suresi 27. ayet

⁴⁶⁶ Ankebüt suresi 25. ayet

⁴⁶⁷ Furkân suresi 69. ayet

⁴⁶⁸ Nisâ suresi 150. ayet

⁴⁶⁹ Mücâdele suresi 14. ayet

⁴⁷⁰ Mü'min suresi 33. ayet

⁴⁷¹ Âli İmrân 188. ayet

⁴⁷² Nisâ suresi 113. ayet

Delālet ider ‘ahde vefā ide	11	Ve avfū bi’ahdī ūfi ⁴⁷³
Delālet ider tezvīc şalāh ola	12	Felemmā kaçā zeydun minhā ve țaren ⁴⁷⁴
Delālet ider mālī ve oğlu çok ola	13	Ve ce’altu lehu mālen memdüden ⁴⁷⁵
Delālet ider mülke vilāyete ire	14	Ennā yekūnu lehu’l-mulku ⁴⁷⁶
Delālet ider ucuzluk ve hayr ola	15	Yurīdu’llāhu en yuħaffife ‘ankum ⁴⁷⁷
Delālet ider sulțān cevr ide	16	İnnehum kānū kavmen fāsīkine ⁴⁷⁸
Delālet ider yāvī ve azğun buluna	17	İnnā rāddūhu ileyke ve cā’ilūhu ⁴⁷⁹
Delālet ider şorılan vaça’ ola	18	İza ve kaç’ati’l-vākı’atu ⁴⁸⁰
Delālet ider māldan āşşı ola	19	Eyyuhe’l-azīzu messenā ⁴⁸¹
Delālet ider bāzırgānlıkda ziyān ide	20	Ula’ike humu’l-ħasırüne ⁴⁸²

48a

Süre-i Naħl

Delālet ider bāzırgānlıkda fā’ide ide	1	Liyuveffiyehum ucūrahum ve yezīduhum ⁴⁸³
Delālet ider gā’īb tız gele	2	Femekese ğayre ba’īdin ⁴⁸⁴
Delālet ider seferde fā’ide ide	3	İnne arzı vasi’atun ⁴⁸⁵

⁴⁷³ Bakara suresi 40. ayet

⁴⁷⁴ Ahzāb suresi 37. ayet

⁴⁷⁵ Müdessir suresi 12. ayet

⁴⁷⁶ Bakara suresi 247. ayet

⁴⁷⁷ Nisā suresi 28. ayet

⁴⁷⁸ Neml suresi 12. ayet

⁴⁷⁹ Kasa suresi 7. ayet

⁴⁸⁰ Vak’a suresi 1. ayet

⁴⁸¹ Yūsuf suresi 88. ayet

⁴⁸² Bakara suresi 27. ayet

⁴⁸³ Fātır suresi 30. ayet

⁴⁸⁴ Neml suresi 22. ayet

⁴⁸⁵ Ankebüt suresi 56. ayet

Delālet ider hācetine irişe	4	Lehum mā yeŝŝāüne fihā ⁴⁸⁶
Delālet ider muḥabbet az ve dūŝman ola	5	Ḳad bedeti'l-bağdāumin efvāḥihim ⁴⁸⁷
Delālet ider feraḥ ola ğuŝŝādan ḳurtula	6	Venecceynāhu ve ehlehu mine'l-kerbi'l-ażim ⁴⁸⁸
Delālet ider ḥaber gerçek ola	7	Feverabbi's-semāi velardı ⁴⁸⁹
Delālet ider müttehimde tōhmet olmaya	8	Fehallū sebīlehum ⁴⁹⁰
Delālet ider dūŝman ğālib ola	9	İnnā lenenŝuru rusulenā ⁴⁹¹
Delālet ider cōmerd ve 'ādil ola	10	Ve mimmā rezaḳnāhum yunfiḳüne ⁴⁹²
Delālet ider 'ilm ve ma'rifet az ola	11	Ŗummun bukmun 'umyun fehum lā ya'kilüne ⁴⁹³
Delālet ider vefāŝı az muḥālefet ola	12	Ve ennehum yeḳülüne ma lāyef 'alāne ⁴⁹⁴
Delālet ider 'avratlar fesād ideler	13	Lā hunne ḥillun lehum ve lāhum yeḥillüne ⁴⁹⁵
Delālet ider erkek oĝlı ola	14	Ḳāle rabbi ennā yekūnu lī ğulāmin ⁴⁹⁶
Delālet ider mülke ve vilāyete irişe	15	Vallāhu yu'tī mulkehu men yeŝa'u ⁴⁹⁷

⁴⁸⁶ Kāf suresi 35. ayet

⁴⁸⁷ Āli İmrān suresi 118. ayet

⁴⁸⁸ Enbiyā suresi 76. ayet

⁴⁸⁹ Zāriyāt suresi 23. ayet

⁴⁹⁰ Tevbe suresi 5. ayet

⁴⁹¹ Mü'min suresi 51. ayet

⁴⁹² Bakara suresi 3. ayet

⁴⁹³ Bakara suresi 171. ayet

⁴⁹⁴ Ŗu'arā suresi 226. ayet

⁴⁹⁵ Mümtehin suresi 10. ayet

⁴⁹⁶ Meryem suresi 8. ayet

⁴⁹⁷ Bakara suresi 247. ayet

Delālet ider ni'met ve – ucuzluk ola	16	Yestebşirüne bi-ni metin mina'llāhi ⁴⁹⁸
Delālet ider sultān zulm ide	17	Len yeğurrükum illā ezen ⁴⁹⁹
Delālet ider zāyi' ve kaçkun buluna	18	Yetavāra mine'l-ķavmi ⁵⁰⁰
Delālet ider işi bātil ola	19	Ve'l-lezīne ted'üne min dūnihi ⁵⁰¹
Delālet ider mālī ve rızķı çok ola	20	Allāhu yebsuṭu'r-rızķa limen yeşā'u ⁵⁰²

48b

Sūre-i Benī İsrā'īl

Delālet ider mālī ve rızķı çok ola	1	Ķad ahsena'llāhu lehu rızķān ⁵⁰³
Delālet ider bāzırgānlıķda ziyān ola	2	Ve kāne 'aķıbetu emrihā husren ⁵⁰⁴
Delālet ider gā'ib girü gele	3	Şumme enşarefū şarefa'llāhu ķulūbehum ⁵⁰⁵
Delālet ider sefere vara hayr göre	4	Elem tere ile'l-lezīne hārecū min diyārihim ⁵⁰⁶
Delālet ider hācetine ve murādına ire	5	Ve ķadaynā ileyhi zālike'l-emre ⁵⁰⁷

⁴⁹⁸ Āli İmrān suresi 171. ayet

⁴⁹⁹ Āli İmrān suresi 111. ayet

⁵⁰⁰ Nahl suresi 59. ayet

⁵⁰¹ A'raf suresi 197. ayet

⁵⁰² Rūm suresi 37. ayet

⁵⁰³ Talak suresi 11. ayet

⁵⁰⁴ Talak suresi 9. ayet

⁵⁰⁵ Tevbe suresi 127. ayet

⁵⁰⁶ Bakara suresi 243. ayet

⁵⁰⁷ Hicr suresi 66. ayet

Delālet ider dostlığa ve muhabbete	6	Ḳad ṣegāfehā ḥubben ⁵⁰⁸
Delālet ider kıtlık ve miḥnet ola	7	Mā lenā min maḥīṣin ⁵⁰⁹
Delālet ider haber bāṭıl ola	8	Bel hüve kezzābun eṣīrun ⁵¹⁰
Delālet ider tōhmet gerçek ola	9	İn yesriḳ feḳad sereḳa ⁵¹¹
Delālet ider düşman ḥor ve ḥacıl ola	10	Velev ‘alā edbārihim nufūren ⁵¹²
Delālet ider baḥīl ve mümsik ola	11	İnne’l-insāne ḥuliḳa helu’ān ⁵¹³
Delālet ider ‘ilm ve ma’rife iriṣe	12	Ve ḳul rabbi zidnī ‘ilmen ⁵¹⁴
Delālet ider vefā ve ‘ahd gerçek ola	13	İnnemā tu’adūne leṣādiḳun ⁵¹⁵
Delālet ider ‘avrat eyü ḥāllü ola	14	Ve lekum fiḥā ma teṣteḥī enfusukum ⁵¹⁶
Delālet ider oğulları ve rızḳı ola	15	Ve ce’alnā zurriyetehu humu’l-bākıne ⁵¹⁷
Delālet ider sulṭānlığa ve mülke iriṣe	16	İnne ‘ibādi leyse leke ‘aleyhim sulṭānun ⁵¹⁸
Delālet ider ḥayr az ve kıtlık ola	17	Seurhikuhu sa’ūden ⁵¹⁹
Delālet ider sulṭān ḥaṣm ide	18	Yesūmūnekum sūe’l-‘azābi ⁵²⁰
Delālet ider yāvī ḳılınmış bulmaya	19	Ve lebesnā ‘aleyhim mā yelbisūne ⁵²¹

⁵⁰⁸ Yūsuf suresi 30. ayet

⁵⁰⁹ İbrāhīm suresi 21. ayet

⁵¹⁰ Kamer suresi 25. ayet

⁵¹¹ Yūsuf suresi 77. ayet

⁵¹² İsrā’ suresi 46. ayet

⁵¹³ Ma’aric suresi 19. ayet

⁵¹⁴ Tahā suresi 114. ayet

⁵¹⁵ Zāriyāt suresi

⁵¹⁶ Fussilet suresi 1. ayet

⁵¹⁷ Saffat suresi 77. ayet

⁵¹⁸ Hicr suresi 42. ayet

⁵¹⁹ Müddesir suresi 17. ayet

⁵²⁰ İbrāhīm suresi 6. ayet

⁵²¹ En’ām suresi 9. ayet

Delâlet ider şorılan iş vâka' ola	20	Zâlike va'dun ğayru makzûbin ⁵²²
-----------------------------------	----	---

49a

Sûre-i Kehf

Delâlet ider şorılan vâka' olmaya	1	Keserânin biķî'atin yaĥsabahu'z-zamānu ⁵²³
Delâlet ider mâlı ve rızķı çok ola	2	Ve tuĥibbûne'i-māle ĥuben cemmen ⁵²⁴
Delâlet ider bâzırgānlıķda ziyān ide	3	İnne fadlāhu kāne aleyke kebîren ⁵²⁵
Delâlet ider ğā'ib ğic gele	4	Ula'ike 'anhā mub'ādûne ⁵²⁶
Delâlet ider sefer te'ĥîr oluna	5	Feđarrebnā 'alā āzānihum fi'l-kehfi ⁵²⁷
Delâlet ider ĥacet bitmeye şabr ide	6	Heyhāte heyhāte lima tu'adûne ⁵²⁸
Delâlet ider muĥabbet olmaya nifāk ola	7	Hā entum ulā'i tuĥibbûnehum ⁵²⁹
Delâlet ider katılıķdan ĥalāş ola	8	Kuli'illāhu yuneccikum minhā ⁵³⁰
Delâlet ider ĥaber şaĥîĥ ola	9	Ve yuĥıķķu'l-ĥaķķa bi-kelimātihi ⁵³¹
Delâlet ider tōhmet bâtıl ola	10	Ūlā'ike müberrāüne mimmā yekûlune ⁵³²

⁵²² Hüd suresi 65. ayet

⁵²³ Nür suresi 39. ayet

⁵²⁴ Fecir suresi 20. ayet

⁵²⁵ İsrâ' suresi 87

⁵²⁶ Enbiyâ suresi 101. ayet

⁵²⁷ Kehf suresi 11. ayet

⁵²⁸ Mü'minün suresi 36. ayet

⁵²⁹ Âli İmrân suresi 119. ayet

⁵³⁰ En'ân suresi 64. ayet

⁵³¹ Enfâl suresi 7. ayet

⁵³² Nür suresi 26. ayet

Delālet ider düşman üzerine zafer bula	11	Ve yenşure ka'llāhu naşren 'azīzen ⁵³³
Delālet ider cömerd ve şahī ola	12	Ellezine yunfiķūne emvālehum ⁵³⁴
Delālet ider 'ilm ve ma'rifet az ola	13	Bel kānū lā yefķahūne ⁵³⁵
Delālet ider va'deye muhālefet ola	14	Febimā naķđihim mişāķahum ⁵³⁶
Delālet ider tezvīc eyü ola	15	Ve lācunāha 'aleykum en tenkuhūhunne ⁵³⁷
Delālet ider erkek oğlı ola	16	Ķāle rabbi ennā yekūnu lī ğulāmun ⁵³⁸
Delālet ider sultānlıĝa	17	Em lehum naşībun mine'l-mülki ⁵³⁹
Delālet ider kahtlık ve kıtlık ola	18	Ve men ķudire 'aleyhi rızķuhu ⁵⁴⁰
Delālet ider sultān cevr ve zulum ide	19	Ted'ū lemen đarruhu aķrebu min nef'ih ⁵⁴¹
Delālet ider kaçmış ve azmış gele	20	Kālū beşşernake bi'l-hakķu ⁵⁴²

49b

Süre-i Meryem

Delālet ider uğurlanan buluna	1	Velā tey'esū min rūhi'llāhi ⁵⁴³
Delālet ider emr vāķa' ola	2	İnne zālike lehaķķun ⁵⁴⁴

⁵³³ Feth suresi 3. ayet

⁵³⁴ Bakara suresi 274. ayet

⁵³⁵ Feth suresi 15. ayet

⁵³⁶ Nisā suresi 155. ayet

⁵³⁷ Mümtehin suresi 10. ayet

⁵³⁸ Āli İmrān suresi 40. ayet

⁵³⁹ Nisā suresi 53. ayet

⁵⁴⁰ Talāk suresi 7. ayet

⁵⁴¹ Hac suresi 13. ayet

⁵⁴² Hicr suresi 55. ayet

⁵⁴³ Yusuf suresi 87. ayet

⁵⁴⁴ Sat suresi 64. ayet

Delâlet ider şanmadığı yerden māl eline gire	3	Ve yerzuḡhu min ḡaysu la yaḡtesibu ⁵⁴⁵
Delâlet ider bâzırgānlıkda ziyān ide	4	İnnukum izen lehāsırüne ⁵⁴⁶
Delâlet ider ḡā'ib gic gele	5	Lābişine fiḡā aḡḡāben ⁵⁴⁷
Delâlet ider seferde ḡayr göre	6	Ve men yeḡrüc min beytihi muḡāciren ⁵⁴⁸
Delâlet ider ḡacetı bitmeye şabr ide	7	Vellezine ted'üne min dūnihi ⁵⁴⁹
Delâlet ider muḡabbet ve şevḡ ziyāde ola	8	Tulḡūne ileyhim bi'l-meveddeti ⁵⁵⁰
Delâlet ider kıtlık ve miḡnet bâki ḡala	9	Zidnāhum 'azāben fevḡa'l azābi ⁵⁵¹
Delâlet ider ḡaber gerçec ola	10	İnne hazā lehüve ḡaḡḡu'l-yaḡin ⁵⁵²
Delâlet ider tōhmet yalan ola	11	Entum beri'üne mimma ⁵⁵³
Delâlet ider iḡtimāldir dūşman ḡuvvetlü ola	12	Ve duribet 'aleyhimü'z-zılletu ⁵⁵⁴
Delâlet ider baḡil ve nākes ola	13	Ve lā yunfiküne nefekaten ⁵⁵⁵
Delâlet ider 'ilme ve ma'rifete irişec	14	Ve 'ullimtum mālem ta'lemü ⁵⁵⁶
Delâlet ider 'ahde muḡālefet ola	15	Ve leḡad 'ahidnā ilā ādeme min ḡabli fenesiye ⁵⁵⁷

⁵⁴⁵ Talāk suresi 3. ayet

⁵⁴⁶ Mü'minin suresi 34. ayet

⁵⁴⁷ Nebe suresi 23. ayet

⁵⁴⁸ Nisā suresi 100. ayet

⁵⁴⁹ A'raf suresi 197. ayet

⁵⁵⁰ Mümtehin suresi 1. ayet

⁵⁵¹ Nahl suresi 88. ayet

⁵⁵² Vakı'a suresi suresi 95. ayet

⁵⁵³ Yūnus suresi 41. ayet

⁵⁵⁴ Āli İmrān suresi 112. ayet

⁵⁵⁵ Tevbe suresi 121. ayet

⁵⁵⁶ En'ām suresi 91. ayet

⁵⁵⁷ Tahā suresi 115. ayet

Delâlet ider tezvîc eyü ola	16	Ve lâ cunāha ‘aleykum en tenkîhünne ⁵⁵⁸
Delâlet ider oğullara ve mālā irişe	17	Ve yumdidkum bi emvālin ve benīne ⁵⁵⁹
Delâlet ider sulţānlığa irişe	18	Ve eleyse lî mulku mışra ⁵⁶⁰
Delâlet ider çatı kıtlık ola	19	Zahare’l-fesādu fi’l-berri ⁵⁶¹
Delâlet ider sulţān ‘adl ide	20	Lā yurīddune ‘uluvven fi’l-ardı velā fesāden ⁵⁶²

50a

Sûre-i Tahâ

Delâlet ider sulţān cevri ide	1	Ve izā erednā en nuhlike kıaryeten ⁵⁶³
Delâlet ider uğurlanan ve kaçmış bulunmaya	2	Zālike huve’đ-đalālu’l-ba’īdu ⁵⁶⁴
Delâlet ider su’āl olan hāşıl ola	3	İnnemā tū’adüne leşādikun ⁵⁶⁵
Delâlet ider çok māl eline gire	4	Ve yec’alu lekum cennātin ⁵⁶⁶
Delâlet ider bāzırgānlıkda fā’ide ide	5	Feyuđā ‘ıfehu lehu ad’āfen kesīreten ⁵⁶⁷

⁵⁵⁸ Mümtehin suresi 10. ayet

⁵⁵⁹ Nüh suresi 12. ayet

⁵⁶⁰ Zuhruf suresi 51. ayet

⁵⁶¹ Rüm suresi 41. ayet

⁵⁶² Kasas suresi 83. ayet

⁵⁶³ İsrā’ suresi 16. ayet

⁵⁶⁴ Hac suresi 12. ayet

⁵⁶⁵ Zāriyāt suresi 5. ayet

⁵⁶⁶ Nüh suresi 12. ayet

⁵⁶⁷ Bakara suresi 245. ayet

Delālet ider gā'īb gic gele	6	Ve ennekum ileynā lā turce' une ⁵⁶⁸
Delālet ider sefer āsān ola	7	Mākişīine fihi ebeden ⁵⁶⁹
Delālet ider hācetine irişe	8	Ve lekum fi hā mā teştehī en-fusukum ⁵⁷⁰
Delālet ider düşman çok ola	9	İn yeşkafükum yekūnu lekūm a'daen ⁵⁷¹
Delālet ider guşşadan āzād ola	10	İnne lilmutteķine mefāzen ⁵⁷²
Delālet ider haber şahīh ola	11	Ve haķķa 'aleynimu'l-ķavlu ⁵⁷³
Delālet ider tōhmetde tōhmet bāṭıl ola	12	Ve zanentum zanne's-sū'i ⁵⁷⁴
Delālet ider düşman gālib ola	13	Ferīķān ṭaktulūne ve tesirūne ⁵⁷⁵
Delālet ider baḥīl ve nākes ola	14	Fe izen lā yu'tune'n-nāse neķiren ⁵⁷⁶
Delālet ider 'ilme ve ḥikmete irişe	15	Ve yu'allimuke min te'vīli'l-eḥādīsi ⁵⁷⁷
Delālet ider muḥālefet ve ḥiyānet ola	16	Ve in yurīdu ḥiyāneteke ⁵⁷⁸
Delālet ider tezvīc yegreg ola	17	Fevāḥıdeten ev mā meleket ⁵⁷⁹
Delālet ider oğlı ve mālı çok ola	18	İnnemā numidduhum biḥīmin mālin ⁵⁸⁰
Delālet ider sulṭānlıđa ve mülke irişe	19	İnnā ca'alnāke ḥalifeten fi'l-ardı ⁵⁸¹

⁵⁶⁸ Mü'minün suresi 115. ayet

⁵⁶⁹ Kehf suresi 3. ayet

⁵⁷⁰ Fussilet suresi 31. ayet

⁵⁷¹ Mümtehin suresi 2. ayet

⁵⁷² Nebe' suresi 31. ayet

⁵⁷³ Fussilet suresi 25. ayet

⁵⁷⁴ Feth suresi 12. ayet

⁵⁷⁵ Ahzād suresi 26. ayet

⁵⁷⁶ Nisā suresi 53. ayet

⁵⁷⁷ Yūsuf suresi 6. ayet

⁵⁷⁸ Enfāl suresi 71. ayet

⁵⁷⁹ Nisā suresi 3. ayet

⁵⁸⁰ Mü'minün suresi 55. ayet

⁵⁸¹ Sāt suresi 26. ayet

Delâlet ider ucuzluk ola	20	Kezâlike yutimmu ni'metehu 'aleyke ⁵⁸²
--------------------------	----	--

50b

Sûretü'l-Enbiyâ

Delâlet ider narhlar ucuz ola	1	Ve huvellezî yunezzi'l-ül ğayşe ⁵⁸³
Delâlet ider sulţân cevr ide	2	Elâ innehum humu'l-müfsidüne ⁵⁸⁴
Delâlet ider uğurlanmış bulunmaya	3	Ellâ yescuduli'llâ hi'l-lezî ⁵⁸⁵
Delâlet ider şorılan iş ola	4	İnne hazâ leşey'un yuâdu ⁵⁸⁶
Delâlet ider çok ni'mete ve mâla irişe	5	Yurzeķüne ferihîne bimâ âtahumu'llâhu ⁵⁸⁷
Delâlet ider bâzırgânlıkda ziyân ide	6	Zâlike huve'l-husrânu'l-mübînu ⁵⁸⁸
Delâlet ider ğâ'ib tiz gele	7	Ve izen lâ yelbeşüne hılâfeke ⁵⁸⁹
Delâlet ider seferde aşşı ola	8	Feslukî subule rabbi zülülen ⁵⁹⁰
Delâlet ider hâcetine ve murâdına yete	9	İnne fî hazâ lebelâğân liķavmin 'âbidîne ⁵⁹¹
Delâlet ider meyli ve vefası ola	10	Seyac'ale lehumu'rrahmânu vudden ⁵⁹²
Delâlet ider mişnet çok ola	11	Ve kızefe fî kulübihimu'r-ru'be ⁵⁹³

⁵⁸² Nahl suresi 81. ayet

⁵⁸³ Şurâ suresi 28. ayet

⁵⁸⁴ Bakara suresi 12. ayet

⁵⁸⁵ Naml suresi 25. ayet

⁵⁸⁶ Sat suresi 6. ayet

⁵⁸⁷ Âli İmrân suresi 169-170. ayet

⁵⁸⁸ Hac suresi 11. ayet

⁵⁸⁹ İsrâ' suresi 76. ayet

⁵⁹⁰ Nahl suresi 69. ayet

⁵⁹¹ Enbiyâ suresi 106. ayet

⁵⁹² Meryem suresi 96. ayet

⁵⁹³ Ahzâb suresi 26. ayet

Delālet ider haber bātil ola	12	İnne hazā illā ifkun mufterā ⁵⁹⁴
Delālet ider töhmet şādık ola	13	Ve ceḥādū bihā ves-teyḳanethā ⁵⁹⁵
Delālet ider düşman ğālib ola	14	Ve in yekun minkum elfun yaġibū ⁵⁹⁶
Delālet ider baḥīl ve nākes ola	15	Ve ā'ṭa ḳalīlen ve kedā ⁵⁹⁷
Delālet ider 'ilm ve ḥikmet ıssı ola	16	Yu'ti'l-hikmete men yeşā'u ⁵⁹⁸
Delālet ider düşmanlık ve hıyānet ide	17	Ve in na'llāhe lā yehdī keyde'l-ḥāinīne ⁵⁹⁹
Delālet ider ivlenek eyü ola	18	En ḥaleḳa lekum min enfusikum ezvācen ⁶⁰⁰
Delālet ider şālih oġlı ve kıızı ola	19	Liehebe leki ğulāmen zekiyyen ⁶⁰¹
Delālet ider sulṭānlıġa irişe	20	Lā yemliküne kefe'd-ḍurri 'anküm ⁶⁰²

51a

[1] Ve ḥuḍr-ı mevtiñ meşhūr şehirlerinden Sebe'dir ki Ḥaḳḳ-ı sübhān ü te'ālā Ḳur'an-ı 'azīminde zıkr eyledi: [2] *Leḳad kāne li sebe'in fī meskenihim 'ayetun Cennetāni 'an yemīnin ve şimāle'l-āyet*⁶⁰³ ve ol 'azīm şehirdir ki ṭavā'if [3] ehline anda olurlar 'ummāl aña me'rib diyü tesmiye olunur ki ol pādişāhınıñ ismiyle meşhürdur. [4] Ve ol sedd bu şehirdedir ki Ḥaḳḳ te'ālā celle zıkre seylü'l-'arim irsāl eyledi. Ve anıñ ḥikāyeti böyledir ki [5] bir fālcı avrat bir gice düşünde gördiği bir ḳara bulut geldi ve bunlarıñ şehirlerini bürüyüp [6] ihāṭa eyledi. Ve gök gürleyüp ve berḳ ü şā'ıḳa vāḳı' olup her ne yire düşdi ise cümlesini [7] yaḳup ḥarāb eyledi. Pes bu vāḳa'sını erine ḥaber virdi

⁵⁹⁴ Furkān suresi 4. ayet

⁵⁹⁵ Neml suresi 14. ayet

⁵⁹⁶ Enfāl suresi 66. ayet

⁵⁹⁷ Necm suresi 34. ayet

⁵⁹⁸ Bakara suresi 269. ayet

⁵⁹⁹ Yusuf suresi 52. ayet

⁶⁰⁰ Rüm suresi 21. ayet

⁶⁰¹ Meryem suresi 19. ayet

⁶⁰² İsrā' suresi 56. ayet

⁶⁰³ Sebe' suresi 15. Ayet: Andolsun, Sebe' halkı için kendi yurtlarında bir ibret vardı: Biri sağda biri solda iki bahçe bulunuyordu.

ki aña ‘Ömer dirlerdi. Pes bu kişi [8] kalkıp sedd-i mā'eye varı gördüğü bir karga ayağıyla bir taş dōnderir ki elli kişi dōnde[9]remezdi. Pes bunu görüncek ziyāde havf idüp bildi elbetde ol yere bir belā nāzil olur. [10] Pes dönüp arz-ı me'āribde olan emlak ve esbābını cümleten şatup ehl ü 'iyāliyle bir āhir [11] vilāyete çeküp gitdi. Pes çok zamān giçmedi Hāzret-i Hakk celle ü 'alā ... didikleri [12] hayvānı anlara musallaḥ eyledi. Ya'nī büyük, keskindir ki yeri dişiyle delik delik eyler. [13] Ve ol sedd ki anlarıñla şuyūñ mābeyninde idi. Yaşup durdı ve halkını ğark eyledi. [14] Ve seylü'l-'arim katı yağmurlar yağup ve seyl gelüp ol seddi yıkdı. Ve yerlerine başup [15] cümlesini helāk eyledi ve bu sedd oldu ki Lokmān-ı ekber taş ve kurşun ile yapırmış idi. [16] Ve bu seddiñ uzunluğı tavlen ve 'arzen bir fersaḥ idi. Kendüleriyle şuyūñ mābeynine [17] hā'il olsun için binā olunmuş idi. Ve ol dīvār ile şuya muhtāc oldukları miqdārı [18] kapular komuşlar idi ki andan kifāyet kadar şu alalar ve ba'zılar eydirler ki ol seddi belkıs [19] binā itdirmişdir. Ve Mekke-i Mükerrreme ile taif mābeyninde devr demişler ve arz-ı me'ārib

51b

[1] Yemen'den altı aylık yoldur. Biribirine mutaşşal bostānlar ve 'imāretler eyledi. Ve 'Arim deresiniñ [2] sağında ve şolunda bostānlar var idi ki her birisiniñ uzunluğı yigirmi dört fersaḥ idi. [3] Ve arz-ı Sebā arz-ı cennetden olup ve cennet yelleri anda eserdi. Ve ol diyārıñ iyiliklerinden [4] biri bu idi ki yılān ve 'akreb ve qarınca ve bit ve pire ve çekirge ve sürisiñiñ ve kara[5]siñek ve kurdu keskin olmazdı. Ve ikinci iyiligi bu idi ki hastalık olmaz [6] idi. Ve üçüncü iyiligi bu idi ki kaçan ol yere bir hastalık gelse Hakk te'ālā hāzreti [7] şifā virirdi. Zirā anda cennet yelleri esüp şafā-baḥş idi. Dördüncü iyiligi kaçan [8] bir marīze bir vechle devā bulmaz, ol şehre girdüğü sā'ate bi'nāyet Allāhü te'ālā şihḥat (bulurdi). [9] Beşinci iyiligi kaçan anda bir ā'ma ve cūzzām ve bir beraş ve a'rec ve aḥvel ve a'ver ve ... [10] ve mecnūn ve daḥi aḥır zaḥmete mübtelā olmuş kişi yoğıdı. Altıncı iyiligi kaçan eṭrāf [11] bilāddan ol yere mecnūn olmuş kişi getürseler sebā memleketiniñ hemānki ḥaddine geleydi [12] ve şuyuyla ğusül ideydi. Hemān hāzret-i Hakk-ı celle ü 'alī ana şihḥat-ı erzānı kııurdi. [13] Ve ol an dīvānelikden ḥalāş olurdi. Yedinci iyiligi kaçan ki ekin ekselerdi ve ekinleri [14] ḥaşada yetişse ve anı ḥarmanda cem' itsellerdi Hakk te'ālā izze şānuhu bir yıl virirdi [15] ki ḥabbesin şamāndan ayırup pāk eylerdi. Sekizinci iyiligi bahārda ve yaz aylarında [16] giydikleri libās üzerine kış zamānları olduğda nesne ziyāde itmezlerdi. [17] Tokuzuncü iyiligi ḥarāret-i āfitāb olmaz idi ki sāyir vilāyetler gibi

gölgeye muhtâc olalar. [18] Onıncı iyiligi kaçan bir kişi bekar kız oğlân alup evlense her bār ki aña vaṭ' eylese [19] kız oğlan bulurdu. Zihî devlet-i 'azîmi ve hikmeti kübrâ ve kutret-i hudâ. [20] On birinci iyiligi kaçan hâtûnları vaż'-ı ḥaml eyleseler anlardan ne şoñ gelürdi [21] ve ne vec'ini müşâhede iderlerdi. Pes anlara evvel bir nevm-i ğalebe idüp uyandıklarında şoñra

52a

[1] kudret-i hudâ ile oğlân doğmuş ve göbegini daḥi kesilmiş bulurlardı. Ve nefâsından daḥi pāk [2] olmuş bulunurdu. Ve anlarda her kız ḥayz olmazdı. Dâ'imâ ḥâlleri tahir üzre idi. [3] On ikinci iyiligi oğlancıklar büyüdükce üzerlerinde olan esbâbları daḥi büyür, vâsi' olurdu. [4] Ḥaḫḫ-ı sübhân ve te'âlâ anlara bu kadar ni'met-i ṭayyib-i keşîret virmiş idi. Ve anlardan kendüye [5] 'ibâdet ve ṭâ'at taleb kılmış idi. Ve ol kavme meb'ûş olan eş'âya benî 'aliyye'l-selâm [6] anlara eyitdi: Ey kavm, Allâhü te'âlânın birliğine imân getirüp namâz kılmış ve şâyim olup [7] malınızın zekâtını viriñ didikde sözine inanmayup da'vetini kabûl kılmadılar. [8] Pes Ḥaḫḫ celle ü 'alî ḥazret buyurdu: Ben anlara bunıñ gibi ni'met virdim ve bu rızık gibi [9] rızık i'tâ kıldım. Bu dâr-ı fenâda Rabbiñiziñ rızıkını yiyüp şükr idiñ. Eger ki bu ni'metiñ [10] muḳâbelesinde şükr iderseniz ben daḥi ni'metimi ve rızıkımı ziyâde iderim ve ḥod eger küfrân-ı [11] bi'n-ni'met olursanız ba-dürüstî benim 'azâbım şedîddir. Pes bunlar vaḳtâ ki Ḥaḫḫ-ı [12] sübhân ve te'âlânın bu emr-i şerîfini işitdiler i'râz idüp emr-i vâcibü'l-i'tikâdına [13] muḥâlefet eylediler. Pes lâcerem Ḥaḫḫ te'âlâ celle zikre anlarıñ ni'metlerini taḡyîr eyledi. [14] Ḥattâ eydürler ki kaçan 'avratları yemiş divşürmege baḡ ve ağaçlarına varsalar, meşelâ başları [15] üzerine sepetlerini koyup ve ağaçlar arasında ipliklerin egirüp yorarlardı. [16] Girü döndüklerinde ağaçlara ol el uzarmadan ḥatırlarına gelen yemişlerden sepetleri [17] dolardı. El-kışşâ bu cümle ni'metleri bilmeyüp ve edâ-yı şükrin kılmayup Allâh te'âlâ [18] ḥazretiniñ emr-i şerîfinden a'râz ve kulundan istikbâr eyledikleri için Ḥaḫḫ te'âlâ [19] eş'yâ-yı peygambere vaḡy eyleyüp emr eylediği ol 'âşî kavme ḥaber vir ki ben anlara 'azâb [20] iderin ve 'azâblarınıñ daḥi vaḳti geldi. Vaḳtâ ki eş'yâ-yı 'aliyye's-selâm bunlara

52b

[1] gelüp 'azâbı bildirdiyse bostanlarından yaña varup şaḡında ve şolunda olan [2] bostanlarda gezüp gördiler ki Ḥaḫḫ celle ü 'alâ bunlarıñ bostanlarına ḳaradîn ve ceradîn [3] ḥavâle kılmış ki bunlarıñ her birisi kelb deñlü var idi. Ve bunlarıñ dişleri

demür [4] tarağ dişlerine beñzerdi. Hemān ki eş'yā-yı 'aliyye'l-selām bu belāyı gördi dönüp [5] anlara eyitdi: Yā ehlü'n-ni'am ba-dürüstī Hakk te'ālā hazreti üzeriñize 'azāb belā musallağ [6] eyledi. Şehirde çıkup göziñiz ile görüñ ve andan 'ibret alup Hakk te'ālā hazretine [7] rücū' idüp birliğine imān getirüñ didi. Bunlar aslā muqayyed olmayup ve i'timād itmeyüp [8] eyitdiler: Biz şehriñ çevresine hişār dīvārın çekeriz ve ol hişāra demürden kapular [9] ideriz didiler. Pes ne kadar demürce var ise cem' eylediler. Hatta iderler ki yüz biñ hemān [10] demürce hāzır eylediler ve her demürciniñ hizmetinde yüz nefer işci var idi. Pes [11] demürcilere emr eylediler ki bu şehriñ çevresine demür ve bakır ve çalayıdan bir muhkem dīvār [12] binā ideler ki 'arzā olan zerrā' ola ve bu şehirde bir aşarsu var idi. Pes Hakk celle [13] ü 'alā bunlara bir yıl mühlet virdigi hattā bināların tamām eylediler. Ve levāzımlarını cümle tekmi'l [14] kıldılar. Vaqtā ki bīl-tamām oldu kapuların yerine koyup ve her umūrların muhkem idüp [15] ve şehriñ içine girüp binālarına, şād ve hürrem olup dañi eyitdiler: Bizim üzerimize ğalī [16] itmege kim kādır olur ve buña kim zafer bulur, didiler. Pes Hakk te'ālā celle zikre cerādīn [17] ve qarādīniñ yollarından seylü'l-arabī şehirleri üzre irsāl idüp şabāh olduğda bu[18]nlarıñ cümlesini 'azf idüp zī-rūh cinsinden bir şey kalmadı. İllā ki yılğun [19] ağacı cinsinden odun cüz'ī kaldı. Nitekim Hakk sübhāñ ve te'ālā buyurur: [20] *Zalike cezeynāhum bimā keferū ve hel nucāzī ilāl kefürü'l-āyet*⁶⁰⁴ [21] ya'nī biz anlara cezāsını virdik kāfir olduklarıyçün ve biz cezāsını virmeziz illā

53a

[1] kāfir olanlara ve şükr-i ni'meti ve İslāmı bilmeyenlere memleket-i sebā'ü'l-ān harābdır. Ve Süleymān [2] benī 'aleyhi's-selāmıñ ve Belkısıñ kaşırleri anda idi. Ve Belkis ol vilāyetiñ pādīşahı idi. [3] Şoñra Süleymān 'aleyhi's-selām hātūn idindi ki kışşası meşhūrdur. Ve anda bir tağ vardır ki [4] üzerine hiç kimse çıkamaz. Ğāyet şu'übetinden ve ol tağda çok ma'mūr köyler ve lañif [5] bostānlar ve meyveler ve hürmā dañi vardır. Ğāyet ucuzdur. Ve ol tağın 'aķīķ taşları [6] ve cüz' ve ğayrī lañif berrāk taşlar bulunur ki toprağıyla örtülmüşdür. Mücerred anı ehl olanlar [7] bulurlar ba'dehu üstād aña şaykal virüp mücellā ve hūb ider. Naql-i min Cezāretü'l-'Acāyib. [8] Kuṭbiyaniñ üçüncü şehrine Vaseyṭi dirler. Bābü'l-Ḳanṭara andadır. Ve anda bir cāmi' vardır ki arz-ı [9] ma'murede mişli yokdur. Uzunı yüz zerā' ve 'arzi dañi seksen zerā'dır. Ve büyük 'aded taşdan [10] direkleri olup ve ol cāmi'de bir çerāğ vardır ki

⁶⁰⁴ Sebe' suresi 17. ayet: Nimetlere karşı nankörlük etmeleri sebebiyle onları işte böyle cezalandırdık. Biz (bu şekilde) ancak nankörleri cezalandırırız.

aña şüreyyā denilür. Yüz on üç yerde şem' yaqarlar. [11] Ve biñ 'aded daħi ğayri çerāqları vardır. Ve anda muşenna'-ı ğarīb haqlar ve zībā naqlşlar vardır ki bir ferd [12] vaşf-ı taħrīrine kādır degildir. Ve kıble tarafında huşusī şan'atlar izhār eylemişlerdir ki 'aqlılar hayrān [13] ve ğören üstādlar sergerdān olur. Ve miħrābı üzerinde yedi 'aded kemer eylemişlerdir ki anıñ her biri [14] bir direk üzerinde kāyim olup ve her kemeřiñ uzunluğı on ādem boyıdır. Ve'l-hāşıl anıñ [15] ğüsn-i şani'atını ğörenler müteħayyir olup dembeste qalur. Ve miħrābınıñ 'azādesinde dört [16] direk vaz' olmuşdur. İkişi yeşil ikisi daħi lāciverdīdir ki tarrafān dehr ve kāmilen [17] 'aşrānlara bahā taqđır itmekde 'āciz qalmışlardır ve anıñ bir minberi vardır ki revī zemīnde [18] meşeli ğörölmüş degildir. Üstād-ı kāmil anda şol deñlü şanāyi'-i 'acaīb ğarc u derc eylemişdir ki lisān-ı [19] qālāniñ vaşfında 'āciz ve lāl olup ve tevārīh-i benī ümmiyede mezkūrdur ki binā ve naqlşı ve tertīb

53b

[1] ve tezyīni tamām yedi yılda olup ve sekiz nefer üstād-ı kāmil ve māhir ve fāzıl mi'māri var [2] idi. Ve minberine şarf olunan hemān ücret-i üstādiye on biñ elli mişqāl altun olup [3] ve cāmi'-i şerīfin içi altun qanādīl ile memlü' olup ve ol cāmi'-i şerīfin Emīrū'l-mü'mīn [4] 'Oşmān ibn-i 'Affān ğazretleriñiñ daħi Allāhü 'anh haqlıyyla dört varaql vardır. Ğatta şehīd [5] eylediklerinde mübārek qanıñdan ol varaql üzerine bir qaatre qan düşüp ğālā daħi ma'lumdur. [6] Ve yigirmi 'aded qapusu vardır ki nüħās-ı taht ile qaplanmışdır. Ādem oğlanı anıñ vaşf-ı beyānında [7] 'āciz ve qaşırđır. Ve bu cāmi'de taşdan dört kızıl direk vardır ki biriniñ üzerinde isim-i [8] şerīf-i ğazret-i Muħammed Muştafa 'aleyhi's-selām ve biriniñ üzerinde Aşħāb-ı Kehf [9] şüreti ve dördünci direk üzerinde ğurāb-ı ğazret-i Nūħ 'aleyhi's-selām şüreti kudret qalemiyle [10] kendüden yazılmışdır. Ve ol cāmi'iñ qapu ğalkalarıñıñ daħi şan'atında daqlıql şan'atlar [11] ğarc eylemişlerdir ki vaşfında halk-ı 'ālem müteħayyirdir. Naql-i min Cezīretü'l-'Acāyib.

54a

146

Müfte'ilün Müfte'ilün Fā'ilün

1 Tañrı bize virdi mübârek Ramazân⁶⁰⁵

Hoş Ramazân şehri pür-intifâ'

Fırşatı fevt eylemişiz bî-nizâ'

Gel kılalım firkat ile çok fezâ'

Ey Ramazân şehri seni elvedâ'

2 Raḥmet ayıdır ramazân-ı bî-ḥılâf

Dürlü 'ibâdetdir o şehre muzâf

Gitdi terāvîh o güzel i'tikâf

Gel kılalım firkat ile çok fezâ'

Ey Ramazân şehri seni elvedâ'

3 Mü'min için her günü bir 'iyd idi

Encüme kandilleri taqlîd idi

Her gicesi qadr ile temcîd idi

Gel kılalım firkat ile çok fezâ'

Ey Ramazân şehri seni elvedâ'

4 Tutmadık orucunu bi'l-iḥtirâm

İtmedik ihyâ gicesin bi'l-kıyâm

Olmadı ḥaqqında ri'âyet tamâm

Gel kılalım firkat ile çok fezâ'

Ey Ramazân şehri seni elvedâ'

⁶⁰⁵ Ramazân: metâ' EİHD.

5 Bilemedik adrini ııdı o mh
 Rz u Őebi uyku ile gedi h
 Gitdi misfir gibi v-asret h
 Gel kılalım firkat ile ok fez'
 Ey Ramazn Şehri seni elved'

6 Gitdi Őiym ayı gel ağlayalım
 Gnlmzi pes niye bağlayalım
 Seyl gibi teŐy'ine ağlayalım
 Gel kılalım firkat ile ok fez'
 Ey Ramazn Şehri seni elved'

7 Hkı nice gitdi o ur'an ayı
 Rzı mıdır bizden o ufrn ayı
 aflet ile gedi n iŐsn ayı
 Gel kılalım firkat ile ok fez'
 Ey Ramazn Şehri seni elved'

54b, 55a, 55b, 56a sayfaları boştur.

56b

[1] Bb-1 Ramazn-1 ŐerfiŐ hirinde Őadaa ve fitre virmek 'kil ve blig ve hrr ve mslim olup meskeninden [2] ve met'ından ve havyic-i aŐliyesinden ziyde altı niŐbdan birine mlik olmak ile an olanlar zerine [3] kendi nefsi in ve kk

evlādından ve kölesinden ve cāriyesinden ötüri ne kadar kāfir, kāfire olur [4] lar ise de müdebbirinden ve ümm ü veledinden ötüri virmek vācibdir. Ve nişāba mālîk olmayanlara şadağa ve [5] fitre virmek vācib degildir. Altı nişāb yigirmi mişkāl altun ve iki yüz dirhem gümüş [6] ve şatılık olan eşyādan iki yüz dirhem idecek eşyā ve beş deve ve otuz şıgır ve [7] kırk koyundur. Her çankı mü'min ve mü'mine bu altıdan birine mālîk olsa şadağa u fitre virmek [8] bayram günü t̄āñ yeri ağardığı gibi aña vācib olur. Ve yevm-i ađhāda çurbān itmekde vācibdir. [9] Ve şadağa u zekāt almak çarām olur. Lākin bu altı nişāb üzerinden bir yıl geçmek zekātda [10] şart olduğu gibi fitrede ve çurbānda şart degildir. Ve zikr olunān hükmde ađniyā olan şabīler [11] müteşennādır. Şadağa u fitrede blūğ şart degildir. Pes imdi ađniyādan olan şübyāniñ şadağa u [12] fitreyi virmek lāzım gelmez. Belki İmām-ı ā'zam ve ebū Yūsuf çatında mecnūn-ı ğanī ve şabbī ğanī kendi [13] mālından kendi üzerine virmek lāzımdır. Ve dağı çavāic-i aşliyye şol şebdir ki insān biz-zarūrī [14] aña muhtāc ola. Pes imdi anıñ ile kār idüp geçinecek ālāt ve oturacak yazlık ve kışlık [15] mesken ve kenzüye ve 'ıyāline ve evlādına ve ittibā'ına ve misāfirine döşeyüp ve ustalarına örtü [16] necek döşeme ve örtü ve anlara kefāit (kefā'it) miqdārı ta'am bişürecek. Bākır ve tūc ve demür [17] ālātı ve her kişiyeye ikişer bölük giyecek libāsına bir bölüki yazlık ve bir bölügi kışlıktır ve [18] bunlarıñ her biri üçer bölük ola. Biri cum'alık ve biri gündelik ve biri hizmet içinde [19] giyecek libāsına aña şiyāb bezle dirler oçulluğı için giyilür bunlarıñ cümlesi çavāic-i aşliyyedendir. [20] Ziyādesi ğināda ma'düddir ve ehl olanlara fakıh kitāblarından birer nüshadan ziyādesi kütüb-i [21] eħādiyyet ve tefsīrde ikişerde ziyādesi ve gökçek oçuyanlara bir muşhafdan ziyādesi

57a

[1] ve gökçek oçumayana iki muşhafdan ziyādesi ve çab ve ādāb ve naħv kitāblarınıñ küllisi ğināda [2] mu'teberdir ve meskeni için olmayan evi gerek icāre virsün ve gerek virmesün ğināda mu'teberdir. [3] Meşelā bu cümle bahāsı iki yüzdür. Hem gümüş iderse ğanīdir. Şadağa ve fitre virmek ve çurbān kesmek [4] anuñ üzerine vācibdir ve şadağa ve zekāt almak çarāmdır. Zīrā şadağa ve fitre ve zekāt virilecek [5] kişiler fakır olmak şartdır. Lākin nişābdan eksik eşyāsı olsa ne kadar kesb itmege kādīr [6] ise dağı māni' degildir. Yine şer'an fakır itlāk olunur. Nisā t̄ā'ifesiniñ cevherleri [7] ve icüleri olup bayrāmlarda giysi vārı için zīnetlense ticāret olmasa andan şadağa ve [8] fitre İmām Hüseyn vācibdir didi. İmām 'Ömer Hāfiz vācib degildir didi. Lākin zekāt bi'l-ittifāk [9] lāzım degildir. Tātār-ı ğaniyyede mestürdür. Zekātı ve fitreyi ve fidyeyi ve

nāfile şadağları evli [10] olan kiři kendü karındaşlarına ve hālalarına ve deyzelerine ve ‘emmilerine ve dayılarına ve bunların [11] evlādlarına virmekdir. Eger bunlar almağā ehl ise ve bahāya kesilmiş köleye ve cāriyeye ve sefer için [12] memleketinden ayrılıp yolda fakīr düşenlere ve vağanında mālī olup kendi diyār-ı āhirde fakīr [13] olanlara ve qomuşularına ve oldığı şehriñ ve köyünñ halkına virilür. Eger bunlar fakīrlere ise [14] tã ki aldıkları şadağā kendğlere helāl olup virenlere dađi şevāb ola. Ve zekāt virmek cā’iz [15] olmayanlara fiṭre virmeyeler. Meşelā dīn, millet ve ĩmān ve ĩslām bilmeyenlere ve fiṭre virmek [16] üzerine vācib olan kişilere ve anaya ve babaya ve oğula ve er ve ‘avrat birbirilerine ve āzādesiz [17] olan kölelere ve cāriyelere ... virmeyeler ba’zı fuqahāü’l-Resüle bu ‘aşırda virmek [18] cā’izdir didi. Şadağā ve fiṭre dört şeyden virilür. Arpadan bir şa’ ya’nī biñ kırk dirhem [19] ve ĥurmādan kezālik bir şa’ ya’nī biñ kırk dirhem ve buğdaydan nişf şa’ ya’nī beş yüz [20] yigirmi dirhem buğday ve üzümden ĩmām-ı Ā’zam katında nişf şa’ ya’nī beş yüz yigirmi dirhem üzüm [21] imāmīn katında bir şā’idir ya’nī ĩmām Muĥammed ve Ebū Yūsuf katında üzümden dađi biñ kırk dirhem

57b

[1] üzümdür. Lākin evlā olan üzümde dađi biñ kırk dirhem vireler. Pes imdi bu dörtten biriniñ [2] ‘aynını yāĥud bihāsını virmek lāzımdır. Amma bihāsı virmek efđaldır. Lākin kıymetden eksik [3] virmeye ve qalbiyle bihāsı ayru gibi bilüp murād ide ve kıymeti olan aqce’ bulup iki fakīre virmeye [4] ve bayrām namāzından evvel vire. Amma beş on gün evvel virmek lāzımdır. Ĥastalık ve ihtiyārlik [5] sebebi ile üzerinden oruc sākıt olmak ile şadağā ve fiṭre sākıt olmaz, virmek vācibdir. [6] Qadı-ĥānede yazar ve tūlū’-ı fecerden evvel kāfir müslümān olsa yā ĥātūndan evlād toğsa [7] yā şabī blūğā irse ve köle ve cāriye azād olsa üzerlerine şadağā ve fiṭre vācib olur. [8] Amma bunlar şabāĥ namāzınıñ vaqti girdikden soñra olsa icmā’ān bunlara fiṭre vācib olmaz. [9] Ve bayrām gicesi vefāt iden kimseye şadağā ve fiṭre vācib degildir. Veqāye şerĥinde mezkūrdur. [10] Şadağā ve fiṭre virmede çok fā’ide vardır. Ez-cümle eğniyā’ fuqarādır ve orucları itmām ve ikmāldir. Ĥadīs-i [11] şerīfde vārid oldığı oruc yer ile gök mu’allağ durur. Şadağā ve fiṭreyi virmeyince göklere [12] ‘urüc itmez. Pes imdi herkes virmege sa’y ideler. Zekāt ile fiṭre beyninde fark on mes’eledir. [13] Evvelā

zekāt farzdır, şadağa ve fiṭre vācibdir. Şāniyen zekātiñ farz olmasında ḥavlü'l-ḥavelān şartdır, [14] şadağa u fiṭrede degildir. Şālaşen zekāt kāfire virilmez, şadağa ve fiṭre virilür. Lākin kerīhdir. Rābi'ān [15] māl ġanīniñ yanında olduġda zekāt virmek lāzımdır, misāfir oluncaġ lāzım degildir tā muġīm olmadıġca. [16] Amma şadağa ve fiṭre muġīm ve misāfire lāzımdır. Ḥāmāsen cevāhir cinsinden zekāt lāzım gelmez , şadağa ve [17] fiṭre lāzım gelür. Sādisen zekāt yerine yāġ ve bāl ve libās gibi şeyler virilür, şadağa u [18] ve fiṭre yerine virilmez. Sāba'en bulunur şadağa ve fiṭre bulunmaz. Şāminen dört şey'iñ biriniñ bihāsından [19] bir aġçe az virse vācib sāķıt olmaz. Nāfile şadaġa virilmiş olur. Tekrār tamām virmek lāzımdır. [20] Amma zekāt her ne ġadar virse zekātdır. Tāsa'en Ramazāndan evel şadağa ve fiṭre virmek cā'iz degildir [21] amma zekāt bir iki yıllıġ evvel virmek cā'izdir. 'Āşiren şabī-i ġanīniñ mālından şadağa ve fiṭre

58a

[1] virmek lāzımdır, lākin zekāt virilmez.

58b

147

Müseddes-i Fıṭnat

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Şehāb-ı nev-bahār-ı 'āleme gevher-nisār oldu
İdüp 'arz-ı cemāl-i ezhār cümle āşikār oldu
Zamān-ı 'ayş u 'işret mevsim-i geşt (ü) güzār oldu
Nişimen dil-berāne şimdi naḥl-ı sāyedār oldu
Efendim seyre çıġ 'ālem ser-ā-pā sebzezār oldu
Açıldı lāleler güller yine faşl-ı bahār oldu
- 2 Nigāh it güllere beñzer hemān ruḥsār-ı ḥübāna

Göñül bend olmasun mı zülf-i müşk-i ‘anber-efşāna⁶⁰⁶

Kenār-ı cūya baḡ servi mişāl-i ḡadd-i cānāne

Muḡaşşal her ṡarafa zevḡ-baḡş eyler ki cānāne⁶⁰⁷

Efendim seyre ḡıḡ ‘ālem ser-ā-pā sebzezār oldu

Aḡıldı lāleler güller yine faşl-ı bahār oldu

3 Olup üşküfte ezhār-ı ḡemen hep ḡandede güller

Nevā-perdāzlıkda sū-be-sū şūrīde bülbüller

Ne hoş düşmüş kenār-ı bāḡa şebbūlar ḡaranfiller

Şarılmış serve bir bir⁶⁰⁸ yāsemenler saçlı sünbüller

Efendim seyre ḡıḡ ‘ālem ser-ā-pā sebzezār oldu

Aḡıldı lāleler güller yine faşl-ı bahār oldu

4 ‘Acāyib zevk var şāḡım henüz⁶⁰⁹ şāḡn-ı ḡemenzārīñ

Nevāsın istimā’ it şāḡ-ı gülde bülbül-i zārīñ

ḡızarsın ḡacletinden verd-i ter gördükce ruḡsārīñ

ḡırām-ı nāz ile gel bāḡa göster serve reftārīñ

Efendim seyre ḡıḡ ‘ālem ser-ā-pā sebzezār oldu

Aḡıldı lāleler güller yine faşl-ı bahār oldu

5 Yeter cevri itme ‘uşşāḡa vefā eyyāmıdır şimdi

Kenār-ı cūyda zevḡ u şafā eyyāmıdır şimdi

⁶⁰⁶ Divanda “Müşābih misk-i rūmi zülf-i müşḡīn-i cevānāna” FID.

⁶⁰⁷ cānāne: dil ü cāna FID.

⁶⁰⁸ bir bir: yer yer FID.

⁶⁰⁹ henüz: buyur FID.

Hemān al deste cām-ı dilūn⁶¹⁰ eyyāmıdır şimdi
 Oķu bu maṭla'ı gel Fıṭnatā eyyāmıdır şimdi
 Efendim seyre çık 'ālem ser-ā-pā sebzezār oldu
 Açıldı lāleler güller yine faşl-ı bahār oldu

59a

148

Fehīm**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- 1 Bir ḥayāt için ricā⁶¹¹ bilmem ne nāz eyler baña
 Ben şehīd-i ğamzeyem 'Īsā niyāz eyler baña
- 2 Bī-tekellūf maḥrem-i ḥalvet-sarāy-ı ğamzeyem
 Çeşm-i şūḥ-ı dilberān ifşā-yı rāz eyler baña
- 3 İstemez kālā-yı ḥüsni ola tārāc-ı nigāh
 Perde-i zülfin anuñçün nīm-bāz eyler baña
- 4 Sen ki⁶¹² mi'yār-ı cününsun⁶¹³ ben ki şarrāf-ı ḥired
 Feyz-i temyīz ile 'arz-ı imtiyāz eyler baña⁶¹⁴
- 5 Şāh-ı istiġnā-sipāhum ben Fehīmā çarḥ-ı dūn

⁶¹⁰ dilūn: dül-güşā FID.

⁶¹¹ ricā: kazā FKD.

⁶¹² Sen ki: seng-i FKD.

⁶¹³ cününsun: cününam FKD.

⁶¹⁴ temyīz ile: temyīzümle FKD.

Havf ile biñ dürlü vaz'ü'l-nüvâz⁶¹⁵ eyler baña

149⁶¹⁶

Fâ'ilatün Fâ'ilâtün Fâ'ilatün Fâ'ilün

- 1 Gördüm ol hürşîd-i hüsnüñ ihtiyârım kalmadı
Sāye-tek bir yerde tırmağa kararım kalmadı
- 2 Bir gün olmaz tala'tın görmek müyesser ah kim
Zerrece ol gün yanında i'tibârım kalmadı
- 3 Ğam günü hemdemlerim ğarķ oldılar göz yaşına
Silmege göz yaşını bir ğam-güsârım kalmadı
- 4 Rūzigārım hoş geçirdi ah kim devrân-ı zebūn⁶¹⁷
Oldı ahvālīm ħarāb [ol] rūzigārım kalmadı
- 5 Rāh-ı 'aşķ içre baña ancak fenā maķşūd idi
Şükr kim maķşūda yitdim intizārım kalmadı
- 6 Ey Fuzūlī il kāmū aġyārım oldı yār için
Sūz-i dilden ġayrı bir dil-sūz yārım kalmadı

⁶¹⁵ Divanda vaz'-ı dil-nevâz

⁶¹⁶ Bu gazel divanda yedi beyittir. "Pāk kıldı sūretimden za'f dehr āyīyesün/Öyle maĥv oldum ki bir zerre ġubārım kalmadı" beyti mecmuada eksiktir.

⁶¹⁷ devrân-ı zebūn: devrân dönüp FD.

150⁶¹⁸**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

1 Derd-i 'aşkı̄m def'ine zaḥmet çeker dā'im ṭabī

Şükr kim olmuş aña zaḥmet baña raḥat naşīb

2 Bir zebāndur şerh-i ğam takrīrine her berg-i gül

Eylemez bī-hūde gül gördükde efgān andelīb

3 Bilde zevkı̄m vaşldan firkatde efzūn oldıgım

Vaşldan men'üm revā görmezdi reşkimden raķīb

4 Ta'n-ı ğafletden perī-tal'atlere izhār-ı hāl

Ola⁶¹⁹ kim aḥbāb ḥalimden benim aña ḥabīb⁶²⁰

5 N'ola ağlarsa Fuzūlī ravza-yı kūyuñ görüp

Lā-cerem giryān olur kılğıç vaṭān yārdan ğarīb

59b

151

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḳad enāre'l-'aşkı̄ li'l-'uşşāķı̄ minhāci'l-Hüdā

⁶¹⁸ Bu gazel divanda yedi beyitten oluşmaktadır. “Şem' kurbiyle tefāhur kı̄lma ey pervāne kim/ Hırmen-i ömrün göyer berk-i fenādan an-karīb” ve “Āh bilmem n'eyleyüm kı̄rtulmak olmaz kı̄ayddan/ Ben harīf-i sāde-dil ḥūblar cemāli dil-firīb” beyitleri mecmuada bulunmaktadıdır.

⁶¹⁹ Ola: Sanma FD.

⁶²⁰ ... benim aña ḥabīb: ... olur ğāfil ḥanīb FD.

Sālik-i rāh-ı hāqīkat ‘aşka eyler iktidā

2 ‘Aşkdur ol neşve-i kāmīl kim andandur müdām

Meyde teşvīr-i harāret neyde te’şīr-i şadā

3 Vādī-yi vahdet hāqīkatde maḳām-ı ‘aşkdır

Kim müşahḥaş olmaz ol vādīde sulṭāndan gedā

4 Eylemez ḥalvet-sarāy-ı sırr-ı vahdet maḥremi

‘Āşıkı ma’şūḳdan ma’şūḳı ‘āşıkdan cüdā

5 Ey ki ehl-i ‘aşka söylerseñ melāmet terkin it

Söyle ki mümkin midir taḡyīr-i taḳdīr-i Hudā

6 ‘Āşḳ kilki çekdi ḥaṭ ḥarf-i vücūd-ı ‘aşka

Kim ola şābit Ḥaḳ işbātında nefy-i mā’nādā

7 Ey Fuzūlī intihāsuz zevḳ buldum ‘aşkdan

Böyledür her iş ki Ḥaḳ adıyla kılsañ ibtidā

60a

[1] Haberde geldi ki bī-namāz olup ḳabre vardıkda yüzini ḳibleye ḳarşu ḳosalar Hudā bir melek gönderir. [2] Şu ‘aşīniñ dünyāda ‘ömri giçdi. Benim rızām içün yüzün ḳibleye döndürmedi. Şimdi [3] nās-ı anıñ yüzün döndürdiler. İmdi anıñ yüzün benim dergāhımdan gerü dönderüñ. [4] Ben andan rāzı degilim. Benim la’netim anıñ üzerine olsun, diyü buyurur. Bir gün Bāyezīd-i Beşāmī [5] Ḥazretleri şoḳakda giderken gördi

ki şeytân-ı ‘aliyye’l-la’net karşı gelür. Şeytân girü [6] döndi. Bâyezîd-i Beştâmî buyurdu ki “Yâ mel’ün niçün girü döndiñ.” didi. Şeytân “Şu gelen adamdan [7] kaçdım.” didi. Meger bir kişi Bâyezîd-i Beştâmî’niñ ardından gelür imiş. Bâyezîd-i Beştâmî [8] “Yâ mel’ün anıñ nesinden kaçarsın.” didi. Şeytân eyitdi: “Yâ Bâyezid, ol bî-namâzdır. [9] Ben bir kerre Hudâ’niñ emrin terk idüp Âdem’e secde itmedigim için mel’ün ve merdûd [10] olup dergâhdan sürüldüm. Cennetden ve gönüllerden ve melekler içinden koğuldum. Maḥrûm [11] ve maḡbûn olup duraḡım imdi cehennem oldu. Bu ise her gün günde beş kerre Hudâniñ [12] emrin ve aña secde-i terk idüp la’net olunur. Andan kaçdım.” didi.

Hikâye

[1] Ve haber de geldi ki Dâvûd ‘aleyhi’s-selâm zamânında bir mû’mine ‘avrat dâ'imâ namâzını vaḡtinden çıkarmaz [2] idi. Bir gün tennürda ekmek bişirirken semâya nazar idüp namâzın vaḡtidir diyüp [3] ekmeḡi tennürda biraḡup oḡlını tennür yanında koyup ḡalkdı, namâza şürü’ eyledi. [4] Namâz ḡılar iken iblîs-i pür-telbîs gelüp tennürda ekmek yandı diyü ‘avrata vesvese [5] eyledi. Hâtûn, tennürda ekmek tennürda ekmek yanar ise de namâzını te'hîr itmeme ve bozmama, diyüp [6] vesvesesini bozdu. Şeytân hacîl ve maḡbûn oldu. Hâtûna ḡâlib olamadı. [7] Tekrâr vesveseye başlayup, oḡlun tennüre düşdi, şimdi yanar, didi. Hâtûn, oḡlum [8] tennüre düşüp yanar ise de daḡi namâzını bozmama ve vaḡtinden çıkarup te'hîr itmeme diyüp

60b

[1] Şeytânıñ iḡvâsını yine def’ eyledi. Arâzîl hacîl ve maḡlûb olup hâtûna ḡâlib olamadı. [2] İblîs-ila’in ma’sûme gelüp, hileler idüp tennüre ḡodu. Hâtûn namâzı vech-i şer’i üzre itmâm idüp [3] geldi. Gördi ki tennürda oḡlu nâr üzerinde oturmuş oynar. Vücûdına nâr işâbet itmeyüp tennürdan [4] ma’sûmını şâḡ ve sâlim çıkardı. Vaḡtâ ki ekmeḡe baḡar ki ḡurâyibiyye ve za’ferân gibi ḡızarmış. [5] Anı çıkarup Hudâ’ya ḡamd u şenâ eyledi. Eri gelincek ol ekmeḡi eriniñ önüne ḡoduḡda, [6] eri ekmeḡi yer iken ḡüyâ gömeci balına baḡırmış yâḡud ḡelvâ ile yer gibi bal ve ḡelvâ lezzetini ekmeḡde [7] bulup bu ekmeḡi sen nereden buldıñ, didi. Hâtûn, mâmezâyı bi’aynihi naḡl ve teḡrîr eyledi. [8] Eri inanmadı. İblîs-i pür-telbîs aña da vesvese itmek ile eri eri tennür ḡızdırdı. Hâtûnına, [9] tennürda ekmek ve ma’sûm yanmadı dursun, gir göreyim sen de yanma, didi. Hâtûn ḡalkup [10] Hudâ’ya tevekkül nâm idüp tennüre girdi. Eri tennürniñ aḡzın ḡapayup gitdi. Nice zamândan soñra [11] gelüp tennürü açup gördi ki hâtûn nâr

üzerinde oturmuş Hudâ'yı zıkr ve tesbîhe meşgûl olup [12] etrâfi gül ve yâsemen ile zeyn olmuş. Hâtûn kalkup tennûrdan sağ ve sâlim çıktı. Eri [13] ta'accüb idüp Dâvûd peygamber 'aleyhi's-selâma gidüp bunu kışsa vü hikâye eyledi. Ve Hâzret-i Dâvûd 'aleyhi's[14]-selâm zevcesini gönderüp, hâtûnı huzûrına getürdüp, "Ey hâtûn seniñ Hudâ'ya ne 'ameliñ [15] vardır ki bu mertebeye irdiñ. Kankı 'amel-i şâlihiñ sebebi ile Hudâ saña nârı berd ü selâm eyledi." [16] didi. Hâtûn eyitdi: "Yâ nebîyyullâh, Hudâ'ya lâyıq 'amelim yokdur amma yigirmi yıldır tûrfetü'l'ayn namâzını [17] vaqtinden te'hîr itmedim. Ve dañi elim hâmurı iken dañi namâzıñ vaqti girse hâmurı birağup namâzı [18] şürü' iderim, didi. Hâzreti Dâvûd 'aleyhisselâm, ey hâtun taħkîkâ sende mü'minin muvaħhidînden maħlaşınıñ [19] ahlâkı cem' olmuş, didi. Ve anı şal selâmet dârına nâ'il ve 'izzet günin ile kâmil ve sa'âdet-i uhreviyyet-i [20] bâkiyyeye vâsıl olmağ evkât-ı hâmseye müdâvemet itmek ile olur.

61a

[1] Ve bu âyet-i kerîmeyi za'ferân ve mâ' ve âteş görmüş 'asel ile bir sırça çanâk içine yazup [2] ba'de'l-maħv üç cem'e mütevâliyen şabâh namâzından soñra beşer yudum içen kimse unutkan dañi olsa [3] izn-i bâr ile şâhib-i hafz ola, câhil ise 'âlim ola, gâfil ve kâhil ise mütenebbih ü mütefazzız [4] ola. Ol âyet-i kerîme budur: *Ve kezâlike evħaynâ ileyke rûħâmin emrinâ, mâ kunte tedrî mâl kitâbu [5] ve lâ'l-îmânu ve Lâkin ce'alnâhu nûran nehdî bihî men neşâ'u min 'ibâzinâ, ve inneke le tehdî ilâ şırâṭın mustekîm(mustekîmin). [6] Şırâṭullâhillezî lehu mâ fî's-semâvâti ve mâ fî'l-ardi, e lâ ilâllâhi teşîru'l-'umûr ('umûru).*⁶²¹

[7] Âhır rivâyetde geldi ki kırk gün mütevâliyyen her gün şabâh namâzından soñra on birer kerre bunu okuyan [8] kimseniñ tabî'atı kemâl mertebe kavî oler ve 'ilm-i şerîfi asânlık ile taħsîl ider. [9] *Bismillâhi'r-raħmani'r-raħîm, Fe fehhemnâhâ Süleymân, ve kullen âteynâ ħükmen ve 'ilmen ve seħħarnâ me'a Dâvude'l-[10]cibâle yusebbihne ve't-tayr (tayre), ve kunnâ fâ'ilîn(fâ'ilîne).*⁶²² Yâ hayyu, yâ kâyyûm, yâ zeyye'l-celâl ve'l-ikrâm, yâ Rabb [11] Mûsâ ve Hârûn ve yâ Rabb 'Îsâ ve yâ Rabb İbrâhim ve

⁶²¹ Şûra suresi 52-53. âyet: "Ve işte böylece sana emrimizden bir ruh (Kur'ân-ı Kerim) vahyettik. Ve sen, kitap nedir ve imân nedir bilmiyordun. Ve lâkin O'nu "nur" kıldık. Kullarımızdan dilediğimizi O'nunla hidayete erdiririz. Ve muhakkak ki sen, mutlaka Sıratı Mustakîm'e hidayet ediyorsun (ulaştırıyorsun). O Allah'ın yolu ki, göklerde ve yerde ne varsa Kendisininidir. (Bütün) emirler (işler) Allah'a seyredir (döner), değil mi?"

⁶²² Enbiyâ suresi 79. âyet: "Böylece onu (bu hükmü), Süleyman (a.s.)'a anlattık. Ve hepsine hikmet ve ilim verdik. Dâvûd (a.s.)'la beraber tesbih eden (etsinler diye) dağları ve kuşları musahhar (emrine amade) kıldık. Ve (bunları) yapan, Biziz."

İsmā'îl ve İshâk ve Ya'kûb ve'l-isbât [12] Ve yâ Rabb Muḥammed ḥâtmü'l-enbiyâ' şalavât Allâhu te'âlâ 'aliyye ve 'aleyhim ecma'in. *Allâhümme ekrimni bi-nûri el-fehmi* [13] *veh-fazni bi-nûri el-vahmi ver zıknâ el-'ilme ve'l-hükmete ve'l-Kur'ân yâ kâziye el-ḥâcât ve yâ mucîbe* [14] *ed-da 'vât akzi hâceti ve ekrimni bi envâ' el-'ulûmi ve'l-ḥayrâti bi-rahmetike yâ er-rahame'r-râḥimîn*⁶²³

[15] Ve daḥi bu du'âyı günde üç kerre okuyan kimse okuduğunu ve diñledüğünü ve işitdiğini unutmaya: [16] *Allâhumme ic'al nefsi muṭme'inneten tû'minu biliḳâ'ike ve taḳna'u bi'aṭâ'ike ve tarza bi-ḳazâ'ike*⁶²⁴ [17] muşâbiḫi şerḫinde mezkûrdur.

61b

[1] Ve daḥi ḳuyuya düşüp murdâr iden şeyler iki nev'idir. Bir nev'i şuya düşcek görünmez: [2] şarâb ve iki tamlâ ḳan ve iriñ ve insân yetmeyen ḥayvânâtın pulları gibi. Bunlardan [3] ḳuyuya tamlasa ḳuyunun şuyı çekmedikçe pâk olmaz. Bir nev'î daḥi şuya düşecek [4] görünür. Anlar da üç kısımdır. Evvelki, fâre ve serçe ve şıgırıcık ve büyüklüğü bunlara beñzer [5] ḥayvânâtdan biri ḳuyuya düşüp ölse yigirmi ḳoğadan otuza varınca çekmek lâzımdır. [6] Yigirmi vâcib, ziyâdesi müsteḥabdır. İkinci nev'î gögercin ve tavuḳ ve kedi ve ördek [7] ve büyüklüğü bunlara beñzer ḥayvânâtdan biri düşüp ölse kırık ḳoğadan altmışa [8] varınca çekmek lâzımdır. Kırık vâcib, mâ'adâsı müsteḥabdır. Üçüncü nev'î, koyun [9] ve kelb ve şıgır ve at ve insân ve büyüklüğü bunlara beñzer ḥayvânâtdan biri düşüp [10] ölse ḳuyunun şuyun bütün çekmek lâzımdır. Lâkin bu üç kısım ḥayvânâtdan biri [11] düşüp şişe veyâ tağılsa ḥattâ fâreniñ ḳuyruğı daḥi bölünse ol ḳuyunun [12] cümle şuyunu çekmek gerekdir ki pâk ola. Amma ḳuyunun gözi olup çekmek ile [13] şu dökünmese ol ḳuyunun şuyı ne miḳdâr idüğünü taḥmîn idicilerden iki 'âdil [14] âdem taḥmîn idüp ol miḳdâr şu çekmek lâzımdır. Yâḥud ol ḳuyudaki şuyun [15] derinliği ve enliği ḳadar çukur ḳazup kireç ile içini şuvayup soñra ol ḳuyunun [16] şuyun çeküp aña dökeler. Çukur taldıḳda ḳuyı pâk olur. Yâḥud İmâm Muḥammed ḳuyı [17] üzre iki yüz ḳoğa çekeler, üç yüze varınca Ḥudâ'ya ve kâfî ḥacı ḳatında aşu olan [18] taḥmîn ile 'amel itmektir. Ve daḥi bir ḳuyunun içinde fâre gibi ölmüş ḥayvân bulunsa [19] düşdüğü günü bilmeseler,

⁶²³ Allah'ım ilmin nuruyla beni şereflendir. Kur'an'ın ilim ve hikmetini bana ver. Hacetleri gören Allah, duaları işiten Allah benim hacetimi gör ve duamı işit. Beni güzel konuma getir. Beni güzel konuma getir ve faydalı ilimlerle beni ödüllendir ve hayır yapmam için bana yol göster. Sen rahmanların en rahimisin.

⁶²⁴ Allah'ım yüreğimi serin tut. Beni ahirette senin yanında duran, senin cömertliğine ve güzel sıfatlarına iman eden, senin kazalarına razı olan kullarından eyle. .

şişmemiş veyā dağılmamış daği olmasa ol kuyudan abdest [20] alup namāz kılanlar bir gün bir gicelik namāzlarını döndereler. Ol hayvān kuyuda iken [21] ol kuyunuñ şuyı ile her ne yudular ise tekrār anları pāk şu ile yumağ lāzımdır.

62a

[1] Ve eger düşen hayvān şişmiş veyā dağılmış olsa üç gün ve üç gicelik namāzlarını dönde[2]reler. Ebū Hanīfī katında, İmāmīn katında kuyuda bulunduğu zamānda birüsini döndereler. Andan [3] öğürdilerini döndermek vācib degildir. Ve ol şu ile yunanları tekrār pāk şu ile yumağ [4] lāzımdır. Ve daği kuyuya düşen necis kuyudan çıkarmayınca pāklanmaz. Ve koğadab murād orta [5] koğadır. Murdār kuyı pāklemek murād itdikde evvel necisi çıkarup soñra zıkr olunan ‘aded [6] üzre ol kuyunuñ şuyunu çekeler. kuyunuñ şuyın çekerken en soñraki koğa çekilüp [7] tamam olıcağ. Ol kuyı ve etrāfı ve şuyı ve koğası ve ipi ve çekenin elleri pāk olur. [8] Ve daği her kankı hayvān ki kuyuya düşüp diri çıksa ol hayvānıñ içdigi şuyun [9] artuğını nazar olunur. Eger artuğı pāk olup ve üzerinde necāset yok ise ol [10] kuyunuñ şuyı pākdir, çekmek lāzım degildir. Ve eger üzerinde necāset veyā artuğı [11] murdār olup şu ağızına degdiyse kuyunuñ şuyı murdār olur. Ol şuyı bütün [12] çekmek gerekdir. Ve’l-hāşıl necāset-i ğalīzdir ki insānıñ aqıcı kanı ve şarāb [13] ve hınzır eti ve humār bevli ve kelb ve tavık ve kaz ve ördek tersi gibi. İkinci necāset-i [14] hafıfedir ki eti yenen hayvānātıñ bevli gibi. İmām-ı A‘zam ile Ebu Yūsuf katında, İmām [15] Muḥammed katında pākdir. Ağ ve kağıt ve humār bütün tırnaqlarıñ, öküz ve koyun ve keçi [16] gibi çatal tırnaqlarıñ tersleri İmām-ı A‘zam katında necāset-i ğalīzdir. İmāmīn [17] katında necāset-i hafıfedir. Gerek necāset-i ğalīz gerek necāset-i hafıfa kuyuya düşcek [18] murdār olur. Şuyun bütün çekmek lāzımdır.

62b

Bu sayfa boştur.

63a

[1] Bāb-ı tekbīr-i teşrīk vācibdir. Namāzı cemā‘at-i müsteḥibe ile kıilup şehirde muḳīm olanlara [2] ve yalnız kılanlara ve misāfir cemā‘atine ve köylerde cemā‘at ile kılanlara ve ‘avratlar cemā‘atine tekbīr-i [3] teşrīk vācib degildir. Zīrā ‘avratlar cemā‘at olması mekruhdur. Lākin misāfir qurbān [4] bayramı ‘arefesi gününde şabāh namāzından soñra muḳīm olsa yāhud misāfir muḳīm [5] teşrīk diyü eti kurutmağa dirler. Zīrā

‘Arabiñ ‘adetindendir qurbān etlerini kurutmak [6] anıñ için bayrāmdan soñra üç güne eyyām-ı teşrīk dirler. Tekbīr-i teşrīke bi’l-ittifāk [7] ‘arefe günü şabāḥ namāzınıñ farzından soñra başlanur. Her bir farīza namāzları ardınca [8] birer tekbīr idüp İmām-ı A‘zam katında bayrām günü ikindi namāzında tamām olur. İmām [9] Ebū Yūsuf ve İmām Muḥammed katında eyyām-ı teşrīkiñ āhirinde ya’nī bayrāmıñ dördüncü günü [10] ikindi namāzınıñ farzından öñde. Pes imdi İmām-ı A‘zam’a göre sekiz vaqit [11] namāzda tokunur. ‘Amel-i imāmīn kavlı üzeredir. Ya’nī yigirmi üç vaqit farzın ardınca [12] Allāhu ekber Allāhu ekber lā ilāhe illallāh u Allāhu ekber Allāhu ekber velillāhi’l-ḥamd demek vācibdir. Bu tekbīri [13] cehd ile ideler. Lākin def’-i şavt ile itmeye. Zīrā mekrūhdur. Belki bir ‘adeddir. Ve eger eyyām-ı [14] teşrīk tekbīrini unudup itmese mescidden çıkmazdan evvel tezekkür eylese ‘avdet [15] idüp tekbīr ideler. Eger mescidden çıkadan soñra tezekkür iderse ‘avdet itmeye. Lākin [16] cemā‘at tekbīr ideler. Ve daḥi eyyām-ı teşrīkde bir vaqit namāz fevt olsa ol namāzı [17] ol eyyāmda każā iderse tekbīr eyleye. Ve eger imām selām virdikden soñra tekbīr itmezden [18] evvel abdesti bozulsa tekbīr ide. Ve kāyede meşūrdur. Ve eyyām-ı teşrīkde [19] tetavvu’ kılan, farz kılan kimseye iktidā eylese tabi’atiyle tekbīr itmek lāzımdır. [20] Ve mesbūk olan kimse bi’l-icmā’ mā-sabaķı edādan ferāğat itmese nice tekbīr eylemez. [21] Amma kaşd ile tekbīr eylese namāz fāsıd olmaz. Ve eger sehiv ile iderse

63b

[1] sehiv-i secde lāzım olur. Kaynede (?) mezkūrdur. Ve daḥi Müslim ve hür ve muķīm olanlardan [2] üzerlerinde şıdķ-ı fiṭre vācib olanlara qurbān bayrāmında kendi nefsi için qurbān [3] itmek vācibdir. Küçük ođlu ve kıızı için vācib degildir. Meger mālları ola İmām-ı [4] A‘zam ve Ebū Yūsuf katında şabbi ğanīniñ malından anası yāḥud vaşiyisi qurbān ideler [5] eşşah olan budur. Ve ol qurbāndan şabbī yedügi kadar yiyüp bāķısı ile ‘aynı [6] müntefi’ olanları şatun alalar. Ve daḥi bu qurbānı itmeniñ evvel-i vaķti bayrām [7] günü şabāḥ namāzınıñ vaķti girincedir. Āḥir vaķti üçüncü gün güneş batıncadır. [8] Şehirde olanlara imām bayrām namāzını kılmayınca qurbān itmek cā’iz degildir. Zīrā [9] ehl-i Mışır ḥaķķında qurbānıñ ol vaķti bayrām namāzından soñradır. Amma köylerde namāzdan [10] evvel hemān vaķt girince boğazlamak cā’izdir. Zīrā ehl-i Qureyye ḥaķķında qurbānıñ evvel [11] vaķti şabāḥ yeri ağarmasıdır. Ve daḥi i’tibār-ı qurbān itdiği mekānidir. Ḥatta qurbān [12] ... şehirde qurbānı köyde olsa

namāzdan evvel boğazlamak cā'izdir. [13] Amma kendi köyle olsa şehirde kırbānı boğazlamak cā'iz degildir. Ve eger bayrām günü [14] bir māni' olup namāz kılmasına zevāl olmayınca kırbān boğazlamak cā'iz degildir. Ve üç [15] gün içinde kırbān olur. Amma evvelki gün itmek efdaldır. gice boğazlamak mekrūhdur. [16] Üç gündən şöıra ganīler kıyonuñ kıymetini fuķarāya şadaķa itmek lāzımdır. Eger kıyon [17] şatun alınmış olur ise de amma faķīr uzayup kırbān için kıyon alup üç gün içinde boğazlamasa şöıra kıyonu diri taşadduk itmek gerekdir. [18] Mes'elā, ve kırbān dört şeyden olur. Kıyon, keçi, şıgır, deve. Amma kıyon [19] ve keçi gerek erkek ve gerek dişi her biri bir kırbāndır. İki kışi şirket ile birini [20] kırbān itmek cā'iz degildir. Lākin deve ve şıgırda bir yā iki yā üç yā dört yā beş

64a

yā altı yā yedi kışi eştir. Aña bir kırbān itmek cā'izdir. Şol şart ile ki içlerinde [1] biriniñ hişşesi yedi bölükde bir bölükden eksik olmaya. Ammā sekiz kışi bir kırbān [2] itmek cā'iz degildir. Mese'elā mecūsiyle āteş-perest olanlarda şenevīler ki putlara [3] hāşā Tañrıdır diyü tapan müşriklerde ve müritlerde ve şol şabbī ve mecnūnlar ki ta'aķkul [4] idüp ve besmeleyi zabt itmeyüp ya'nī aħvāl-i zebhi icrāya ķādir olmaya zabtına [5] ve kesdirmege güci yetmeyenleriñ ve ķaşden besmeleyi terk idenlerin mezbuħları [6] harāmdır, yenmez. Ve kırbān yerine geçmez. Ve ķāyede meşūrdur. Zīrā besmeleyi zıkr itmek [7] İmām-ı Ā'zam ķatında vācibdir. Nisyān ile terk olunsa kırbān pākdir yenür. [8] Kıaşden terk olunca harāmdır yenmez. İmām Mālik ķatında besmele şartdır. Gerek sehven [9] ve gerek kıaşden terk olunca harāmdır, yenmez. İmām Şāfi' ķatında besmele sūnetdir. [10] Her hālde yenür. Zīrā pākdir. Pes imdi besmele ümmet ķatında her hālde hayvānı pāk ider. [11] Lākin hınzīr pāk itmez. Zīrā hınzīr u necāset 'aynıdır. Hatta hınzīrdan ğayrı [12] besmele ile boğazlanan hayvānıñ etinden dirhemden ziyāde bir kışiniñ üzerinde [13] bulunsa anıñ ile namāz kılmaq cā'izdir. Mes'elā kıyonuñ boğazında dört [14] şey vardır. Evvelki nefes aldığı boğurtlak. İkinci yemek ve şu yolu olan [15] kızıl tamar ve iki yanında kıan yolu olan şāh tamarlarıdır. bu dörtten üçi kesilmek [16] ile helāl olunur. Ol üç tamarın her kıanķısı olursa olsun. Lākin ikisi [17] kesilüp ikisi kesilmezse helāl olmaz. Mültekāda ve durerrde mezkūrdur. [18] Mes'elā bir yaşında keci ve altı aylık kıyon ve iki yaşında şıgır, gerek [19] kıara şıgır olsun gerek şu şıgırı olsun ve beş yaşında deve kırbān olur. [20] Pes imdi yaşları bu miķdārdan eksik olmaya veķāyede mezkūrdur.

64b

[1] Mes'elā boynuzsuz koyun ve iki huşyesi çıkmış koyun ve dişi koyun ve uyuz [2] koyunu kurbān itmek cā'izdir. Zīrā k̄ānı ve eti ve s̄ā'ir mefāşıdı tamāmdır. Lākin [3] gözsüz olsa yāhud bir gözi olmasa yāhud gayet ile ārik olsa yāhud [4] akşak olsa, boğazlayacak yere varmağa kādīr olmasa yāhud kulağının yā [5] kuyruğunun üç bölükden birinden ziyādesi kesilmiş olsa kurbān itmek [6] cā'iz degildir. Vekāyede meştürdür. Zīrā şülüş kalīldir kalīlde 'afv olunmuşdur. Amma [7] Tātār-ı hāniyyede ider fetvā şülüsden eksik kalīl ve şülüşden ziyādesi keşīr olmak [8] üzerinedir. Mes'elā kurbān boğazlayan adama boğazladığı kurbānın derisini [9] yāhud etinden virmek cā'iz degildir. Mes'elā kurbān 'ayıbsız iken, boğazlar [10] iken 'ayıblu olsa meşelā boğazlayanın buçağı doğunup gözi çıkırsa yāhud [11] boğazlamağa başar iken akşasa yāhud ayağı kırılrsa eger, ol hālde boğazlar [12] ise bi'l-ittifāk dürüstdür. Ve eger ol hālde birağup şoñra bayrām günlerinde [13] boğa(z)lar ise ihtilāfīdir. İmām-ı Ebū Yūsuf katında cā'izdir. Mes'elā kurbān için [14] alınan koyun ölse yāhud çalınrsa koyun şāhibi fakīr ise üzerine bedel [15] lāzım olmaz. Zīrā kendi kendine vācib itmiş idi. 'Aynı helāk olunca vācib [16] sākıt olur. Ve eger şāhibi gānī ise üzerine bedel lāzımdır. Bir koyun dañi [17] alup kurbān ide. Zīrā gānī olan kimse üzerine şer'en vācib eyledi aña [18] helāk olan koyunun 'aynı vācib degildir. Mes'elā iki adam kurbān için iki koyun alsalar yañılup biri birinin koyunını boğazlasalar ve rāzı [19] olsalar kurbānları dürüstdür. Üzerlerine zamān düşmez. Bu mes'eleler hūlviyyātda [20] mezkūrdur. Mes'elā kurbānda yigirmi beş ādāb vārdır. Evvelki koyun

65a

[1] semiz ola. İkinci, iri ola. Üçüncü, erkek ola. Dördüncü, ak yā kara ile qarışık ola. [2] Peygamberimiz 'aleyhi's-selāmın eylediği kurbānın ayakları ve karnı ve gözleri kara idi. s̄ā'ir [3] bedeni ak idi. Beşinci, noqşāndan sālīm ola. Altıncı, boynuzları uzun ola. [4] Yedinci, gözleri büyük ola. Sekizinci, bıçak evvelinden bilenmek gerek. Tokuzuncu, [5] bıçak ziyādesiyle keskin ola. Onuncusu, koyunı rüfekāyla duta. On birinci, koyunı [6] kıbleye qarşu döndere. On ikinci, koyunları biri birine göstermeye. On üçüncü, [7] eger başarabilürse kişi kurbānını kendüsi boğazlaya ve eger başaramazsa [8] yanında dura. On dördüncü, Bismillāh ve Allāh u ekber diyüp. On beşinci, bıçağı kuvvetlü [9] ola. On altıncı, aşağıdan yukarı çeke. On yedinci, gerdān kese, Bismillāh [10] ve Allāh u ekber diye. Zīrā mekrūhdur. On sekizinci, *Allāhümme*

*hezā minke ve leyke. En şelātī [11] ve nūsūki ve mahyāye ve memāti lillāhi rabbū'l-‘ālemīn, Allāhümme teḳabbel minni kemā teḳabbelet min ḫalīlek [12] İbrāhim ve Muḫammed ‘aleyhi’s-selām*⁶²⁵ demek. On toḳuzuncı, boğazlanāñ ḳoyunıñ [13] ızṭrābı sākin oluncaya beklemek. Yigirminci, şoğutmazdan evvel yüzme. Yigirmi [14] birinci, üç bölükden bir bölügi taşadduḳ itmek. Yigirmi ikinci, bir bölügi [15] hediye virmek. Yigirmi üçüncü, bir bölüğünü kendüye alıḳomaḳ. Ve eger ehl-i ‘ıyāl [16] ise cümlesini alıḳoya. Yigirmi dördüncü, yevm-i neḫriñ iptidā günü boğazlamaḳ. [17] Yigirmi beşinci, ḳoyundan çıkan şeylerden lāzım olmayanları yere gömmekdir. [18] Mes'elā ḳurbānıñ mekrūhları on üçdür. Evvelki, ḳurbān itmezden [19] evvel yūnini ḳırḳmaḳ. İkinci, südüni şağmaḳ. Üçüncü, hūr tutmaḳ. Dördüncü, [20] ḳoyunı yatırdıḳdan şoñra bıçaḳ bilemek. Beşinci boğazlamazdan evvel du’ā oḳumaḳ. [21] Altıncı ensesinden boğazlamaḳ. Yedinci başını bütün birden kesmek. Sekizinci,

65b

[1] aḳ ṭamara varınca kesmek. Toḳuzuncı, ehl-i kitāba boğazlamaḳ. Onuncı, gice boğazlamaḳ. [2] On birinci vaḳt-i evvelden teḫīr itmek. On ikinci, ḳuşurlı ḳurbān itmek. [3] On üçüncü, ehl-i ‘ıyāl olanlar ḳurbānıñ cümlesini taşadduḳ itmek. Mes'elā [4] ḳurbān itmek dört nev‘ üzeredir. Nev’-i evvel vācibdir. Aḫḫıyye ve keḫāret [5] nezr ḳurbānları gibi bi'l-‘özr terk iden kimse ‘āşī olur. Nev’-i şānī, [6] müstecdedir. Ol ‘aḳīḳa ḳurbānidir. ‘Aḳīḳa diyü şol ḳurbān dirler ki bir adamıñ [7] oḒlu dünyāya gelse iki ḳurbān idüp ve kızını dünyāya gelse bir ḳurbān idüp. [8] Lākin kemüklerini ḳırmayup her ā’zāsını bütüncü idüp aḫbābına ṭamām ide. [9] Eger ḡanī eger faḳīr ve kendi daḫi yemek cā’izdir. Ba’dehu kemüklerini cem’ idüp [10] bir yere defn ide. Peyḡamberimiz ‘aleyhi’s-selām “*El-‘aḳīḳa ḫaḳḳ ‘an el-ḡlām şātān [113] ve ‘an el-cāriyye şātān*”⁶²⁶. Ya’nī ‘aḳīḳa-nām ḳurbān erkek oladadan iki, kız oladadan [11] bir olmaḳ nābit ve lāyıḳdır, didi. Ve daḫi peyḡamberimiz ‘aleyhi’s-selām dünyāya teşrīf [12] eyledikde ebeveyni āyīn-i İslāmı icrā idemediklerinde, Resūl-i Ekrem şallīhü ‘aleyhi vesellem [116] ḳırḳına girüp ḫalka risālet ile teşrīf olduḳda, bi’z-zāt kendi nefsi-i [13] nefsi ve vücūd-ı laṭīfi için zebḫ-i ‘aḳīḳa buyurup ḫuḳūkuna ri’āyet [14] ve teḫīr ile ‘adem-i süḳūṭuna işāret itdi. Pes imdi bilindiḡi zebḫ-i ‘aḳīḳa [15] yedi günü tecāvüz itmek ile sāḳıṭ olmayup müddet-i ‘ömürde her ne maḫalde zebḫ [16] ve fedā olunur ise cā’iz

⁶²⁵ Benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölüm Allah’a aittir. Allah’ım İbrahim’i (A.S.) ve Muhammed’i (S.A.V.) dostun olarak kabul ettiḡin gibi beni de kabul et. Amin.

⁶²⁶ “Yeni doğan erkek ve kız çocuḒu için akika kurbanı.”

imiş. Ve daği mezbahayı yaturmazdan evvel “*Allāhümme [17] heza ‘aķīkatü fülānīn fülān dümāhü bidemihi ve leħmihü bileħmihi ve ‘azmihā bi’azmihi [18] ve cildühā bicildihi ve şa’ruhā bi şa’rihi, Allāhümme-celnā fedāen lābnī mine’n-nār*”⁶²⁷ diye.

66a

[1] Yā Allāh bu řāt mezbūħa falānīn ‘aķīķasıdır. Yā’nī ebeveynden her kim zebħ iderse [2] kendi ismini ve velediniñ ismini zıkr eyleye ve diye kim, bu ‘aķīķanıñ ħanı veledin [3] ħanı muķābilesindedir ve eti eti muķābilesindedir ve kemigi kemigi muķābilesindedir ve derisi [4] derisi muķābilesindedir ve ħolları ħolları muķābilesindedir. Yā Rābb bu ‘aķīķayı [5] benim filān veledimiñ nār-ı caħimden ħalāřına ve ‘azāb-ı elīmden necātına fedā eyledigimdir. [6] Amma bu ‘aķīķa ħurbānı İmām Şaffī ħatında sünnettir, İmām Aħmed ħatında vācibdir. Eger [7] ‘aķīķa ħurbānı boğazlamadan evlād vefāt iderse āħiretde řefā‘at itmez didiler. [8] Delilleri, “*(Küllī) ħulām mürtehenü bi’ aķīķa*”⁶²⁸ ħādīř-i şerifdir. Ve bu ħādīř ümmet-i Muħammed-i řeyn’iñ [9] iki vech üzere ma’nā virdiler. Vech-i evvel, budur ki ħulām ‘aķīķası ‘indinde yed-i mürtehene [10] merħün ve mecūs olan řey gibi merħün ve mecüsdür. Pes imdi rāħın mürtehene [11] evdādin itmeden yed-i mürtehene olan řey ile intifā‘ı mümkin olmadığı gibi güzellik [12] bā‘iř-i selāmet-i veled olan ‘aķīķa-nām ħurbānı veled iħün zebħ ve fedā itmeseñiz [13] āfād ve ekdārdan maşün ve ředā‘id-i ħarħ-ı ħaddārdan maħfūz olup evebeyn [14] anıñ řer’ī mürüvvetin ħörmek ve keremin ħörmek müteřavvūr degildir, dimek olur. [15] Vech-i řānī evlādın ‘uķbāda olacağı istiħfār ve řafā‘ati ebeveyniñ ‘aķīķasına mevķūf [16] ve ta’līķ olunmuşdur. Pes imdi ebeveyni, velediniñ ‘aķīķa boğazlamış olduğı ħāldde [17] veled vefāt iderse ‘uķbāda ol veled ebeveynine řefā‘at itmese gerekir, dimek olur. [18] Ümmet-i Muħammed-i řeyn’iñ itdigi iki tevcīħ-i beyāndan evvelki vech-i ercaħ olmağın añı bizim imāmımız [19] aħz eyledi. İkinici vechi İmām Ahmed aħz ehleyüp ‘aķīķa vācibdir itmedikde veled, ebeveynine [20] āħiretde řefā‘at itmez, didi. Nev’-i řālīř nāķlidir. Ya’nī rızā’en-lillāħa ħurbān idüp

66b

⁶²⁷ “Ey Allah’ım, bu filanın akika kurbanıdır. Bu kurbanın kanına karşı filancanın kanını ve etine karşı etini sana takdim ediyorum. Kemiklerine karşı kemiklerini, derisine karşı derisini, saçlarına karşı yününü takdim ediyorum. Ey Allah’ım bu kurbanı filanca oğlumun cehennemden kurtulması için fidye olarak kabul et.”

⁶²⁸ “Her çocuk, akikası karşılığında rehindir.”

[1] fuḳāraya virmek ve ecirini mevtāsiniñ rûhuna gerek heba itsün ve gerek itmesün câ'izdir. [2] Nev'-i râbi' ḥarâmdır. Ol ma'şiyet için olan ḳurbândır. Bismillâh ile boğazlanur ise [3] daḥi necesdir, ekli ḥarâmdır ve isrâfdır. Hudâniñ rızası için degildir. Ol ḳurbânı [4] idenler ḥaḳḳında 'ulemâ ihtilâf itdiler. Ba'zılar küfrine ve ba'zılar 'isyânına zâhib oldılar. [5] Meşelâ manşib olub ḥil'at giydikde itdikleri ḳurbân yâhud manşib olup [6] tehniye ḳatında itdikleri ḳurbân ve Ka'be'den yâhud manşibdan âdemi geldikde yüzine [7] ḳarşu veyâ sulṭâna veyâ vüzerâya ḳarşu itdikleri ḳurbân ve binâ itdikde temel taşı [8] üzerinde ve gemi binâ itdikde ve gemi inerken olunan ḳurbân ve bir eve taşındıkda [9] cinler eziyyet itmesün diyü olunan ḳurbân ve ayazma başlarında ulu ağaclar dibinde [10] itdikleri ḳurbân ve tâ'ün gider diyü ḳoyunu ev içinde birkaç def'a dolandırup [11] itdikleri ḳurbân bunuñ emşâli olan ḳurbân ḥarâmdır, necesdir. Putlara ḳarşu [12] zebḥ olunan ḳurbân gibidir. Ḥarâmdır, eti necesdir. Her kim bunları 'ibâdet niyyetine [13] itmiş olursa tecdîd-i imân ve tecdîd-i nikâḥ lâzımdır. Ve eger 'ibâdet niyyetinde itmeyüp [14] 'âdete binâyen itmiş olur, ḥarâmı mürtekib olur. Ḥayvân isrâf ve ekli ḥarâmdır, [15] yenmez ve üleşdirilmez. Fetvâ-yı Tâtâr ḥâniyyede meşûrdur.

67a

[1] Ve daḥi Naşîḥatü'l-mülûk-nâm kitâbında yazar ki tâ'ife-i nisâ' on bölükdür. Toḳuzu ehl-i [2] nârdır, biri ehl-i cennetdir. Bir bölügi ḥınzîr şıfâtlıdır ki ḥelâl u ḥarâmı aramayup leyl u nehar [3] yemege ve içmege mâ'ıldir. İkinci, meymûn şıfâtlıdır ki giyüp ve ḳuşanup düzünür. Ecnebiyye [4] olan ere görünmege uzanur. Üçünci, kelb şıfâtlıdır ki erinden na'mus gördükde ezilüp [5] büzülüp tabaşbuşlar ider. Na'mus görmedikde ḥarb idüp ezâya ve cefâya başlar. Dördünci, ḥayya şıfâtlıdır ki erine ve ḡayrıya büyüklenüp lisâniyla incidir. Beşinci, ḳatır [6] şıfâtlıdır ki kendini beğenüp medḥ ve ögünmege mâ'ıldir. Altıncı, 'aḳreb şıfâtlıdır ki [7] nemmâmlık idüp ezâya ve cefâya ve tekdîd itmekdir. Yedinci, dilgü şıfâtlıdır ki eri geldikde [8] nâzlanup siñek gibi vızlayup âh u enîn ile erini bî-ḥuzûr ider. Sekizinci, [9] fâre şıfâtlıdır ki zaḥîre-yi ḡayrı eve taşır ve ḥalka taḡıdır. Toḳuzuncı, [10] ḳarḡa şıfâtlıdır ki düḡünlere ve tehniyelere ve seyirlere gider ki zârına ezâ ve cefâ [11] ve sitekler ider. Ammâ ehl-i cennet ḳoyun şıfâtındadır ki erine itâ'at ider ve 'ilm-i ḥâli [12] öğrenmege raḡbet ve sa'y ider ve âḫiret tedârikinde olur. Böyle ḥâtûn sa'âdet dârında [13] irdigine

“*Rabbenā ātina fi ’d-dünyā ḥāseneten ve fi ’l-āḥirati ḥāseneten ve kınā ‘azābe ’n-nār*”⁶²⁹ ayet-i [14] kerimesi delıldir.

67b

[1] Daḥi tā’ahhül-i murād iden er yigirmi altı şaftı cem’ itmiş ‘avratı bulup ala. Evvelki, dīndār ola. Zīrā [2] dīni za’yıf olan ‘avratıñ cevriñe taḡ taḥammül idemez. Eger dīn bilmez ise ḡāyet ile müşkil olur. [3] Zīrā mükellef yanında dīn ve imān vaşf olunsa ḥātūn, ben bunları bilmem yāḥud bilmedim dise taḡlīdi [4] bozulup, kāfire olup erinden boş olur. Ben şaft-ı İslāmı bilmem, dīn-i ümmet tekfīr eyledi. Şems [5] ümmet-i ḥulvānı, şaft-i İslāmı bilmem. Dīn, kimseniñ dīni ve şalātı ve şavm ve ‘ibādeti ve tā’āti [6] ve nikāḥı yoḡdur. Evlādı, veled-i zinādır, didi. Bir müslim, şabiyye kıızı nikāḥ etse bāliḡ olduḡda [7] imānı ḡalbiyle ve lisānıyla beyān idemese ‘aḡlında ḥiffet ve noḡşān da olmasa erinden ḡalāḡ-ı bāyin ile [8] boş olur. Zīrā bāliḡ olduḡda ebeveynine tabi’yyatdan çıkar. İmām Muḥammed aña mürtedde tesmīme eyledi. [9] Bir ādem Naşrānī yāḥud Yahūdī kıızı alsa, aña şorsa dīnini, bilmese, erinden boş olur. Zīrā [10] ehl-i kitābdan olmamış olur. Ey ‘āḡil bir kāfire ‘avrat kendi dīnini bilmemek ile erinden boş [11] olunca ‘acabā Müslümānlıḡ da ‘vāsı idüp dīnini bilmeyeniñ ḡālī nedir fikr ü inşāf eyleye. İkinci, [12] ḥüsn-i ḡulḡ şāḡibi ola. Resül-i Ekrem şallallāḡü ‘aleyhi ve’s-sellem zamānında bir ḥātūn, eri evine geldikde ḡarşulayup [13] “Ey benim evimiñ seyyidi merḡāba” diyüp, ridāsın alup, pābucın çıkarup teveḡḡurlar idi. Ve eger maḡzūn [14] görür ise ḡüznüñüz eger āḡiret için ise Ḥudā-yı müte’āl artursın ve eger dūnyā için ise ḡalāş eylesün, [15] dir idi. Peyḡamberimiz ‘aleyhi’s-selām, “Benden aña selām götüreñ, Ḥudā-yı lem-yezel aña şehīdiñ yarım şevābını virdi.” [16] didi. Pes imdi böyle ḡüsn-i mu’āmele iden ḥātūn bu devlete nā’ıl olsa gerekdir. Ve yine Resül-i Ekrem [17] şallallāḡü ‘aleyhi ve’s-sellem, “Bir ḥātūn Ḥudā’dan şevāb ricāsıyla erine ḡüzel ḡizmet idüp ve her yaramaz lafına [18] şabr eylese ḡazā ve cihād şevābına nā’ıl olur.” didi. Şerḡ-i şer’a mezkūrdur. Üçüncü, ḡüzel ola. [19] Lākin ḡüzeli mālı için almaya. Zīrā peyḡamberimiz ‘aleyhi’s-selām, “Her kim bir ḥātūnı mālı ve cemāli için alursa [20] aña mālı ve cemāli ḡarām olur. Ve eger dīni için alursa Ḥudā-yı müte’āl anı ḡātūnuñ malı [21] ile rızıḡlandırır.” didi. ‘Ulemādan Aşma’ī ḡazretleri didi ki, ḡāyet ile bir dilber ḡātūn, bir yaramaz çirkin

⁶²⁹ Bakara suresi 201. ayet: “Rabbimiz! Bize dūnyada da iyilik ve, ahirette de iyilik ver. Bizi ateş azabından kuru.”

68a

[1] erine didi ki, “Benim ile sen lutf-ı Hağ ile cennete gireriz.” Eri aña eyitdi, “Neden bildin?” didi. Hātūn eyitdi, [2] “Ben seniñ gāyet ile yaramazlığına şabr eyledim. Şābiriñ yeri cennettir, sen de benim dilberligimden Hudā’ya şükr [3] itdin, Şākiriñ yeri cennettir.” didi. Dördüncü, toğurucu ola. Hudā-yı müte’āl-i mürselini vaş [4] u medh hakkında ... bi’llāh ve leğad erselnā rusulen min kablike ve ce’alnā lehum ezvācen ve zurriye⁶³⁰ [5] ya’nī taḥḳīk biz ‘azīmü’ş-şān ḥabībim Ahmed ve resülüm yā Muhammed, senden evvel resüller gönderdik ve anlar için [6] hātūnlar ve zürriyetler kıldık, diyü zürriyet ile minnet eyledi. Beşinci, bākire yāhud şeyyibe-i şāliḥa ola. [7] Zīrā insān üç bölükdür. Biri erine dostdur, biri de düşmāndır, biri de yā dost yā düşmāndır. Eger bākire [8] ise göñli ve muḥabbeti erine olup vefādar olur. Ğayrıya iltifāt itmez. Eger yetimli şeyyibe ise [9] vefāsızdır. Eriniñ mālını yir ve yidirir. Evvelki, eri için ağlar. Yetimsiz şeyyibe ise soñraki eri kendüye [10] hoş gelür ise dostdur. Evvelki eri hoş gelür ise düşmāndır. Resül-i Ekrem şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem, [11] “Kişi taqvādan soñra şāliḥa hātūndan ḥayırlı fā’ideye nā’il olmadı.” diyü buyurdi. Ve yine buyurdi [12] Beş kişiye cennete girmege zāmin olurum. Evvelki, şāliḥa ve erine muḥabbi olan hātūn. İkinci, vālideynine [13] muḥabbi olanlara. Üçüncü, hac yolunda vefāt idenlere. Dördüncü, güzel hūylı olanlara. Beşinci, [14] rızā’ullāh mescidde ezān okuyanlara Tenbīhü’l-Ġāfilīn⁶³¹’de meşūrdur. Altıncı, hürrem ola. Zīrā ekşerī [15] cāriye ḥayāsız olur. Ve geçinmesi āsān ola. Ve ḳanā’t idici ola. Selef hātūnları her şabāḥ [16] erlerine zinhār bizim için ḥarāmıdan kesb itmeyiñiz, biz ne ile olsa geçinüriz. Zīrā bizim bedenimiz ateşe [17] taḥammül itmez. Dünyā ihtiyācı gelür geçer. Bize āḥiret gerekdir, dirler idi. Resül-i Ekrem şallallāhu ‘aleyhi [18] vesellem leyl-i mi’rācda ehl-i cehennem baña ‘arz olundu, ḫā’ife-i nişādan çoğını cehennemde gördüm. [19] Ḥikmetinden su’āl olundu. Zīrā etleri altūn ve gümüş ve incü ve boyalı libās ‘ibādāt u tā’atden [20] kendülerini alıḳoymuşdur, didi. Ve lisānıyla eziyyet iden ‘avratıñ lisānı ḳiyāmet gününde yetmiş [21] arşun olup rüsvā-yi ‘ālem olmağ için ardına bağlansa gerekdir. Şerḫ-i Şer’a’da mezkūrdur.

68b

⁶³⁰ Ra’d suresi 38. ayet: “And olsun ki senden önce de resuller gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik.”

⁶³¹ Ebu Leys Semerkandi’nin fıkıh, ahlak ve tasavvuf ile ilgili konularda yazmış olduğu bir eser.

[1] Ve erinden yaşı ve mālî az ola. Zîrâ hâtûniñ hayırlusı harâmdan pek şaķınup ve şehveti çok [2] olup eriniñ emrini tîzce edâ idici ve muṭî' olandır. Ve boyı erinden kısa ola. Ve nesebi [3] pāk ola. Ve eriniñ nesebinden aşıağı ola. Zîrâ kişi-zāde azmaz dimişler. Ve nesebi koca[4]niñ nesebinden 'āla olunca emrine imtişāl ve nehyinden ictināb itmeyüp helāka belki la'nete bā'iş [5] olur. Ve edebde ve hūlķda ve veri'de ve cemālde erinden ilerü ola. Ve hūsn-i mevlā havfindan ola. [6] Fużalādan Eşma' der ki, bir gāyet ile hūsnedār 'avratıñ ziyādesiyle çirkin ve yaramaz bir eri [7] var idi. Ol 'avrata "Seniñ gibi dilber böyle yaramazın ehli olmağa rāzı mısın?" didim. Cevābında [8] haṭā itdiñ, diyü beni 'itāb eyledi. Zîrâ benim bu erim Hudā-yı müte'al katında bir sevābı olup beni aña [9] Hudā-yı lem-yezel 'ivaż virmiş ola. Yāhud bende bir günāh ola da bu erimi dünyāda günāhıma kefāret [10] itmiş ola. Her hālde Hudā-yı müte'aliñ hikmetine rāzıyım, diyüp beni elzām ve eskāt itdi, [11] didi. Ve eriyle melā'ib idici ola ve sahiyye ola ve hizmeti güzel ola ve mevt-i müste'idde ola. [12] Zîrâ 'avratıñ şālihalığına 'alāmet dilberliği, Hudā'dan kōrkmaķ, devleti kanā'at, altun ve gevher [13] taķmaya, harâmdan ziyādesiyle şaķınma, 'ibādet-i farzdan şoñra erine güzel hizmet itmek, [14] kaşd-ı ölüme hāzırlanmaķ, murādı ahiretde cennete tedārik görmektir, didiler. Hātım[15]ü'l-Aşam bir gün hātünuna, ben sefere gideceğim, ne miķdār zaḥîre istersin, didi. Hātün, yaşaya[16]cağım kadar zaḥîre koy, didi. Hātım el-Aşam, ne kadar yaşarsın, didi. Ben ne bilim, didi. [17] Hātün, eyitdi: Benim rızķımı, sağılığım ve 'ömrüm bilene işmarla, didi. Hātümü'l-Aşam, bir şey [18] kōmayup gitdi. Ba'zı 'avratlar bu hātūna şordı: Eriñ Hātım saña ne kadar zaḥîre koydı? [19] Hātün cevāb virdi ki: Benim erim rızķ yiyicidir, rızķ verici degildir, diyüp cümlesin [20] ilzām ve eskāt eyledi. Şerḥ-i Şer'a'da mezkūrdur. Ve gözleri ve kaşları ve saçları [21] siyāh ve çok ola. Ve gözleri büyük ola. ve Levni beyāz ola ve mehri az ola. Zîrâ

69a

[1] nikāhı çok olanıñ zabṭı güç olur. Pes imdi şol hātūnuñ cān-ı ğafletten uyanup [2] ve şevķ-i canāna boyanup ve hükmi şer'-i Kūr'āna ve hadîş-i fahr-i cihāna ve kaf-ı nü'māna ṭayanup[3] yigirmi altı şifātı cem' idüp koyun mişāliñe koyun kadar semiz olsa ol kadar bāb yürür [4] ve yılda birkaç kerre maḥşül virir. Yabāne ilkāa oluncaķ bir şey olmaz. Böylece ma'lūm olan hātün [5] ahiretde Fāṭmaü'l-Zehrā ve Hadiceü'l-kübāra ve 'Aişe-i hamrā ile görüşe ve şefā'atlerine [6] erişe. Cennet sultānlığı ile merāmlarına kāvışa.

69b Bu sayfa boştur.

70a 152

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

- 1 Ey zeyn-i ziyādār-ı felek 'āli ķebābıñ
 Hūrşid-i dıraḥşān kılan rūşen-yābıñ
 Olurđı ciger şu'le-i envār-ı ķebābıñ
 Ey şem'-i şafā olmasa yüzüñde niķābıñ
 Pervāne gibi ayı günü yandıra tābıñ
- 2 Hāmuşker olan nazarda da'vāyı bıraķsıñ
 Kānūn-ı muḥabbetde fenā varını yaķsıñ
 Bī-şübhe nazār-gāh-ı celāl pertev-i ḥaķsıñ
 Ey mażhar-ı Ḥaķ yüziñe her göz nice baķsıñ
 Her ķul mı irer ḥazretine 'ālī-cenābıñ
- 3 Ey hicr-i firāķıñla çeken ķayda tezelli
 Tebeşir-i mulāķāt-ıyla kıl rūḥa teselli
 Seyir-i cemāl-i feyz ile sen geldiñ maḥallī
 Yār aldı niķābını cihān tıldı tecellī
 Vuşlat demidir geçdi zamānesi ḥicābıñ

4 Zāhid-i şakrî dūzahı teshîrine hā'iz
 Erbāb-ı niyāz-ı âvn-ı Hudā 'āvfına lāhız
 'Uşşāk-ı vesīm nāşih-i geç-pend ile Cāhız
 orutma ögüş 'abdi tāmū ile vā'ız
 Havfin mı çeker 'aşka düşen cān 'azābıñ

5 'Aşq ehli alup bir mes'el kı1-ı şacıñdan
 Ta'līm-i fūnūn itdi bu tekmīl-i şacıñdan
 Dīl-i hataları kıldı bu taħsīn şacıñdan
 Yār okuyalı āyet-i tezyili şacıñdan
 Başımdan uçupdur heves-i ilm-i kitābıñ

70b

153

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

1 Hāıat gülşeninde gül de bülbül gibi dir hū hū
 amunuñ maşadı hadır gerek lā lā gerek lū lū

2 Gülistān-ı hüviyyetde ötüp hū hū diyen murgān
 Ne hū hū dir ne yū yū dir ne bū bū dir ne hem cū cū

3 Ma'ārif bağcesinde bülbülüm diyen hezār ammā
 Kimi 'a 'a kimi la la kimi şaraq⁶³² kimi ū ū

⁶³² şaraq: şa şa HD.

- 4 Bu keşret ‘āleminde sırr-ı vaḥdet bilmesi müşkil
Bilür ancak eḳālīm-i ḥakāyıkda gezen sü sü
- 5 Hayātī baḥr-ı ḥayyīñ sâhil-i pâyânı var şanma
Ne bu cū cūya ğū ğūveş de itseñ sū-be-sū nū nū

71a

154

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bir perī ruḥsāre dil aḳmış gider cūlar gibi
Şu çekildi çeşmim tufān hız aḳar şular gibi
- 2 Çġn-i kākūlleri ḥoş düşmüş kenār-ı cebheye
Oḳunur hep nāmelerde yazılan hūlar gibi
- 3 Tūrfe-cāzūdur kim itmiş biñ dili bir mūya bend
Çağrışup feryād iderler hep ferestūlar gibi
- 4 Yā nice şabr itsün ādem merd-i mānī dīdeye
Başbaşa çatmış baḳarlar çifte āhūlar gibi
- 5 Āftāb tal’atīñ ebkār-ı nazmın Vecdīyā
Ta’n ider āyīne-i ḥūrşīd-i meh-rūlar gibi

71b

155

Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

'Älemde ne dervīşe ne ħod-şāha niyāz it

Bir kār ki düşvār ola Allāh'a niyāz it

156

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ĥāl-i fülfüller ħayāli mūnis-i cān itmeden

Bir perī-rū dilber-i 'aṭṭār-ı sev bāzārı tūt

157

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Göñül bāb-ı zāhide beyt-i Ĥudādır ṭā'at isterseñ

Muḥaḳḳaḳdır ki bāb-ı cenneti ḥāṭır-şiken açmaz

SONUÇ

Klasik Türk edebiyatında henüz gün yüzüne çıkmamış birçok sanatçı ve eser bulunmaktadır. Mecmualar da bu sanatçıları ve eserleri bize tanıtan önemli türlerdendir. Adı sadece tezkirelerde geçen fakat bir divanı olmayan ya da oluşturduğu divanına henüz ulaşılabilen birçok şaire mecmualarda rastlamak mümkündür. Bu bakımdan Klasik Türk edebiyatının karanlıkta kalan yanları mecmualar sayesinde aydınlatılmış olur. Ayrıca, mecmualara seçilen metinlerin özelde mecmua müstensihinin, genelde ise içinden çıktığı toplumun edebiyat ve kültür anlayışını yansıttığı söylenebilir.

Çalışmaya konu olan mecmua, genel olarak Klasik Türk şiirinin ortak malzemesiyle oluşturulmuştur. Mecmuada yer alan şairler dikkate alındığında, mecmuanın 18. yüzyılda ya da sonrasında yazıldığını söylemek mümkündür. Mecmuada tespit edilen şairler şunlardır: Âşık Ömer, ‘Arzî Mehmed Dede, Ayânî, Bâkî, Belgrâdî, Beyânî, Câmî, Cihâdî, Erzurumlu İbrâhim Haqqı, Esrâr, Fehim-i Kadim, Fasîhî, Fazlî, Fitnat Hanım, Fuzûlî, Gelibolulu Âlî, Galib Eset, Hâfız Şeydâ Dede, Hâkî, Hâmî, Haşmet, Hayatî, Kabûlî, Kemâl ‘Ümmî, Lâmi’, Mâhî, Mâhir, Mustakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi, Neş’et, Nâbî, Necîbî, Nef’î, Nev’î, Revnak, Rûhî, Sadıkî, Selîkî, Şânî, Şem’î, Şemseddin Sivâsî, Şeyh Said Efendi, Vecdî, Veysî, Zâtî. Bu şairler, genellikle Divan şiiri geleneği çerçevesinde eserler ortaya koymuşlardır. Ancak Âşık Ömer gibi Âşık tarzı şiir geleneğine mensup bir şairin bulunması da dikkat çekicidir. Âşık Ömer Halk şairi olmasına rağmen Klasik şiir geleneğine yakın olan “kalem şuarası” diye tabir edilen grubun içine dahil edilmiştir. Çalışmada tespit edilen Âşık Ömer şiirleri de klasik şiir tarzında ve aruzla yazılmış şiirlerdir.

Mecmua, nazım türü ve şekli bakımından çeşitlilik gösterir. Yapılan inceleme sonucunda mecmuada en çok kullanılan nazım şeklinin gazel olduğu tespit edildi. Gazeller dışında muammes, tahmis gibi musammatlar da eserde önemli bir yer tutar.

Eserde ayrıca çeşitli şairlere ait naat ve münacat gibi nazım türleri de bulunmaktadır. Muhteva olarak bakıldığında mecmuada hem dinî hem de din dışı şiirlerin toplandığı görülmektedir. Mecmua, sadece nazım değil nesir türünde de metinler içermektedir. Bu metinlerde, “Fâl-ı Kur’ân” başlığı taşıyan metin hariç, başlık kullanılmamıştır. Mensur metinler muhteva olarak dinî öğretiler içermektedir. Bunlar kurban, namaz, oruç, kul hakkı, İslam’da kadın ve erkek gibi çeşitli dinî konularda bilgilerin verildiği metinlerdir. Mecmuada yer alan Kur’ân Falı, Cafer-i Sadıkî’ye ait falnâmenin bir nüshasıdır.

Kütüphanelerimizde bulunan sayısız mecmuada edebiyat tarihimizin hazineleri yatmaktadır. Yapılan bu çalışma ile bu hazinelerden yalnızca biri edebiyat dünyasına tanıtıldı. Çalışmanın en önemli sonucu Âşık Ömer ve Kemal Ümmi gibi şairlerin divanlarda yer almayan şiirlerine rastlamak oldu. Böylece edebiyat literatürüne yeni şiirler eklendi. Klasik Türk edebiyatı çalışmalarına daha çok katkı sağlamak için kütüphanelerdeki mecmuaların incelenmesi gerekir. Böylece yeni şiirlerin ya da şairlerin gün yüzüne çıkması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Ak, C. (2001) Bağdatlı Rûhî Divânı Karşılaştırmalı Metin, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.
- Akkuş, M. (1993) Nef'î Divânı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Aksoyak, İ.H. ve Arslan, M. (2018) Haşmet Dîvânı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).
- Altun, K. (1999) Gelibolulu Mustafa Âli ve Divânı (Vâridâtü'l-Enikâ), Özlem Kitabevi, Niğde.
- Ayangil, R. (2017) Türk Musikisi Tarihinde Yenikapı Mevlevîhanesi, Z Mevsimlik Tematik Dergi, S. 1, S.S. 378-391, İstanbul.
- Aydemir, Y. (2007). ‘‘Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler. Türkoloji Araştırmaları. S. 122-136.
- Bayrakdar, Y. (2017) Beyânî ve Tahmîsleri (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0463 Numaralı Yazma Eser-Transkripsiyonlu Metin-İnceleme), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Giresun.
- Bilgin, E. (2015) Devhatü'l-Meşâyih ve Zeyilleri (İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum.
- Bilkan, A. F. (2011) Nâbî Divânı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çaldak, S. (2014)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>, [Erişim Tarihi: 07.04.2019].
- Çavuşoğlu, M. (1991) İslam Ansiklopedisi C. 4, ‘‘Bâkî’’, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Çeçen, H. (1996) Fıtnat Hanım Hayatı, Sanatı ve Divanı (İnceleme-Metin), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya. Çiftçi, Ö. (2017) Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).

Devellioğlu, F. (2000) Osmanlıca-Türkçe Lugat, Aydın Kitabevi, Ankara.

Ercan, Y. (1991) “Seyyid Mehmed Emin Vahid Efendi'nin Fransa Sefaretnâmesi”, AÜ Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi: Otam, S.2, Ankara, S.S. 73-125.

Ergun, S. N. (1953) Âşık Ömer-Hayatı ve Şiirleri, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.

Gürbüz, M. (2012) Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz: Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Turkuaz Yayınları, İstanbul.

Gürbüz, M.

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3973>, Erişim Tarihi [30.03.2019].

İsen, M. ve Aksoyak, İ. H.,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>, Erişim Tarihi [30.03.2019].

Karasoym, Y. ve Yavuz, O. (2010) Âşık Ömer Divânı, Ocak Yayınları, Konya.

Karahan, A. (1996) İslâm Ansiklopedisi C. 13, “Fuzûlî”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kasır, H. A. (1996) Esrâr Dede Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Karşılaştırılmalı Metni, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum

Köksal, F. (2012) Şiir Mecmuaları Önemi Ve ‘Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi’ (Mestap) Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Haz: Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Turkuaz Yayınları, İstanbul.

- Kurtoğlu, O. (2017) Zâtî Divânı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).
- Kut, G. (1986) Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi C. 6, “Mecmua”, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Küçük, S. (2015) Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Külekçi, N. ve Karabey, T. (1997) Erzurumlu İbrâhim Hakkı Divânı, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- Levend, A. S. (2014) Türk Edebiyatı Tarihi I, Dergâh Yayınları, Ankara.
- Oğraş, R. (1991) Hoca Neş’et Divânı (İnceleme ve Tenkidli Metin), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özcan, N. (1988) Abdurrahim Dede Şeydâ Hâfız, İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı, C. 1, Ss. 288-289.
- Özkat, M. (2005) Kara Fazlî’nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Pala, İ. (2004) Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Parlatır, İ. (2014) Fuzulî Türkçe Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Sefercioğlu, M. N.
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>, Erişim Tarihi [01.04.2019].
- Solmaz, S. (2018) Gülşen-İ Şuarâ İncelem-Metin, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).
- Toparlı, R. (2015) Şemsettin Sivâsî Divânı, Sivas Belediyesi Yayın Kurulu, Sivas.
- Toska, Z. (1985) Veysî: Divânı, Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunç, A. T. (2017) Şânî Divânı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana.

- Ünver, İ. (2008) “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Türkoloji Dergisi C. 9, S.1, Ankara, S. 53-89.
- ÜZGÖR, T. (1991) Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, AKM Yay, Ankara.
- Yakar, H.İ. (2015) Antepli Divan Şairleri, Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Gaziantep.
- Yavuzer, H. (2008) Kemâl Ümmî Dîvânı (İnceleme-Metin), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Bolu.
- Yılmaz, K. H. (2017) Diyarbakırlı Hâmî Divanı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).
- Yılmaz, O. (2008) Metin Te'sisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 1.S. 255-280.
- Zülfe, Ö. (2009) On Altıncı Yüzyıl Şairi Selikî ve Şiirleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara (E-Kitap).

ÖZGEÇMİŞ

Hakan Sönmez 1986 yılında Bitlis’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Adana’da tamamladı. 2016 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. Gaziantep’te özel bir okulda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak çalışmaktadır.

VITAE

Hakan Sonmez was born in Bitlis in 1986. He completed his primary and secondary education in Adana. In 2016, he graduated from Gaziantep University Turkish Language and Literature department. At the same year he started master degree at Gaziantep University Social Science Enstitute, department of Turkish Language and Literature, Classical Turkish Literature. He is still working in a private school as a Turkish Language and Literature teacher at Gaziantep.